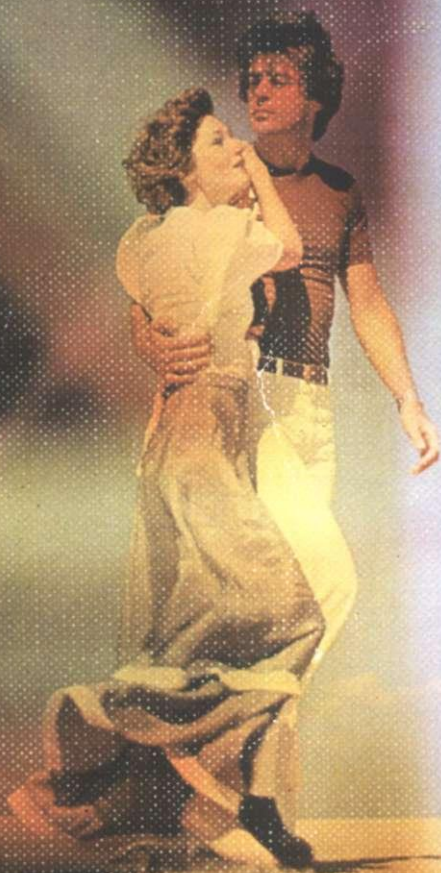
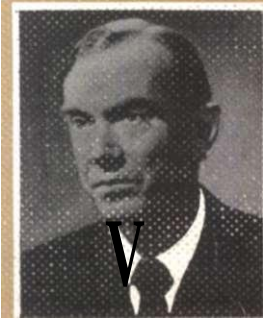

GRAHAM GREENE
KOMEDYENLER

Çağdaş İngiliz edebiyatının en tanınmış yazarı Graham Greene'dir Greene'in ünü yalnız kendi ülkesi sınırları içinde kalmamış, diğer ülkelere de yayılmıştır. Dünya kitap listelerini izleyenler onun kitaplarının en çok satanlar arasında yer aldığını görecektir. 1904'te İngiltere'de Berkhamsted'de doğan romancının babası bir okul müdürüydü. Bir süre Oxford'un Balliol Kolejinde okuduk,

tan sonra, The Times'in yazı işlerinde çalıştı. (1926 □ 30),. Dünya görüşünün oluşumunda büyük ölçüde Katolikliğin etkisi görülür. İlk romanı The Man Within'i 1929'da yazdı... Spectatofun edebiyat bölümünü yönetti. (1940). İkinci Dünya Savaşı yıllarında da dışişlerinde görev aldı.

Eserlerinin okunmasındaki rahatlığı, onun üslûbındaki şiirsellikte aramalıdır. Kimi eleştirmenlerin onu 'romancı' olrnak isteyen 'şair' diye nitelendirmelerinde büyük ölçüde gerçek payı vardır.

Greene, Komedyenlerde başarı çizgisine bir yenisini katmıştır. Burada bir ülkenin diktatörlük altındaki çöküşünü anlatır. Çoğu zaman okuyucu gazetelerin dış haberler sayfasında «Haiti'de karışıklar çıktı» başlığına rastlar. Greene Haiti'yi ve Haiti'deki zulmü öylesine bir kara mizah'la anlatır kl, diktatörlüklere karşı duyulan hıncı ustaca verir.

Filme de alman Komedyenler, Greene'in romancılığında bir aşama sayılmalıdır.

GRAHAM GREENE

KOMEDYENLER

Dilimize çeviren :
Nihal Yeğınobalı

GRAHAM GREENE VE KOMEDYENLER

Çağdaş İngiliz edebiyatının en tanınmış yazarı **Graham Greene**'dir. Greene'in ünü yalnız kendi ülkesi sınırları içinde kalmamış diğer ülkelere de yayılmıştır. Dünya kitap listelerini izleyenler onun kitaplarının en çok satanlar arasında yer aldığını göreceklerdir. 1904'te İngiltere'de Berkhamsted'de doğan romancının babası bir okul müdürüydü. Bir süre Oxford'un Balliol Kolejinde okuduktan sonra, The Times'in yazı işlerinde çalıştı. (1926-30), Dünya görüşünün oluşumunda büyük ölçüde Katolikliğin etkisi görülür. İlk romanı The Man Within'i 1929'da yazdı... Spectator'un edebiyat bölümünü yönetti. (1940). İkinci Dünya Savaşı yıllarında da dışişlerinde görev aldı.

Ülkemizde daha çok romanlarıyla tanınan Greene başarılı piyeslerin de sahibidir, bunların içinde Oturma Odası (The Living Room) bizde de oynanmıştır. Romanlarının kitle psikolojisine yakın oluşu filme çekilmesini kolaylaştıran unsurların başında gelir.

Romanları kadar ünlü olmamakla birlikte, Greene hikâyeler, eleştirel ve otobiyografik denemeler, gezi notları da yazmıştır.

İşlediği konular, bu konular içinde yoğrulan kişiler, kaynağını çoğunlukla aktüel olaylardan alır ama bir gazete haberindeki gibi yüzeyde kalmaz, onun ardındaki ince yergiyi kendine özgü İngilizlikle verir.

Greene'in eserlerinin ana temalarını ilk elde şöyle sıralayabiliriz : Çöküşler, Uluslararası Kapitalist

Tekeller, Soğuk Harb'in getirdikleri, Ant) □ Amerika□ niznı. Bu konuları hiç bir zaman belli bir düşünceyi okuyucusuna iletmek isteyen bir bildiri tonunda anlatmaz. Duyguyu, kişilerin düşündüklerini doğrudan doğruya vermez. Sözgelimi : Romancı size bir savaş korkusunu mu anlatmak istiyor, bunu hiç bir zaman doğrudan doğruya, başka bir deyimle kişilerin fikirlerinden, olaylardan öğrenemezsiniz. Ama binalardan caddelere, caddeleri dolduran kalabalıklara kadar size öyle bir ruh hali aşılar ki siz 'bu hava' içinde savaş korkusunu buram buram hissedersiniz.

Topluma yönelttiği gözlemlerde belli bir sonuca ulaşmak amacıyla değildir. Çoğunca tesbitlerini sergilemekle yetinir.

Eserlerinin okunmasındaki rahatlığı, onun üslûbundaki şiirsellikte aramalıdır. Kimi eleştirmenlerin onu 'romancı' olmak isteyen 'şair' diye nitelendirmelerinde büyük ölçüde gerçek payı vardır. Kendinden önceki kuşağın romancılarının yararlı yanlarından etkilenmesini bilir. Söz gelişi, Lawrence'in sembolizmi yer yer kendini gösterir, James'in ve Conrad'ın çözümler, yici yazı yazma tavrı zaman zaman yansır.

Greene, Komedyen'lerde başarı çizgisine bir yeni sini katmıştır. Burada bir ülkenin diktatörlük altındaki çöküşünü anlatır. Çoğu zaman okuyucu gazetelerin dış haberler sayfasında «Haiti'de karışıklar çıktı» başlığına rastlar. Greene Haiti'yi ve Haiti'deki zulmü öylesine bir kara mizah'la anlatır ki, diktatörlüklere karşı duyulan hıncı ustaca verir.

Karışıklık olan yerde mal ve can güveni olmayışını, bir aşk örgüsünün hafifliği içinde ele alır. Diktatörlüklerde her şey birdenbire iğrençleşir ve komikleşir.

Filme de alınan Komedyenler, Greene'in romancılığında bir aşama sayılmalıdır.

DOĞAN HIZLAN

A. S., Frere'e,
Azizim Frere,

Siz büyük bir yayınevinin başındayken ben de size en bağılı olan yazarlardan biriydim. Siz bir yayıncı olmaktan vazgeçtiğiniz zaman, kadronuzundaki bir çok yazarlar gibi ben de kendime başka bir yuva arama zamanının geldiğini hissettim. Bu, o zamandan beri yazdığım ilk romandır. Bu roman, otuz yılı aşan iş arkadaşlığımızın anısına ithaf etmek istiyorum. «/§ arkadaşlığı» soğuk bir deyim — bana verdiğiniz (ve tutacağımı hiç bir vakit ummadığınız) bütün o öğütleri ve (ne kadar muhtaç olduğumu farketmeden) söylediğiniz bütün o cesaret verici sözleri bu bir tek deyime sığdırmanın imkânı yoktur.

«Komedyenler» deki kişiler hakkında bir kaç söz söylemek istiyorum. Gerçi kendi kendimin aleyhine başarılı bir hakaret dâvası açma pek imkân yok ama — gene de açıkça belirtmek istiyorum ki bu romanın kahramanı,

adının Brown olmasına rağmen Greene değildir. (*) Bir çok okuyucu — tecrübeyle biliyorum — romanı birinci şahıs, yani «ben» diye anlatan kişinin, yazarın kendisi olduğuna inanırlar. Bu yüzden geçmişte benim de arkadaş kaatili, kıskanç âşık, kumar hastası gibi kişilerden olduğum sanılmıştır. Bu sefer de Güney Amerikadaki bir diplomata boynuz yaldızlatan babası belirsiz bir kimsenin yerine koyularak, zaten bukalemunu andıran kişiliğimi büsbütün karıştırmağa hiç niyetim yok.

Bu romandaki hayali kişiler sadece romanı anlatan «ben» den ibaret değildir: İngiliz sefirliğindeki küçük bir memurdan başlıca kahramanlara kadar, bu romandaki hiç bir kişi gerçekten yaşamamıştır. Şuradan alınan maddî bir nitelik, burada görülen bir konuşma tarzı, dinlenilen kısa bir hikâye — bunların hepsi yazarın bilinç dışında kaynatılır ve sonradan, çok zaman aşçıbaşının bile tanıyamıyacağı bir şekilde ortaya çıkar.

Beri yandan zavallı Haiti'nin bugünkü durumu ve diktatör Doktor Duvalier rejiminin tablosu uydurma olmadığı gibi, romanın dramatik yönü)ü kuvvetlendirmek için mübalâğa da edilmem,iştir. Tontons Macoute teşkilâtı romandaki Concasseur'dan bile daha canavar ruhlu adamlarla doludur. Yarıda kalan cenaze töreni gerçekten yaşanmış bir olaydan alınmadır. Port au Prince şehrinin sokakları, polis tarafından işkence edildikten sonra topallıyarak

(*) Brown kahverengi ve Greene de yeşil anlamına gelir.

(Çevirenin notu).

gezen Joseph'lerle doludur. Gerçi genç Philipo'u hiç tanımadım ama Santa Domingo dolaylarında onun kadar gözüpek ve onun kadar acemi nice gerilla gördüm.

Yalnız şu var ki, ben bu kitaba başladığımdan beri Santa Domingo'da durum değişmiş bulunuyor — kötüye doğru tabî!..

Sevgilerle,

GRAHAM GREENE

BÖLÜM I

I

Londra'da, eski sömürge savaşlarının kahramanları olan süvari generallerinin ve unutulmuş fraklı siyaset adamlarının şerefine dikümiş o kurşuni anıtları düşünürüm de — geçmeyi başaramadığı milletlerarası yolun karşı ucunda — kendi memleketinden çok uzaklarda yatan Jones'in hâtırasına dikümiş olan o mütevazî taşla alay etmek için hiç bir sebep göremem. Maamafih Jones'in memleketinin, coğrafî konumunu bugün bile kesin olarak bümüyorum, o da başka. O, hiç olmazsa bu anıtın bedelini, ismi temiyerek de olsa, hayatıyla ödedi. Generaller ise çoğunlukla savaştan sağ   selim döndüler ve anıtlarının bedelini, eğer ödedilerse, askerlerinin kanıyla ödedüer. Siyaset adamlarına gelince: ölüp gitmiş siyaset adamları kimin umundadır; hangi işleri başarmış olduklarını hatırlayacak kadar? Gerçi Londra güvercinleri

ikisi arasında bir ayırım yapmaz ama, halk için bir sömürge savaşı, bir Serbest Ticaret anlaşmasından daha ilginçtir. Exegi Monunmentum Anıt konusunu burada keselim...

Değişik ve garip işim dolayısıyla ne zaman kuzeye, Monte Cristi'ye gidip, o mezar taşının önünden geçsem, bunun dikilmesinde benim de payım olduğunu düşünerek bir çeşit gurur duyuyorum.

Herkesin hayatında geriye dönülmesi mümkün olmayan bir nokta varmış meğer; bu noktayı ne Jones ne de ben farkedemedik. Oysa ki ikimizin de o zamana kadar sürdürdüğümüz yaşamımızın bize kazandırdıklarıyla, daha keskin görüşlü yetişmiş olmamız gerekirdi.

Ama o pusarık, kapanık ve boğucu, sıcak Ağustos sabahı ben, bu dönüşü olmayan noktayı, Atlantik Okyanusuna açılan Medea gemisinin ardında köpüren sularla beraber geride bırakmış olduğumun hiç de farkında değildim. Medea, Hollanda Kraliyet Gemi Kumpanyasına ait bir şilepti. Philadelphia ve New York'dan Haiti'ye, Port au Prince'ye, gidiyordu.

Hayatımın o döneminde geleceğimi hâlâ ciddiye alıyordum — hattâ bomboş duran otelimin ve hemen hemen onun kadar boş olan aşkımın geleceğini bile... Farkında olduğum kadar ne Jones'le ne de Smith'le hiç bir ilişğim yoktu; onlar da benim gibi birer yolcuydular gemide — o kadar. Ve Mr. Fernandez'in salonlarında benim için hazırladıkları cenaze töreninden asla haberdar değildim. Söyleselerdi gülerdim; tıpkı, şimdi, neşeli günlerimde bunu andıkça güldüğüm gibi.

Bardağımdaki pembe cinin seviyesi geminin hareketine göre değişiyordu; bardak, dalga vuruşlarını ölçen bir âletti sanki. Mr. Smith'in, Joñ nes'e cevapla,

«Beni asla deniz tutmaz efendim, asla,» dediğini duydum. Kesin konuşuyordu. «Deniz tutması mide asitlerinin etkisiyle olur. Et yemek mide asitlerini çoğaltır — alkollü içki almak da öyle.»

Wisconsin'li Smith'lerdendi ama ben yolculuğun başından beri kendisine hep Başkan Adayı gözüyle bakıyordum. Zira daha adını bile öğrenmemişken, denize açıldığımız o ilk saat içinde küpeşteye yaslanmış dururken karısı ondan öyle söz etmişti. Konuşurken o kuvvet ifade eden çenesiyle kocasına doğru bir de işaret etmişti. Sanki, gemide bir başka Başkan Adayı olsa bile kendisinin onu kastetmediğini belirtmek istiyordu.

«Kocam Mr. Smith'i demek istiyorum — işte orada. 1948 yılının Başkan Adaylarından dı. Kendisi idealist bir insandır. Tabii, sırf bu sebep yüzünden, asla kazanma şansına sahip değildi.»

Onun bana bunları söylemesini gerektirecek neler konuşuyorduk acaba? Kafes içinde hareketsiz ve tehditkâr bir yatışla dışarda neler yapabileceğini göstermek için fırsat bekliyen vahşî bir hayvanı andıran o düz, kurşunî denizi tembel tembel seyretmekteydik. Kimbilir, belki kadına, meselâ piyano çalan bir ahababımdan bahsetmişimdir de onun da zihni Truman'a ve oradan siyasete kaymıştır. Kadın siyasete kocasından daha çok meraklıydı. Kendisi adaylığım

koysa kazanma şansının kocasınınkinden fazla olacağına inanıyordu galiba. Ve o çıkık çenesinin çizgisini izlerken, bunun pekâlâ mümkün olduğuna ben de inanabiliyordum. Mr. Smith, o büyük, masum görünümlü ve kıllı kulaklarını korumak için,, sırtındaki pejmürde yağmurluğun yakasını kaldırmış, kolunda bir seyahat battaniyesi, beyaz saçlarının bir perçemi anten gibi havaya dikümlü olarak, arkamızdaki güverteyi adımlamaktaydı. Onu taşradan yetişme bir şair ya da kendi halinde bir kolejlin müdürü olarak gözümde canlandır abiliyordum ama bir siyasî olarak — aslâ. Ben o seçim yümnda Truman'ın karşısındaki Başkan Adayının kim olduğunu hatırlamağa çalışırken — Devey değil miydi bu? Herhalde Smith diye birisi değüdi — Atlantik rüzgârı kadının söylediğı cümleyi ağzından alıp dağıttı. Sebzelerle üğü birşey söylemiş gibi geldi bana ama o anda buna pek ihtimal vermiyerek yanıldığımı sandım.

Jones'le ise biraz daha sonra, utandırıcı bir durumda tanıştım, kendisi kamaralarımızı değıştirtebilmek için baş kamarota rüşvet teklif ediyordu o sıra. Bir elinde bir bavul, öbür elinde iki tane beş dolarlık, benim kamaramın eşiginde durmuş,

«Daha aşağı inmedi.; mesele çıkartmaz,» diyordu. «O cins adamlardan değil. Belki farkına bile varmaz.»

Baş kamarot, «Ama Mr. Jones...» diye itirazla başladı.

Jones ufak tefek bir adamdı. Sırtında çok iyi dikilmiş açık gri kostüm ve kruvaze bir yelek vardı ki bu kıyafet asansörlü, civcivli, dak

tilo takırtılı ofis binalarından uzakta nedense yadırganıyordu. Somurtuk deniz üzerinde yol almakta olan külüstür şilebimizde ondan başka böyle giyinmiş olan yoktu. Jones'in bu kıyafetini hiç değıştirmedigini (hattâ konser gecesinde bile) sonradan farkettim ve acaba bavullarında bundan başka giyeceğı yok mu diye düşünmeğē başladım. Bavulunu çok acele hazırladığı için yanma yanlış giyecekler almış biri olarak görüyordum onu. Zira Jones herhangi bir şekilde göze batmak istiyen biri değildi. O küçük, siyah bıyığı ve çekikçe koygun gözleriyle onun Fransız olduğunu sanabilirdiniz — belki de bir borsa üyesi. Bu yüzden soyadının Jones olduğunu öğrenmek benim için hayli sürpriz oldu.

Jones Baş kamarotun kendine hitap ediş tarzını bir azarlamayla, «Binbaşı Jones,» diye düzeltti.

Ben de hemen hemen onun kadar utanmıştım. Şileplerdeki yolcu sayısı az olduğu için herhangi bir tatsızlık insanın rahatını kaçırır.

Baş kamarot ellerini önünde kavuşturup, çok saygılı bir ifadeyle, «Elimden gelen hiç bir şey yok, efendim,» dedi. «Bu kamara bu bay için ...Mr. Brown için ayrıldı.»

Smith, Jones, Brown — imkânsız bir şeydi *Tou*. (*) Hadi ben kendi silik soyadıma yarı ya

(*) Türkçe'mizdeki, Ahmet, Mehmet, Ali, Veli gibi, çok olan İsimler. Gerçek isimlerini vermek istemiyenler tarafından takma ad olarak kullanılır.

(Çevirenin notu)

riya hak kazanmış durumdaydım — ama o? Onun içinde bulunduğu zor durum karşısında gülümsemekten kendimi alamadım. Ama Jones'in mizah anlayışının daha basit cinsten olduğunu sonradan anlıyacaktım. Bana ciddi bir dikkatle bakarak,

«Bu gerçekten sizin kamaranız mı, beyefendi?» diye sordu.

«Öyle sanıyorum.»

«Birisi bunun boş olduğunu söyledi de.»

Hafifçe dönerek eşğin hemen iç tarafında, göz önünde duran büyük bavuluma sırtını çevirmişti. Paralar ortadan kaybolmuştu. Belki de kol yeninden içeri sokuşturmuştu onları, çünkü elini cebine götürdüğünü görmüş değildim.

«Size kötü kamara mı vermişler?» dedim.

«Yoo. Ben sancak tarafını tercih ederim de.»

«Ben de öyle. Hele bu yolda. İnsan lumbozu açık bırakabiliyor.»

Ve benim dediğimin doğruluğunu belirtmek ister gibi, gemi de açıldıkça yavaştan yalpalamağa başladı.

Jones derhal, «Pembe cin içmenin saati geldi,» dedi ve ikimiz beraberce yukarı çıkarak geminin küçük barına vardık.

Zenci kamarot cinimin üzerine su eklerken, ilk fırsatta kulağıma eğildi ve Afrika şivesiyle, «Ben de İngiliz vatandaşım, efendim,» diye fısıldadı.

Aynı sözleri Jones'e tekrarlamadığının farkına vardım.

Derken barın kapısı açıldı ve Başkan Adayı eşikte belirdi — o çocuksu kulaklarına rağmen

men, görünüşü insanı etkiliyordu: içeri girebilmek için başını eğmek zorunda kalmıştı. Şöyle bir etrafına bakındıktan sonra kenara çekildi ve karısı onun kolunun altından içeri girdi — kılıçlardan yapılma bir köprünün altından geçen yeni gelini andırıyordu biraz. Sanki Başkan Adayı önce içerde uygunsuz kimse olmadığına kanaat getirmek istemişti. Gözleri yıkanmış gibi duru bir mavilikteydi ve burnuyla kulaklarının içinde babacan görünüşlü kırılaşmış kılardı. Mr. Jones ne derece sahteyse Mr. Smith o derece gerçek ve özdü. O anda onları düşünecek olsaydım herhalde suyla zeytinyağı gibi, birbirlerine asla Vaynaşamıyacaklarını tahmin ederdim.

Mr. Jones (her nedense onu bir Binbaşı Jones olarak göremiyordum), «buyrun,» dedi. «Buyrun da bir kadeh birşey alın.»

Mr. Smith büyük bir nezaketle, «Beni mazur görün, lâkin alkol kullanmam,» diye cevap verdi.

Jones, «Ben de kullanmam, ancak içerim,» dedi ve hareketini sözlerine uydurdu. «Adım Jones,» diye ekledi sonra. «Binbaşı Jones.»

«Memnun oldum, Binbaşım. Bendeniz Smith, William Abel Smith. Size karımı tanıttım. Eşim — Binbaşı Jones.»

Sonra Mr. Smith soru sorarcasına bana baktı ve ben de utangaç bir tavırla, «Brown,» diye kendimi tanıttım.

Soğuk bir espri yapıyormuşum gibi geliyordu bana ama onlar isimlerimizin üzerinde hiç durmadılar.

Jones bana dönerek, «Bir zahmet şu zile

bir daha basar mısınız?» dedi.

Sanki biz ikimiz daha şimdiden eski dost olup çıkmıştık. Gerçi Mr. Smith daha yakındı ama ben gidip zile bastım. Zaten Smith seyahat battaniyesini, içerisi hayli sıcak olduğu halde, karısının dizlerine örtmekle meşguldü. Belki de evliliklerinin bir alışkanlığıydı bu.

Ve işte bu sırada, Jones'in deniz tutmasına pembe cinin birebir geldiğini söylemesi üzerine, Mr. Smith inancının özeti ve ifadesi olan o cevabı verdi:

«Beni asla deniz tutmaz efendim, asla. Deniz tutması mide asitlerinin etkisiyle olur. Et yemek mide asitlerini çoğaltır — alkollü içki almak da öyle. Bendeniz oldum olası vejeteryanımdır.»

Ve karısı ekledi: «Zaten kampanyamızı da bu ilke üzerine kurmuştuk.»

Jones, «Kampanya mı?» diye sordu.

«1948 yılındaki Başkan seçimlerinde.»

«Adaydınız, demek?»

Mr. Smith yumuşak, munis bir gülümseyişle, «Kazanma şansım hiç yoktu, maalesef,» diye cevap verdi. «İki ana parti...»

Karısı ateşli bir ifadeyle, «Bir jestti bizimkisi,» diye onun sözünü kesti. «Bayrağımızı dalgalandırdık ya!»

Jones susuyordu. Belki etkilenmişti. Belki de benim gibi o da o seçimdeki başlıca adayların kimler olduğunu hatırlamağa çalışıyordu. Sonra,

«1948'in Başkan Adayı,» diye mırıldandı. Sözlerinin tadına bakar gibiydi. «Sizinle tanışmak benim için büyük şereftir,» diye ekledi.

Mrs. Smith, «Teşkilâtımız filân yoktu,» dedi. «Zira bir örgüt kuracak paramız yoktu. Ama gene de onbinden fazla oy topladık.»

Başkan Adayı, «Bu derece tutulacağımızı hiç ummamıştım,» dedi.

«En az oy toplayan aday biz değildik. Başka bir aday daha vardı hani — tarımla ilgili biri, değü mi, canım?»

«Evet ama mensup olduğu partinin adını unuttum gitti.»

Ben, «Ne yalan söyliyeyim, ortada sadece Cumhuriyetçülerle Demokratların adayları var sanıyordum,» dedim, «Hâ, sahi, bir de Sosyalist aday vardı, değü mi?»

Mrs. Smith, «Kongreler müthiş reklâm yapıyor,» dedi. «Aslında sirk gibi, panayır gibi, bayağı şeyler oldukları için. Ama siz Mr. Smith'i bir sürü onun rozetini takmış kızlarla bir arada gözünüzün önüne getirebüir misiniz?»

Başkan Adayı hep o munis, alçakgönüllü haliyle, «Kim istese başkanlığa adaylığını koyabilir,» diye anlattı. «İşte bizim demokrasimizin övündüğü şeylerden biridir bu. Emin olun, benim için eşsiz bir tecrübe oldu. Eşsiz bir tecrübe. Asla unutamıyacağım bir hâtıra.»

2

Küçücük bir şilepti bizimkisi. Herhalde alabileceği yolcu sayısı on dördü geçmezdi üstelik Medea dolu da değüdi. Turist sezonunun bitmesi bir yana, zaten gideceğimiz ada artık turistleri çekmez olmuştu.

Yolcuların arasında, altın çerçeveli gözlüğü, yüksek beyaz yakalığı ve kolalı kol ağızlarıyla daima pırıl pırıl giyinen bir zenci vardı. Santa Domingo'ya gitmekte olan bu adam hiç kimseye karışmayıp yalnızlığı tercih ediyor ve sofrada da konuşulduğu vakit nazik fakat üstü kapalı tek kelimeyle cevap veriyordu. Meselâ bir seferinde ona,

«Acaba geminin kaptanı ne yükleyecek Trujülo'da... şey yani Santa Domingo'dan?» diye sorduğum zaman bu zenci başını ciddilikle salhyarak,

«Evet,» dedi.

Kendisi hiç kimseye hiç bir zaman herhangisi birşey sormuyordu ve onun bu sıkı ağızlılığı bizim gereksiz merakımızı paylar gibiydi.

Aramızda bir ilâç şirketinin temsilcisi de vardı. Niçin uçakla gitmediğine dair üeri sürdüğü sebebi unuttum. Zaten bunun gerçek sebep olmadığından ve adamm gizli tuttuğu bir kalp yetmezliği bulunduğundan emindim. Başına göre çok büyük duran gövdesinin üzerinde yüzünün gergin, kâğıt gibi bir görünüşü vardı. Ve saatler saati sürtüştü yatıyordu.

Benim uçak yerine gemiyle gitmememdeki sebep — ki bazan Jones'in de bu meselede benim gibi düşündüğünü sanıyordum — ihtiyattı. Medea gemisinde bulunduğum sürece bir Hollanda vatandaşı sayılıyordum. Santa Domingo'ya kadar büet almıştım ve kendi kendime, «İngiliz Konsolosundan ya da Martha'dan bir takım 'güvenlik sözleri almadan gemiyi terketmeğe hiç niyetim yok,» diye düşünüyordum.

Haiti'nin başşehrine yukardan bakan tepe

lerin üzerindeki otelim üç aydır bensiz kalmıştı. Herhalde müşteri azlığından in cin oynuyordu içinde. Ben de kendi canıma, bomboş koridorlar boyunca dizilmiş boş yatak odalarından, boş bir bardan ve içinin umutlan boşaltılmış olan bir gelecekten daha çok değer veriyordum.

Smith'lere gelince, onlara gemiyi seçtirten sebebin deniz sevgisi olduğuna gerçekten inanıyorum. Ama niçin Haiti Cumhuriyetine gitmek istediklerini, denize açıldıktan çok sonra öğrenecektim.

Kaptan, gemisinin pirinç parmaklıklarında ki çubuklar kadar pırıl pırıl, ince ve sert, yanına yanaşılması güç bir Hollandalıydı. Sofraya yalnız bir kere geldi. Ve onun aksine gemi Kâtibi, Bols marka cine ve Haiti romuna bayılan, konuşkan, samimî, şen, üstü başı dağınık bir adamdı. Denize açıldığımızın ikinci günü bizi kamarasında içki içmeğe çağırırdı. Akşam dokuzda mutlaka yatması gerektiğini söyleyen üâç şirketinin temsilcisinden başka hepimiz sıkış sıkış doluştuk kamaraya. Santa Domingo'ya giden zenci bey bile bize katıldı ve gemi kâtibi ona havayı nasıl bulduğunu sorunca zenci,

«Hayır,» diye cevap verdi.

Kâtibin herşeyi tatlı tatlı mübalâğa etmek gibi bir huyu vardı. Karı koca Smith'lerin alkollü içkileri reddedip limonata ya da koka — kola isteyişleri bile onun Tanrı vergisi olan neşesini pek bozamadı. Onlara,

«Koka — kola içmekle kendi kendinizi öldürüyorsunuz,» dedi ve koka — kolanm gizli tutulan katkılarının neler olduğuna dair kendi düşüncelerini açıklamaya başladı.

Smith'ler hiç oralı olmadılar ve koka   kolayı görünür bir zevkle i me e ba ladılar.

Gemi kâtibi, «Gitti iniz yerde bundan daha kuvvetli bir i kiye ihtiyacınız olacak,» dedi.

Mrs. Smith, «E imle ben bundan kuvvetli içkiyi ömrümüzde a zımıza s rmedik,» diye cevap verdi.

«Haiti'de suların temizliğine güven olmaz, Amerikalılar ülkeyi terketti inden beri koka   kola da bulunmuyor. Geceleri sokaklardaki s  h seslerini duydukça belki birer kadeh rom...»

Mrs. Smith, «Tanrı saklasın!» dedi.

Mr. Smith, «Silâh sesi mi?» diye sordu. «Vuru malar mı oluyor orada?» Bu havasız kamarada bile    yormu  ,gibi battaniyesinin altında b   lm   oturan karısından yana, belli belirsiz bir kaygıyla baktı. «Niçin vuru uyorlar?»

«Mr. Brovra'a sorun. Kendisi Haiti'de oturuyor.»

Ben, «S  h sesleri pek fazla duyulmaz,» dedim. « o unlukla daha sessiz sedasız yaparlar yapacaklarım.»

Mr. Smith, «Kimler yani?» diye sordu.

Kâtip haince bir g l  le, «Tontons Macou te — yani Cumhurb  kanının    leri,» diye cevap verdi. «Daima güneş g zl    takarlar g  zlerine ve kurbanlarının kapısını karanlıktan sonra çalarlar.»

Mr. Smith elini karısının dizine koydu.

«Bu bey bizi korkutmak istiyor, canım,» dedi. «Turizm Bürosunda bize böyle bir eyden hiç bahsetmediler.»

Mrs. Smith, «Bizim korku nedir bilmerlipi 

mizden bu beyin haberi yok da ondan,» dedi.

Nedense ona inandım.

Gemi kâtibi kamaranın karşı tarafında oturan zenciye seslendi : «Bizim neyi kastettiğimizi biliyorsunuz, değil mi Mr. Fernandez?»

Mr. Fernandez'in gözleri uyumak üzereymiş gibi camlaşmıştı.

«Evet,» diye cevap verdi ama bana öyle geldi ki, «Hayır,» demesi de aynı derecede mümkündü.

Yatağın ucunda, elinde bir bardak romla oturmakta olan Jones ilk defa olarak konuşmaya karıştı:

«Bana elli tane komando versinler, bakın ben o memleketi nasıl biçime sokarım.»

Ben biraz şaşkınlıkla, «Siz savaş sırasında komando muydunuz?» diye sordum.

Jones, «Aynı örgütün bir başka kolu,» diye geçiştirdi.

Başkan Adayı, «Oranın Kalkınma Bakanlığına yazılmış özel bir tavsiye mektubu var elimizde,» dedi.

Kâtip, «Sosyal ne bakanı?» diye sordu. «Kalkınma ha? Kalkınma malkımma bulamazsınız Haiti'de. O fareleri görseniz... fino köpeği kadar...»

«Turizm bürosunda bana Haiti'de çok iyi otellerin bulunduğunu söylediler.»

Ben, «Benim bir otelim var,» diye lâfa karıştım.

Cüzdanımı çıkardım ve ona üç kartpostal gösterdim. Çiğ, parlak renklerle basılmış olmalarına rağmen bu kartlar tarihî birer belge olmanın inandırıcılığına sahiptiler şimdi; zira

ebediyyen sona ermiş bir devre aittiler. Fotoğraflardan biri, bikini giymiş kızlarla dolu, mavi mozayikli bir yüzme havuzunu gösteriyordu; ikincisinde saz damlı bir bahçe barınm önünde, bütün Karayip Denizlerine ün salmış bir davulcu çalmaktaydı ve üçüncüsünde de — otelin genel manzarası — çatılar, balkonlar, kuleler, saçaklar görünüyordu; Port au Prince şehrinin ondokuzuncu asır stilindeki süslü, masalsı mimarî tarzı. Hiç olmazsa bu değişmemiştii ya!

Mr. Smith, «Biz daha sakın bir yer düşünmüştük,» dedi.

«Korkmayın, burası da gayet sakın şimdi.»

«Maamafih bir dostun yanında kalmak her halde hoş olur, değil mi, canım? Banyolu boş bir odanız varsa...»

«Her oda banyoludur. Gürültü olacak diye de korkmayın. Davulcu New York'a kaçtı. Bütün bikinili kızlar da Miami'ye gidiyorlar artık Otelimin tek müşterisi belki de siz olursunuz.»

Bu iki müşterinin, benim için, ödeyecekleri paradan daha değerli olabileceklerini düşünmüştüm. Başkan Adayı olan bir adamın herhalde itibarı olsa gerekti; memleketinin sefareti onu korurdu elbet. Daha doğrusu sefareten arta ne kaldıysa. Zira ben Haiti'den ayrıldığım zaman Amerikan sefareti kadrosu bir Charge ile bir sekreterden ve iki Bahriye muhafızından ibaret kalmıştı. Bu iki muhafız aynı zamanda askerî misyonun tek kahntısıydı.

Jones de benim gibi düşünmüş olsa gerek ki, «Belki ben de sizlere katılırım,» dedi. «Eğer benim için başka birşey düşünülmemişse. Hep

bir arada kalırsak hâlâ gemideymişiz gibi olur.»

Kâtip, «Çoklukla güvenlik vardır,» diye hikmet savurdu.

«Uç müşteri toplayabilirsem Port   au   Prince'nin bütün otelcileri beni kıskanacaklardır.»

Kâtip, «Kıskanılmak tehlikelidir,» diye fikir yürüttü. «Üçünüz de gemiden hiç inmeyip bizimle beraber kalsanız daha iyi edersiniz. Ben şahsen rıhtımdan elli kilometre içeriye gitmeğe korkarım. Santa Domingo'ya gelin gemiyle beraber. Nefis bir otel var orada. Lüks. İsterseniz kart postallarını göstereyim.»

Bir çekmece açtı ve bir an on, on iki tane küçük paket gözüme ilişti: Fransa'dan alınma bir takım resimlerdi bunlar. Herhalde kâtip bu resimleri tayfalara **karma** satacaktı.

«Nereye koydum o kartpostalları?» diye nafile yere Mr. Fernandez'e sordu.

Mr. Fernandez gülümsiyerek, «Evet,» dedi.

Kâtip bu sefer yazı masasının gözlerinde karmakarışık duran kâğıt, kalem, mürekkep ve silgileri karıştırmağa başladı ve sonunda bir kaç tane buruşuk kartpostal bulup çıkardı. Bunlarda da, aynen benim otelinkine benzien bir yüzme havuzu ve benimkinden, ancak davulcusu başka olduğu için ayırt edilebilen bir saz damlı bar görülüyordu.

Mrs. Smith küçümsiyen bir ifadeyle, «Kocam tatil yapmağa çıkmadı,» dedi.

Jones, «İzin verirseniz bunlardan birini alayım,» diyerek yüzme havuzuyla bikinüeri gösterdi.

Sanırım bu cümle onun, hayatın anlamına erişebilmek için yaptığı en derin araştırmayı temsül ediyordu.

+ *

3

Ertesi gün geminin kuytu sancak tarafında bir güverte şezlonguna uzanmış ve kendimi, mor ve yeşil denizin bir güneşte, bir gölgede bırakıp çeken yalpalarına tembelce bırakmıştım. Bir roman okumağa çahşıyordum ama romandaki kişilerin siyasî iktidarın sıkıcı koridorlarında ağır ve önceden tahmin edilebilen adımlarla ilerlemeleri uykumu getirmişti. Sonunda kitap elimden yere kayınca tekrar almak zahmetine katlanmadım.

Gözlerim ancak üaç şirketinin temsilcisi yanımdan geçtiği zaman açıldı. Adam küpeşteye iki eliyle tutunmuş, merdiven tırmanırcasına yürüyordu. Soluk soluğa kalmıştı ve üzerinde umutsuz bir gaye güdenlerin ifadesi vardı. Bu gidişin kendini nereye götüreceğini biliyordu sanki ve o yere ulaşmanın bu zahmete değeceğinin farkındaydı. Ama yolun sonuna kadar gidecek kuvveti asla bulamıyacağını da biliyordu.

Gene dalmışım. Birden kendimi kapkaranlık bir dünyada buldum ve biri buz gibi soğuk eliyle bana değdi. Uyandım ve Mr. Fernandez'i gördüm. Geminin sert bir yalpasıyla sendeliye rek düşmemek için bana tutunmuş olsa gerek. Bir görünüp bir kaybolan güneş o altın çerçe-

veli gözlüğüne vurunca üzerime bir altın sağanak serpiliyormuş gibi geldi biran. Sonra zenci özür düercesine gülümsiyerek,

«Evet,» dedi, «evet,» ve sarsak adımlarla yoluna devam etti.

Yolculuğun bu ikinci gününde benden başka herkes bir hareket hevesine kapılmıştı sanki. Bu sefer de Mr. (ona Binbaşı demeğe hâlâ • dilim varmıyordu) Jones'in güvertenin orta yerinden, yürüyüşünü geminin sallantısına uydu-rarak, sağlam adımlarla geçtiğini gördüm. Benim hizamdan geçerken,

«Çırpıntılı,» diye seslendi.

Derken sarhoş gibi yalpalıyarak Mr. Fer-jandez geri döndü ve onun arkasından da gene parmaklığa tutunmuş olarak, o merdiven tırmanmış gibi zahmetli yürüyüşüyle, ilâç şirketinin temsilcisi. Birincüiği kaybetmiş olmasına rağmen yarışa inatla, sonuna kadar devam edecekti besbelli. Acaba Başkan Adayı ne zaman görünecek, diye merak ediyordum ki tam o anda yanıbaşımdeki bar kapısından dışarı çıktı. Tek başınaydı ve harikulade yalnız, apayrı bir hali vardı. Gözümüz onu hep karısıyla bir arada görmeğe alışmış...

«Esiyor bugün,» dedi ve yanımdaki şezlonga kendini bıraktı.

«Mrs. Smith afiyettedir inşallah?»

«Çok iyi, teşekkür ederim. Kamarasında Fransızca gramer çalışıyor. Ben ordayken aklını dersine veremediğini söyledi de.»

«Fransızca gramer mi?»

«Gittiğimiz yerde bu dilin konuşulduğunu • söylüyorlar. Mrs. Smith yabancı dillere karşı

harikulade istidatlıdır. Bir gramer kitabıyla bir kaç saat bırakın onu — telâffuzdan başka herşeyi öğrenir.»

«Daha önce hiç Fransızca çalışmadı demek?»

«Bunun Mrs. Smith için zerrece önemi yoktur. Bir seferinde yanımızda bir Alman kızı çalışıyordu. Daha yarım gün geçmeden Mrs. Smith kıza Almanca olarak, 'Odanı toplu tut,' demesini başardı. Bir başka seferinde bir Fin kızı aldık. Mrs. Smith Fince bir gramer kitabı buluncaya kadar beş altı gün geçti ama ondan sonra tutabilene aşkolsun!»

Mr. Smith duraladı Ve bu gülünç sözlerine tuhaf bir ağırlık ve önem veren bir gülümseyişle ekledi:

«Otuzbeş yıldır evliyiz ama bu kadına her gün yeni baştan hayran kalıyorum.»

«Bu dolaylarda sık sık gezmeğe gelir misiniz?» diye sordum.

Başkan Adayı, «Tatillerimizi amacımızla birleştirmeğe çalışırız,» diye cevap verdi. «Ne Mrs. Smith ne de ben sırf eğlenmek için eğlenmeyi seven kişilerden değiliz.»

«Anladım. Demek ki bu sefer de gayeniz için...?»

«Bir seferinde tatil için Tennessee'ye gitmiştik. Unutulmaz bir hâtıra oldu bizim için. Bir Özgürlük Yürüyüşüne katılmıştık da. Yani Zenci Hakları için. Mashvüle şehrinde öyle bir şey oldu — Mrs. Smith'in yaralanacağından fi-lân korktum.»

«Tatilinizi bu şekilde geçirmek cesaret işi.»

Başkan Adayı, «Siyah adamlara **karsı** h»

yük bir sempatirriiz vardır,» dedi.

Bundan ileri bir açıklama yapmağa lüzum görmez gibiydi.

«Şimdi gideceğiniz yerdeki siyah adamlardan bir çoğu korkarım sizi hayal kırıklığına uğratacaklar,» dedim.

«Çoğu şeyler hayal kırıklığına uğratar insanı — derinliğine bakıncaya kadar.»

«Siyah adamlar da Mashville'deki beyazlar kadar vahşileşebiliyorlar.»

«Amerika Birleşik Devletlerinde bu çeşit meselelerimiz olduğu malûm. Maamafih kâtip bey Haiti'den bahsederken... belki de... bize şaka yapıyor, diye düşünmüştüm.»

«Bir dereceye kadar, evet. Ama cahilliğin dendi bu. İşin aslı rıhtımdan bakınca görülenlerden çok daha kötüdür. Zannetmem ki kâtip bey şehrin içerlerine sokulmuş olsun.»

«Siz de bize aynı şeyi salık verir misiniz? Yani gemiyle Santo Domingo'ya kadar gitmemizi?»

«Evet.»

Mr. Smith'in gözleri hüzünlü bir bakışla denizin hep aynı şeyi tekrarlıyan, tekdüze manzarasına dikilmişti. Onu etkilemişim gibi geldi bana.

«Size Haiti'deki hayatın neye benzediğine dair bir örnek vereyim,» dedim.

Ve Mr. Smith'e bir adamın başına gelenleri anlatmağa başladım. Bu adamın Haiti Cumhurbaşkanı Başkanının çocuklarını okul dönüşü kaçırmak için girişülen bir teşebbüsle ilgili olmasından şüphe ediliyordu. Aleyhine belirli bir delü yoktu ama adamcağız Panama'da yapılan bir atış ya

nşmasında milletlerarası ödöl kazanmıştı. Ve baştakiler belki de Başkan muhafızlarını vura-bilmek için ille bir nişancılık şampiyonu olmak gerektiğine ulanıyorlardı — Kimbilir? Böylece Tontons Macoute'ler bir gün onun evini — ken-disi yokken — sarıyorlar ve petrolle ateşe ve-riyorlar. Sonra da kaçmağa kalkışınca makineli ateşine tutuyorlar. İtfaiye de gelmiş ve yangı-nın yayılmasını önlemiş. Şimdi o sokakta evin yerini, çekilmiş diş yeri gibi bomboş görebiliyor-sunuz.

Mr. Smith beni dikkatle dinlemişti.

«Hitler bundan daha da beterini yapmadı mı?» diye sordu. «Hem de o bir beyaz adamdı. Böyle şeylerin suçunu insanların renginde ara-yamazsınız.»

«Aradığım yok zaten. Haiti'de öldürenler kadar ölenler de siyahtır.»

«Dikkatle bakılınca işler her memlekette hayli berbattır. Mrs. Smith şimdi tutup da geri dönmemizi istemez.»

«Ben sizi geri dönmeğe teşvik ediyor de ği-lim. Sadece bir soru sordunuz bana.»

«Haiti'de durun öyleyse — bir soru daha soracağım kusura bakmazsanız — niçin geri dönüyorsunuz oraya?»

«Tek sahip olduğum şey... yani otelim... orada da ondan.»

«Bizim sahip olduğumuz tek şey de... yani Mrs. Smith'le benim... gayemiz olsa gerek.»

Mr. Smith gözlerini gene denize çevirdi ve tam o sırada Mr. Jones yanıımızdan geçti. Omuñ zunun üzerinden bize doğru «Dördüncü tur,» di-ye seslendi ve yürüyüşüne devam etti.

Mr. Smith, «O da korkmuyor,» dedi.

Sanki cesaret gösterdiği için özür dilemesi gerekiyordu. Karısının armağanı olan cafcacflı bir kravatı takısını, «Başkaları da aynını takıyor,» diye mazur göstermeğe çalışan bir adam gibi,

«Bümem ki acaba Mr. Jones'in gidişi korkusuzluğundan mı? Belki o da benim gibidir, gidecek başka yeri yoktur.»

Mr. Smith kesinlikle, «İkimize de çok yakınlık gösterdi,» dedi.

Konuyu değiştirmek istediği belliydi.

Mr. Smith'i daha yakından tanıdıkça sesinin bu tonunu ayırt eder oldum. Herhangi bir kimsenin — bir yabancı hattâ düşman da olsa — aleyhinde bulunduğumda Başkan Adayı son derece tedirgin oluyordu. Sudan huylanan atlar gibi geri geri çekiyordu kendini böyle konuşmalardan. Bazan onu, farkına vardırmadan hendeğin tam kenarına kadar getirmekten ve sonra ansızın, deyim yerindeyse, kırbaç ve mahmuzla ileri doğru kıskırtmaktan zevk duyuyordum. Gelgeldim hiç bir zaman hendeği atlamasını öğretemedim ona. Zannederim çok geçmeden benim oyunumu anladı ama duyduğu hoşnutsuzluğu asla yüksek sesle ifade etmedi. Bu da bir dostu yermek gibi olurdu. Usulca konudan sıyrılıp uzaklaşmayı tercih ediyordu.

Bu, onun karısına hiç benzemediği hususlardan bir tanesiydi. Mrs. Smith'in tabiatının nasıl açık ve ateşli olabileceğini sonradan öğrenecektim. O. gerekirse her. hangi bir kimseye

saldırabilirdi — Başkan Adayının şahsından başka tabii. Sonradan Mrs. Smith'le çok kavga ettiğimiz oldu. Kocasını az buçuk alaya aldığımızdan şüpheleniyordu. Ama onları ne derece kıskandığımı hiç bir zaman bümedi. Avrupada birbirlerine karşı bu cins bir sevgiyle bağlı olan hiç bir karı — kocaya rastlamamıştım.

«Demin gayenizden bahsediyordunuz,» dedim.

«Sahi mi? Kusuruma bakmayın... hep kendimden söz ediyorum galiba. Gaye lüzumundan fazla büyük bir lâf, belki de.»

«Ama bilmek istiyorum.»

«Bir umut, deyin. Maamafih sizin meslek — tekilerin pek işine gelmez herhalde.»

«Yani et — yemezlikle ilgüi bir şey mi?»

«Evet.»

«Niçin işine gelmesin? Benim görevim otel — limdeki müşterileri hoşnut bırakmaktır. Eğer müşterilerimden bazıları vejeteriyansa...»

«Vejeteryan olmak sadece bir gıda rejimi değildir, Mr. Brown. insan hayatının bir çok yönlerini ilgilendirir. Meselâ insan vücudundaki fazla asitleri yok etti mi hırsları ve ihtirasları da yok etmiş demektir.»

«O zaman da dünya durur.»

Mr. Smith beni munislikle payladı: «Sevmekten bahsetmedim.»

Tuhaf bir utanç duygusuna kapıldım. Alaycılık ucuzdur — her hangi bir tenzüâtlı satışta alabilirsiniz onu — düşük kaliteli malların hepsinin yapımında kullanılır.

«Zaten bir et — yemezler ülkesine gidiyorsunuz sayılır,» dedim.

«Ne demek istiyorsunuz, Mr. Brown?»

«Haiti nüfusunun yüzde doksan beşinin malî gücü et ya da yumurta almağa yetmez.»

«Ama hiç düşünmediniz mi, Mr. Brown? Dünyada mesele çıkartanlar yoksullar değildir. Savaşları politikacılar, kapitalistler, entellektüeller, bürokratlar, Amerikan Borsa Kralları ve Komünist Kodamanları çıkarır. Savaşların bir tanesi bile fakir   fukara tarafından çıkarılmaz.»

«Savaş çıkaran zengin ve kudretli kişiler de et   yeyicidir... öyle mi?»

«Çoğunlukla öyle, efendim.»

Alaycılığımдан utandım gene. Onun o soluk mavi gözlerine baktıkça... irkilmeyen, şüphe etmeyen gözler... biran için onun haklı olabileceğine nerdeyse inanıyordum.

Dirseğimin dibinde beliren garsona, «Çorba istemiyorum,» dedim.

«Çorba için vakit henüz erken, beyefendi. Kaptan sizinle biraz görüşmek istiyor, lütfen.»

Kaptan kamarasmdaydı — kendi gibi sade, sert, pırıl pırıl bir oda. Etrafta hiç bir şahsi eşya görünmüyordu — orta yaşlı bir kadın fotoğrafından başka. Kadının sanki berberden o anda çıkmış ve kurutma makinasının altında saçının formasıyla beraber karakteri de sertleşip donmuş gibi bir hali vardı.

«Oturun, Mr. Brown. Bir püro yakar mısınız?»

«Yok, teşekkür ederim, istemem.»

Kaptan, «Hemen konuya girmek istiyorum,» dedi. «Sizden yardımınızı dilemek zorundayım. Çok zor bir durum.»

Kaptan iç karartısının ağırlaştığı bir sesle, «Yolculuk sırasında sevmediğim tek şey beklenmedik olaylardır,» dedi.

«Ama bana öyle geliyor ki denizde... her zaman... yani fırtınalar filân...»

«Denizi kastetmiyorum, pek tabîî. Deniz bizim için problem değildir.»

Bir kül tablasıyla sigara kutusunun yerini değiştirdi ve sonra o saç gri çimentodan dökülmüşe benzeyen, ifadesiz yüzlü kadının fotoğrafını kendine doğru bir santimetre yaklaştırdı. Belki de güvenç veriyordu bu kadın ona: benim olsa irademi felce uğratırdı.

Kaptan, «Birbaşı Jones adlı yolcumuzla tanıştınız, değil mi?» diye sordu. «Yani Birbaşı olduğunu söylüyor.»

«Evet, konuştuk.»

«İzlenimleriniz nedir?»

«Vallahi ne bileyim?... Hiç düşünmemiştim...»

«Philadelphia'daki ofisimizden şimdi bir telsiz aldım. Jones'in ne zaman ve nerede karaya çıktığını kendüerine telsizle bildireyim istiyorlar.»

«Maamafih bunu herhalde büyorsunuzdur... elindeki bilette...»

«Onun plânlarını değiştirmeyeceğinden emin olmak istiyorlar. Port au Prince'den sonra Santa Domingo'ya gidiyoruz... Siz bana şahsen biletinizi Santa Domingo'ya kadar aldığınızı söylemiştiniz... Port au Prince'de herhangi bir aksilik olursa diye... Belki onun niyeti de aynıdır.»

«Polisle ilgili bir mesele mi?» *

«Polisin de onunla ilgilendiğini sanıyorum. Ama bu sırf benim tahminim. Şunu anlamanızı isterim ki benim Binbaşı Jones'den hiç bir şikâyetim yok. Büyük bir ihtimalle şuradan bir soruşturmadır bu... ufak bir yanlışlık sonucu... Ama şöyle düşündüm... siz de bir İngiliz vatan-daşısınız ve Port   au   Prince'de ikamet ediyorsunuz... Ben size ihtarda bulunursam siz de...»

Onun bu katıksız doğruluğu, katıksız ke-tumluğu, katıksız resmiliği sinirime dokunmuştu. Acaba saym kaptanın şu heykel saçlı karı-sından uzaktayken, gençliğinde ya da içküi ol-duğu bir sırada bir çılgınlık işlediği hiç mi olma-mıştı?

«Sizi duyan Jones'in bir kumarbaz olduğu-nu sanır,» diye cevap verdim. «Ama sizi temin ederim ki bana bir kere b e oyun teklif etme-di.»

' «Ama ben öyle demedim ..»

«Yani benim gözlerimi ve kulaklarımı a -mamı istiyorsunuz, değ  mi?»

«Tam üstüne bastınız,  steğim sadece bu. Mesele ciddî birşey olsaydı bana herhalde onu gemide alakoymam için talimat verirlerdi. Belki de alacaklılarından ka mı tır. Kimbihr? Ya da bir kadın meselesidir.»

Kaptan bunu, fotoğraftaki o ta  saçlı katı kadının gözlerine bakarak, hafif bir tiksintiyle eklemi ti.

«Sayın kaptanım, özür dilerim ama ben is  piyonluk etmesini bilmem.»

«Sizden böyle birşey istediğim yok, Mr. Brown. Ama Mr. Smith gibi bir ihtiya da ba  vuramam herhalde... Binbaşı Jones için...»

Brown, Smith, Jones... sahnede kullanılan komik maskeler gibi, birbirinden ayırt edilemiyen üç isim.

«Haber verilmeğe değer herhangi birşey görürsem... maamafih dananın altında buzağı aramıyacağım ha... bunu da böyle bilin.»

Kaptan sıkıntımı paylaştığını belirten hafif bir iç çekişle, «Sanki Haiti yolculuğunda insanın omzuna yüklendiği sorumluluk yetmezmiş gibi...» diye söylendi.

Bundan iki yıl kadar önce, gideceğimiz limanda başına gelen bir olayı uzun uzun anlatmağa başladı. Sabahın birinde silâh sesleri duyulmuş ve yarım saat sonra da bir subayla iki polis memuru merdivenin dibinde belirmiş: gemide arama yapmak istiyorlarmış. Kaptan izin vermemiş tabii. Geminin Hollanda toprağında sayıldığını söylemiş. Epey bir çekişme olmuş. Kaptan gece nöbetçisine sonsuz güveni olduğu için gemiye gizlice kimsenin binmiş olamıyacağını söylemiş. (Sonradan güveninde yanıldığını, nöbetçinin görev başında uyumuş olduğunu öğrenmiş.) Derken yerde kan izleri farketmiş. Bu izler onu filikaların yanına götürmüş ve bir tanesinin içinde aranan adamı bulmuş.

«O zaman ne yaptınız?» diye sordum.

«Geminin doktoru adamı tedavi etti, sonra onu, tabiatıyla, polise teslim ettim.»

«Belki de iltica etmek istiyordu.»

«Bilmiyorum ne istediğini. Nasıl bilebilirdim? Ne okuması vardı, ne yazması, zaten yolculuk için gerekli bilet parası da yoktu.»

Kaptanla aramda geçen konuşmadan sonra Jones'i gördüğüm zaman içimde ona karşı adeta bir yakınlık duydum. O anda bana bir el poker oynamayı teklif etseydi hiç tereddütsüz razı olur ve sev*e seve de kaybederdim. Zira güven dolu bir jest belki de ağzımın içindeki kötü tadı giderebilirdi.

Mr. Smith'le karşılaşmamak için güvertenin iskele tarafında yürümeğe başladım ve sıçırılan deniz sularının tokadım yedim. Ve kamarama kaçmağa fırsat bulamadan Jones'le yüz yüze geldim. Jones durup da bana bir içki ısmarlamayı teklif edince, onun sırrını şimdiden ele vermiş gibi bir suçluluk duydum içimde...

«Saat daha erken,» dedim.

«Londrada meyhanelerin açılış saatidir,» diye cevap verdi.

Saatime baktım —onbire beş vardı— ve onun sözlerinin doğruluğunu araştırıyormuşum gibi geldi kendi kendime.

O kamarotu bulmağa gidedursun ben Jones'un bırakmış olduğu kitabı elime aldım. Bir Amerikan cep kitabıydı. Küçücük. Kapağının üzerinde, şahane bir yatağa yüzüstü, sere serpe uzanmış duran çıplak bir kız resmi vardı ve adı da «Gününü Gün Et» ti. İç sayfaya kurşun kalemle H. J. Jones diye bir imza karalanmıştı. Bizim Jones kimliğini tesbit etmek mi istiyordu acaba? Yoksa bu kitabı kendi kişisel

kitaplığı için ayırmak niyetinde miydi?

Kitabı rasgele açtım: «Sana güvenmek mi? Geoffrey'in sesi kadmı kırbaçladı adeta...»

Tam o sırada Jones elinde iki kupa birayla geri geldi. Kitabı gereksiz bir utanma duygusuyla elimden bıraktım.

Jones kupasını kaldırdı ve bir an, en uygun sözü ararcasına durakladıktan sonra, «Şerefe,» dedi. Birasından bir yudum aldıktan sonra da, «Demin gördüm, kaptanla konuşuyordunuz,» diye ekledi.

«Evet?»

«Soğuk, kibirli herifin biri. Ancak kalantorlarla konuşmağa tenezzül ediyor.»

«Ama benim kalantorlukla hiç bir ilgim yok.»

«Kusuruma bakmayın. Ben kalantor kelimesini özel bir anlama alırım. Dünyayı iki kısma ayırıyorum ben: kalantorlar ve hercailer. Kalantorlar, hercailer olmadan ayakta durabilirler ama hercailer, kalantorlarsız edemezler. İşte ben de hercaiyim.»

«Hercai demekle neyi kastediyorsunuz tam olarak? Bu kelimeye de özel bir anlam verdiğiniz belli.»

«Kalantorların sağlam bir işi ya da düzenli, iyi bir gelirleri vardır. Bir yerde bağlı oldukları şey vardır —sizin otelinize bağlı olduğunuz gibi. Hercaüere gelince —nasıl diyeyim— bizler ötede, beride, surda burda ekmek paramızı çıkartmağa çalışırız. Daha çok meyhaneler ve barlardır yerlerimiz. Gözlerimizi açık tutarız, kulaklarımızı kırışte.»

«Yani zekânız sayesinde yaşarsınız, öyle mi?»

«O sayede de ölürüz çok zaman.»

«Peki, ya kalantorlar —onlarda zekâ yok mu?»

«Onların zekâya ihtiyaçları yoktur. Yargı kuvveti, akıl, fikir ve karakter sahibi Olurlar. Biz hercaillerse —çok zaman fazla hızlı yaşamakla kendi kendimizi mahvederiz.»

«Ya diğer yolcular? Hercai mi yoksa kalantor mu onlar?»

«Mr. Fernandez'i henüz çıkaramadım. Hercai de olabilir, kalantor da. Şu eczacı da henüz bir yargıya varacak fırsat vermedi bize. Lâkin şu Mr. Smith —işte size tam anlamıyla bir kalantor— mu kalantor!»

«Kalantorları beğeniyormuş gibi bir ifadeniz var.»

«Biz hercaüer, hepimiz, kalantorluğa özeniriz. Siz kalantorlar da, ara sıra, itiraf et, dostum, hercailleri kıskandığınız olmaz mı? Bañ zan, muhasebecinizle başbaşa verdiğiniz bir sırada, meselâ, çok uzun vadeli hesaplar yapmak istemediğiniz olmaz mı?»

«Evet, öyle zamanlar oluyor, galiba.»

«Kendi kendinize düşünürsünüz: 'Sorumluluğu biz taşıyoruz, ama sefayı onlar sürüyor, onlar eğleniyor,' diye.»

«inşallah gittiğimiz yerde eğlenebüirsiniz.» dedim. «Zira Haiti gerçekten bir hercailler ülkesi olup çıktı —Cumhurbaşkanı bile hercai.»

«Bu, aksine, benim için daha büyük bir tehlike demektir. Zira hercailler başka hercailleri gözünün bebeğinden tanır. Belki de onları

gafil avlamak için kalantor rolü oynamak zorunda kalacağım. Mr. Smith'i incelesem iyi olur.»

«Kalantor rolü oynadığınız çok oldu mu?»

«Çok değü, Tanrıya şükür. Zira bana en zor gelen rol budur. Olmayacak sırada gülü veriyorum. 'Ben, Jones, bu gibi kimselerin arasında, böyle şeyler söylüyorum ha?' diye geçiyor aklımdan. Bazan da korkuya kapılıyorum. Yolumu şaşıırıyorum. Yabancı bir şehirde yolu şaşırmak ürkütücü olur, değil mi? Hele insanın kendi kendisinin içinde yolunu, yönünü kaybetmesi... Bir bira daha için.»

«Bu seferki benden.»

«Sizin hakkınızda doğru yargıya vardım mı? Emin değilim. Demin sizi orda... kaptanla başbaşa gördüğümde... geçerken pencereden içeri bir göz atmıştım da... hiç de rahat bir haliniz yoktu. Sakın siz de kalantor rolü yapan bir hercai olmayasınız?»

«Bunu insanın kendisi bilebilir mi acaba?» dedim.

Baş kamarot gelmiş, masalara kül tablalarını dağıtmağa başlamıştı.

«Bize iki bira daha,» diye seslendim.

Jones, «Bu sefer bir Bols içsem kusura bakar mısınız?» diye sordu. «Çok bira içersen şişkinlik veriyor da. Gaz filân yapıyor.»

«İki Bols,» dedim.

Jones birden, «Hiç iskambil oynar mısınız?» diye sordu.

Ve ben, suçumun kefaretinin ödemenin sırası geldi galiba, diye düşündüm. Bununla beraber ihtiyatı elden bırakmadan,

«Poker mi?» diye sordum.

Jones o derece açıkyürekliydi ki insan, «Samimî olamaz,» diye düşünüyordu ister istemez. O kalantor ve hercailler konusunu neden öyle samimilikle açmıştı? Bana öyle geliyordu ki Jones kaptanın bana söylediklerini sezmişti ve benim tepkimin nasıl olacağını deniyordu şimdi. Açık kalpliliğini bir litmus kâğıdı gibi benim düşüncelerimin akışına bırakmış, bakalım renk değiştirecek mi, diye gözetliyordu. Belki sırası gelince benim kalantorlardan yana değil de hercaillerden yana çıkabileceğimi tahmin ediyordu. Ya da soyadım, Brown, onun kulağına kendi takındığı Jones adı kadar yapmacık geliyordu.

«Poker oynamam ben,» diye cevap verdi. O kara gözlerinin bana bakışında, «Yakaladım seni!» dercesine cıvıltılı bir ışık yanmıştı. «Arkadaşlarla poker oynadım mı daima çok fazla kaybediyorum,» diye ekledi. «Duygularımı saklayamıyorum bir türlü. Oynayabildiğim tek oyun cin   rami'dir.»

Oyunun adını bir çocuk oyunu   masum bir eğlenceymiş gibi bir ifadeyle söylemişti. Sonra,

«Siz de oynar mısınız?» diye sordu.

«Bir kaç kere oynamışlığım vardır,» diye cevap verdim.

«Başınıza tebelleş olmak istemem. Ama yemeğe kadar vakit geçirir, diye düşündüm de.»

«Geçirir ya!»

«Baş kamarot Bey   kartları lütfen.»

Ve Jones bana bakarak kısaca gül mse 

di. «Bak, işaretli kâğıt taşımıyorum üstümde,» der gibilerden.

Gerçekten de bir masumlar oyunuydu bu. Kolay hile yapmanın imkânı yoktu.

Jones, «Kaçma oynayalım?» diye sordu. «Yüze on sent (*) iyi mi?»

Jones oyuna kendine has bir özellik katıyordu. Sonradan, bir oyuna oturunca ilk dikkat ettiği şeyin, tecrübesiz bir hasmın kullanılabileceği kâğıtları elinin neresinde tuttuğu olduğunu bana anlatacaktı. Bu sayede hasmının cin yapmağa ne derece yaklaşıp olduğunu sezebiliyordu. Hasminin elindeki kâğıtları sıralayışına, oynamazdan önce az veya çok durulmasına göre bu kâğıtların iyi mi, kötü mü yoksa orta karar mı olduğunu anhyabüiyordu. Hasminin eli farkedilir derecede iyise Jones, red cevabı alacağından emin olarak, yeniden kâğıt seçme teklifinde bulunuyordu. Bu onun hasmına bir güven ve tehlikesizlik duygusu veriyordu. Böylece adam daha büyük rizikolara atılıyor ve çok iyi bir sonuç alabilmek umuduyla oyunu daha da uzatıyordu.

Hasminin bir kâğıt çekip masaya atışında ki hız bue Jones'e çok şey söylüyordu. Bir keresinde bana,

«insan ruhunu bilmek, matematik bugisini daima yener,» diyecekti.

Beni hemen hemen her oyunda yendiği sahidenden bir gerçektir. Kazanabilmem için ilk baştan dört başı mamur bir ele sahip olmam gerekti.

(*) Doların onda biri.

O gün öğle yemeği çam çaldığında Jones altı dolar ilerdeydi. Zaten düediği başarının ölçüsü de buydu, aşağı yukarı; mütevaî zi bir kazanç. Bu sayede onunla oynayanların hiç biri yeni bir oyun teklifini reddetmezdi. Haftada altmış dolar fazla bir para sayılmaz. Ama sonradan Jones bu paraya güvenebildiğim ve bu sayede sigara ve içki parasını çıkardığını söyledi. Sonra tabii ara sıra vurgun vurduğu da oluyordu. Bazı kimseler çocuksu oyunlara burun kıvrarak bir puana yarım dolar koymakta ısrar ediyorlardı.

Port-au-Prince'ye vardıktan sonra bir keresinde buna şahit olacaktım. Jones bu oyunda kaybetse borcunu ödeyecek durumda değildi, zannımca. Lâkin yirminci yüzyılda bile talihin cesurlara güldüğü zamanlar vardır. Jones masadan ikibin dolarlık bir kazançla kalktı. Gene de, zaferine rağmen alçak gönüllüydü. Hasmına revanş teklif etti ve beşyüz küsur dolar içeri girdi.

Bir seferinde bana, «Bir nokta daha var,» diye açıkladı. «Kadınlar, genel olarak, poker oynamazlar. Kocalarının hoşuna gitmez çünkü. Daha serserice, daha tehlikeli bir hava bulurlar poker oyununda. Lâkin bir kaç kuruşuna cin rami fındık fıstık parası gibi gelir.»

Poker oynandığını görse herhalde hoşnutsuzlukla çekilip gideceğinden emin olduğum Mrs. Smith bile bazan gelir ve bizim maçlarımızı seyrederdi.

*

**

O gün öğle yemeğinde —lâf nereden açıl

dı, bilmem— savaştan konuşmağa başladık bir ara. Eczacının başladığını sanıyorum. Savaş sırasında sivil savunma nöbetçiliği yapmış meğer. Bombardımanlara dair hikâyeler anlatmak için can atıyordu — başkalarının rüyaları kadar can sıkar bu hikâyeler.

Mr. Smith yüzünde sabit bir nezaket ve dikkat maskesiyle oturuyor, Mrs. Smith çatahyla oynayıp duruyordu. Eczacı ise Londra'da Musevî kızlarını barındıran bir otelin bombardıman edilmesini uzun uzun, ince ince anlatıp duruyordu. Sonunda,

«O gece hepimiz o derece meşguldük ki • otelin ortadan kalkmış olduğunu kimse farketmedi,» dedi.

O zaman Jones daha fazla dayanamıyarak, adeta haşınce, «Bir seferinde ben bir takım askeri olduğu gibi kaybettim,» diye adamın sözünü kesti.

Ben Jones'i memnunlukla teşvik ederek, «Nasıl oldu bu?» diye sordum.

Jones, «Bilmem!» diye cevap verdi. «Geri dönen olmadı ki anlatayım!»

Zavallı eczacı, ağzı açık kalmış olarak oturuyordu. Anlattığı hikâyenin ancak yarısındaydı ama dinliyen kalmamıştı: ağzındaki balığı düşürmüş bir deniz aslanını andırıyordu. Mr. Fernandez tabağına biraz daha ringa buğulaması aldı. Jones'in anlattığıyla ilgilenmeyen bir tek o vardı.

Mr. Smith bile, «Biraz daha teferruatlı söyleyin, Mr. Jones,» diyecek kadar meraklanmıştı.

Onu asker rütbesiyle çağırmayı hiç biri

mizin istemediğini farkediyordum.

Jones, «Burma'daydı,» diye anlattı. «Oyalama tabiyesi yapmak için Japon hatlarının gesisine indirmişlerdi bizi. Bu söylediğim takım, karargâhla olan irtibatım kaybetmişti. Komuta genç bir çocuktaydı. Orman harekâtında fazla tecrübeli değildi. Böyle durumlarda hep ana baba günü olur, tabii... Tuhaftır ki başka hiç bir kaybım olmadı. Sırf o bir tek takım —olduğu gibi— dibinden kazınıp bizden kopuverdi.»

Jones bir lokma ekmek koparıp yedi, sonra, «Esir ahndıktan sonra kaçıp dönen de olmadı,» diye ekledi.

Ben, «Siz Wingate'nin komutasındaki subaylardan biri miydiniz?» diye sordum.

Jones her zamanki üstü kapalı üslubuyla, «Onunkine benzer bir örgüt,» diye cevap verdi.

Gemi kâtibi, «Demek balta girmemiş ormanlarda epeyce kaldınız?» diye sordu.

Jones, «Bu çeşit askerî harekâta karşı özel bir kabiliyetim var galiba,» diye cevap verdi. Sonra alçak gönüllülükle, «Çöllük araziye düşsem hiç bir işe yaramazdım,» diye ekledi. «Ormandayken yerliler gibi su kokusu alabilmekle isim yapmıştım.»

Ben, «Suyun kokusunu almak çölde de faydalı olabilirdi,» diye fikir yürüttüm.

Jones masanın öte ucundan bana doğru, sitemle kararmış bir bakış fırlattı.

Mr. Smith, «Bunca ustalığın ve cesurluğun sırf insan kardeşlerimizi öldürmek uğruna harcanması çok feci birşey, vallahi,» dedi.

Mrs Smith, «Başkan Adayı olduğu zaman

eyalettteki bütün savaş aleyhtarları kocamı desteklediler,» diye araya girdi.

Ben, «Savaş aleyhinde olanlar hiç et yemezler mi?» diye sordum.

Bu sefer hayal kırıklığıyla benden yana bakmak sırası Mrs. Smith'deydi.

«Gölünecek şey değil, Mr. Brown.» >

Kocası ise yumuşak bir tavırla ona karşı geldi: «Haklı bir soru bu, canım.» Sonra bana döndü: «Mr. Brown, düşünecek olursanız savaş aleyhtarlığıyla etyemezliğin bir arada yürümesi pek o kadar garip değildir. Geçen gün mide asitlerinden ve bunun ihtiraslar ve hırslar üzerindeki etkilerinden söz ediyordum size. Fazla asitleri vücuttan yok ettiniz mi insan vicdanına kılmıdıyabUecek bir yer açmış olursunuz, insan vicdanı da bir kere yer buldu mu... nasıl diyeyim... artık geliştikçe gelişmek ister. Böylece bir gün kendi zevkimiz için suçsuz bir hayvanın boğazlanmasına karşı koyarken —belki siz farkına varmadan olur bu gelişme— bir de bakarsınız ertesi gün bir insan kardeşimizi öldürmek fikrine dehşet içinde karşı koyarsınız... Bunu da ırk eşitliği meselesi gibi davalar izler... Birçok teosofist gruplar da beni desteklemişlerdi.»

Mrs. Smith, «Kanlı Oyunların Aleyhinde Olanlar Birliği de,» diye ekledi. «Birlik resmî olarak desteklemedi, tabü. Ama üyelere bir çoğu Mr. Smith'e oy verdiler.»

Ben, «Bu kadar desteklendiğiniz halde,» diye söze başladım. «Şaşıyorum doğrusu...»

Mrs. Smith, «ilericiler daima azınlıkta kalmağa mahkûmdur;» dedi. «Hiç olmazsa bu de

virde. Ama hiç olmazsa biz kendimizce protestoda bulunduk ya!»

Ve sonra, tabiatıyla, her zamanki gibi sıkıcı bir çatışma başladı, ilâç Şirketinin temsilcisi açtı münakaşayı. Eski bir sivil savunma memuru olarak kendine bir savaşçı gözüyle bakıyordu. Sonra hınçlıydı da: bombardımana dair anlattıklarını boğazına tıkmıştı.

«Barışçılar hiç anhyamam, doğrusu!» diye burun kıvrırdı. «Savaşın aleyhındeler ama bizim gibüeri tarafından korunulmağa ve savunulmağa pekâlâ razı geüyorlar.»

Mr. Smith her zamanki yumuşak başlı haliyle, «Ama sizler bize fikir danışmıyorsunuz ki!» diye onu düzeltti.

«Vallahi çoğumuz gerçek savaş aleyhtarîaıyla tabansızları ayırmakta güçlük çekiyoruz.*

«Savaş aleyhtarları, ilkeleri uğruna hapse girmek gerekince de tabansızlık etmiyorlar ya!» •

Bunu Mr. Smith söylemişti. Derken umulmadık birşey oldu ve Jones onu destekledi:

«Barışçılardan bir çoğu cepheye gitmedi ilerse büe Kızıl Haç gibi örgütlerde kahramanca görev aldılar,» dedi. «Birçoklarımız hayatlarımızı onlara borçluyuz.»

Gemi kâtibi, «Haiti'de pek fazla barışçı bulacağınızı sanmıyorum,» diye lâfa karıştı.

Eczacı ise, lâfını dinlemedik diye hıncından tizleşmiş bir sesle direniyordu:

«Ya birisi karınıza saldırmağa kalkışırsa? O zaman ne yaparsınız?»

Mr. Smith sofranın ta öbür ucunda oturan bu sarı benizli, tıknaz, hastalıklı adama şöyle bir baktı. Sonra ağır, etküi, ciddî bir ifadeyle cevap verdi:

«Beyefendi, mide asitleşmesini gidermekle bütün ateşli duyguları ortadan kaldıracığımızı iddia ettiğim olmadı ki! Mrs. Smith bir saldırı karşısında kalsa ve benim de elimde bir süâh olsa bu süâhı kullanmıyacağımı iddia edemem. Gerçi hepimizin prensipleri vardır ama bunlara her seferinde sadık kalmamız mümkün olmuyor.»

Jones, «Bravo, Mr. Smith!» diye bağırdı.

«Buna rağmen şiddet kullandığım için gene de kendi kendimi kmdardım, efendim. Kınardım kendi kapıldığım hırsı.»

O akşam yemekten önce gemi kâtibinin kamarasma gitmiştim; sebebini şimdi hatırlamıyorum.

Onu yazı masasının başmda oturmuş buldum. Ağzıyla bir prezervatifi şişirmekle meşguldü. Bir cop büyüklüğünü buluncaya kadar şişirdi sonra ucuna bir kurdele bağliyerek ağzından çekti. Yazı masasının üstü kocaman, şişkin penislerle doluydu. Bir domuz katliâmı var sanırdınız.

Kâtip, «Yarın gece gemide balo var.» diye anlattı. «Balon almamışız. Bunları kullanmak fikrini Mr. Jones ortaya attı.»

Kılıflardan bazılarının üzerine renkli mürekkeple komik çehreler çizmiş olduğunu gördüm.

«Gemide tek bir hanım var,» dedi. «Onun

da bu balonların aslında ne olduğunu anlayacak mı.hiç...»

Ben, «Onun ilerici bir hanım olduğunu unutuyorsunuz,» dedim.

«Gerçekten ilericiyse anlasa da aldırış etmez. Bu nesneler aslında ilerlemenin sembolleri sayılmaz mı?»

Ona hak verdim: «Kendimizin mide asileşmesinden çektiğimiz yetmezmiş gibi bir de çocuklarımıza geçirmiyelim, hiç olmazsa.» '

Gemi kâtibi kıkır kıkır güldü ve kılıflardan birinin üstüne gayet komik ve acayip bir surat çizmeğe koyuldu. Şişkin tulum onun bastıran parmaklarının altında inim inim gıcırdıyordu.

«Çarşambaya hangi saatte varacağız, dersiniz?»

«Kaptan akşamın erken saatlerinde demir atmayı umuyor.»

«Işıklar kararmadan şehre girebiliriz inşallah. Işıkları hâlâ söndürüyorlar herhalde, değil mi?»

«Elbette. Haiti'deki şartların ancak kötüye doğru değişmiş olduğunu göreceksiniz. Şimdi artık polisten izin kâğıdı olmadıkça şehirden dışarı da çıküamıyor. Port au Prince'den dışarı giden her yolun ağzında poüs barikatı var. Üzünüzde arama tarama yapılmadan otelimize varabUeceğinizi büe sanmıyorum. Bizim mürettebata söyledik — liman dışına çıkarlarsa başlarına gelebüeceklerden ancak kendüerinin sorumlu olabüeceğini. Herşeye rağmen gidecekler, tabü. (Mama) Mere Catherine'nin evi hâlâ açık, çünkü.»

«Barondan bir haber var mı?»

Bu, bazılarının Papa Doc dedikleri Haiti Başkanına takılmış olan başka bir isimdi. O pejmürde, sarsak adama göre çoktu büe ama bazan ondan «Baron Samedi» diye konuşurduk. Kâfirlikle Hristiyanlığm bir karışımı olan, Haiti yerlülerine has Vû ò dû mitolojisinde Baron Samedi, başmda süindir şapka, sırtında frak olduğu halde, kocaman bir puro tüttürerek mezarlıkları dolaşan ruhun adıdır.

Gemi kâtibi, «Başkan üç aydır hiç bir yerde görünmemiş, diyorlar,» diye cevap verdi. «Bandoyu dinlemek için sarayın penceresine bile çıkmıyormuş artık. Belki ölmüştür de kim-
senin haberi yoktur. Maamafih gümüşten dökülme bir kurşun olmadıkça ölüp ölmeyeceği de malûm değü ya! (*) Son iki seferimizde Cap Haitien Burnuna gitmekten vazgeçmek zorunda kaldık. Zira şehirde sıkı yönetim hüküm sürüyormuş. Dominik Cumhuriyetinin sınırına çok yakın da ondan. Böylece limana girmemize izin vermedüer.»

Kâtip derin bir soluk aldı ve yeni bir küf şişirmeğe başladı. Acayip suratlı, uzun kafanın üzerinde, küfün tepesi bir tümöre benziyordu. Kamaranın içinde hastanemsi bir lâstik kokusu vardı.

Adam, «Geri dönmenize sebep nedir?» diye sordu.

(*) Bazı bâtil İnançlara göre ruhları şeytanın eline geçmiş olan kişileri ancak gümüş kurşun öldürebilir. (Çevirenin notu)

«İnsan sahip olduğu oteli öylece bırakıp gidemez a...»

«Bırakıp gitmişsiniz ama.»

Gidişimin sebeplerini gemi kâtibine açmağa niyetim yoktu. Son derece kendime aitti bu sebepler ve gayet ciddi; yani eğer özel hayatlarımızın karmakarışık komedyasından bahsederken «ciddî» deyimini kullanabilirsek...

Gemi kâtibi bir kılıf daha şişirirken ben düşünüyordum:

Herşeyin, daima, insanı en fazla küçük düşürecek tarzda gerçekleştirmesini kararlaştıran bir Yüksek Kudret vardı, herhalde. Çocukluğumda Hristiyanlığın Tanrısına inanırdım ben. Bu Tanrının gölgesinde hayat ciddî bir meseleydi. Her tragedyada bu Tanrının kişiliğini bulurdum, îskoçya sislerinin arasından hayal meyal seçülen bir dev şekü gibi. Halbuki şimdi hayatın ikinci yansında ancak işlerin gülünç yönünü görebilmek sayesinde ki bazı bazı Tanrıya inanabüiyordum. Beni yetiştirenler bir tragedyaya için hazırlamışlardı ama, hayat tragedyaya değü bir komedyaydı. Ve bana öyle geliyordu ki bir eski Grek adı taşıyan bu gemideki biz yolcular (bir Hollanda şirketinin gemüerine Grekçe isim vermesi için ne sebep vardı?) hepimiz, bize hükmeden bir Şakacı Kudret tarafından komedyanın en uç çizgisine doğru itilmekteydik. Londra ya da New York'da, tiyatrolar boşalırken,

«Gülmekten gözlerimden yaş geldi!» cümlesini kaç kereler duymuşumdur^

Gemi kâtibi, «Mr. Jones hakkındaki fikirleriniz ned'r?» diye sordu.

«Binbaşı Jones mi? Böyle soruların cevabını size ve kaptana bırakıyorum.»

Kaptanın Jones hakkmda ona da danışmış olduğu belliydi. Ama onunla sırdaş ojmağa niyetim yoktu. Belki de adımm Brown oluşu yüzünden Jones'in komedyasına karşı daha hassas davranıyordum.

Balık zatından şişirilmiş olan o kocaman sucuklardan birini eüme alarak, «Bunları hiç yerli yerinde kullandığınız oluyor mu?» diye sordum.

Adam göğüs geçirdi.

«Ne gezer!..! Öyle bir yaşa vardık ki... Her seferinde karaciğer krizi tutuyor.»

Gemi kâtibi bana sanki gizli bir şey söylemişti. Şimdi karşılık olarak benden de aynı şeyi bekliyordu. Ya da belki kaptan, Jones gibi benim hakkımda da bilgi edinmek istemişti ve kâtip bu fırsattan faydalanarak bana dair birşeyler öğrenmeyi düşünüyordu.

Zira bana, «Sizin gibi birisi nasıl oldu da Port au Prince gibi bir yere yerleşti?» diye sordu. «Nasü oldu da otelcüğe başladınız?» Hiç de otelciye benzemiyorsunuz siz. Daha çok... şeye benziyorsunuz... yani... daha çok...»

Lâkin hayal kuvveti bundan öteye erişemedi.

Güldüm. Sorduğu soru pek sıralıydı, ves-selam, ama bu sorunun cevabı da, kendime saklamayı terem ettiğim buseydi.

Ertesi gece kaptan yemekte bize şeref verdi: Baş makinist de öyle. Kaptanla baş makinist arasında daima bir çekişme olsa gerek, zira sorumlulukları birbirine eştir. Kaptan yemeklerini kendi başına yediği sürece baş makinist de aynı şeyi yapmıştı. Şimdi ise biri sofranın bir ucunda, öbürü öbür ucunda, o ne idiği belirsiz balonların altında, eşitlik içinde oturmaktaydılar. Denizdeki bu son gecemizin şerefine yemek listesi genişletilmişti ve karı koca Smith'lerden başka bütün yolcular şampanya içiyorlardı.

Gemi kâtibi âmirlerinin huzurunda görülmelik derecede susmuş olmuştı. (Köprüde, rüzgârlı karanlığın özgürlüğü içinde ikinci kaptanla beraber olmaya can atıyormuş gibi geldi bana)._Kaptanla baş makinist de bu resmî durumun ağırlığı altında biraz ezümişe benzerlerdi — kutsal bir şöleni idare eden rahipler gibi.

Mrs. Smith kaptanın sağmdaydı, ben de solunda. Ve Jones'in de masada hazır bulunuşu kaptanla rahatça sohbet etmemi önlüyordu. Menü büe güçlülere güçlük katar gibiydi bu **geoe**; zira Hollandahların ağır et yemeklerine karşı besledikleri sevgiye alabildiğine yer verilmişti ve Smith'lerin tabakları çok zaman bomboş halleriyle bizlere sitem eder gibiydi.

Maamafih Smith'ler yola çıkarken yanlarına bir sürü kutu ve şişe içinde hazır yiye-

çekler almışlardı ve bunlar, deniz üzerinde yükselen babalar gibi daima onların yerlerini belli ederdi. Bu sefer de, yolculuk boyunca koka □ kola gibi içinde ne olduğu tam bilinmiyen bir şey içmekle prensiplerinden fedakârlık ettikleri artık yetmiş gibi, şişe içindeki bir takım tozları sıcak suyla karıştırarak kendi içeceklerini kendüleri hazırlıyorlardı.

Kaptan kasvetli bir edayla, «Anladığıma göre yemekten sonrası için bir eğlence programı düzenlenmiş,» dedi.

Gemi kâtibi, «Gerçi çok kalabalık değiliz ama Binbaşı Jones ve ben, gemide geçirdiğimiz son gece şerefine birşeyler yapmanın şart olduğunu düşündük. Mutfak orkestrası çalacak, tabii. Mr. Baxter de bize özel bir gösteri sunacak...»

Mrs. Smith'le benim aramda şaşkm bir bakış geçti. Mr. Baxter'in kim olabüceğini bilemiyorduk ikimiz de. Gemide gizli bir yolcu mu vardı acaba?

Gemi kâtibi keyifle, «Mr. Fernandez'in programımıza katılmasını rica ettik ve o da razı oldu,» diye sözüne devam etti. «Programı, aramızdaki Anglo□Saxon yolcuların hatırı için, çoğunlukla yılbaşlarında söylenen Auld Lang Syne şarkısını söyliyerek kapatacağı; >

Kızarmış ördek dolu servis tabağı masayı bir kere daha dolaştı. Smith'ler de bize arkadaşlık etmek için kutu ve şişelerine davrandılar.

Kaptan, «Affedersiniz, Mrs. Smith, ama nedir bu içtiğiniz?» diye sordu.

Mrs. Smith, «Sıcak su içinde biraz Bar□

mene,» diye cevap verdi. «Kocam akşamları Yeastrol içmeyi tercih eder. Yahut da bazan Vecon. Barmene'nin heyecan verdiği inandır da.»

Kaptan, Mrs. Smith'in tabağma doğru korku dolu bir bakış fırlattı ve sonra kendine bir dilim ördek eti kesti.

Ben de, «Ya yediğiniz nedir, Mrs. Smith?» diye sordum.

Kaptana durumun bütün gülünçlüğünü tattırtmak istiyordum.

Mrs. Smith, «Siz niçin soruyorsunuz büm mem, Mr. Brown,» diye cevap verdi. «Her akşam aynı şeyleri yediğimi biliyorsunuz.» Sonra kaptana dönerek, «Karışık Sebze Suyu,» diye açıklamada bulundu.

Kaptan çatahyla bıçağımı elinden bıraktı. Tabağımı itti ve başını önüne eğdi. Önce dua filân ediyor sandım ama sonradan içme bir bulantı gelmiş olduğunu tahmin ettim.

Mrs. Smith, «Gemide yoğurt yoksa bunun üzerine de Nuttoline yiyeceğim,» dedi.

Kaptan boğazım temizlemek için öksürdü ve başım öte yana çevirdi. Ama bu sefer de tabağındaki kuru, kahverengi, bir takım taneleri ağzına götürmekte olan Mr. Smith'i görerek irküdi ve bakışları sonunda, sanki bütün bunlardan sorumlu olan birini bulmuşcasına, zararsız Mr. Fernandez'de karar kıldı.

Biraz sonra kaptanlığım takınarak, «Yarın öğleden sonra saat dörtte limana varmış ola, çağımızı umuyorum,» dedi. «Hemen gümrüğe girmenizi tavsiye ederim zira şehirde ışıklar saat altı buçuk sularında söner.»

Mrs. Smith, «Neden?» diye sordu. «Hayatı güçleştirmiyor mu bu?»

Kaptan, «Ekonomi sebebiyle,» diye cevap verdi. Sonra, «Bu gece radyonun verdiği haberler pek de iyi değü. Dominik sınırını aşan bir takım isyancüarm saldırıda bulunduğu söyleniyor. Gerçi hükümet Port au Prince'de hayatm normal olduğunu iddia ediyor ama burada kalacaklara tavsiyem: memleketlerinizin konsolosluklarıyla sıkı bağlantı halinde olunuz. Bizler yolcularımızı indirir indirmez derhal Santa Domingo'ya hareket etmek için emir aldık. Yük yüklemek için vakit kaybetmiyeceğiz.»

Mr. Smith masanın öbür ucundan karışma bakarak, «Galiba karışık bir duruma rasladık, canım,» dedi ve uzaktan Froment'e benzettiğim o toprağımsı yiyecekten bir kaşık dolusu daha alarak ağzma attı.

Mrs. Smith acı bir zevkle, «Başımıza ilk gelişi değil ki!» diye fikir yürüttü.

O sırada bir tayfa kaptana bir mesaj getirdi ve kapıyı açtığı zaman içeri dolan esinti kılıftan şişirilme balonları dalgalandırdı. Birbirlerine sürtündükçe gıcır gıcır ötüyorlardı.

Kaptan, «İzninizi istemek zorundayım,» dedi. «Malûm a, vazife. Gitmek gerek. Hepinize iyi eğlenceler düerim.»

Maamafih bu mesajın, önceden hazırlanmış bir tertip olabüeceğinden şüphelendim. Kaptan, insan içine karışmasını seven bir adam değüdi ve Mrs. Smith'i sineye çekmek ona pek kolay gelmemiştı.

Gemiye sırf kaptanın idaresine bırakmak

tan korkarcasına, baş makinist de kalkmıştı.

Amirler gidince gemi kâtibi gene eski neşesini buldu. Bizleri biraz daha yiyip içmeğe teşvik etti. Smith'ler bile, uzun kararsızlıklardan sonra birer porsiyon Nuttoline daha almağa razı geldiler. Sonra tatlı bir likör sunuldu ki kâtip bunun, gemi idaresinin yolculara ikramı olduğunu söyledi. Bedava likör düşüncesi hepimizi (Smith'lerden gayri, tabii) sarmıştı. Biraz daha içtik. Eczacı bile, likörün yeşiline tehlike rengiymiş gibi baktığı halde, içiyordu. Nihayet sofradan kalkıp da bara geçtiğimiz zaman her sandalyenin üzerinde bir program bulduk.

Gemi kâtibi neş'eyle, «Haydi!» dedi. «Gülelim, eğlenelim!» Ve ellerini yavaş yavaş o tombul dizlerine vurmağa başladı.

En önde aşçı başı olduğu halde mutfak orkestrası içeri girdi. Başında yüksek, beyaz şapkasıyla aşçı başı, yanakları ateşten kızarmış, iskelet gibi zayıf bir genç adamdı. Yanındaki lerin ellerinde de tencere, tava, kaşık, çatal ve bıçaklar vardı. Gıcırta sesi çıkarsın diye bir kıyma makinası da almışlardı ve aşçı başının elinde, orkestra şefinin değneği olarak, uzun saplı bir kızartma çatalı vardı.

ilk önce, programda noktürn diye isimlendirilen bir parçayı çaldılar. Sonra aşçı başı kararsız fakat çok tath bir sesle Fransızca bir aşk şarkısı söyledi. Kaşığın tencere dibine vurulunca çıkardığı kof sedaların arasında, «Sonbahar... sevdâ... ölü yapraklar... diye bir kaç hüznü kelime seçebüdüm.

Bay ve Bayan Smith kanepede elele oturu

yorlardı. Kadının battaniyesi dizindeydi gene. Ve eczacı büyük bir ciddiyetle öne doğru eğilmiş, şarkıcıyı izlemekteydi. Mr. Fernandez'e gelince, o herkesten ayrı, bir kenarda oturuyor ve aradabir bir deftere birşeyler not ediyordu. Jones, gemi kâtibinin . iskemlesinin arkasına geçmişti. Arasıra eğilip kâtibin kulağına birşeyler fısıldıyordu. Kendi içinden, gayet iyi eğleniyormuş gibi bir hali vardı. Bütün qrup bitenler onun icadıydı sanki. Ve alkış tuttuğu zaman da yüzünde, kendi kendini tebrik eder gibi bir ifade beliriyordu. Bazan da bana bakarak göz kırpıyordu: «Bekle hele — hayal kudretim bu kadarla bitmiyor. Daha eğlendiricüeri gelecek!» dercesine.

Şarkı bitince kamarama çekilmeğe karar vermiştim, lâkin Jones'in halleri merakımı çekti, ilâç şirketinin temsücisî ortadan kaybolmuştu ama onun her zaman yattığı saati çoktan geçmiş bulunuyorduk. Jones şimdi orkestra şefiyle başbaşa verdi. Koltuğunun altına kocaman, bakırdan kulplu tavasım sıkıştırmış olan baş baterist de onların görüşmesine katıldı. Elimdeki programa bakınca, «Mr. J. Baxter tarafından dramatik monolog» denilen parçaya sıra gelmiş olduğunu gördüm.

Mr. Smith karısına dönerek, «Çok enteresan bir konserdi,» dedi. «Değü mi, canım?»

Mrs. Smith, «Tencerelerin konser için kullanılması, herhalde, bahtsız ördekleri pişirmek için kullanümalarmdan evlâdır,» diye cevap verdi.

Mide asitleşmesinin ortadan kaldırılması büe onun bu konudaki duygularını yumuşata

mamıştı besbelli.

«Şarkı da çok güzeldi, değü mi, Mr. Ferñandez?»

Kibar zenci, «Evet,» diye cevap verdi ve kaleminin ucunuñ emmeğe başladı.

Tam o sırada eczacı içeri girdi — başmda çeük bir miğfer! Gidip yatacağma sırtım değıştirip bir bluñcin giymiş ve dişlerinin arasına bir bekçi düdüğü sıkıştırmıştı.

Mrs. Smith bir ferahlama ifadesiyle, «Mr. Baxter oymuş demek!» diye mırıldandı.

Bence bu hanım esrarengiz şeylerden hoşlanmıyordu, insanlık Komedyasının bütün katkıları Mr. BaKter'm firmasının sattığı ilâçlar gibi veya kendi yiyip içtiğı gıda maddeleri gibi açıkça etiketlensin ve damgalansın istiyordu.

Bense eczacımızın kıyafetini merak ediyordum: hadi bluñcini bir tayfadan ödünç almış olabüirdi ama miğferi nerden bulmuştu ki?

Gerçi sadece Mrs. Smith mırüdanmıştı ama Mr. Baxter bizleri susturmak için düdüğünü şöyle bir öttürdü ve,

«Sivil Savunma Nöbeti admda dramatik bir monolog dmlieceksiniz,» diye haber verdi.

Orkestra üyelerinden biri bir canavar düdüğü taklidiyle **alarm** verdi.

Jones, «Bravo!» dedi.

Bu sefer de tava dibine vurulan kaşıklar uzaktan duyulan makineli tüfek takırtılarını yansıttı.

Jones, «Nehir ağzında çarpışmalar oluyor,» diye açıklama yaptı. «Uvertür bitti beyler. Düediğimiz atmosferi yaratmış bulunuyoruz. Yulardan 1940 — Londra'dayız!»

Mr. Baxter gene, «Sivil Savunma Nöbeti admda dramatik bir monolog dinliyeceksiniz,» diye ilân etti ve havadan yağın enkaz parçalarından kaçınmak ister gibi elini gözlerine siper ederek, ilkokul manzumelerini andıran ve Londra bombardımanıyla bu bombardımanda sivil savunma memurlarının gösterdiği kahramanlığı öven gülünç bir şiir okudu.

Sonra düdüğünü şöyle bir öttürüp keskin bir selâm çaktı ve, «Bombardıman sona ermiştir!» diye haber verdi.

Mrs. Smith, «Hele şükür!» dedi.

Mr. Fernandez heyecanla, «Hayır, efendim, ah, hayır,» dedi.

Jones, «Bunun şerefine şampanya içür yani!» diye bağrdı. «Garson!»

Jones'in isteğı üzerine bize katılan şeften başka bütün orkestra üyeleri mutfağı döndüler.

Jones, «Şampanya benden,» dedi. «Hakkettiniz siz bunu.»

Mr. Baxter ansızın yanibaşıma oturdu ve baştan ayağı titremeğı başladı. Eliyle sinirli sinirli masanın üzerine vurarak,

«Kusuruma bakmayın,» dedi. «Hep böyledir işte. Sahneden çekildikten sonra heyecan bastırır. Ne dersiniz? Başarılı olabüdüm mi?»

«Hem de çok!» diye cevap verdim. «Sahi, o çelik miğferi nerden buldunuz, kuzum?»

«Sandığımın dibinden eksik etmediğim şeylerden biridir bu. Nedense elden çıkaramadım bir türlü. Herhalde sizin de vardır böyle, bir türlü kıyıp atamadığınız şeyler...»

Vardı ya! Gerçi benimküer çelik bir miğ

ferden daha portatif şeylerdi ama aynı derecede işe yaramaz — fotoğraflar, bir eski kartpostal, çoktan kapanmış olan bir kulübün üye kâğıdı, Monte Carlo gazinosunun bir giriş kartı. Cüzdanımı bir boşaltsam on, onbeş tane bu çeşit eşya bulabüirdim herhalde.

Mr. Baxter, «Blû — cinleri ikinci kaptandan ödünç buldum,» diye ekledi. «Ama stil bakımından biraz yabancı kaçtı galiba.»

«İçkinizi ben boşaltayım. Hâlâ eliniz titriyor.»

«Şiiri gerçekten beğendiniz mi?»

«Çok canlıydı.»

«Öyleyse size, şimdiye kadar kimseye söylemediğim birşey söyleyeyim. Bu şiiri ben yazdım. 1941 yılının mayıs ayındaki bombardımanlardan sonra.»

«Çok şiiriniz var mı?»

«Hayır, beyefendi. Sadece bir tane daha yazmıştım — küçük bir çocuğun cenaze törenine dair.»

Bu sırada Gemi kâtibinin sesi duyuldu:

«Beyler, programınıza bakarsanız.Mr. Fernandez tarafından vadedilen çok özel ve değişik bir gösteriye sıra geldiğini göstereceksiniz.»

Gerçekten de son derece değişik ve özel bir gösteri oldu bu! Zira biraz önce Mr. Baxter'in birden titremeğe başlaması gibi şimdi de Mr. Fernandez aniden ağlamağa başlamaz mı? Şampanyayı fazla mı kaçırmıştı acaba? Yoksa Mr Baxter'in monologu ona gerçekten mi dokunmuştu? Buna pek ihtimal vermiyordum, zira o alışılmış «evet» lerden ve «hayır» lardan

başka tek kelime İngilizce bilmiyor gibiydi. Ama her ne sebeple olursa olsun ağlıyordu şimdi— sandalyesinde dimdik oturduğu yerden, son derece büyük bir ağırbaşlılıkla ağlıyordu. Birden, «Şimdiye kadar bir zencinin ağladığını hiç görmedim,» diye düşündüğümü hatırlıyorum. Zen cüerin neşeli, öfkeli, korkulu hallerine tanık olmuştum ama böyle anlatılmaz bir kedere boğulmuş haüerini hiç görmemiştim.

Oturduğumuz yerden hiç sesimizi çıkarmadın ona bakıyorduk. Hiç birimizin elinden gelen birşey yoktu; ne o bizim düimizden anlıyordu, ne de biz onun. Vücudu hıçkırıklarla sarsılıyordu hafifçe — makinelerin titremesiy le geminin hafifçe sarsüması gibi. Düşündüm ki bu, karanlıklar Cumhuriyeti Haiti'ye yaklaşıırken, çalgı ve şarkıdan daha uygun kaçan birşeydi. Gideceğimiz yerde hepimizi ağlatacak bir sürü sebep vardı.

İşte bu sırada Smith'ler karakterlerinin en güzel yönünü gösterdüer. Mrs. Smith'in biraz önce zavallı Baxter'i öyle bozuvermesi çok sinirime dokunmuştu ama şimdi Mr. Fernandez'in yardımına tek gidenimiz o oldu. Hiç bir şey söylemeden gidip zencinin yanına oturdu. Onun elini kendi avuçlarının içine aldı ve zencinin o pembecik avcunu okşamağa başladı. Yabancılar içinde çocuğunu avutan bir anaydı sanki. Mr. Smith de kalkıp onun peşinden gitti ve Mr. Fernandez'in öbür yanına oturdu. Bir küçük grup oldular böylece. Mrs. Smith çocuğu ağlıyan analar gibi, yatıştırıcı, hafif mırıltılar çıkarıyordu.

Mr. Fernandez'in ağlaması, başladığı gibi

gene aniden kesildi. Vakur zenci ayağa kalkarak Mrs. Smith'in o ihtiyar, damarlı elini dudaklarına bastırdı ve sonra uzun adımlarla dışarı çıktı. Z. ,

Baxter, «Allahallah!» diye başını salladı. «Ne oldu acaba dersiniz?»

Gemi kâtibi, «Gayet garip,» diye fikir yürüttü. «Gayet garip doğrusu.»

Jones, «Neşemizi kaçırdı,» dedi.

Şampanya şişesini kaldırdı ama boşalmış olduğunu görünce gene yerine koydu. Orkestra şefi uzun saplı kızartma çatalım eline alarak mutfağa döndü.

Mrs Smith, «Zavallı adamcağız, dertli,» dedi.

Başka açıklamaya ne lüzum vardı? Yaşlı kadm, teninin üzerinde Mr. Fernandez'in etli dudaklarının damgasını görebüiyormuşcasma eline bakmaktaydı.

Jones, «Keyif kaçırıcı bir şey,» dedi.

Mr. Smith, «Bir fikir verebüir miyim?» diye sordu. «Artık, Auld Lang Syne şarkısını söyleyip eğlentimize son versek iyi olur belki de. Saat gece yarışma yaklaşıyor. Sonra, Mr. Fernandez —kendisi tek başına kamarada otururken bizim burada— âlem yaptığımızı zannederse gücenebilir.»

«Âlem yapmak!» Bana kalsa bu geceki eğlentiye bu deyiimi yakıştırmazdım, lâkin Mr. Smith'in teklifini ben de uygun buldum. Gerçi artık orkestramız yoktu ama Mr. Jones piyano basma oturarak o hiç sevmediğim eski şar

kıyı çıkardı. Hayli sıkılğan bir tavırla, bizler de elele verdik ve şarkıyı söyledik. Aşçı başı, Jones ve Fernandez aramızda olmadığı için pek küçük bir halka meydana getirmiştik.

*

**

7

Jones kamaranın kapısını tıkırdattığı zaman vakit gece yansım hayli geçmişti. Haiti'deki Emniyet makamlarınca kötü gözle bakılacak şeyleri yırtıp atmak amacıyla evrakımı gözden geçirmekteydim. Meselâ otelimi satmak için teşebbüse geçtiğim vakit yazıp almış olduğum bir takım mektuplar vardı ki bazılarındaki Haiti'deki siyasal duruma değinmişti. Bunlar tehlikeli olabüirdi. Kendi düşüncelerime öylesine dalmıştım ki Jones'in kapıyı tıklatması beni bayağı ürküttü: sanki Haiti'deydim ve kapımı çalanlar Tontons-Macoute olabilirdi.

Jones, «Uykunuzdan alakoymuyorum ya?» diye sordu.

«Daha soyunmadım bile.»

«Bu geceye üzüldüm —umduğum gibi eğlenceli olmadı. EUmizde imkân da yoktu ya! Buir misiniz, bir gemide geçirdiğim son gece özel bir anlam taşır benim için— birbirimizi belki de bir daha hiç görmeyeceğimizi düşünürüm. Yılbaşı gibi, bir bakıma. Yani insan kocamış olan yılı şöyle doğru dürüst uğurlamak ister, ölümlerin büe güzeli, iyisi yok mudur?.. O siyah adamm öyle ağlamağa başlaması fe

nama gitti benim. İçime birşeyter doğdu sanki. Geleceğe dair. Gerçi ben dindar bir adam değilimdir ama...» Keskin bakışlarıyla beni süzdü. «Sizin de dindar olmadığınızı tahmin ediyorum.»

Onun kamarama kesin bir amaçla geldiğini sezdim. Eğlenteden lâf etmek için değü de benden bir istekte bulunmak ya da bana bir soru sormak için. Hattâ beni tehdit edecek durumda olaydı kamarama bu amaçla geldiğinden kuşkulandırırdım. Sahte, şüpheli halini sırtında gösterişli bir kostüm gibi taşıyordu. Her davranışıyla, «Beni bulduğun gibi kabullenmeğe mecbursun,» diyordu sanki.

«Gemi kâtibi diyor ki,» diye sözüne devam etti. «O söylediğiniz otelin gerçekten sağibiymisiniz.»

«İnanmamış mıydınız?»

«İnanmamak değü de... sizde o tip yok.»

Sonra gayet tatlı, yumuşak bir sesle, «Pasaportlarımızın meslek hanesine yazdıklarımız her zaman doğru değüdür,» dedi.

«Sizinkinde ne yazıyor?»

«Şirket müdürü. Yalan da değil — bir bakıma.»

«Yeter derecede esnek bir tarif.»

«Ya sizinki?»

«İş adamı.»

Jones zafer kazanmışcasına, «Bu daha esnek!» diye güldü.

Kısa süren konuşmamızın temeli bu olacaktı işte: sorgu! Gerçi önemli, büyük meselelerde birbirimizin sözünü kabul eder gibi davranmakla beraber ufak tefek, ip uçlarını yakala-

mağa çalışıp duracaktık. Bizim gibi, hayatlarının büyük kısmım, (ister bir kadına, bir iş arkadaşına, ister kendi kendimize olsun), riyakârlık ve numara yapmakla geçirenler, zamanla birbirlerinin kokusunu almağa başlıyorlar. Jones'le ben yollarımız ayrılmazdan önce birbirimize dair hayli şey öğrendik. Zira insan mümkün olduğu yerde yalan yerine gerçeği kullanıyor. Bir çeşit ekonomi bu.

Jones, «Epeydir Port-au-Prince'de oturuyormüşsünüz,» dedi. «Oradaki kodamanlardan bazılarım tanırırsınız herhalde?

«Hiç biri temelü değü ki!»

«Meselâ ordudaküer?»

«Hepsinin yerinde yeller esiyor. Cumhurbaşkanı Papa Doc'un askere güveni yok. Kurmay Başkam VenezueUa Elçüiğine sığınmış sanıyorum. General Santa Domingo'ya atmış kapağı. Dominik Elçüiğinde bazı albaylar varmış. Uç albay ve iki binbaşı hapse atüddar — hayatta olup olmadıkları belirsiz. Ordu büyüklüğünden birine yazmış bir tavsiye mektubunuz fûân mı vardı yoksa?»

Jones, «Yok, öyle birşey değü,» diye cevap verdi ama tedirgin bir hal gelmişti üzerine.

«Aradığınız adamın halen hayatta olup olmadığını öğrenmeden kimseye birşey demek daha iyi olur,» dedim.

«New York'daki Haiti Konsolosu bana...»

«Unutmayın ki üç gündür denizdeyiz. Bu zaman zarfında çok şey olabüir. Belki sizin Baş Konsolos da yerinde değildir artık...»

Jones aynen gemi kâtibi gibi,, «Haiti'de

durum böyleyse siz niçin dönüyorsunuz — onu merak ediyorum,» dedi.

Gerçeği söylemek şu şurada yalan uydurmaktan daha az yorucuydu ve saat de geçti...

«Bir süre sonra bir de baktım ki özlemini burasını,» diye cevap verdim. «Fazla güvenlik de sinirleri bozuyor bazan... tehlike gibi.»

Jones, «öyle,» diye bana hak verdi. «Ben de savaş sırasında tehlikeden bıktığımı sanmıştım ama...»

«Hangi birlikteydiniz?» diye sordum.

Hızır bir gülüşle baktı yüzüme. Oynadığım kâğıdı beUi etmiştim.

«O zaman da böyle hercaıydım,» dedi. Jones. «Çakılıp kalmazdım bir yere. Değişiklik severdim... Sahi, Haitideki Büyük Elçimiz nasıl bir adam?»

«Haitide Büyük Elçimiz yok ki! Sınır dışı edüeli bir yü oluyor.»

«Ya maslahatgüzar?»

«Elinden geleni yapıyor. Yapabüdiği zaman.»

• »

«Tuhaf bir diyara gitmekteyiz, **besbelli.**»

Bu diyarı daha şimdiden görebüceğini umuyormuş gibi lomboza gitti. Ama dışarda, karanlık suların üzerinde sarı bir yağ lekesi gibi duran ışık yuvarlağından başka birşey yoktu görülecek.

Jones, «Artık tam anlamıyla bir turist cenneti değü herhalde?» diye sordu.

«Değü.»

Ama hayali geniş olan kısanlar için bir takım imkânlar vardır herhalde — değü mi?»

«Bu da bir çok şeylere bakar.»

«Meselâ?»

«Meselâ insanın prensiplerine.»

«Prensip mi?» Jones dışarıya, bir inip bir kalkan geceye baktı. Ortaya atmış olduğum sorunu zihninde dikkatle tartar gibiydi.

«Herneyse...» dedi sonunda. «Prensipler pahalıya oturur adama... Şey, o zenci neden ağladı dersiniz?»

«Hiç bir fikrim yok.»

«Tuhaf bir geceydi, anlıyacağınız. Bir dahaki sefere daha iyi eğleniriz inşallah.»

«Bir dahaki sefere mi?»

«Yılbaşını düşünüyordum. Kimbüir nelerde olacağız!» □ /

Jones lombozdan ayrılıp yanıma geldi.

«Uyku zamanıdır, değil mi?» diye sordu. «Hâ, sahi, şu Smith... onun dolabı nedir, dersiniz?»

«Neden dolap çeviriyor olsun, ille?»

«Belki hakkınız var. Siz bana bakmayın. Eh, artık bana müsaade... Yolculuk da sona erdi sayılır. Geri dönmenin imkânı yok artık.» Elini kapıya götürdüğü zaman ekledi: «Etrafı biraz neşelendireyim dedim ama umduğum gibi olmadı. En iyisi gidip uyumak, değil mi? Bence öyle, vallahi.»

İKİNCİ KISIM

Oldukça umutsuz bir halde, bir korku ve güçlükler diyarına dönmekteydim. Gene de Medea gemisi kıyıya yaklaştıkça, her tanıdığım manzara bana mutluluğa benzer bir duygu veriyordu.

Kenscoff un şehrin üzerine abanmış duran koca cüssesi gene her zamanki gibi yan yarıya gölgeler içindeydi. Liman civarında bir mületlerarası sergi için, sözüm ona modern stilde yapılmış olan sergi binasının camlarında batmak üzere olan güneşin ışınları parlamaktaydı. Taştan yapüma bir Kristof Kolomb Umana girişimizi seyrediyordu — işte Martha Ue ben geceleri burada buluşurduk; sokağa çıkma yasağı konmazdan önce. Yasak karan bizi ayrı ayrı zindanlara kapamış oldu — Martha, kocasının elçilik binasında — ben, otelimde. Telefonlar büe işlemiyordu ki haberleşebilelim.

Yasaktan önceki o gecelerde Martha karanlıkta, kocasının otomobilinin içinde beni

bekler ve Humber marka arabamın sesini duyunca farları yakardı. Sokağa çıkma yasağı artık kaldırılmış olduğuna göre — şu son ay içinde Martha kendine yeni bir randevu yeri seçti mi acaba, diye düşündüm kendi kendime. Ve kiminle buluşuyordu, acaba? Benim yerime geçecek bir başkasını bulmuş olduğundan hiç şüphem yoktu. Bu devirde insan kimsenin bağlılığına güvenemiyor.

O kadar çetrefil düşünceler içine dalmıştım ki yol arkadaşlarımı hatırlayacak halim olmadı, îngüz Elçüiği benim için herhangi bir haber bırakmamıştı. Şu sırada durum normaldi demek. Gümrük salonunda her zamanki kargaşalık hüküm sürmekteydi. Limandaki tek gemi bizimkiydi, bununla beraber her taraf kalabalıktı: haftalardır müşterisiz gezen taksiler, hamallar, polis memurları, kocaman kara gözlükleri ve yumuşak şapkalarından tanınan Ton-ton'lar ve her yanda düencüer, düencüer. Yağmur mevsiminde su gibi her delikten içeri sızıyorlardı mübarekler! Hatta gümrük tezgâhının altında bile bacakları kesik bir düenci oturmaktaydı — kulübe içinde tavşan gibi. Ses çıkarmadan, el hareketleriyle düeniyordu.

Tanıdık bir şekü kalabalığı zorla yararlanıyordum. Her zaman uçak alanının gediklişi olduğu için onu burada göreceğimi hiç ummamıştım. Herkesin Petit, yani küçük Pi erre dediği bir gazeteciydi bu. Bazıları onun Tonton'larla gizli bir bağı olduğuna inanırlardı. Yoksa şimdiye kadar nasıl olmuş da bir dayak bue yememişti? Oysa ki yazdığı dedikodu sütununda ara sıra oldukça cüretli taşlamalara

raslanırdı. Belki de JPetit Pierre rx)lislerin gizli taşlamaları anlayacak nitelikte zekâları olmadığına inanmıştı.

Çok eski arkadaşmışız gibi ellerini kavrayarak, «Aa, Mr. Brovm!» dedi. «Mr. Brown!» «Nasılsın, Petit Pierre?»

Kıkır kıkır gülerek, sivri burunlu iskarpinlerile yaylanarak baktı bana, zira küçücük bir adamdı. Ve aynen hatırladığım gibiydi — neşe ve alay dolu. Saati sorsanız komik bulurdu bu adam. Maymunu andıran çabuk hareketleri vardı ve kahkahadan örülmüş ipler üzerinde duvardan duvara sallanır gibiydi. Vakti saati geldiği zaman — ki kadere meydan okuyan, tehlike dolu mesleğinde bu vakit, bu saat mutlaka gelip çatacaktı birgün — onun eski Çinliler gibi ölümün bile yüzüne karşı güleceğini düşünürdüm, eskidenberi...

«Şükür görüştürene, Mr. Brown! Eee, Broadway'in o parlak ışıkları ne âlemde bakalım? Marilyn Monroe, su gibi akan visküler, iki kath otobüsler...?»

Biraz geçmişte yaşıyordu, Petit Pierre zira otuz yü var ki Jamaika'dan ileri geçmemişti.

«Pasaportunuzu bana verin, Mr. Browni» dedi. «Bagaj bütetleriniz nerde?»

Pasaportumla bütetlerimi havada saUayarak kalabalıklı yardı, geçti ve işlerimi bitir i verdi zira herkesi tanıyordu. Gümrük muayene memuru büe bavullarımı açmadan geçirtmeğe razı odu. Petit Pierre kapıdaki Tonton Macoute Ue iki çift lâf etti ve ben dışarı çıktığım zaman taksim büe hazır bekliyordu.

«Oturun, Mr. Brown, oturun. Bagajınız da şimdi geliyor.»

«Burada durumlar nasıl?» diye sordum.

«Her zamanki gibi. Gayet **sakin**.»

«Sokağa çıkma yasağı yok ha?»

«Niçin olsun, Mr. Brown?»

«Gazeteler kuzeyde isyancılar olduğunu haber verdiler de.»

«Gazete mi? Amerikan gazeteleri mi yani? Siz Amerikan gazetelerinin yazdığına inanmıyorsunuz ya, Mr. Brown?» Petit Pierre başım taksi kapısının kenarına yasayarak, «Dönüşünüze ne derece sevindiğimi bUemezsiniz, Mr. Brovm!» dedi. Yüzü hep gülüyordu — o tuhaf neşeyle.

Nerdeyse inanacaktım.

«Neden dönmiyeyim?» diye omuz silktim. «Buralı değü miyim ben?»

«**Tabu** buralısınız. Mr. Brown. Siz gerçek bir Haiti dostusunuz!» Kakır kıkır güldü gene. «Ama son zamanlarda birçok gerçek dostlarımız bizi bırakıp gittiler de!» Ve sesini bir perde alçaltarak ekledi: «Hükümet sahipsiz kalan bazı oteüere el koymak zorunda kaldı.»

«ihtarına teşekkürler.»

«Hükümet, değerli bir takım mülklerin harap olup gitmesine göz yumamazdı elbet.»

«Düşünceli bir hareket! Kimler oturuyor şimdi o otellerde?»

Petit Pierre kıkırdadı: «Hükümetin resmî konuklan.»

«Demek konuk çağırmağa başladılar artık?»

«Geçenlerde Polonyadan bir heyet geldi.

Ama fazla kalmadılar... işte bavullarınız, Mr. Brown.»

«Işıklar sönmezden önce varabilecek miyim Trianon'a?»

«Evet — doğru giderseniz.»

«Nereye uğrayabilirim ki?»

Petit Pierre için için gülerek, «Ben de sizinle geleyim, Mr. Brown,» dedi. «Port au Prince'yle Petionvüle arasında polis barikatları var.»

«Gel bakalım, öyleyse. Başım belâya girmesin de!»

«New York'da ne yaptınız, Mr. Brown?»

işin doğrusunu söyledim: «Otelime müşteri bulmağa çalıştım.»

. «Bulamadınız mı?»

«Hayır.»

«O kadar büyük bir ülkede teşebbüs sahibi insan mı yokmuş?»

«Amerikalüarm askerî misyonunu kovdunuz. Elçinin geri çağrılmasına sebep oldunuz. Size pek fazla güvenmelerini bekliyemezsiniz herhalde, değil mi?.. Vay canına, unuttum, gitti. Gemide Amerikalı bir Başkan Adayı var.»

«Başkan Adayı ha? Bana haber vermeliydiniz.»

«önemli bir aday değilmiH»

«Ne olsa Başkan Adayı. Neden geliyor-muş buraya?»

«Kalkınma Bakanı için bir tavsiye mektubu var elinde.»

«Dr. Phüipot ha? Ama Dr. Phüipot...»

«Başına birşey mi geldi yoksa??

«Siyasetin ne olduğunu bilirsiniz. Dünya

nın her yerinde böyledir.»

«Dr. Philipot azledildi ha?»

«Bir haftadır görünürlerde yok. Tatil yaptığı söyleniyor.» Petit Pierre taksi şoförünün omzuna dokundu: «Dur burda, mon ami.»

Daha Kolomb'un heykeline büe varmamıştık ve karanlık süratle bastırmaktaydı.

«Mr. Brown, ben dönüp o adamcağızı bulsam iyi olur. Anlıyorsunuz ya — sizin memleketinizde de böyledir işler. İnsan yanlış bir kam uyandırmamağa bakmalıdır. Meselâ ben şimdi Mr. MacMillan'a yazmış bir tavsiye mektubuyla İngiltereye gitsem olmaz, değil mi?.. Birazdan bir viskinizi içmeğe geleceğim. Döndüğünüze öyle sevindim, öyle sevindim ki, **Mr. Brown!**» Ve elini sallı yar ak, hiç bir temele dayanmıyan bir sevinç ve iyimserlik içinde yanından ayrıldı.

Yolumuza devam ettik. Tontons Macoute öfirütünüin bir ajanı olduğundan kuşkulandığını **şoföre,**

«Işıklar söndürülmezden önce Trianon'a varabüecek miyiz acaba?» diye sordum.

Adam omuz sükti. BUGi vermek onun üstüne vazife değildi.

Devlet Bakanı tarafından kullanılan sergi binasında ışıklar hâlâ yanmaktaydı ve Kolomb'un heykelinin yarimda Peugeot marka bir araba park etmiş duruyordu. Port au Prince'de bir dolu Peugeot vardı, tabü. Zaten o büe olsa... yeni âşığıyla buluşmak için de ayni randevu yerini seçecek kadar zalim veya zevksiz olabüeceğine inanmıyordum

Gene de şoföre, «Ben burda iniyorum,» de

dim. «Sen bavullan Trianon Oteline götür. Jc seph paranı verir.»

Bundan daha büyük ihtiyatsızlık olamazdı. Tonton örgütünün başındaki albay benim taksiden nerde indiğimi yarın sabaha kadar öğrenmiş olacaktı. Aldığım tek tedbir, taksi gerçekten uzaklaşıp görünmez oluncaya kadar beklemek oldu. Arka lâmbalar gözden kaybolunca Kristof Kolomb'a ve onun yanmasında park etmiş duran otomobüe doğru üerledim. Arkadan yaklaştım ve Kordiplomatik işaretli plâkaya baktım. Martha'nın arabasıydı bu ve Martha yalnızdı.

Bir süre kendimi göstermeden seyrettim onu. Beklediği erkek gelinceye kadar orada kalmağa karar vermiş gibiydim. Derken Martha başım döndürdü ve benden yana baktı. Gözetlendiğini sezmişti.. Arabanın penceresini bir santim kadar indirdi ve sertçe,

«Kimsin?» diye sordu. «Ne istiyorsun?»

" Sanki limanın etrafındaki düencüerden biriydim!

Sonra farları yaktı.

«Aman yarabbi!» dedi «Döndün demek.»

Tekrarlıyan bir sıtma nöbetinden filân bahseder gibiydi

Kapıyı açıp yarana girdim, öpüşünde bir tereddüt ve korku hissedebüyordum.

«Neden döndün?» diye sordu.

«Seni özlemiş olacağım.»

«Bunu öğrenmek için kaçman mı gerekti?»

«Gidersem durum değişir diye ummuştum.»

«Değişen hiç birşey yok.»

«Burada ne yapıyorsun?» diye sordum.

Martha, «Seni özlemek için bir çok yerlerden daha iyi burası,» diye cevap verdi.

«Birini beklemiyor muydun?»

«Yoo.» Parmaklarımdan birini tuttu ve bükmeğe başladı — acıtıncaya kadar. «Birkaç ay için dayanabüirim aşksız yaşamağa... Rüyalarımdan başka. Rüyalarımda aldattım seni.»

«Ben de sadık kaldım sana — kendimce.»

Martha, «Bunun ne demek olduğunu anlatmana hacet yok şimdi,» dedi. «Sadece sus ve burada ol.»

Buyruğuna boyun eğdim. Yarı mesut — yarı perişandım zira hiç bir şeyin değişmemiş olduğu meydandaydı. Değişen tek bir şey vardı: artık benim otomobilim olmadığı için onunla Kolomb Heykelinin yanında vedalaşamıyacaktık geceleri. Martha beni otomobüiyle Trianon'a kadar götürmek ve herhangi birisi tarafından görülmeği **göze** almak zorundaydı.

Onunla sevişirken bile deniyordum onu : burada başka bir âşıkla randevusu olsa, kendi otomobüinin içinde kendini bana vermeğe cüret edemezdi elbet? Sonra kendi kendime bunun doğru bir düşünüş olmadığım söyledim— Martha herşeye cüret edebüirdi. Onu kocasına bağlayan şey cesaretsizlik değüdi ki!

Birden Martha'nın dudaklarından, eskiden hatırladığım bir bağırış koptu. Elini ağzma kapadı. Vücudu gerginliğini kaybetmişti. Dizlerimde dinlenen yorgun bir çocuk gibiydi.

«Pencereyi kapamayı unuttum,» dedi.

«İşıklar söndürülmezden önce Trianon'a gidelim bari,» dedim.

«Alıcı bulabildin mi otele?» diye sordu,

«Bulamadım.»

«Sevindim buna.»

Parkta, eskiden fıskiyesinden suyla beraber müzik fışkıran havuz şimdi simsiyah duruyordu — susuz, sessiz. Ampuller göz kırpıştırarak her geceki mesajlarını yayınlıyorlardı.

«Ben birleşik ve bölünmez Haiti bayrağımı.

François Duvaüer»

Tonton'ların yakmış olduğu evin isli duvarlarının önünden geçtik ve yokuş yukarı, Petionvüle'ye doğru tırmanmağa başladık. Yan yolda poüs barikatı vardı. Yırtık gömlekü, gri pantolonlu ve (herhalde birilerinin çöp tenekesinden bulunma olan) fötr şapkalı bir adam tüfeğini namlusundan tutmuş olduğu halde kapağıya geldi. Bize, üstümüzün aranabümesi için arabadan inmemizi söyledi.

«Ben geleyim,» dedim. «Lâkin bu hanım kordiplomatiktendir.»

Martha, «Mesele yapma, sevgilim,» dedi. «Artık imtiyaz diye birşey kalmadı.»

EUerini havaya kadir ve önümden yürüyerek yol kenarına gitti. Kapıdaki müise nefretimi uyandıran bir şekilde gülümsedi.

Adama, «Arabadaki C.D. (kor diplomatik) plâkasını görmüyor musun?» diye sordum.

Martha, «Sen de onun okuma bilmediğini görmüyor musun?» diye mırıldandı.

MUis kalçamın üzerini ve bacaklannun arasım yokladı. Sonra arabanın bagajını açtı. Pek ustaca bir arama-tarama değüdi bu ve uzun da sürmedi. Adam barikatta bir geçit açtı ve

bizi salıverdi. Martha'ya,

«Senin tek başına dönmeni istemiyorum,» dedim. «Bizim garsonlardan birini katarım yanma — duruyorlarsa tabii.»

Sonra, daha yarım kilometre yol gitmeden aklıma gene eski şüphelere takıldım. Kocalar adeta kör olmakla, karılarının ihanetini görmemekle nam yapmışlarsa, evli bir kadının âşığı bunun tam tersidir: nereye baksa ihanet görür.

«Söyle bana, aslında ne yapıyordun — orada, heykelin yanında?»

«Budalalık etme bu gece — mesudum.»

«Geri geldiğimi sana haber vermemiştim ki!»

«Seni anacak bir yerdi orası — o kadar.»

«Ama tesadüfe bak ki tam da bu akşam...»

Martha, «Seni hatırlamak külfetine sadece bu gece mi katlandığımı sanıyorsun?» dedi. «Luis bir keresinde, artık sokağa çıkma yasası kaldırıldı, neden eskisi gibi arkadaşlarıyla oyuna gitmiyorsun gene, diye sordu. Ben de ertesi gece, gene eskisi gibi arabaya binip çıktım. Görecek kimsem, yapacak işim yoktu — onun için heykele gittim.»

«Luis de memnun, öyle mi?»

«Luis hep memnundur zaten.»

Ansızır etrafımızda, yukarılarda, aşağılarda, bütün ışıklar söndü. Sadece limanın ve hükümet binalarının etrafında bir aydınlık kalmıştı.

«İnşallah Joseph biraz gaz ayırmıştır bir kenara. Uslu olduğu kadar da akıldır inşallah.»

«Uslu muur Joseph?»

«Tonton'lar erkekliğini zedelediğinden beri uslu olmaktan başka çaresi yok ki!»

İki yanında palmyeler ve bugenvil sarmaşıkları bulunan dik yola sapmıştık, ilk sahibinin otele neden Trianon adını verdiğini daima merak ederdim. Bu otele bundan daha az uyan bir ad bulunamazdı. Otelin mimarisi ne on sekizinci yüzyıl tarzında klâsik, ne de yirminci yüzyıl tarzında şahaneydi. Kuleleri, balkonları ve tahta oyma süsleriyle, modern bir ressamın bir perili ev tablosuna benziyordu, insana öyle geliyordu ki kapıyı bir büyücü ya da eğri bögürü bir deli uşak açacaktı ve arkadaki avizeden yarasaların sallandığı görülecekti. Ama gün ışığında veya palmyelerin arasındaki ışıklar yandığı zaman bina insanın gözüne eski zamanlardan kalma, nazlı, cici ve asılsız görünüyordu — bir masal kitabındaki resimler gibi. Zamanla bağlanmışım buraya ve alıcı bulamadığım için bir bakıma memnundum. Daha bir kaç yü elimde kalırsa dünyada bir yuvam, ocağım olduğunu hissetmeğe başlayacaktım; buna inanıyordum. Bir evi «ocak» haline, «yuva» haline getirebilmek için vakit gerekliydi — nasıl bir sevgiliyi ve metresi «zevce» haline getirebilmek için de vakit gerekliyse. Ortağının feci ölümü bile içimdeki sahiplik sevgisini sarsmamıştı. Rahip Laurent'in bize Fransızca olarak öğrettiği Romeo ve Jülyet'te denildiği gibi; «Le remede au chaos — Nest pas dans ce chaos».

Karmaşıklığın çaresi bu karmaşıklık içinde değildir.

Çareyi otelimin işleyip tutunmasında bulmuştum ki bunda ortağınım hiç bir rolü olmamıştı: yüzme havuzundan yükselen sesler, barda Joseph'in o dillere destan romlu punçlannı yaparken salladığı buzlarm şakırtısı; şehirden müşteri getiren taksiler; terasta yenen öğle yemeklerinin şamatası ve geceleyin bateriler ve dans edenler... ve ışıklandırılmış palmiyelerin altında, başında silindir şapkası olduğu halde zıplıyan Baron Samedi kılığındaki palyaço... Kısa bir süre için bütün bunların tadına varmıştım...

Karanlıkta otelin önünde durduk ve gene öptüm Martha'yı. Hâlâ bir sorguşual gizliydi öpüşümde. Üç aylık bir yalnızlık boyunca devam eden bir bağlılığa inanamıyordum. Belki de —bu diğerlerinden daha az hoş olan bir ihtimaldi— Martha gene kocasına dönmüştü. Onu sımsıkı kendime bastırdım ve,

«Luis nasü?» diye sordum.

«Büdiğin gibi,» diye cevap verdi. «Hep büdiğin gibi.»

Ama düşünüyordum ki Martha bir zamanlar herhalde Luis'yi sevmişti. İşte evli bir kadınla sevişmenin azaplarından biridir bu — sevgilerinize kavuşmanız bile sadece aşkın üelebet yaşamadığının en kuvvetli bir delilidir.

Luis'i ikinci kere gördüğümde; bir elçilik kokteylindeki otuz davetimin arasındaydım. Bu elçi beyefendi, emsine merdiven dayamış olan ve saçları cüâh gibi parhyan bu tıknaz adam, Martha ile benim bakışlarımızın nasıl sık sık birleştiğini, birbirimizin yanından geçerken ellerimizin nasıl gizlice birbirine sürtündüğünü

farketmemiş olsun — imkânı yok gibi geldi bana. Lâkin Luis hep o kendinden emin, rahat ve üstün halini muhafaza ediyordu: onun elçiliğiymiş burası, Martha onun karısıydı, etrafı taküer onun davetlisi. Kibrit kutuları onun markasıyla damgalanmıştı, hattâ puolarının bantları bile. Bir kokteyl bardağını ışığa tutarak üzerindeki çok nazik boğa resmini gösterdiğimi hatırlıyorum.

«Pariste özel olarak, kendim için çizdirttim,» demişti.

Malına sahip olmasını seven, malının değerini bilen bir haü vardı. Ama kimbüir — belki de sahip olduğu şeyleri ödünç vermekten de yüksünmüyordu.

«Ben yokken avuttu mu Luis seni?»

Martha, «Hayır,» diye cevap verdi.

Soracağımı doğru dürüst sormadığım için kendi kendime kızdım. Bu sorunun cevabı da iki tarafa çekilecek nitelikte olmuştu tabu.

Martha, «Kimse avutmadı beni,» diye ekledi.

Derhal, «avutma» kelimesinin çeküebileceği bir sürü anlam aklıma geldi. Martha yalan söylemiş olmamak için bu anlamlardan işine geleni seçmiş olabilirdi. Zira Martha her şeye rağmen doğruyu severdi,

□ «Değişik bir koku sürünmüşsün.»

«Luis yaş günümde verdi. Senin verdiğin bitmişti.»

«Yaş gününü unutmuştum.»

«Ziyam yok.»

«Joseph de amma geç kaldı,» dedim. «Otomobilin sesini duymuştur herhalde.»

Martha, «Luis beni hiç kırmaz,» dedi. «Beni yerden yere çarpan sensin. Tonton'larm Joseph'e yaptıkları gibi.»

«Ne demek istiyorsun?»

Herşey aynen eskisi gibiydi. On dakika sonra sevişmiş, yarım saat sonra da kavgaya tutuşmuştuk. Arabayı bıraktım ve karanlıkta merdiveni tırmandım. Yukarıda, herhalde şöförün bırakıp gitmiş olduğu bavullarıma ayağım takıldı, sendeledim ve,

«Joseph, Joseph!» diye seslendim ama cevap veren olmadı.

Teras iki yana doğru uzanıyordu ama akşam yemeği için kurulmuş sofra filân yoktu. Otelin açık duran kapısından, küçük bir idare lâmbasının ışığında barı görebiliyordum. Vah benim lüks, turistik otelim — ölü bir ışık çemberiyle hayal meyal aydınlanmış duran yarı boş bir rom şişesi, iki yüksek iskemle ve gölgelerde uzun gagalı bir kuş gibi tünemiş duran soda sifonu.

Gene, «Joseph, Joseph,» diye seslendim ve gene cevap veren olmadı.

Basamakları inerek arabaya gittim ve Martha'ya, «Bekle bir dakika,» dedim.

«Birşey mi olmuş?»

«Joseph'i bulamıyorum.»

«Benim dönmem gerek.»

«Yalnız gidemezsin. Acele etme bu kadar. Luis beş dakika bekler elbet.»

Gene merdiveni çıktım. Otel Trianon... «Haiti'nin enteUektüel hayatının bir merkezidir. İtinalı bir zevkle hazırlanmış yerli ve yabancı yemekler her zevki okşar. En âlâ Haiti ro

rauyla yapılan spesiyal kokteyllerimizin tadına bakın, şahane yüzme havuzumuzda serinleyin, Haiti davullarının ahengini dinliyerek Haiti rakslarını seyredin. Haiti enteUektüel hayatının seçme simalarıyla, Otel Trianon'da bir sosyal merkez bulan şairler, ressamalar, müzisyenlerle tanışın...»

Turistik broşürümüzün dedikleri bir vakitler hemen hemen gerçektii...

Bar tezgâhının iç tarafını yokladım ve bir el feneri buldum. Lobiden geçerek yazıhaneme gittim — masamın üzeri eski fatura ve makbuzlarla dolu. Gerçi müşteri bulacağımı ummamıştım ama Joseph bile yoktu ortalarda, «Yuvaya dönüş!» diye düşündüm. «Amma sıcak bir karşılama ha!» Ofisin penceresinden yüzme havuzu görünüyordu aşağıda, işte eskiden bu saatte, şehirdeki diğer otellerden müşteriler kokteyl için bize gelmeğe başlarlardı. O parlak devirde kokteyllerini Trianon'da içmiyenler, pek azdı. Amerikalılar daima sek Martini içerdiler. Ve gece yarısına doğru bazıları yüzme havuzunda çırılçıplak yüzmeğe başlardı.

Bir gece, sabaha karşı saat ikide penceremden dışarı bakmıştım. Gökte koskocaman sapsarı bir ay vardı ve bir kız havuzda sevişmekteydi. Memelerini havuzun duvarına bastırmıştı ve arkasındaki erkeği göremiyordum. Benim kendini seyrettiğimin farkında olmadı. Hiç bir şeyin farkında değildi zaten. O gece uykuya dalmazdan önce, «Kıvamı bulduk,» diye düşünmüştüm...

Bahçede, yüzme havuzu tarafından gelen ayak sesleri duydum; topallıyan bir adamın

aksayan ayak sesleriydi bunlar. Tontons Ma coute'la yaptığı g r   meden beri Joseph topallıyordu. Tam onu kar   amak üzere terasa    mak üzereyken gözüm gene masaya takıldı. Bir eksiklik vardı. Yoklu umda birikmiş olan bütün faturalar buradaydı ama bir Noel tatili Miami'de satın almış olduğum o pirinçten yapılma, tabut biçimi ağırlık nerdeydi? Gerçi değerli birşey de  di. İki dolar yetmi be  sente almıştım ama; benimdi ve hoşuma gidiyordu ve şimdi de ortadan kaybolmuştu. Yoklu umuzda neden de i ir herşey? Martha bile parfümünü de i tirmi ti. İnsanın hayatı ne derece temelsizse ufak tefek şeylerin temel  olması o kadar hoşuna gider.

Joseph'i karşılamak için terasa  ıktım Onun elindeki fenerin, havuzdan gelen patika boyunca burgulanmasını görebiliyordum.  rkek bir sesle,

«Siz misiniz, Mösyö Brown?» diye seslendi

«Benim, tabii. Neden karşılamaya çıkma dın beni? BavUArım neden oracıkta... Öyle...»

Joseph aşağıda durup ba ını kaldırmış, o siyah derili yüzünde hasta gibi bir ifadeyle bana bakmaktaydı.

«Madam Pineda'nın arabasıyla geldim. Kendisini  ehre g t rmeni istiyorum. Sonra otobüsle dönersin. Bahçıvan burda mı?»

«O gitti.»

«A  ba ı?»

«O gitti.»

«Ya k  ıtlarımın üstüne koydu um aşırı

bk? O ne oldu?»

Joseph anlamaz gibi bakıyordu yüzüme.

«Ben gittim gideli hiç müşteri gelmedi mi?»

«Yok, mösyö. Sadece...»

«Sadece ne?»

«Dört gece önce Doktor Phüipot, o geldi buraya. O dedi söyleme kimse.»

«Ne istiyormuş?»

«Ben dedim o yok burda kalmak. Ben demek Tontons'lar gelip arayacak o burda.»

«Ne yaptı, peki?»

«Kaldı gene. Sonra aşçı gitti, bahçıvan gitti. Onlar dedi geri gelmek ne zaman Doktor Phüipot gidecek. O çok hasta. Onun için kalmak burda. Ben dedi o gitmek dağda ama o dedi. Yok yürümek, yok yürümek. Ayakları şişmek çok berbat. Ben demek o gitmek siz gelmekten önce.»

«Amma berbat durum ha! Gidip onunla konuşayım bari. Hangi odada kalıyor?»

«Otomobü durunca ben ona demek 'Tonton'lar geliyor, çabuk kaç.' O çok yorgun. Çok hasta. Yok istemek gitmek. Demek, 'Ben ihtiyar adam'. Ben demek ona, 'Tontonlar var sizi burda bulmak, o zaman var Mösyö Brovyn mahvolmak. Tonton'lar sizi burda bulmak — dağda bulmak — sizin için yok farketmek. Ama Mösyö Brown için demek mahvolmak. Onun için siz buradan gitmek, yoksa var ben Tonton'larla konuşmak...' Ben var böyle demek, Doktor Phüipot çabuk çabuk dışarı çıkmak. Ama var aptal taksi sizin bavulları getirmek... O zaman ben de koşmak ona haber vermek...»

«Ne haltededeceğiz şimdi, Joseph?»

Doktor Phüipot kötü bir insan değildi — hele diğer kabine üyeleriyle kıyaslanınca... Hattâ bakanlığa getirildiği ilk yılda limandaki gecekondu mahallesinin yaşama şartlarını düzeltmek için bir su tulumbası yaptırmış ve üzerine de, dökme demir bir etiketle kendi adını bastırtmıştı. Lâkin müteahhitlere aslan payı vermeyi reddettiği için borular hiç bir zaman döşenememişti.

Joseph, «Ben var onun odasına gitmek ama yok onu bu sefer orda bulmak,» dedi.

«Dağa mı çıktı dersin?»

«Yok, Mösyö Brown, yok dağ.» Aşağıda durmuş, başını önüne iğmişti. «Ben sanmak o var çok büyük günah işlemek.» Sonra yavaş sesle, benim tabut şeklindeki ağırlığın üzerinde ki kelimeleri tekrar etti: «Huzur içinde yatsın.» Zira Joseph çoğu Haitililer gibi Vûldû'ya inanmakla beraber gene de sadık bir Katolikti. «Lütfen, Mr. Brown, siz var benimle gelmek.»

Onun peşine düşerek patikayı izledim ve bir zamanlar, başka bir devirde, altın çağında, içinde güzel bir kızın âşığıyla seviştiğini gördüğüm yüzme havuzuna vardım. Havuzun suyu boşaltılmıştı şimdi. Fenerim sığ tarafın dibini ve düşmüş yaprakları aydınlattı.

Joseph olduğu yerde durmuş, daha öteye gitmiyerek, «Öbür uçta,» dedi.

Doktor Phüipot trampelen gölgesinin meydana getirdiği daracık karanlığın siperine sığınmış olsa gerekti. Şimdi de tam trampelenin altında, çömelip dizlerini çenesine doğru çekmiş olarak oturuyordu — düzgün gri kostümü içinde orta yaşlı bir çılgın, önce bilekle

rini, sonra, işi sağlama bağlamak için de boğazını kesmişti. Tam tepesinde su borusunun kara yuvarlağı. Kanları yıkayıp temizlemek için suyu açıvermemiz yetecekti. Doktor Philipot elinden geldiği kadar bize yük olmamağa çalıştı. Öleli bir kaç dakikadan fazla olmamıştı herhalde.

İlk düşüncem kendim içindi: biri gelir de sizin yüzme havuzunuzda canına kıyarsa bundan sizi suçlu tutamazlar herhalde. Havuz başına, otele uğramadan şosedan de gelinebilirdi. Eskiden yüzme havuzundaki turistlere ucuz hâtıralık eşya yutturmağa çalışan dilenciler bu yolu kullanırlardı.

Joseph'e sordum: «Dr. Magiot hâlâ şehirde mi?»

Evet gibilerden başını iğdi.

«Şimdi hemen Madam Pineda'nım yanına git, Elçiliğe dönmezden önce seni Dr. Magiot'un evine bıraksın. Sebebini söyleme. Dr. Magiot'u da al, buraya getir — gelirse tabii.»

Diktatör Cumhurbaşkanının bir düşmanına (bu düşman kaskatı ölü de olsa) bakmak cesaretine sahip tek doktorun Dr. Magiot olduğunu sanıyordum.

Lâkin Joseph daha yola çıkamadan ayak patırtıları duyuldu ve Mrs. Smith'in, o nerde olsa tanıyabileceğim, sesini duydum:

«New York'daki gümrükçüler buradakiİlerden biraz ders alsalar iyi olacak, vallahi. İkimize de ne kibar davrandılar. Beyaz adamların arasında böyle nezaket bulamazsın — o zencilere özgü birşey.»

«Dikkat et, canım, yolda bir çukur var.»

«Görüyorum. Gözlere keskinlik vermek için çiğ havuç gibisi yok, doğrusu, Mrs....?»

«Pineda.»

«Evet — Mrs. Pineda.»

Martha da elinde elektrik feneri olduğu halde karı — koca Smith'lerin ardından geliyordu.

Mr. Smith, «Bu iyi kalpli hanımı dışarda — ki arabanın içinde bulduk,» dedi. «Görünürlerde başka kimsecikler yoktu.»

«Kusuruma bakmayın. Sizin otelimde kalacağınızı unutmuştum.»

«Sözde Mr. Jones de geliyordu ama bir polis memurunun yanında kaldı. İnşallah başı dertte değildir.»

«Joseph — John Barrymore Dairesini hazırla. Mr. ve Mrs. Smith için yeter sayıda lâmba çıkar lütfen. Işıklar için özür dilerim. Ama lâmbalar şimdi gelir.»

Eğer, bazılarının inandığı gibi, ölen insanın ruhu gerçekten cesedin etrafında bir kaç saat oyalanıyorsa — kimbilir ne bayat, ne basmakalıp lâflar dinlemek zorunda kalıyor ve terketmiş olduğu hayata bir vakar verecek ciddî bir fikir, bir düşünce ortaya atılsın diye kimbilir nasıl bir umutsuzluk içinde bekleyip duruyordu :

Mrs. Smith'e, «Bu gece yemekte size sadece yumurta versem bir mahzuru var mı?» diye sordum. «Yarın herşeyi sizin zevkinize göre düzenlerim. Maalesef aşçıbaşı dün çıkıp gitmiş.

Mr. Smith, «Hiç yumurta fûân zahmet et

meyin,» dedi. «Yanımızda Yeastrol'umuz var nasılsa.»

Mrs. Smith, «Benim Barmenim de var,» dedi.

Mr. Smith, «Biraz kaynar su olsun, bize yeter,» diye ekledi. «Mrs. Smith'le benim soframız pek pratiktir. Bizim için hiç meraklanmayın... Yüzme havuzunuz da pek güzelmış!»

Martha onlara havuzun büyüklüğünü göstermek için fenerinin ışığını derin tarafa ve tramlene doğru kaydırmağa başlamıştı. Feneri hemen elinden alarak üst katta, palmiyelerin üzerine doğru uzanan balkonlu ve oymalı kuleye tuttum.

«İşte sizin kalacağınız yer,» dedim. «John Barrymore dairesi. Balkondan bütün Port-au-Prince şehri görünür — liman, saray, katedral...»

Mr. Smith, «John Barrymore gerçekten kalmış mı burda?» diye sordu.

«Ben o devre yetişemedim ama içtiği içkilerin faturalarını gösterebilirim size.»

Başkan Adayı üzüntüyle, «İçki yüzünden mahvolmuş büyük bir kabiliyet,» diye fikir yürüttü.

Bir süre sonra elektrik kısıtlamasının sona ereceğini ve Port-au-Prince'nin her yanında ışıkların yanıp ereceğini bir türlü aklımdan çıkaramıyordum. Elektrikleri bazan saatlerce kesiyorlardı, bazan da bir saat bue sürmüyordu. Hiç güvenilmiyordu. Joseph'e yokluğumda «işlerin» her zamanki gibi yürütülmesini tenbih etmiştim. Zira kimbüir — belki de Haiti hakkında bir röportaj hazırlamağa gelen

bir iki gazeteci bir kaç haftalığına otele yerleşirlerdi. «Röportajlarına Kâbus Cumhuriyeti diyeceklerinden hiç şüphem yoktu.)

Joseph de benim bu uyarım üzerine palmiyelerdeki ışıkları, havuzun etrafındaki lâmbaları yerli yerinde bırakmış olabilirdi. Ve elektrikler yanınca... Başkan Adayının trampelinin altında kıvrılmış yatan bir ceset görmesini istemiyordum — daha ilk gecedem. Benim konukseverlik anlayışıyla bağdaşmazdı **bu**. Hem zaten Mr. Smith Haiti Kalkınma Bakanına hitaben yazılmış bir mektup getirdiğinden söz etmemiş miydi? Kalkınma Bakanı şu anda, benim havuzumda yatan ölüydü.

Joseph patikanın başında belirdi. Ona Smith'lere odalarını göstermesini, sonra da Madam Pineda'yı şehre indirmesini söyledim.

Mrs. Smith, «Bavullarımız terasta,» dedi.

«Artık odanıza taşımışlardır,» diye cevap verdim. «Işıklar nerdeyse yanar. Kusurumuza bakmayın. Çok fakir bir ülkeyiz biz.»

Mrs. Smith, «Broadway'de ışıklar reklâmlar için telef edilen o elektrikleri düşünüyorum da...» diye mırıldandı.

Elinde fenerle yolu aydınlatan Joseph'in peşisıra otele doğru yöneldikleri vakit bir oh çektim. Havuzun sığ kıyısında duruyordum ama şimdi gözlerim karanlığa alışmıştı ya — bir toprak yığını gibi kümelenen cesedi göreli biliyormuşum gibi geliyordu bana.

Martha, «Birşey mi oldu?» diye sorarak fenerinin ışığını yüzüme doğru tuttu.

«Daha etrafıma bakınacak vaktim olmadı. Ver bana o feneri bir dakika.»

«Neden oyalandın burda o kadar?»

Fenerin ışığını havuzun gerisindeki palmiyelerin üzerinde, ampulleri gözden geçirir gibi dolaştırarak, «Joseph'le konuşuyordum,» diye cevap verdim. «Haydi, içeri girelim.»

«Smith'lerle konuşmak için mi? Burda kalırım daha iyi... Ne tuhaf, şimdiye kadar hiç gelmedim ben buraya. Senin evine.»

«İhtiyatı hiç elden bırakmadık da onun için.»

«Angel'i hiç sormuyorsun.»

«Af edersin.»

Angel oğluydu Martha'nın — bizi birbirimizden ayıran o çekilmez çocuk. Yaşma göre çok şişmandı; babasının gözlerini almıştı: kestane rengi düğmeler gibi; durmadan şeker yer, herşeyi görür ve hak iddia ederdi • — annesinin vaktine ve dikkatine kayıtsız şartsız sahip olmak için. Likörlü bir bonbonun içini nasıl uzun. ıslıklı bir solukla emip çıkarıyorsa bizim aşkıımızın tatlılığını da öylece emip sömürüyordu. Konuşmalarımızın yarısı ona dairdi:

«Artık gitsem iyi olur. Angel'e söz verdim, kitap okuyacağım diye»... «Bu gece gelemem. Angel sinemaya gitmek istiyor»... «Sevgilim, öyle yorgunum ki bu gece Angel çaya altı tane arkadaşını getirdi.»

«Nasıl Angel?»

«Sen yokken çok hastalandı. Grip oldu.»

«Ama şimdi iyi ya?»

«Aa, tabii, iyileşti artık.»

«Hadi, gidelim.»

«Luis beni bu kadar erken beklemiyor,

Angel de öyle. Gelmişken felekten birkaç saat daha çalalım.»

Saatime baktım. Sekiz buçuğa geliyordu.
«Ya Smith'lere...» dedim.

«Onlar bavullarıyla meşgul. Senin bir sıkıntın var galiba. Nedir, sevgilim?»

Cılız bir sesle, «Kâğıtlarınım üstüne koyduğum bir ağırlığı kaybettim de...» dedim.

«Çok mu değerliydi?»

«Yoo ! ama o kaybolduğuna göre başka neler, neler kayboldu acaba?»

Ansızın, dört bir tarafımızda ışıklar yanı-
verdi. Mr. Smith dairelerinin balkonuna çıkarak bana seslendi:

«Acaba Mrs. Smith'e yedek bir battaniye bulabilir miyiz? Gece ayaz çıkar belki,»

«Şimdi gönderirim. Ama ayaz fûân çıkmaz.»

«Buranın manzarası gerçekten nefis.»

«Bahçedeki ışıkları söndürürsem daha iyi görebüürsünüz.»

Elektrik düğmesi benim ofisteydi. Tam oraya varmak üzereyken Mr. Smith'in sesi tekrar duyuldu:

«Mr. Brown, birisi sizin havuzda uyuya kalmış.»

«Düencidir herhalde.»

Mrs. Smith de balkona, kocasının yanma çıkmış olsa gerek ki bu sefer onun sesini duydum:

«Nerde bu adam, camm?»

«Orda, aşağıda.»

«Zavalılcık, içimden inip ona biraz para vermek geliyor.»

Benim de içimden, «tavsiye mektubunu ver, zira o gördüğün Kalkınma Bakanındır,» diye seslenmek geldi.

«iyi olmaz, canım. Adamcağızı uyandırır-sın sonra.»

«Ne tuhaf yer seçmiş ama.»

«Serin olsun diye, herhalde.»

Ofise girdim ve bahçe ışıklarını söndür-düm. Mr. Smith'in sesi kulağıma geldi:

«Şu tarafa bak, canım. Hani şu kubbeli beyaz ev. Saray olsa gerek.»

Yanımda duran Martha, «Yüzme havu-zunda uyuyan bir dilenci ha?» dedi.

«Oluyor ara sıra.»

«Benim gözüme çarpmadı. Ne arıyorsun?»

«O ağırlığı. Neden ala ala onu alsınlar?»

«Ne biçim birşeydi?»

«Küçük bir tabut. Acele olmayan mektup-ların üzerine koyardım.»

Martha bir kahkaha attı, sonra beni tuttu ve öptü. Elimden geldiği kadar ben de öptüm onu ama yüzme havuzundaki ceset yaptıkları-mızı komediye çeviriyordu. Doktor Philipot'un cesedi daha trajik bir temaya dahildi aslında; bizler sadece konunun daha önemsiz bir dalını meydana getiriyorduk: komik davranışlarımız-la geçici bir hafiflik sağlamak için.

Joseph'in bar tarafında kımıldadığını duydum ve, «Ne yapıyorsun orda?» diye ses-lendim.

Besbelli Mrs. Smith ona ihtiyaçlarını an-latabümişti: iki bardak, iki kaşık, bir şişe kay

nar su.

«Bir de battaniye götür,» dedim. «Sonra şehre,»

Martha, «Seni bir daha ne zaman göreceğim?» diye sordu.

«Aynı yer, aynı saat.»

«Değişen birşey yok, değil mi?» Martha'mn sesi kaygılıydı.

«Yok, değişen hiçbir şey yok,» diye cevap verdim.

Benim sesimdeki acı ifadeyi Martha far ketti.

«Ne yapabilirim?» dedi. «Ama geri geldin ya!»

En nihayet onu Joseph'le beraber otomobile koyup gönderdikten sonra karanlıkta havuz kıyısına oturdum. Smith'ler aşağı inip çene çalmağa kalkışacak diye korkuyordum ama havuz başına oturduğum daha birkaç dakika oluyordu ki John Barrymore dairesinde ışıkların söndüğünü gördüm. Herhalde Yeastrol'le riyle Barmene'lerini yeyip içmişler ve şimdi de huzur dolu bir uykuya yatmışlardı. Dün gece gemideki eğlentiler yüzünden geç vakte kadar oturmuşlardı ve bugün de uzun ve yorucu birgün olmuştu.

Acaba Jones'e ne oldu, diye aklımdan geçirdim bir ara. Trianon Otelinde kalmak niyetinde olduğunu belirtmişti halbuki.

Mr. Fernandez'i ve o esrarlı gözyaşlarını da düşündüm. Trampfen'in altında kıvrılmış yatan Kalkınma Bakanını düşünmeyeyim de...

Kenscoff gerisindeki dağlardan, uzaktan uzağa çalman bir davul, bir Vûdû töreninin

kutlandığı yeri işaret ediyordu. Papa Doc'un rejimi altında bu davullar eskisi kadar sık duyulmuyor artık.

Karanlıkta kaba kaba ayak sesleri duyuldu ve fenerimi yaktığım vakit trampenin yanında vaziyet almış duran cılız, aç bir köpek gördüm. Yaşarmış gözlerle baktı bana hayvan ve umutsuz kuyruğunu salladı — aşağı atlayıp kanları yalamak için iznimi ıstarcasına. Hoşt diye kovdum.

Bir kaç yıl önce üç bahçıvan, iki aşçı, Joseph'in yanı sıra bir yedek barmen, dört garson, iki hizmetçi kız, bir şoför çalıştırıyordum ve turist sezonunda — ki şu sırada daha tam ermiş sayılmazdı — fazlalık işçi kiralamam gerekirdi. Bir kaç yıl öncesi olsa şu anda havuz başında bir kabare kurulmuş olur ve çalgı sustuğu zaman şehir sokaklarının işlek bir arı kovanını andıran vızıltısı duyulurdu. Şimdi ise elektrikler yeniden yanmış olduğu halde çıt çıkmıyordu. Aysız bir gece olduğu için bir köpek havlaması büe yoktu. Sanki otelimın parlak devri de sesimi duyuramayacağım bir uzaklığa kaçmıştı. Fazla uzun sürmemişti zaten bu parlak devir ama şikâyet etmeğe pek hakkım yoktu doğrusu: Trianon Otelinde iki müşterim vardı, sevdiğim kadına gene kavuşmuştum ve Ekselans Kalkınma Bakanının aksine, ben hâlâ yaşıyordum.

Havuzun kenarına elimden geldiği kadar rahatça yerleştim ve Doktor Magiot'u beklemeye koyuldum.

*

**

BÖLÜM m

1

Hayatımın bazı kesimlerinde «tercüme halimi» (*) yazmam gerekmiştir. Bu, çoğunlukla şöyle başlar: 1906 yılında İngiliz ana babadan, Monte Karlo'da dünyaya geldi. Cizvit Keşişlerinin işlettiği Visitation Kolejinde okudu. Lâtince manzum ve nesir olarak yazdığı kompozisyonlar için bir çok ödüller kazandı. Genç yaşta iş hayatına atıldı...

Tabii bu «iş hayatının» tafsilâtını, tercüme halimi okuyacak olanın kişiliğine göre değiştiriyordum.

Bu açılış paragrafmda bile, doğruluğundan şüphe edüebilecek olan ne kadar çok açıklama vardı ve gerçeklerden ne kadar çoğu da atlanılmıştı. Meselâ annem hiç de İngiliz değildi. Fransız olup olmadığından da bugüne dek emin değilim. Belki de pek ender rastlanan Mo

(*) Hayat Hikâyesi

(Çevirenin notu)

aıako'lulardandı.

Benim babam olarak seçtiği erkek Monte Karlo'yu daha ben doğmadan terketmişti. Adı belki de gerçekten Brovra'du. Bu isimde bir sa-
ücilik havası buluyorum — zira annem takı-
nacağı uydurma isimleri seçerken bu derece
alçak gönüllü davranmazdı aslında. Kendisini
son gördüğümde, Port ı au ı Prince'de ölüm
döşegindeyken, Kontes de Lascot Vüliers adı
m taşımaktaydı.

Annem Monte Karlo'yu (ve bu arada oğ-
lunu) 1918 yılında, mütarekeden hemen sonra
çarçabuk bırakıp gitmiş ve kolej taksidimi de
edememişti. Lâkin dinsel okul işleten kişiler
ödenmeyen taksitlere alışkıntırlar. Zira canla
başla, aristokrat sınıfının uçlarmda çalışırlar
ve bu sınıftakiler için de ödenmemiş faturalar
hemen hemen boynuz yaldızlatmalar kadar
olağan işlerdir.

Böylece kolej beni parasız okutmakta de-
vam etti. Üstün bir öğrenciydim ve zamam ge-
lince kendimi Tanrıya adayacağım umuluyor-
du. Buna ben bile inanır gibiydim ve keşişlik
ihtimali üzerimde nezle gibiydi; — ağır ve gö-
nül bulandırıcı bir asılsızlık buğusu — sabahın
ilk serinliğinde normal ısının bir derece aş-
ğısına düşüyor, lâkin geceleyin bir humma
ateşi halinde yükseliyordu.

Nasıl öteki çocuklar kötünîyet şeytanıyı
la boğuşuyorlarsa ben de imanla boğuştum öy-
le.

Lâtince olarak yazdığım şiirleri ve kompo-
zisonları düşünmek tuhafıma gidiyor şimdi
— bütün o bilgüer aynen babam gibi iz bırak

madan kaybolup gitti.

Belirttiğim gibi, Cizvitlerin bana uygun gördükleri meslek otelcilik mesleği değildi. Onların benim için tasarladıkları rahiplik mesleğini, Kolejde verdiğimiz bir Romeo ve Jülyet temsili kesin olarak suya düşürmüştü. Oyunun en ağırbaşlı çevirisi kullanılmış ve bana Keşiş Lawrence rolü verilmişti.

Saygıdeğer öğretmenlerim bu rolü bana gayet uygun görmüş olsalar gerekti. Fazla heyecan verici ve güç bir rol de değildi. Maamañ fih zannedersen bende ki keşişlik humması zaten tamamen geçmek üzere gibi birşeydi ve tekrar tekrar yaptığımız provalar ve Romeo'yñ la Jülyet'in aşklarının (çevirenin bütün çabasına rağmen söndüremediği) şehveti, sonunda benim kalıbı kırıp kaçmama yol açtı.

Yaşımdan hayli büyük gösteriyordum ve rejisörümüz beni bir oyuncu haline getiremese bile hiç olmazsa makyaj yapmanın sırlarını adamakıllı öğrenmişti. Böylece bir gün bize dışardan gelen ve papaz olmayan ingilizce öğretmeninin kimlik kartını «ödünç» aldım ve tam bir blöfle Monte Karlo Kumarhanesine girdim.

Burada kırkbeş dakika gibi şaşırtıcı bir zaman zarfında üç yüz sterlin kazandım ve aradan ancak bir saat geçmişti ki, Hotel de Paris'in yatak odalarından birinde hiç beklenmedik, gayet acemi bir şekilde, bakırlığırni yitirmekteydim.

Bu konuda bana eğitmenlik yapan kadın benden en az onbeş yaş büyüktü ama benim gözümde o hep aynı yaşta kaldı — yaşlanan ben oldum.

Kumar Salonunda karşılaşmıştık. Ben onun omuzunun üzerinden oynuyordum. Şansımın yaver gittiğini görünce o da fişlerini benimkinin yanısıra koymağa başladı. Eğer ben o gün öğleden sonra üç yüz sterlinden fazla kazandımsa o belki yüz kazandı ve sonra ihtiyat tavsiyesinde bulunarak beni oyundan vazgeçirdi. Bu sırada beni baştan çıkarmayı düşünmediğinden eminim. Gerçi beni otelinde çaya çağırırdı ama Kumarhane memurlarının far kedemediği makyajımı o farketmişti ve merdivenlerde suçortağı gibi bana dönerek,

«Nasü girebildin içeri?» diye fısıldadı.

O anda onun gözünde hoş giden se-rüvenci bir çocuktan ileri hiç bir anlam taşımadığımdan eminim.

Ona karşı numara yapmağa bile kalkışmadım. Sahte kartımı gösterdim ona ve o da oteldeki dairesinin banyosunda yüzümdeki makyaj çizgilerini silip çıkarmama yardım etti. O çizgiler ki bir kış ikindisinde ve lâmbaların ışığında sahici kırışık yerine geçmişti. Onun losyonlarının, kaş kalemlerinin, krem kavanozlarının sıralandığı rafın üzerindeki aynada Keşiş Lawrence'nin çizgi çizgi ortadan silindiğini gördüm. Bu kadın ve ben, aynı makyaj odasını paylaşan iki oyuncuyduk sanki.

Okulda çay uzun masalarda verilir, masanın iki ucunda birer semaver bulunurdu. Her masaya kıt yağ ve reçel porsiyonlarıyla uzun, baston şeklinde üçer tane ekmek düşerdi. Delikanlı ellerinin örselenmesine dayansın diye, bardaklar kaba porselenden olur, çaylar koyu demlenirdi.

Hotel de Paris'deki porselen takımlarının inceliğine, gümüş çaydanığa, üçgen şeklindeki minik, lezzetli sandviçlere içi krema dolu pastalara şaştım kaldım. Utangaçlığım geçmişti. Annemden, Lâtince yazdığım kompozisyonlardan ve Romeo ve Jülyet'ten konuşmağa başladım.

Bizi kanapenin üzerindeki o ük uzun ve olgun öpüşmeye sürükleyen olaylar zincirini şimdi hatırlıyamıyacağım. Yalnız onun bana, Çin Hindi Bankasının müdürlerinden biriyle evli olduğunu söylediğini hatırlıyorum. Gözümün önünde bir çekmeceye küçük pirinç bir kürekle para boşaltan bir adam belirivermişti. Kocasını şu anda Saygondaymış ve kadın onun orada Koçin   Çinli bir metres beslediğinden "kuşkulanmaktaymış.

Uzun sürmedi bu konuşmalar. Çok geçmeden ben yenibaştan okula başlamış gibi oldum ve küçük beyaz bir odadaki büyük beyaz bir karyolanın üzerinde ilk aşk dersimi aldım. Karyolanın direkleri ananas şeklinde oymalıydı. Bunca yıl sonra, o saatlere dair ne kadar çok ayrıntılar hatırlıyorum! Yazarlar için, bütün hayat tecrübelerini yirmi yaşına kadar edindikleri, ondan sonrasının sadece gözlemcilikten ibaret olduğunu söylerler ama bence bu, hepimiz için de aynı derecede doğrudur.

Tuhaf birşey oldu biz yatağın üzerinde yattık. Kadın beni utangaç, ürkek, yorucu bulmaktaydı. Parmaklarıyla bir sonuç alamadığı gibi dudakları da başarısız kalmıştı ki odaya apansız, aşağıdaki limandan uçup gelen bir martı girdi. Biran oda beyaz bir çift kanadın

boyuyla arşınlanıyormuş gibi oldu. Kadın ufak bir çığlık kopararak çekildi: şimdi korkan oydu. Korkusunu gidermek için elimi uzattım. Martı, üzerinde yıldız çerçeveü aynası olan bir konsolun üzerine, o uzun, sopa bacaklarıyla tünemiş, bizi seyrediyordu. Evin kedisiymişçe sine rahat bir hali vardı. İnsan onun her an tüylerini temizlemeğe başlayacağını sanıyordu. Yanımdaki kadının korkudan hafifçe titreğini duydum ve ansızın tam bir erkek gibi sertleşerek ona o kadar kolaylık ve güvenle sahip oldum ki uzun zamandır sevişiyoruz sanırdınız.

O dakikalar içinde ne ben, ne de kadın kuşun uçup gidişini görmedik. Ama ben, onun limana doğru kanat çırparken çıkardığı esintiyi sırtımda duyduğuma ölünceye kadar inana-
cağım.

İşte bu kadardı hepsi — kumarhanedeki şansım ve o beyaz — yıldız renkli odadaki zafer dolu bir kaç dakika — ıstırap ve pişmanlıkla sona ermeyen tek aşk maceram. Zira bu serüven benim okuldan kovulmamın sebebi bile olmadı. Okuldan kovulmam kendi ihtiyatsızlığımın sonucudur: âyinden sonra kilisede dolaştırılan iane çanağına beş franklık bir ru-
let fişi attım. Her zaman yirmi su'luk, küçük bir bağışta bulunduğum için bu sefer cömertlik yaptığımı sanıyordum ama birisi fişi benim attığımı farketmiş ve beni dekana ihbarlamış.

Bunu izliyen görüşme, benim bir gün gelip rahip olmam ihtimalini tamamen ortadan kaldırdı. Muhterem Pederlerden karşılıklı bir naziklik havası içinde ayrıldım. Hayal kırıklığı

gına uğramışlarsa bile bana karşı, ellerinde olmadan, saygı da beslediklerini sanıyorum: marifetlerim okulun şamna lâyük kırattaydı hiç olmazsa!

Kumarda kazandığım ufak serveti yatak şiltemin altında gizli tutmayı becermiştim. Okul idaresine amcalarımdan birinin bana yol paramı göndermiş olduğunu ve ticarethanesinde bana bir iş vereceğini vadettiğini söyleyince Muhterem Pederler beni hiç üzüntüsüz salverdiler. Onlara para kazanmağa başlar başlamaz annemin borcunu ödeyeceğime söz verdim.

Düzmece Amcanın mektubuna gelince — bunu yazmak pek kolay olmuştu. Kumarhanedekileri aldatmayı başarabildikten sonra Cizvit Papazcıklarını aldatabileceğimden hiç şüphem yoktu. Nitekim içlerinden biri bile çıkıp da mektubun zarfını görmek isteğinde bulunmadı.

Kumarhanenin aşağı tarafında duraklayan Enternasyonal Expresle İngiltereye hareket ettim. Çocukluğuma daima hâkim olan o barok tarzı kuleleri bu son görüşüm oldu. Bu kuleler benim için daima yetişkinlik hayatının bir sembolüydü — bir Kader   Kısmet Sarayı ki içinde herşey mümkündü ve ben bu hayalin gerçek olduğunu pekâlâ da ispatlamıştım.

*

**

Monte Karlo'daki gazinodan Port   ou   Prince'deki bir başka gazinoya giden yolun her durağını anlatırsam konumun dengesini yitirmiş olurum. Ama işte gene elimde para ve

hayatımda bir kadın vardı! Bu iki uç arasında-ki uzun süre boyunca çok zaman darlık içinde yaşamıştım ve tuttuğum işlerin bir çoğu insanın «tercümeihal»inde belirtebileceği cinsten şeyler değildi. Fransızca'yı iyi bilişim sayesinde bulduğum ilk iş Soho'daki küçük bir lokantanın garsonluğu oldu. Tercümeihalimi yazarken bundan hiç bahsetmezdim. Paris'deki Fouquet lokantasından aldığımı ileri sürdüğüm sahte bir bonservisle Trocadero'ya girişim de öyle. Trocadero'da bir kaç yıl kaldıktan sonra, Fransız klâsiklerini yayınlamakta olan ufak bir kültür yayınevinin danışmanlığına yükseldim. Hayat Hikâyemde buna yer verirdim. Savaş sırasında Dışişleri Bakanlığının Politik Entelijans Servisinde çalıştım ve bu düzenli, emin iş beni âdeta şımarttı.

Savaş bitince o eski kıtkanaat yaşantıma dönmek istemedim ve bir süre sonra, genç, fakir bir resim öğrencisinin yardımıyla, şaheser tabloların kopyalarını çıkarıp taşralılara yutturmağa başladım, iyi para kazanıyordum ve aslında hiç kimseye zarar vermediğimden e mindim.

işte bu sıralardadır ki annemin çağın kâğıdını aldım — çağın diyebilirsek buna. Bir karpostal şeklinde geçti elime. Kap Haitien şehrindeki İmparator Kristof surlarının harabesini gösteriyordu. Annem kartın arkasına, benim için yabancı olan en son adını, adresini ve iki cümle yazmıştı: «Ben de bu harabelere döndüm biraz. Yolun bu taraflara düşer de uğ rarsan memnun olurum.» Fransızca «annen» diye imza atmıştı. Yazısını tanımadığım için

• önce bu «maman» kelimesini haklı olarak «Mason» diye okudum. Sonra tırnak içine ^Kontes de Lascot □ Villiers» yazmıştı. Kartpostalın beni aylardan sonra bulabilmiş olduğunu farkettim.

Annemi son olarak 1934'de bir sefer Paříste görmüştüm ve savaş sırasında ondan hiç haber alamamıştım. Çağırışına cevap vermeme iki şey sebep oldu: bana bir anne sıfatıyla Uk defa sesleniyordu Ayrıca o sırada sanat şahe-serleri fashm kapatmak vakti gelmiş bulunuyordu. Zira pazar gazetelerinden biri bu işi kurcalamağa başlamıştı.

Varımı yoğumu beş yüz sterline satarak Port □ au □ Prince'ye uçtum.

3

Port □ au □ Prince, bundan bir kaç yıl önce bambaşka bir yerdi. O zaman da şimdiki gibi ahlâksızlık almış yürümüştü herhalde; etraf daha bile pisti ve dilenciler böyle sürüsüne bereketti gene. Lâkin hiç olmazsa dilencilerde bir umut vardı zira turistler geliyordu. Oysaki şimdi adamın biri size, «Açlıktan ölmek üzerim», dediği zaman inanıyorsunuz.

Annemin Hotel Trianon'da ne yaptığını lcestoremiyordum. Acaba kont hazretlerinin (eğer kont uydurma değilse tabii) mirasıyla mı geçiniyordu yoksa kâhya kadın sıfatıyla fûân mı çalışıyordu? 1934'deki son görüşmemiz

sırasında Paris'in pek meşhur olmayan moda salonlarından birinde satıcı olarak çalışmaktaydı. Savaşın önceki yıllarda bu çeşit işlerde İngiliz kadınları çalıştırmak pek revaçtaydı ve bu sebeple annem de kendini Maggie Brown diye tanıtmıştı. (Brown soyadından biriyle evlendiği sahiden doğruydu belki de).

Port au Prince'ye inince bavullarımı önce, her ihtimale karşı, Amerikan tarzında yapılmış lüks bir otel olan El Rancho'ya götürdüm. Elimde param varken rahat etmek istiyordum ve uçak alanında da kimseden Trianon Oteline dair bir bilgi edinememiştim.

Palmiyelerin arasından oteli ilk gördüğüm zaman gerçekten de bakımsız bir manzarası vardı. Bugenvil sarmaşıkları budanmak istiyordu ve araba yolunda çakıldan fazla çimen vardı. Terasta bir kaç kişi içki içmekteydi ve Petit Pierre de bunların arasındaydı. (Maamafih onun içki borcunu sadece kalemiyle ödediğini öğrenmekte gecikmeyecektim). Düzgün giyimli, genç bir zenci beni merdivenlerde karşıladı ve oda isteyip istemediğimi sordu. Ona «Madam la Kontes» i görmeğe geldiğimi söyledim. O çiftte kavrulmuş adı aklımda tutamıyordum bir türlü ve karpotalı da otelde unutmuşum.

«Kendisi maalesef hasta. Geleceğinizden haberi var mı?»

Bu Efrada yüzme havuzunun yönünden, bornuz giymiş çok genç bir Amerikalı çift yaklaştılar. Erkek kolunu kızın omuzuna dolamıştı.

«Merba Marcel,» dedi. «Sizin spesiyaller»

den iki tane lütfen.»

Beni karşılayan genç zenci bara doğru seslendi: «Joseph, Mr. Nelson'a iki romlu punç yap.»

Sonra gene bana döndü,

«Ben, «Lütfen madama, Mr. Brov'n geldi deyin,» dedim.

«Mr. Brown?»

«Evet.»

«Gidip bakayım, uyandı mı.» Genç adam duraladı. «İngiltere'den mi geliyorsunuz?»

«Evet.»

Joseph romlu punçları getirdi. Topallamıyordu o zaman.

Marcel gene, «İngiltere'den Mr. Brown, öyle mi?» diye sordu.

«Evet. İngiltere'den Mr. Brown.»

Marcel isteksizlikle yukarı çıktı.

Terastaki müşteriler bana merakla bakıyorlardı — o genç çift hariç. Onlar punçların içindeki kirazları birbirlerine dudaklarıyla vermekle meşguldüler ve dünyadan haberleri yoktu. Güneş Kenscoff'un koca kamburunun ardında batmak üzereydi.

Petit Pierre, «İngiltere'den geldiniz demek?» diye sordu.

«Evet.»

«Londra'dan mı?»

«Evet.»

«Çok soğuk mu Londra?»

Gizli Polis tarafından sorguya çekilmek gibi birşeydi bu. Yalnız o günlerde Gizli Polis yoktu.

«Ben gelirken yağmur yağıyordu.»

«Şehrimizi nasıl buluyorsunuz, Mr. Brovvn?»

«Geleli daha iki saat oluyor.»

Ertesi gün onun bu ilgisinin sebebini öğrendim. Mahalli gazetenin cemiyet haberleri sütununda bana dair bir paragraf vardı.

Genç Amerikalı yanındaki kıza, «Sırtüstü kol atışların çok ilerledi,» diyordu.

«Ah, Chick, sahi mi söylüyorsun?»

«Sahi söylüyorum, şekerim.»

Zenci bir dilenci merdivenlerin yarısına kadar gelmiş, gayet çirkin iki oyma uzatmıştı. Kimsenin aldırış ettiği yoktu ve o da hiç birşey söylemeden orada, öylece duruyordu. Öyle ki ne zaman çekildiğini bile farketmedim.

Amerikalı kız, «Joseph, yemekte ne var?» diye sordu. Terasın köşesinden eli gitarlı bir adam geldi. Genç çiftin yanında bir masaya oturdu ve gitar çalmağa başladı. Ona da aldırış eden olmadı. Bana gelince, sıkılmışım biraz. Anamın evinde, daha candan karşılanacağımı ummuştum.

Uzun boylu, yaşlı bir zenci, peşinde Marcel olduğu halde merdivenden aşağı indi. Uzun boylu zencinin yüzü eski Romalıları andırıyordu. Sanki rengi, şehirlerin isiyile kararmış ve saçlarının arasına taş tozu serpilmişti.

«Mr. Brovvn?» dedi.

«Evet.»

«Ben Doktor Magiot. Bir dakika bara bu yurur musunuz?»

Bara girdik. Joseph, Petit Pierre'le yanındakiler için romlu punç hazırlamakla meşguldü. Uzun beyaz külâhlı bir aşçı, kapı aralığın

dan başını uzattı ama sonra Dr. Magiot'u görünce geri çekildi. Güzel bir melez hizmetçi kız, Joseph'le çene çalmaktan vazgeçerek kolunda temiz masa örtüleriyle terasa çıktı.

Dr. Magiot, «Madam la Kontesin oğlusunuz, öyle mi?» diye sordu.

«Evet.»

Geldim geleli soru cevaplandırmaktan başka hiç birşey yapmamıştım âdeta.

«Anneniz sizi görmek için sabırsızlanıyor tabii ama önce size bazı gerçekleri söyleyeyim istedim. Heyecanlanmak kendisi için tehlikelidir. Lütfen görüştüğünüz zaman çok sakın olun. Duygularınızı pek ortaya vurmayın.»

Gülümsedim : «Âdetimiz degüdir zaten. Annemin nesi var, doktor?»

«ikinci bir kalp krizi geçirdi. Hâlâ hayatta oluşuna şaşıyorum. Eşsiz bir kadın doğruBU.»

«öyleyse acaba bir uzman çağırırsak... yani...?»

«Korkmayın, Mr. Brown. Kalp benim ihtisasımdır. New York'dan bu yana benden daha yeterli bir doktor bulamazsınız. Hattâ New York'da bile bulabileceğinizden şüpheliyim.»

Böbürlenmiyordu: sadece açıklama yapıyordu. Beyaz adamlar tarafmdan şüpheyile karşılanmağa alıştı çünkü.

«Paris'de Chardin tarafından yetiştirüdim,» diye ekledi.

«Ümit yok mu?»

«Bir kriz daha gelirse pek atlatamaz. iyi geceler, Mr. Brown. Fazla kalmayın yanında. Gelebildiğinize sevindim. Çağırarak kimsesi

olmadığından korkuyordum.»

«Beni de pek çağırılmış sayılmaz.»

«Bir gece birlikte yemek yiyelim. Annenizi yıllardır tanıyorum. Kendisine karşı saygım büyüktür...»

Hafifçe eğildi. Bir Eski Roma imparatoru da bir saray toplantısının sona erdiğini belirtmek için böyle eğilirdi herhalde. Dr. Magiot'un üç de insana tepeden bakan bir hah yoktu. Kendi değerini tam olarak biliyordu o.

«İyi geceler, Marcel,» dedi ama Marcel'le vedalaşırken hiç eğümedi. Petit Pierre'nin büe ona soru sormaktan, hattâ yakınlık duymaktan çekindiğini farkettim. Bu kıratıda bir adama başka bir doktorun fikrini almasını söylemiş olduğumu düşündükçe utanıyordum.

Marcel, «Yukarı buyurur musunuz, Mr. Brovvn?» dedi.

Onun peşinden gittim. Duvarlara Haiti'li ressamların yapmış oldukları resimler asılmıştı parlak ve fazla ağır renkler arasında, katı hareketler halinde yakalanmış şekiller: bir horoz dövüşü, bir vüddû töreni, Kenscoff üzerinde kara bulutlar, fırtına yeşüi muz ağaçları, şeker kamışının mavimsi mızrakları, altın renkli mısırlar...

Marcel kapıyı açtı ve içeri girince anamın saçlarının cereyanına çarpıdım: tabiatte hiç bir zaman rastlıyamıyacağımız bir Haiti kızılı. Annem kocaman bir karyolada yatmaktaydı 've o uzun, gümrah saçları iki yanma dalga dalga yapılmıştı.

Sanki sadece öteki mahalleden şöyle feir 'uğrayıvermeğe gelmişim gibi, «İki gözüm, ne

iyi ettin de geldin!» dedi.

Badanalı bir duvarı andıran o geniş alnını öptüm ve beyazın birazı dudaklarıma bulaştı. Marcel'in bizi seyrettiğinin farkındaydım.

Annem, «Ya İngiltere ne âlemde?» diye sordu.

Uzakta oturan, pek de o kadar sevmediği bir gelininin hatırını soruyordu sanki.

«Geldiğimde yağmur yağıyordu.»

«Baban oranın iklimine hiç gelemezdi — kendi vatani olduğu halde.»

Kim olsa kırkbeş elli yaşlarında bir kadının sanırdı onu ve üzerinde hiç de hasta hali yoktu. Sadece ağzının etrafındaki deride bir gerginlik farkettilim ki yıllar sonra aynı şey o ilâç şirketinin temsilcisinde de gözüme çarpacaktı.

«Marcel, oğluma bir sandalye.»

Genç zenci duvar önündeki sandalyelerden birini isteksizlikle getirdi. Sandalyeye oturdugum zaman da anneme yaklaşmış olmadım. Yatak o kadar genişti ki! Tek bir amaç için yapıldığı belli olan hayâsız bir yataktı bu. Altın oymalı bir basamağı bile vardı ki son demlerini yaşıyan yaşlı bir kadından çok tarihi aşk romanlarındaki kurtizanalara yaraşırdı.

«Gerçekten bir kont var mı ortada, anne?» diye sordum.

Alaylı bir gülüşle baktı bana.

«Uzak bir geçmişte kaldı o,» dedi.

Bu cümleyi kontun **kitabesi** olsun diye mi söylemişti — anlayamadım.

«Marcel, saçma çocuk, bizi yalnız bırak sana.» Kapı kapandığı zaman da annem gayet

hayatından hoşnut bir ifadeyle, «Gülünç derecede kıskanç,» diye ekledi.

«Kim bu?»

«Otel işletmeme yardım ediyor.»

«Sakın kont bu olmasın?»

Annem, «Seni yaramaz!» diye cevap verdi.

«Neden kıskansın öyleyse?»

«Belki de senin gerçekten oğlum olduğuna inanmıyordur.»

«Âşkın mı senin yani?»

Eğer gerçekten Brown adında bir babam vardıysa kendi yerine geçen bu zenci hakkında neler düşünürdü acaba?

«Neden gülümsüyorsun öyle?»

«Harikulade bir kadımsın, anne.»

«Tanrı bana birazcık son özgürlüğü verdi, iki gözüm.»

«Yani Marcel'i mi kastediyorsun?»

«Ne münasebet. Marcel iyi çocuk — hepsi bu. Otel kastettim ben. Sahip olduğum ük gerçek mülk bu. Tamamen bana ait. İpotekli fi-lân değil. Eşyaların bile parası ödendi.»

«Ya tablolar?»

«Tablolar satılık, tabii. Ben ucundan bir komisyon alıyorum sadece.»

«Konttan aldığın nafakayla mı bu...?»

«Yok canım, öyle birşey değü. Kont bana unvanından başka birşey bırakmadı. Onun da gerçek olup olmadığını hiç araştırmadım. Yok... bu tam bir şans işi oldu. Port-au-Prince'de Mösyö Dechaux diye bir bey vardı.

Vergi durumu onu kaygılandırıyordu. O sırada kendisinin yanında sekreter olarak çalıştığım için bu oteli bana devretmesine izin verdim. Vasiyetimde oteli ona bırakıyordum, tabii. Benim yaşıml altmışı geçmişti. Kendisiyse otuzbeş yaşında olduğuna göre durumdan emindi.»

«Sana da güveniyordu herhalde?»

«Bana güvenmesi çok da doğru birşeydi, iki gözüm. Ancak bu şehrin yollarında Mercedes marka bir spor araba kullanması yanlıştı. Sonunda kendinden başka kimsenin ölümüne sebep olmadığına şükrettik.»

«Sen de oteli devraldın, öyle mi?»

«Bilse çok sevinirdi herhalde. Cancağızım, karısından ne derece nefret ederdi — bilemezsin! Cahil, şişko, dev anası gibi bir arap karısı. Burasını imkânı yok lâyıkiyle işletemezdi! Adamcağızın ölümünden sonra vasiyetnamemi değiştirdim, tabii. Eğer baban hâlâ hayattaydı sa aslan payı ona kalabilirdi! Hâ, aklımdayken söyüyeyim; Visitation Kolejindeki Muhterem Pederlere teşbihimle dua kitabımı bıraktım. Onlara karşı öyle davranmak hiç bir zaman içime sinmedi ama o sıralarda elim pek dardı da. Baban oldukça aşağılık bir adamdı, Tanrı acısın!»

«Öyleyse öldü demek?»

«Ölmüş olduğuna inanmak için bir çok sebepler var ama delilim yok elimde. Bu zamanda insanlar da öyle uzun ömürlü oluyor ki bazan. Zavallı adam.»

«Doktorunla konuştum demin.»

«Dr. Magiot mu? Keşke biraz daha genç

olaydı! Yaman bir adam, değil mi?»

«Diyor ki eğer dinlenirsen...»

Annem gene alaylı, imalı bir gülüşle ve biraz da yalvarır gibi, «İşte sırtüstü yatıyorum yatakta,» dedi. «Onu memnun etmek için bundan daha fazlasını yapamam a! Büiyor musun, tatlı adam, bana papaz istiyor muyum diye sordu. Ben de dedim ki: 'Ama doktorcuğum, uzun uzadıya günah çıkartmak — çeşitli hâtıraları tazelemek biraz fazla heyecan verici olmaz mı şu sırada?' diye sordum. Cancağızım, bir zahmet gidip şu kapıyı açiverir misin biraz?»

Dediğini yaptım. Koridorda kimse yoktu. Aşağıdan çatal, bıçak şıkırtıları geliyordu ve,
□ «Ah, Chick, sahi yapabilir miyim dersin?» diyen bir ses.

Annem, «Mersi, canım,» dedi. «Emin olmak istedim de... Hazır kalkmışken fırçamı da uzatıverir misin? Tekrar teşekkürler. Çok mersi, canım. Oğlunun böyle hizmet etmesi ihtiyar bir kadın için ne kadar tatlı...» Durakladı. Zannediyorum benim bir jigolo kibarlığıyla, «İhtiyar değilsin,» dememi bekliyordu. Sonra o gümrak, inanılmaz saçlarını fırçalamağa baş□ lıyarak, «Seninle vasiyetnamem hakkında konuşmak istiyordum,» dedi. Sesinde hafif bir hayal kırıklığı vardı.

«Şimdi dinlensen daha iyi olmaz mı? Doktor fazla kalma dedi de.»

«Sana iyi bir oda verdiler ya inşallah? Odaların bazıları hâlâ biraz çıplak da. Para kıtlığından.»

«Bavullarımı E Rancho'da bıraktım.»

«Aa, burda kalman yakışık alır, cancağı□

zım. El Rancho'ymuş... Orasını reklâm etmenin âlemi yok. Ne de olsa... sana söyleyeceğim de buydu zaten — bu otel senin olacak birgün. Yalnız alnatayım dedim — kanunlar öyle karışık ki tedbirli olmak gerek — hisse senetleri yaptırttım ve üçde birini de Marcel'e bıraktım. Gerektiği gibi davranırsan Marcel çok işine yarar senin. Zaten çocukcağızı da azbuçuk kayırmam gerekirdi, değil mi ya? Sırf mencejlik yapmakla kalmadı bana. Anlıyor musun? Benim oğlumsun onun için anlayacaksın, tabii.»

«Anlıyorum.»

«O kadar seviniyorum ki geldiğine. En ufak bir eksiklik bile olmasın istedim... Senin idareyi derhal eline alacağını söylerim Marcel'e. Yalnız kuzum, ne olur, hareketlerini ve sözlerini iyi tart. Çok duyguludur Marcel.»

«Sen de dinlen artık, anneciğim. Mümkünse iş meselelerini aklından çıkarmağa çalış. Uyumağa bak.»

«Diyorlar ki en büyük dinlenme ölümüş. Daha şimdiden ölmeğe hiç niyetim yok. Son dinleniş... Bir başladı mı pek uzun sürüyor.»

Dudaklarımı o badanalı duvara dokundurdum gene. Annem yapmacık bir sevgi jesti olarak gözlerini yumdu ve ben de ayaklarımın ucuna basarak kapıya yürüdüm. Kapıyı, onu rahatsız etmemek için usulcacık açtığım zaman yataktan bir kıkırtı yükseldi;

«Gerçekten de benim oğlumsun sen! Şimdi oynadığın rol hangisi?»

Bana söylediği son sözler bunlar oldu ve aslında ne demek istediğinden bugün bile tam mânasiyle emin değilim.

Taksiyle El Rancho'ya gittim ve akşam yemeğini orda yedim. Etraf kalabalıktı. Yüzme havuzunun başına, Amerikan zevkine dikkatle uydurulmuş Haiti yemekleriyle dolu bir büfe kurulmuştu; başında koni şeklinde şapkası olan kemikli bir adam bir Haiti davulunun üzerinde şimşek gibi süratle step yapıyordu ve zannederim işte orada, bu ülkeye gelişimin ilk gecesindedir ki Trianon Otelini parlak ve gözde bir yer haline getirmek hırsı içimde uyandı. O sırada Trianon'un ikinci sınıf bir otel olduğu her halinden belliydi. Böyle bir oteli gezi programlarının içine katan ufak turist acen talarını gözümün önünde canlandırabiliyordum! Otelin getireceği kârın hem beni hem de Marcel'i tatmin edebileceğinden şüphem vardı. Otelimi ben zirveye ulaştıracaktım. Gün gelecek, fazlalık müşterilerimi El Rancho Oteline göndermek zevkini tadacaktım.

Ve işin tuhafı şu ki bu hayalim kısa oldu. Uç mevsimde o pejmürde yeri Port au Prince'nin en gözde ve ilginç köşesi haline getirmeyi başarabildim. Ve sonra üç mevsim boyunca da otelimini yeni baştan sönüşünü seyrettim ve sonunda şimdi işte, John Barrymore Dairesindeki Smith'lerle yüzme havuzunda cansız yatan Ekselans Bakan Beyden gayri kimsecikler yoktu...

O gece yemekten sonra faturayı ödedim ve gene bir taksiye binerek artık kendi mülküm saymağa başlamış olduğum otele döndüm. Yarın Marcel'le hesapları gözden geçirerek, müstahdem kadrosuyla görüşecek ve idarenin başına geçecektim. Marcel'in hisselerini satın

almanın en iyi yollarım daha şimdiden tasarla-
mağa başlamıştım lâkin bu ancak annemin
bundan sonraki mekânına göçmesinden sonra
yapılabilecek olan birşeydi.

Bana, anneminkiyle aynı sahanlıkta, bü-
yük bir oda vermişlerdi. Annem eşyaların ta-
mamen ödenmiş olduğunu söylemişti ama yer
tahtaları yenilenmek istiyordu. Bastıkça sallanıyor ve gıcırdayıyorlardı ve odadaki tek değerli
eşya karyolaydı — büyük, pirinç topuzları
olan, Kraliçe Viktorya stilinde bir yatak. Ana-
nın yatak hususunda zevki vardı, besbelli!

ömrümde ilk defa olarak, parasını peşin
olarak ödememiş olduğum bir otel odasında
yatıyordum. Bunu bilmek tuhaf bir duygu ver-
di bana — lüks içinde yüzüyormuşum gibi.
Derin bir uykuya dalmışım. İsterisi tutmuş gi-
bi çangır çangır çalınan bir eski zaman çingiri-
rağı beni rüyalarımдан uyandırdı.

Çingirak çalınıyor, çalınıyordu. Bu sefer
bir yangın alarmını hatırlattı bana. Robröşam
brımı giyip kapımı açtım. Aynı anda, aynı sa-
hanlıkta bir kapı daha açıldı ve Marcel'in çık-
tığını gördüm; o geniş, yassı, tipik zenci yü-
zünde yarı uyur bir ifadeyle. Sırtında parlak
al renkli ipek pijamalar vardı ve bir an için du-
ralayınca göğüs cebinin üzerindeki markayı
gördüm: birbirine geçmiş bir M ve bir de Y
harfinin ne olduğunu çıkaramadım önce. Son-
ra annemin adının Yvette olduğu akılma gel-
di. Duygusal bir armağan mıydı bu pijama
acaba? Pek zannetmiyordum. Bu marka ben-
ce annemin bir çeşit meydan okuyuşu olsa ge-
rekti. Zevkli kadındı vesselam — Marcel de

tam al ipeklilere bürünecek yapıya sahipti ve annem oteüne gelen ikinci sınıf turistlerin dedikodusuna aldırış edecek kadar küçük değildi.

Marcel benim kapıdan baktığımı gördü ve özür dileyen bir sesle, «Beni istiyor,» dedi.

Sonra ağır ağır, isteksizliğe benzer bir halle annemin odasına yürüdü. Kapıya vurmaktan içeri girdiğini farkettilim.

Tekrar uykuya daldığım zaman garip bir rüya gördüm — çok garip. Ay ışığında bir göl kıyısında yürüyordum ve papaz çömezleri gibi giyinmişim. Durgun, sessiz suların çekiciliğini duyuyordum; öyle ki her attığım adım beni suya biraz daha yaklaştırdı ve sonunda siyah kunduralarımın üstüne kadar suya girdim. Sonra bir rüzgâr esti ve gölün üzerinde bir dalga kabardı. Ama bana doğru yaklaşacağı yerde bu dalga karşı yöne doğru kaydı. Dalgayla beraber sular da çekiliyor, çekiliyordu. Bu yüzden şimdi kupkuru çakü taşlarının üzerinde yürüyordum ve göl de çakıl taşlarından meydana gelmiş bir çölün karşı ufkundaki bir parıltıdan ibaretti. Pabucumun altındaki deliklerden batan çakıl taşları ayaklarımı acı-tıyordu.

Oteli baştan başa sarsan bir telâşla uyan-dım. Annem, Madam lâ Kontes ölmüştü.

Yanıma fazla eşya almamıştım. Avrupa'dan getirdiğim kostüm bu sıcağa göre pek kalın kaçıyor. Onun için ölünün odasına giderken cicili bicüi spor gömleklerimden birini seçmekten başka çarem yoktu. Sonunda Jamaika'dan almış olduğum bir gömleği seçtim —

kırmızı üstüne desenliydi.

Ben gidinceye kadar annemi düzene sokmuşlardı. Pembe, saydam bir geceük giymiş olarak sırtüstü yatıyordu ve dudaklarında anılaşlamıyan, belki de şehevî bir hoşnutluğun gülümsemesi vardı. Yüzündeki pudra sıcaktan biraz kireçleşmişti. Onun için yüzünü öpmek içimden gelmedi.

Marcel duruma uygun siyah bir kostüm giymiş olarak yatağın başında duruyordu ve o kara yüzünden aşağı yağmur gibi gözyaşları akıyordu. Onu sadece annemin en son lüksü olarak düşünmüştüm ama yatağın başucunda ağlıyan bu erkek bir jigolo değildi. Azap dolu bir sesle,

«Suç bende değil, efendim,» dedi. «Ben tekrar tekrar söyledim ona: yok, daha zayıfsın bekle bir kaç gün, dedim. Beklersen daha iyi olur, dedim.»

«O ne dedi?»

«Hiç. Sadece çarşaf sıyırdı üzerinden. Onu öyle gördüğüm zaman da hep aynı şey...»

Gözlerine dolan yağmuru silkelemek ister gibi başını sallıyarak kapıya doğru yürüdü. Sonra geri döndü, yatağın yanında diz çöktü ve ağzını annemin karnını örten çarşafın üstüne bastırdı. Sırtında o siyah kostümüyle, şehevî bir tören idare eden bir zenci rahibi andırıyordu. Odadan o değil, ben çıktım. Mutfığa ben gittim ve hizmetkârların iş basma dönmesini sağladım. (Aşçı bile gözyaşlarmdan çalışmaz haldeydi) ve Doktor Magiot'a ben telefon ettim.

Sonradan Doktor Magiot bana, «Büyük

bir kadındı,» dedi.

O sersemlemiş halimle sadece, «Ben onu doğru dürüst tanımıyordum bile,» diyebüdüm.

Ertesi gün vasiyetnameyi bulabilmek için bütün kâğıtları karıştırdım. Annemin pek tertipli olmadığı belliydi: yazı masasının çekmecelerinde makbuz ve faturalar birbirine karışmış haldeydi. Hiç bir şekilde tasnif edilmiş değildi evrakı. Kâğıtların tarihleri bile karma-karışıktı. Bazan, makbuzların arasında aşk mektupları buluyordum. İngilizce olarak, bir otel mөнüsünün ardına, kurşun kalemle yazılmış olan bir pusula: «Yvette, gel bana bu gece,» diyordu. «Yavaş yavaş ölüyorum ve hayatıma son verecek darbeye özlem duyuyorum.»

Oteldeki müşterilerden biri mi yazmıştı bunu? Ve annem acaba mөнüyü mü saklamıştı, yoksa pusulayı mı? Zira mөнü de bir bayram gecesi için yaratılmış, müstesna bir yemek listesi idi.

Zamk tüpleri, tükenmez kalem yedekleri ve kâğıt klipsleriyle dolu olan bir başka çekmecede porselenden yapılmış, domuz şeklinde bir kumbara buldum. Hafifti ama gene de bir şıkırtı vardı içinde. Kırmak istemiyordum ama içini açıp bakmadan atıvermek de saçmalık gibi geliyordu. Kırıp açınca içinden Monte Karlo Kumarhanesinin beş franklık bir rulet fişi çıktı — yıUar önce küisedeki bağış tasına bırakmış olduğum fişin bir eşi; bir de kurdele ucuna geçirilmiş ve paslanmağa başlamış bir madalya. Bu madalyanın ne olduğunu çıkaramadım ama Dr. Magiot'a gösterdiğim vakit tanıdı.

«Fransız resistans (direnme) hareketinin bir madalyası,» dedi. Ve sonra, «Büyük bir kadındı,» diye ekledi.

Resistans Hareketinin bir madalyası... Fransanın işgal altında kaldığı o yıllar boyunca annemle hiç bir irtibatım olmamıştı. Annem bu madalyayı kazanmış mıydı yoksa birinden tüydürmüş müydü? Ya da bir âşığı ona armağan diye mi vermişti bunu? Doktor Magiot onun madalyayı haketmiş olduğundan hiç şüphe etmiyordum ama ben annemi bir kahraman olarak düşünmekte güçlük çekiyordum. Gerçi kahraman kadın rolünü gayet güzel oynamış olabileceğinden eminim; nasıl ki mönünün arkasındaki pusulayı yazmış olan ingiliz turisti-ne karşı da Büyük Aşk Kadını rolü yapmıştı herhalde. Çok eskiden, Monte Karlo gibi karışık bir yerde bile Visitation Kolejinin keşişlerini mazbut ahlâklı bir kadın olduğuna inandırmıştı. Onun hakkında bildiklerim çok azdı ama usta bir komedyen olduğunu tanımağa yetiyordu.

Herneyse, evrakı düzensiz bile olsa çıkarıldığı vasiyetnamenin hiç bir düzensiz tarafı yoktu. Açık ve kesin yazılmış, Kontes de Las-cot Villiers tarafından imzalanmış ve tanıklığını da Doktor Magiot yapmıştı. Annem oteli bir limited şirket haline getirmiş ve hisselerden birini Marcel'e, öbürünü Doktor Magiot'a ve üçüncüsünü de adı Alexandre Dubais olan avukatına satmıştı. Geri kalan doksanyedi hisse kendisinindi. Otelin son kaşığına kadar bütün eşyası şirkete aitti ve annem kendi hisse

Marcel'e bırakmıştı. Yani esasında Trianon Otelinin sahibi sayılırdım. Bir gece önceki hayalimi gerçekleştirme işine derhal başlayabilirdim — daha doğrusu annemin cenaze töreninden sonraki havanın çok sıcak oluşu yüzünden onu biran önce gömmemiz gerekiyordu.

Bu işlerin düzenlenmesinde Doktor Magi ot'un paha biçilmez yardımları oldu. Annemi hemen o gün öğleden sonra Kenscoff adındaki dağ köyünün küçük mezarlığına taşıdık ve gerekli Katolik töreniyle toprağa gömdük. Mezarın başında Marcel açıkça, çekinmeden, sıkılmadan ağlıyordu. Şehir sokaklarında açılan kanalizasyon çukurlarını andırıyordu mezar, zira bütün etraftaki Haiti mezarlarının üzerine küçük kulübeler dikilmişti. Ruhlar Şöleni yortusunda Haitililer bu kulübelerin içine, ölmüşlerinin ruhu için ekmek ve şarap bırakırlardı.

Tabutun üzerine kürekle toprak atılırken ben Marcel'i aradan çıkarmak için en uygun yolu düşünüyordum. O saatte daima dağın başına biriken zifiri siyah bulutların gölgesinde durmaktaydık. Bulutlar birden hışım ve şiddetle üzerimize boşandılar ve taksilerimize koşuştuk; önde papaz efendi ve en arkada mezarlıklar. O zaman haberim yoktu ama sonradan öğrendim: mezarlıklar annemin tabutunu iyice gömmek için ancak ertesi sabah döneceklerdi mezarlığa. Zira hiçbir Haitili geceleyin mezarlıkta dolaşmaz. Ancak bir büyücünün buyruğuyla kendi mezarından kalkan bir zombi'ye rastlanır gece saatlerinde, mezarlıkta.

Doktor Magiot o gece beni akşam yemeği için kendi evine aldı ve yemeğe ek olarak bir çok sağlam nasihatler de verdi. Ama ben oteli başka birisi için kapatmak istiyebileceğinden şüphelenerek onun öğütlerini duymazlıktan gelmek aptallığını yaptım. Beni kuşkulu yapan şey Doktor Magiot'un sahip olduğu o tek hisse senediydi.

Kendisi Petiomville'nin yamacında, kulesi ve dantel oymalı balkonlarıyla otelim minyatür örneğini andıran üç katlı bir evde oturuyordu. Yemekten sonra oturduğumuz salondaki tek modern eşya telefondur. Bir müze salonunda gözden kaçıp unutulmuşu andırıyordu bu telefon. Kızıl perdelerin ağır kıvrımları, sehpa­ların üzerindeki yün örtüler, bu iklimde fantaziden ibaret olan şöminenin önündeki pilili paravan ve üzerindeki porselen süs eşyaları (ki aralarında aynen Doktor Magiot gibi munis bakışlı iki köpek heykelciği vardı) ve annesiyle babasının beyzi çerçeve içinde, mor ipek zemin üzerinde duran renkli fotoğrafları... hepsi de geçmiş bir devri dile getiriyordu. Cam kapılı dolabın içindeki edebî eserler (Doktor Magiot meslekî kitaplarını muayenehanesinde saklardı) eski tarz meşin ciltliydi. Kendisinin nazik İngilizcesiyle dediği gibi, «ellerini yıkamağa» çıktığı bir sırada kitapları gözden geçirdim. Üç cüt halinde Sefiller vardı; son cildi eksik olan Paris Esrarları, Gaborau'nun polisiye romanlarından bir çoğu, Renan'ın İsa'nın Hayatı ve bu arkadaşlar arasında garip kaçan bir kitap : Kari Marec'in Kapital'i. Bu da aynen ötekiler gibi ciltlenmiş olduğu için

uzaktan bakınca Sefiller'den ayırt edilemiyordu. Doktor Magiot'un koltuğunun yanındaki okuma lâmbası pembe cam abajurlu bir yaz lâmbasıydı. Akıllıca birşeydi bu, zira o günlerde bile elektrik cereyanına güven olmuyordu.

Doktor Magiot bana, «Demek otelin idaresini devralmağa gerçekten niyetlisiniz, öyle mi?» diye sordu.

«Neden olmasın? Lokanta işletmekte biraz tecrübem var. Otelin iyice parlaması' ben-ce gayet mümkün. Annem birinci sınıf müşterileri çekmeğe çalışmamış.»

«Birinci sınıf müşteriler mi? Bu memlekette buna güvenemezsiniz.»

«Güvenen oteller var.»

«Bu kâr yuları uzun sürmeyecek. Az bir zaman kaldı. Sonra seçimler yapılacak.»

«Hangi taraf kazanırsa kazansın pek fark etmez, değil mi?»

«Fakir fukara için fark etmiyebilir. Ama turistler için?»

Yanımdaki ayaklı sehpanın üzerine çiçekli bir fincan tabağı koydu. Eski günlerde kimse sigara içmediği için, sahici bir kül tablası bu odanın ruhuna aykırı kaçırdı. Doktor Magiot fincan tabağını, çok değerli porselenden yapılmış birşeymiş gibi itinayla alıp koymuştu. Çok iri, çok siyah bir adamdı ama son derece büyük bir yumuşaklığa ve iyüiğe sahipti. Onun, meselâ ayağına takılan bir sandalye gibi, cansız eşyaya bile kötü muamale etmiyeceğinden emindim. Doktor Magiot'un mesleğindeki bir insan için telefonda daha saygısız bir nesne düşünülemez ama bir keresinde tele

fon çaldığı zaman kulaklığı, bir hastasının bileği giymişcesine şefkatli ve yavaş bir hareketle kaldırdı.

«imparator Christophe'den bahsedildiğini duymuşsunuzdur herhalde?»

«Elbet.»

«O günlerin geri gelmesi pek muhtemeldir. Hattâ daha zalim, daha şerefsiz bir devir başlayabilir. Tanrı bizi küçük Christophe'lerden korusun.»

«Ama hiç bir diktatör Amerikan turistlerini ürkütmeyi göze alamaz. Dolar gerek size.»

«Bizi daha iyi tanıdığınız zaman farkedebilirsiniz: bu memlekette biz parayla geçinmeyiz, borçla geçiniriz, insanların bir alacaklıyı öldürmek daima işlerine gelebilir ama borçlusunu öldüren görülmemiştir.»

«Kimden korkunuz var?»

«Ufak bir taşralı doktordan korkuyorum. Adı şimdi sizin için hiç birşey ifade etmez. Ama bir gün elektrikle şehrin üzerine yazıldığını görmezsiniz inşallah. Öyle bir gün gelirse kaçıp bir yere saklanacağıma sizi temin ederim.»

Bu son sözler Doktor Magiot'un kâhinlikte yaptığı ük yanlıştı. Zira kendi inatçılığının ya da cesaretinin kuvvetini kendi de hesaplıyamamıştı. Yoksa bugün, dibinde eski bakanın, mezbahadaki bir et yığını halinde yatmakta olduğu susuz yüzme havuzunun başında Doktor Magiot'u bekliyor olmalıyaktım!

O gece bana, «Ya Marcel?» diye sormuştu. «Marcel hakkındaki niyetleriniz nedir?»

«Karar vermedim. Yarın konuşmam gerek onunla. Otelin üçte biri ona ait, biliyor musunuz?»

«Unutmayın ki vasiyete ben tanıklık ettim.»

«Belki hisselerini satmak ister, diye düşündüm. Nakit param yok ama bankadan alabilirim herhalde.»

Doktor Magiot o kocaman, pembe avuçlarını siyah, resmî kostümünün dizlerine dayadı ve bir sır verecekmiş gibi bana doğru eğildi.

«Bunun tam tersini yapmanızı tavsiye ederim. Siz satın hisselerinizi ona. Kolaylık gösterin ve ucuza satın. Marcel Haitilidir. Çok azla geçinmeğe alışıktır. Olur, gider. Herşeye dayanabilir.»

Ama Doktorun bu kehâneti de yanlış çıktı. Memleketinin geleceğini, etrafındaki kişilerin geleceğinden daha açık olarak görebiliyordu.

Bense gülümsüyerek, «Yok, Trianon Otelini sardı beni,» diye cevap verdim. «Göreceksiniz — burda kalacağım ve ben de ne olursa olsun ayakta durabileceğim.»

Marcel'le konuşmak için iki gün daha bekledim ve bu arada bankanın menejeriyle görüştüm. Son iki sezon şehir için çok kârlı olmuştu. Otel için tasarladığım şeyleri anlattım. Avrupalı menejer bana gereken krediyi hiç güçlüksüz verdi. Tek güçlük çıkardığı nokta ödeyiş tarzı oldu.

«Yani üç yıl içinde ödememi mi şart koşuyorsunuz?»

«Neden?»

«Seçimlerden sonra ne olacağı pek belli değil de ondan.»

*

**

Cenazeden beri Marcel'i hiç görmemiş gibiydim. Barmen olan Joseph, aşçıbaşı, bahçıvan, hepsi talimat almak için bana geliyorlardı. Marcel menejerlikten hiç kavgasız" vazgeçmiş gibiydi. Ama bazan merdivende filân karışlaştığımızda onun nefesindeki keskin rom kokusu burnuma çarpıyordu. Bu sebeple, nihayet konuşmak için bir araya geldiğimiz zaman onun için bir bardak rom hazır etmiş bulunuyordum.

Marcel beni tek sözsüz dinledi ve dediklerimi çatışmasız kabul etti. Teklif ettiğim para, onun hisselerinin yarısının bedeli olduğu halde Haiti ölçüsüne göre çok paraydı ve aynı zamanda mahallî para değil de dolar olarak teklif ediyordum. Psikolojik yönden de etki uyandırmak için para, yüz dolarlık banknotlar halinde üzerimde hazırды.

«Saysan daha iyi olur,» dedim.

Lâkin o hiç bakmadan cebine koydu para tomarını.

«Şimdi de şuraya imza atacaksın,» dedim.

Neyi imzaladığını okumadan attı imzasını. Bu kadar kolay! Hiç çekişmesiz.

«Yarıdan itibaren odan da bize lâzım,» dedim.

Fazla sert mi davrandım ona? Beni kıs

nın verdiği sıkılğanlıktı. Herhalde sevdiği kadının oğluyla karşılaşmak Marcel için de zor olmuştu — kendinden çok daha yaşlı bir erkek. Odadan çıkmazdan önce lâfı anneme getirdi.

«Önce çingırağı duymazlıktan geldim,» dedi. «Ama tekrar tekrar çaldı. Belki bir istediği vardır, dedim.»

«Ama sadece seni istiyormuş, öyle mi?»

«Utanç içindeyim.»

Annemin cinsel isteklerinin kudretli etkisi hakkında konuşamazdım herhalde.

«Romunu bitirmedin,» dedim.

Bardağı dikti :

«Bana kızdığı vakit veya çok sevdiği zamanlar, koca kara öküzüm, derdi bana. İşte koca kara bir öküz gibi görüyorum şimdi kendimi.»

Sonra dışarı çıktı. Arka ceplerinin biri yüz dolarlıkların tomarıyla şişkinleşmişti. Bir saat sonra da onun, eünde eski bir mukavva bavul olduğu halde uzaklaşmasını seyrettim. YM markalı al ipek pijamaları odasında bırakmıştı.

Tam bir hafta ondan haber almadım. O telde işim başımdan aşkındı. İşini gerçekten bilen tek kişi Joseph'di. (Sonradan onun romlu punçlarıyla ün salmasını sağlayacaktım). Bize gelen müşteriler de kendi evlerinde kötü şey yemeğe çok alışık olsalar gerek ki aşçıbaşımın yemeklerini hayatın kaçınılmaz icaplarından biri daha, diye kabul ediyorlardı herhalde. Aşçı başı kavrulmuş biftekle dondurma sunmağa

bayılıyordu. Neyse ki ananasları berbat etmek-te güçlük çekiyordu da ben üç öğün ananas yi-yerek yaşıyabiliyordum. Turist sezonu kapan-mak üzereydi ve son müşteri gitse de aşçı-ya yol versem, diye iple çekiyordum. Gerçi ye-ni aşçıyı nerden bulacağımdan haberim yoktu-ya — Port   au   Prince'de iyi aşçı bulmak ko-lay değildi.

Bir gece oteli ve işleri unutmak için derin bir istek duyarak kumar gazinosuna gittim. O günlerde, Doktor Duvalier iktidara gelmez-den önce, üç rulet masasını doldurup boşlat-ımağa yetecek kadar turist bulunuyordu. Aşa-ğıdaki gece kulübünden müzik sesi gelmekteydi. Ara sıra dansetmekten yorulmuş bir kadı-nın partönerini rulet masalarına getirdiği gö-ı-luyordu. Bence dünyanın en güzel kadınları Haiti kadınlarıdır. O gece orada öyle yüzler ve endamlar gördüm ki Batı Âleminin büyük şe-hirlerinde olsa sahiplerine servet kazandırır-dı. Ve ben ne zaman kumarhaneye gitsem daima, herşey mümkünmüş gibi bir duyguya kapılır-dım. «Erkek dediğin bekâretini ömründe bir kere yitirebilir.» Ben de bekâretimi o kış gü-nü, Monte Karlo'da yitirmiştım.

Oyuna başlayalı beş on dakika olmuştu ki Marcel'le aynı masada olduğumuzu gördüm. Kalkıp gidecektim ama kazanıyordum. Kumar-hanede her gece tek bir masanın şans getirdi-ğine dair batıl bir inancım vardır. Bu gecelik şanslı masamı da bulmuştım zira daha şimdi-den yüz elli dolar kârdaydım.

Karşı taraftaki bir Avrupalı kadınla göz

ğim numaraları seçmeğe bağliyerek yanındaki erkeğe birşeyler fısıldadı. Bu, kocaman bir **pu**ro tütüren şişko bir adamdı. Durmadan kadına fiş veriyor ama kendisi hiç oynamıyordu.

*

Bana o kadar şanslı gelen masa Marcel için hiç de şanslı gelmemişti. Bazan fişlerimizi aynı numaraya koyuyorduk ve o zaman ben de kaybediyordum. Biraz sonra Marcel oynadıktan sonra oynamaya başladım. Benim davranışımı izliyen genç kadın da benim gibi yapmaya başladı. Beraber dansediyorduk sanki — Malaya ron ronlarındaki gibi birbirimize dokunmadan. Bu durum hoşuma gidiyordu. Zira kadın güzeldi ve aklıma Monte Kralo geliyordu. Şişko adama gelince — onu sonra düşüştürdüm. Belki o da Hindiçini Bankasının müdürlerinden di.

Marcel çılgın bir oyun çıkarıyordu. Sanki cam sıkılmıştı ve ne kadar çabuk kaybederse masadan o kadar çabuk kalkabilecekti. Sonra beni gördü ve önünde kalan fişleri bir araya çekerek, belki otuz seferdir çıkmamış olan sıfır sayısının üzerine koydu. Kaybetti, tabii. Bu çeşit çılgın oyunlar daima kaybeder. Marcel sandalyesini geri iterek gitmeğe hazırlandı. Ona doğru iğilerek on dolarlık bir fiş uzattım.

«Biraz benim şansımı dene,» dedim.

Acaba onu küçük düşürmeğe, annemin parayla tutulmuş âşığı olduğunu yüzüne çarpmaya mı çalışıyordum? Eğer öyleyse hiç başaramadım. Marcel fişi aldı ve dikkatle konuştu

tuğu Fransızcasıyla,

«Hayatımda şans ne zaman yüzüme gülseyse hep sizin aileniz sayesinde oldu,» dedi.

Fişi gene sıfıra koydu ve bu sefer fırıldak sıfırın üstünde durdu. Sözlerine pek kulak vermemiştim. Fişimi bana geri verdi ve,

«Müsaadenizle,» dedi. «Gideyim artık. Büyük bir uyku ihtiyacıdayım.»

Salondan çıkarken onun arkasından baktım. Üçyüz dolara yakın kazanmıştı; artık vicdanım rahat olabilirdi. Gerçi sahiden de çok iri ve çok karaydı ama anamın ona öküz demesinin haksızlık olduğunu düşünüyordum.

Nedense onun gitmesiyle salondan bir ağırlık kalkmış gibi oldu. Hepimiz ufak oynuyorduk şimdi, keyif için. Hiç bir tehlikeye atmıyorduk kendimizi ve bir kaç içki parasından fazla da kazanmıyorduk. Ben kârımı üçyüz elli dolara kadar çıkardım ve sonra, sırf şişko adamı da biraz zarara sokmanın zevki için, iki yüz dolara düşürdüm. Ve orada durdum.

Fişlerimi bozdururken kasiyere karşımdaki genç kadının kim olduğunu sordum.

«Madam Pineda,» diye cevap verdi. «Bir Alman hanım.»

Hayal kırıklığına uğrayarak, «Almanları da hiç sevmem,» dedim.

«Ben de sevmem.»

«Ya o şişman adam kim?»

«Kocas — Büyükelçi.»

Küçük bir Lâtin Amerikan ülkesinin adını verdi ama o an unuttum. Eskiden Lâtin Amerikadaki sayısız Cumhuriyetleri birbirinden posta pullarına bakarak ayırt edebilirdim. Ama

pul kolleksiyonumu Kolejde, en iyi arkadaşım olan (adını çoktan unuttuğum) çocuğa bırakmıştım.

Kasiyere, «Büyük Elçiden de pek hoşlanmam,» dedim.

Dolarlarımı sayarak, «Başbelâsıdırlar,» diye cevap verdi. «Ama gerekli.»

«Demek belânın gerekli olduğuna inanıyorsunuz siz de benim gibi?»

Bu dinsel konuşmamız burada sona erdi zira deminki genç kadının sesi aramıza girdi:

«Kocalar da öyle.»

«Nasıl?»

Genç kadın fişlerini kasiyerin çekmecesine koyarak, «Başbelâsı ama gerekli,» diye cevap verdi.

İnsanlar erişemedikleri faziletlerin hayranıdırlar. Ben de vefanın hayranıydım ve o anda içimden kadına sırtımı dönüp ebediyyen uzaklaşmak geldi. Neden gitmedim? Bümiyorum. Belki de onun sesinde hayranı olduğum başka bir özellik sezmiştim: Gözü kararmışlık! Gözü kararmışlık ve gerçek birbirine yakın ak-rabadır — Bir insanın gözü kararmış bir haldeyken yaptığı itiraflara çoğunlukla güvenilebilir. Gelgelelim ölüm döşeğinde günah çıkartmak nasıl herkese nasip olmazsa gözünü karartıp çıkış yapabilmek de herkesin harcı değildir — hele benim hiç. Ama bu genç kadında vardı bu özellik bu yüzden bağlanmamasını hoş gördüm onun. Keşke ilk içimden gelene uyarak yürüyüp gitseymişim! Birçok mutsuzluklardan uzaklaşmış olacaktım. Ama gideceğim yerde salon kapısında durdum ve onun

fişlerini parayla değiştirmesini bekledim.

Monte Karlo'da tanımış olduğum kadının yaşmdaydı. Ne var ki zaman yılları tersine çevirmişti. O kadın benim anam olacak yaştayken şimdi ben nerdeyse bu kadının babası olacak yaştaydım. Çok esmer, ufak tefek ve ürkekli. Alman olabileceği hiç aklıma gelmezdi. Bana doğru, ürkekliğini gizlemek için, dolarlarını sayarak yaklaştı. Gözünü karartıp oltasını atmıştı suya ve şimdi tuttuğu balığı ne yapacağını pek bilemiyordu.

«Kocanız nerde?» diye sordum.

«Arabada,» dedi.

Dışarı baktım ve C.D. plâkalı Peugeot barka otomobili ilk defa olarak gördüm. İri yarı adam direksiyonun yanına oturmuş o upuzun purosunu tüttürüyordu. Omuzları geniş ve düzdü. İlân yapıştırabilirdiniz sırtına.

«Sizi tekrar ne zaman görebilirim?»

«Burada. Dışardaki otomobil park yerinde. Otelinize gelemem.»

«Kim olduğumu biliyorsunuz demek?»

«Ben de sorular sormasını bilirim elbet — sizin gibi.»

«Yarın gece gelir misiniz?»

«Saat onda. Saat birde eve dönmem şart.»

«Ya şimdi — kocanız nerde kaldığınızı sormayacak mı?»

Genç kadın, «Kocamın sabrı sonsuzdur,» diye cevap verdi. «Diplomatlara has birşey bu. Her hangi birşey söyleyeceği zaman, önce politik durum kıvamını bulsun diye bekler.»

«Öyleyse saat birde dönmek neden?»

«Bir çocuğum var. Saat bir sularında mutlaka uyanıp beni sorar. Âdet halini aldı — kötü bir alışkanlık. Kâbus görüyor. Eve hırsız girdi diye.»

«Tek çocuğunuz mu?»

«Evet.»

Genç kadın koluma dokundu ve tam o sırada arabanın içinde Büyükelçi sağ kolunu uzatarak korna çaldı iki kere — ama pek sabırsızca değil. Hattâ başını bile çevirmedi yoksa bizi görürdü.

«Çağırılıyorsunuz,» dedim.

Ve onun üzerinde ilk defa olarak hak iddia ettiğim şu anda başka hakların gölgesi üzerime düşüverdi.

«Saat bire yaklaştı herhalde.» Sonra genç kadın çabucak, «Annenizi tanırdım,» diye ekledi. «Severdim onu. Yapmacıksızdı.»

Ve arabaya doğru yürüdü. Kocasını başını çevirmeksizin kapıyı açtı ona ve o da direksiyona geçti. Adamın purosunun ucu, onarılmakta olan bir sokağın dibindeki tehlike lâmbası gibi ışıldıyordu.

Otele döndüm ve Joseph beni merdivenin ayağında karşıladı. Marcel'in yarım saat önce gelip oda istediğini söyledi.

«Bu gecelik mi?»

«Diyor ki o yarın var gitmek.»

Marcel odanın fiyatını bildiği için parayı peşin olarak ödemiş, odasına iki şişe rom gettirilmesini söylemiş ve Madam lâ Kontes'in odasını istemiş.

«Eski odasında kalabilirdi,» dedim.

Ama sonra aklıma geldi — yeni bir müş

teri, bir Amerikalı profesör kalıyordu orda.

Pek fazla sıkılmadım. Hattâ bir bakıma duygulanmıştım. Annemin, âşığı tarafından ve kumarhanedeki o, adını sormayı unuttuğum genç kadın tarafından bu kadar sevilmiş olduğunu bilmek beni sevindiriyordu. Şu kadar cık fırsat vermiş olsa onu ben de severdim herhalde.

Sonra onun bu sevimliliğinin bana geçmiş olmasını da umuyordum, insanlar tarafından seilmek iş hayatmda, hemen hemen otel sahibi olmak gibi büyük bir avantajdır.

*

**

Kumarhanenin park yerinde C.D. plâkalı otomobüi bulduğum zaman randevuma hemen hemen yarım saat geç kalmış durumdaydım. Beni otelde alakoyacak birçok şeyler olmuştu ve aslında gelmeyi hiç de canım istememişti. Madam Pineda'ya âşıkım diye kendi kendimi kandıramazdım. Duygularımın biraz şehvet, biraz da meraktan ibaret olduğunu sanıyor ve şehre gelirken onun aleyhine olan bütün hususları zihnimden geçiriyordum: Alman olduğunu, ilk adımı onun attığını, bir Elçi karısı olduğunu. (Konuşmasında avizelerin ve kokteyl kadehlerinin şıngırtısını işitecektim, şüphesiz.)

Kadın otomobilin kapısını açtı bana,

«Nerdeyse ümidi kesiyordum,» dedi.

«Kusura bakmayın. Öyle şeyler oldu ki!»

«Madem ki geldiniz artık gidelim burdan.

Bizim meslektaşlar saat onbiri geçe. vani res

mî yemekler sona erdikten sonra buraya gelmeğe başladılar.»

Arabayı geri geri çıkardı.

«Nereye gidiyoruz?» diye sordum.

«Bilmem,» dedi.

«Dün gece niçin konuştunuz benimle?»

«Bümem.»

«Benim şansımı izlediniz.»

«Evet. Galiba annenizin oğlunun neye benzediğini merak ediyordum. Burda hiç bir yenilik olmaz da.»

ileride liman projektör ışıkları içinde yüyüyordu, iki şüep yük boşaltmaktaydı. Sırtlarında çuvalar, iki büklüm giden karaltdardan meydana gelmiş uzun bir sıra vardı. Kadın otomobille bir yarım daire çizdi ve Kristof Kolumb'un bembeyaz heykelinin dibindeki koyu gölgeliğe çekti.

«Bizimkilerden hiç biri geceleyin buraya gelmez,» dedi. «Onun için dilenciler de gelmez.»

«Ya polisler?»

«Kor Diplomatik plâkası azbuçuk işe yarıyor.»

Merak ettim: hangimiz hangimizi kullanıyorduk acaba? Ben bir kadınla yatmıyalı aylar oluyordu ve o... o da besbelli çoğu evliliklerin çıkmazına varmış durumdaydı. Gelgelelim o gün olup bitenler beni felce uğratmıştı âdetâ. Geldiğime pişman gibiydim. Gerçi bu kız kendi omuzlarında geçmişin yükünü taşımayacak kadar gençti ama gene de onun Alman olduğunu unutamıyordum. ikimizin de burada olmamızın tek bir sebebi vardı ama gene de hiçbir şey yapmıyorduk. Oturmuş heykele bakıyor

duk; o da Amerikaya bakıyordu.

Gülünçlükten kurtulmak için elimi dizine koydum. Teni soğuk geldi; çorap giymemişti.

«Adın ne?» diye sordum.

«Martha.»

Cevap verirken bana dönmüştü. Beceriksizce öptüm onu ve ağzımı ağzına rastlatamadım.

«Şart değil yani,» dedi. «İkimiz de yetişkin kişileriz.»

Ansızın Paris Oteline dönmüştüm ve gene hiçbir şey yapamaz durumdaydım. Beni beyaz kanatlarıyla kurtaracak bir kuş da gelmiyordu.

Martha yavaşça, «Ben sadece konuşmak istiyorum,» diye bana yalan söyledi.

«Elçilikte konuştuklarının sana yeteceğini zannederdim ben de.»

«Dün gece... otele gelebilseydim iyi olur muydu?»

«Tanrıya şükür ki gelmedin!» dedim. «Oradaki dertler başımdan aşkındı zaten.»

«Ne türlü dert?»

«Bahsetmiyelim şimdi.»

Ve gene, duygularımı gizlemek için kaba hareket ettim. Onu direksiyonun arkasından kendime doğru çekip kucağıma yatırdım. Bacağını radyoya sıyırttı ve canı acıyarak hafif bir feryat kopardı.

«Afedersin.»

«Birşey değil.»

Daha rahat yerleşti kucağıma ve dudaklarını boynuma bastırdı. Ama hiç birşey duymuyordum: içimde hiçbir kıvıltı yoktu ve aca

ba hayal kırıklığına daha ne kadar dayanabilecek, diye merak ediyordum. Hayal kırıklığı duyuyor muydu acaba? Sonra uzun bir an için onu unuttum, gitti. Gene öğle sıcağına dönmüştüm ve eskiden annemin olan odanın kapısına vuruyor, fakat hiç bir cevap alamıyordum. Marcel'in sızıp kalmış olduğunu düşünerek vuruyor, vuruyordum.

Martha, «Anlat bana ne var,» dedi.

Ansızın düim çözüldü. Ona nasıl önce kat hademesinin, sonra da Joseph'in kaygılandıklarını ve sonunda, benim vuruşlarıma da cevap çıkmayınca kapıyı anahtarla açmağa çalıştığımı ve içerden sürgülü olduğunu farkettiğimi anlattım, iki balkon arasındaki seti söküp balkondan balkona geçmek zorunda kalmıştım. Neyse ki müşteriler denizdeydiler.

Marcel'i tavandaki avizeye kendi kemeriyle asılmış olarak buldum. Son derece kararlıymış zaten — zira uzun boyluydu ve ayaklarını şöyle bir uzatsa annemin o yayla gibi karyolasının oymalı basamağına basabüirdi. iki şişe romun hemen hepsi içümiş, sadece ikinci şişenin dibinde pek az birşey kalmıştı. Ve üzerinde benim adım yazılı olan bir zarfa Marcel o üçyüz dolardan arta kalanını koymuştu.

«O zamandan beri nelerle uğraştığımı tahmin edebilirsin,» dedim Martha'ya. «Bir yandan müşteriler, bir yandan polis. Amerikalı Profesör makûl davrandı ama bir ingiliz çift vardı; seyahat acentasına ihbar edeceğiz, diye tutturdular. Anladığıma göre intihar olayları otellerin fiyat seviyesini düşürürmüş. Hayırlı bir başlangıç değil bu.»

Martha, «Feci bir şok,» dedi.

«Gerçi onu tanıımıyordum; bana vız geldi ama evet, şok oldu, gerçekten şok oldu bana. Galiba odayı ya bir papaz ya da bir büyücü tarafından şartlandırmam gerekecek — hangisinin gerektiğinden pek emin değilim. Avize de kırılıp atılacak. Hizmetkârlar bu husta ısrar ediyorlar.»

Konuştukça yükten kurtulur gibi oluyordum ve kelimelerle birlikte isteğim de boşanır gibiydi. Ensesi ağzımın hizasındaydı ve bacağının birini radyoya doğru atmıştı. Hafifçe ürpererek elini uzattı ve kötü şans eseri direksiyona değdi. Klakson yaralı bir hayvan gibi, sisler içinde kaybolmuş bir gemiyi andırırcasına bağırmağa başladı.

Aynı sıkışık durumda oturmakta devam ediyorduk. Mühendisin bir türlü takıp birbirine geçiremediği iki parça makinayı andırıyorduk bu halimizle. Vedalaşıp gitmenin tam sırasıydı: burada ne kadar kalırsak. Gelecek bizi o kadar yük altında bırakacaktı. Sessizlikle güvenç başlar, huzur gelişir. Bir an için uyuyup uyanmış olduğumu fârkettim ve onun uyumakta olduğunu gördüm. Paylaşılmış bir uyku fazlalık bir bağlantıydı. Kol saatime baktım. Gece yarısına çok vardı daha. Şilelerin üzerindeki vinçler gıcırıyor ye uzun hamal dizileri gemiden siloya geçiyordu — sırtlarındaki çuvalların ağıngıyla iki büküm. Bacaklarımdan biri tutulmuştu. Kımıldatınca onu u yandırıdım.

Çirpınırcasına benden uzaklaştı ve sertçe, «Saat kaç?» diye sordu.

«Onikiye yirmi var.»

«Rüyamda araba bozulmuş, saat bir olmuş.»

Böylece bana mevkiimi öğretmiş oluyor
'u: gece saat onla bir arası! Ürkütücü bir dü
"nceydi — kıskançlığın böyle çabucak gelişi
ermesi! Onu tanıyalı yirmidört saat bile ol
mamıştı ama onun başkalarına karşı olan so
rumlulukları beni daha şimdiden kızdırmağa
başlıyordu.

«Nen var?» diye sordu.

«Bir daha ne zaman görüleceğimizi düşün
üyordum.»

«Yarın gene aynı saatte. Burda. Burası
pekâlâ uygun değil mi? Sadece başka bir tak
siye bin — o kadar.»

«Yatağımız pek ideal sayılmazdı.»

Martha, «Otomobilin arka tarafına geçe
riz, orası daha iyi,» dedi ve onun bu pratikliği
içimi kararttı.

İşte bu şekilde aşkımız başladı ve bu
şekilde de sürdü gitti : bir kaç ufak te
fek değişikliğin dışında. Meselâ bir yıl sonra
Martha otomobilini daha yeni bir modelle de
ğiştirdi. Zaman zaman — meselâ bir seferinde
kocasını istişare için memleketine dönünce —
otomobilden kurtuluyorduk. Bir başka sefer
bir kadın arkadaşının yardımıyla Kap Haitien'de
iki gün geçirdik ama sonra kadın memleke
tine döndü. Bazan bana öyle geliyordu ki iki
âşıktan çok bir cürüm işlemek için işbirliği
yapan iki suç ortağıydık. Ve suçlular gibi, pe
şimizde hafiyeler olduğunun pekâlâ farkınday
dık.

Bunlardan biri Martha'nın oğluydu.

Bir keresinde elçilikteki bir kokteyl partiğindeydim. Çağırılmamam için hiçbir sebep yoktu. Zira gelişimden altı ay sonra şehrin ejnebi kolonisinin gözde bir üyesi olup çıkmış durumdaydım. Otelim iyi işliyordu ama ben sadece «iyi»yle yetinmiyor ve hâlâ birinci sınıf bir aşçıbaşı bulabilmek hülyaları kuruyordum.

Büyük Eliçiyle de tanışmıştım. Benim otelimde kalan ahabplarından birini, elçilikteki bir yemekten sonra arabasıyla getirip bırakmıştı. Teklif ettiğim içkiyi (Joseph'in punçu) aldı ve övdü. O uzun purosunun gölgesi bir süre otelimin terasına düştü. Ömrümde «benim» sözünü bu kadar çok kullanan bir adam duymadım. «Şu benim purolardan buyurun,» «Lütfen benim şoförüne de bir içki versinler...»

Yaklaşan seçimlerden konuştuk: «Benim fikrimce Doktor Duvalier kazanacak. Amerika onu destekliyor. Benim edindiğim bilgi bu.»

Sonra beni, «Benim elçilikteki kokteyl partiyeye» çağırdı.

Neden o kadar sinirime dokunmuştu? Karısına âşık değüdim. Onu elde etmiştim, o kadar. Daha doğrusu o zaman meseleyi sadece bu kadar sanıyordum.

Konuşmamız sırasında Büçükelçi benim bir Cizvit Kolejine gittiğimi öğrenince benimle bu yandan bir benzerlik bulmağa çalışması mı sinirlendirdi beni? «Ben de ST. tgnatius Kolejinden mezunum,» demişti. Paraguay'da mı, Uruguay'da mı — boş ver!

Sonradan öğrendim ki benim çağırılmış ol

duğum kokteyl parti ikinci sınıf parti tipine dahilmiş. Davetlilere havyar sunulduğu birinci sınıf kokteyller tamamen diplomatik anlamda olurmuş — Elçiler, Bakanlar, Birinci Kâtipler... Bir de üçüncü sınıf partiler varmış ki bunlar sırf «görev icabıymış». Eğlenceli ve parlak sayılan ikinci sınıf partilere çağırılmak bir iltifattı.

O gece elçilikte bir çok zengin Haiti'lilerle az bulunur güzellikteki karıları vardı. Bir gün gelecek bunlar ya memleketlerinden kaçacak ya da karanlık sokaklarda başlarına gelebilecekten korkarak, geceleri dışarı çıkamaz olacaktı. Ama o gün henüz gelmemişti.

Büyükelçi bana karısını takdim etti ve karısı da beni bara götürdü.

«Yarın gece?» diye sordum.

Kaşlarını çatıp dudaklarını büzerek konuşmamın doğru olmadığını, gözetlendiğimizi belirtti. Ama kocasından değüdi korkusu. Kocasısı Hyppolite'nin resimlerinden meydana gelmiş olan kolleksiyonunu davetlilerinden birine göstermekle meşguldü. Tablodan tabloya geçiyor ve sadece tablolar değil konular bile ona aitmiş gibi konuşuyordu.

«Bu curcunada kocam bizi nerden duyacak?»

«Her sözümüzü dinliyor; görmüyor musun?»

Ama dinliyen kocası değüdi. Boyu bir metreden pek fazla olmayan, koygun, yoğun gözlü ufak bir yaratık, bir cücenin kür.tahı hğıyla kalabalıkta kendine yol açarak bize doğru gelmekteydi. Misafirlerin dizlerini, ken

dine ait bir korudaki alırlarmışcasına iteliyordu. Gözleri, konuşulanları dudak kıpırtısından anlamak istercesine, Martha'nın ağızına dikilmişti. Martha,

«Oğlum Angel,» diye onu bana tamttı.

Çocuk bir kere anasının yanma ulaşmıştı ya, artık ayrılmak bilmedi. Ama hiç konuşmuyordu — dinlemekle meşguldü çünkü. Ve o küçük, elik gibi eli, kelepçe misali, anasının eline yapışmış duruyordu. Gerçek rakibimi tanımıştım.

Tekrar buluştuğumuzda Martha onun bana dair bir çok sorular sormuş olduğunu söyledi.

«Birşeyler mi seziyor dersin?»

«Nasıl sezebilir bu yaşta? Daha beşini doldurmadı.»

Aradan bir yıl geçti. Gerçi Angel'i atlatmak için yollar buluyorduk ama ağırlığı üzerimizden kalkmıyordu. Zamanla Martha'sız yaşıyamıyacağımı anlamıştım. Gelgelelim ben kocasından ayrışm diye direttike ocuğ u onun kurtuluş yoluna set çekiyordu. Martha onun mutluluğ u tehlikeye atabilecek hiç bir şey yapamazdı. Kocasını bugün bırakmağ a hazır dı ama adam Angel'i alırsa Martha nasıl yaşıyabirdi ?

Bana kalırsa ocuk gittikçe babasına ben zeyegelmekteydi: şöyle bir «benim annem,» deyişi vardı. Hele bir gün onu ağızında puro şeklinde bir çikolatayla gördüm. Süratle kilo almaktaydı. Sanki babası bizim aşkımızın fazla eri gidip sağıduyu sınırlarını aşmasını önlemek için kendi ifritini yeni baştan yaratmıştı.

Bir seferinde buluşmak için bir Suriyeli eczacının dükkânının üzerinde bir oda tuttuk. Adı Hamit olan dükkân sahibi tam mânâsiyle güvenilir bir adamdı. Doktor Duvalier'in iktidara gelişinden hemen sonraydı bu ve geleceğin gölgesi herkesin görebileceği bir şekilde üzerimize düşmüş bulunuyordu — Konscoff üzerindeki bulutlar gibi kapkara. Hamit gibi vatansız bir adam için bir yabancı elçüikle herhangi bir üişkinin faydası vardı. Zira her an siyasî iltica hakkı istemek zorunda kalabüirdi!

Fakat maalesef, dükkânı ikimiz de inceden inceye gözden geçirmiş olduğumuz halde bir köşede, başka yerlerde bulunamıyan lüks cinsten oyuncakların ve bisküvilerin bulunduğunu fâretmemişiz. Angel de iki yemek arasında bu çeşit bisküvileri gövdeye indirmeğe meraklıymış.

Bu, aramızdaki ilk büyük kavganın çıkmasına sebep oldu.

Suriye âdetince döşenmiş olan odada üç keredir buluşuyorduk. Bu odada eflâtun ipekli-den perdeli pirinç bir karyola, duvar diplerine dizilmiş dik arkalı sandalyeler ve elle renklendirilmiş aile fotoğrafları vardı. Zannederim misafir yatak odasıydı burası ve Lübnandan r beklenen ve hiç gelmeyen, bundan sonra da gelmiyecek olan bir itibarlı misafir için tertemiz ve tertipli olarak bulunduruluyordu.

Dördüncü randevumuzda iki saat bekledim ama Martha görünmedi. Dükkândan geçerek

çıkıp giderken Suriyeli bana durumu usulca anlattı.

«Şimdi Madam Pineda hurdaydılar,» dedi.
«Oğluyla beraber.»

«Oğlu mu?»

«Minyatür bir araba ve bir kutu da bisküvi aldılar.»

Daha sonradan, akşamleyin Martha beni telefonla aradı. Sesinden nefes nefese, korku içinde olduğu belliydi ve çabuk çabuk konuşuyordu :

«Postanedeyim,» dedi. «Angel'i arabada bıraktım.»

«Bisküvilerini mi yiyor?»

«Bisküvi mi? Nerden bildin? Ah, canım, geledim — dükkâna vardığımda Angel'le dadısını gördüm. Artık ona bir oyuncak fûân almağa gelmişim gibi yaptım — iyi çocuk olduğuna karşı mükâfat kabilinden.»

«Çok mu iyüiği üstünde yani?»

«Pek değil ama ne yaparsın? Dadısı dedi ki geçen hafta beni dükkândan çıkarken görmüşler. Angel de benim gittiğim dükkânı görmek istemiş ve böylece sevdiği bisküvileri bulmuş.»

«Afiyet olsun.»

«Evet, canım... Hah, şimdi de postaneye geliyor peşimden. Bu gece. Aynı yerde.»

Ve telefon sustu.

Böylece gene Peugeot marka otomobilde.. Kristof Kolomb heykelinin yanında buluştuk. Ama sevişmedik bu sefer. Kavgaya ettik. Ben Angel'in şımarık olduğunu söyledim, o da bunu kabul etti. Ama Angel'in onu göz hapsinde

tuttuğunu, ispiyonluk ettiğini söylediğim zaman kızdı. Angel'in aynen babası gibi şişkolaştığım söylediğim zaman da beni tokatlamağa kalkıştı. Bileğinden kavradım, bu sefer de beni ona el kaldırmakla suçladı. Sonra gergin bir halde güldük bu ise, ama kavgamız için için kaynamağa devam etti — yarınki çorbaya katılacak et suyu gibi. ,

Ben gayet akli başında bir tavırla, «Herhangi bir şekilde kestirip atman daha yerinde olur,» dedim. «Bu tarz hayat ebediyyen sürüp gidemez.»

«Yani seni bırakayım mı istiyorsun?»

«Ne münasebet.»

«Ama ben Angel'siz yaşıyamam ki! Onu şımarttımsa çocukcağızın suçu ne? Bana ihtiyacı var onun. Mutluluğunu mahvedemem.»

«On yıl sonra sana ihtiyacı kalmayacak artık. Mama Catherine'nin evine devam etmeğe başhyacak, ya da hizmetçi kızlardan birinin koynuna girecek. Ne var ki burda olmayacak sınız o zaman. Brüksel'de, Lüksemburg'da fûân olacaksınız ama orada da genelev bulur elbet.»

«On yü az zaman değil ki!»

«O zamana kadar sen orta yaşlı olacaksın, ben de ihtiyar. Her şey vız gelecek. Sen de evinde iki şişkoyla yaşamakta devam edeceksin... İki şişko erkek ve bir de rahat bir vicdan, tabii. Vicdanını kurtarmış olacaksın.»

«Ya sen? Sen de çeşit çeşit kadınlarla, çeşit çeşit şekülerde kendini avutmuş olacağını inkâr edecek değüsin herhalde!»

Heykel dibindeki karanlığın içinde seslerimiz yükseldikçe vükselivordu. Bütün bu ce

git kavgalar gibi bunun sonucu da sadece kolay kapanan bir yara oldu. Yeni yeni yaralar alacak o kadar çok yerimiz vardır ki eski bir yaranın kabuğunun kalkmasına çok sonradan gelir sıra...

Onun arabasından çıktım ve kendiminkine doğru yürüdüm. Direksiyona geçtim ve gerilemeğe başladım. Kendi kendime artık son bu — diyordum — değmez doğrusu — bırak, o iğrenç çocuğa onu — Mama Catherine'nin orda çok daha güzel kızlar var — zaten olup olacağı Alman değil mi?..

Onun hizasından geçerken pencereden dışarıya, hınçla, «Hoşça kalın, Frau Pineda!» diye seslendim.

Ve o zaman onun direksiyon başına yığılmış, ağlamakta olduğunu gördüm. Onsuz edemiyeceğimi anlamak için ona bir kere veda etmek gerekmişti herhalde.

Yanma girip oturduğum zaman kendini toparlamış bulunuyordu.

«Bu gece nafile,» dedi.

«Öyle.»

«Yarın buluşuyor muyuz?»

«Elbette.»

«Burada. Her zamanki gibi?»

«Evet.»

«Sana söyleyeceğim birşey vardı,» dedi. «Bir sürpriz. Çok muhtaç olduğun birşey.»

Biran öyle geldi ki bana boyun eğecek ve kocasıyla çocuğunu bırakmayı vadedecek bu büyük kararında onu desteklemek için kolumu

«İyi bir aşçı arıyorsun, değil mi?» diye sordu.

«Ha? Ha, evet. Arıyorum ya!..»

«Bizim aşçı başı harikuladedir ama yanımızdan ayrılıyor. Mahsus bir kavga çıkarıp yol verdim. İstersen alabilirsin.»

Susuşum gücüne gitti sanırım. «Şimdi artık inanmıyor musun seni sevdiğime? Kocam küplere binecek. Port au Prince'de sufle yapmasını bilen tek aşçının Andre olduğunu söyledirdi.»

Dilimin ucuna kadar geldi: «Ya Angel? Angel de gırtlığına düşkün,» diyecektim ki tam zamanında kendimi tuttum. Onun yerine,

«Beni zengin edeceksin,» dedim.

Ve dediğim de bir dereceye kadar çıktı. Trianon Otelinin suflesi bir süre dillere destan oldu. Ama sonra terör rejimi başladı. Amerikan misyonu memleketi terketti. İngiliz Büyük Elçisi kovuldu, Nuncio Romadan geri gelmedi. Ve sokağa çıkma yasağı Martha ile benim arama herhangi bir kavgadan daha beter set çekti. Öyle ki sonunda ben de New Orleans'a hareket eden son Delta uçağına bindim.

Joseph Tontons Macoute'ler tarafından sorguya yeni çekilmiş ve ancak canını kurtarabilmişti ve ben korkmuştum. Benim de peşimde olduklarından emindim. Belki de Tontonların başı olan Şişko Garcia otelime göz koymuştu. Petit Pierre bile bedava içki için uğramaz olmuştu. Haftalar haftası yaralı Joseph, aşçı başı, hizmetçi kadın ve bahçıvanla başbaşa oturmuştum. Otelin tamire ve boyaya ihtiyacı vardı ima müşteri ümidi yokken uğul

raşmanın ne âlemi vardı? Sadece John Barrymore dairesini, bir mezar gibi, bakımlı tutuyordum.

Artık aşkımızda da korkuya ve can sıkıntısına karşı ağır basacak birşey kalmamıştı. Telefonlar çalışmıyordu: daha iyi devirlerden kalma müzelik bir eşya gibi duruyordu masanın üzerinde. Sokağa çıkma yasağı konunca geceleri buluşmamızın imkânı da kalmamıştı. Gündüzün ise Angel'den kurtuluş yoktu ki!

En sonunda çıkış vizemi elime aldığım zaman sadece siyasal baskıdan değil aşktan da kaçırıyormuşum gibi bir duygu içindeydim.

Vizemi alabilmek için on saat beklemiştim karakolda. Karakolun havası sidik kokusuyla ve hücrelerden gülümsiyerek çıkan polislerle ağırlaşmıştı. Bir papazın bütün gün, sırtında beyaz cübbesi, ve onsuz sabır ifade eden taşlaşmış haliyle oturup bir dua kitabı okuduğunu hatırlıyorum. Arkasındaki ciğer kırmızısı duvarın üzerinde bir ay önce kurşuna dizilen «vatan hainleri»nin fotoğrafları asılıydı. Komiser muavini sonunda çıkış vizemin ucunu, masanın kenarından, dilenciye ekmek kabuğu gösterirce sine gösterdiği zaman papaza da karakolun artık kapandığını söylediler. Ertesi sabah gene gelmiştir herhalde. Dua kitabını ha burda okumuş, ha başka yerde.

Tam, geride — bırakılacak — şehir, diye düşünmüştüm, uçakla yukarki özgür ve temiz havaların içinden geçerken, gerideki bomboş, kırış kırış arazinin yanında liman minnacık kalıyordu. Topraktan kazılıp çıkarılmış bir eski zaman canavarının kırılmış omurgalarını andı

rarı o تنها, kupkuru dağlar bir buğu içinde Kap Haitien'e ve Dominik sımrma doğru uzanmaktaydı.

Kendi kendime, kumardan zevk alan bir alıcı bulur, satarım oteli, diye düşünüyordum. Ve gene Haiti'ye Uk gelip de annemi o randevu evi yataklarını andıran koca yatakta gördüğüm zamanki hafifçecik halime dönerim. Aşağıımızda ağır ağır dönen kara dağa, «Mesudum,» diye fısıldıyordum. Ve kokteylimi getiren narin, derli toplu Amerikan hostesiyle uçumuz hakkında bilgi veren püota gülümsediğim zaman mutluluğumu dışarı vuruyordum.

Dört hafta sonra ise New York'un Karı 44'üncü sokağındaki soğuk hava tertibath odamda — bir Peugeot marka araba içinde birbirine dolaşmış kol ve bacaklara ve denizlere doğru bakan bir heykele dair gördüğüm bir rüyadan sonra — iç sızısıyla uyandım. O zaman anladım ki, dönecektim er geç; inadım geçtiği veya satış işi suya düştüğü zaman. Ya da korku içinde yeniden yarım somun ekmek bile hiç ekmeksiz kalmaktan evlâ görünmeğe başladığı birgün...

*

* ●

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

I

Doktor Magiot eski Bakanın cesedi başında uzun zaman kaldı. Fenerimin yaptığı gölgede, ölüm âyini yapan bir büyücüyü andırıyordu. Bu ayine karışmak istememekle beraber Smith'lerin uyanıvereceğinden korkuyordum. Onun için sonunda konuşarak onun düşüncelerini dağıttım.

«İntihardan başka hiç bir şey olduğunu iddia edemezler,» dedim.

Doktor Magiot, «işlerine geleni iddia edebilirler,» dedi. «Kendi kendinizi aldatmayın.»

Cesedin duruşuna göre serbest olan sol cebin içindekileri boşaltmağa başladı.

«Ötekiler kadar kötü değildi,» dedi. Her kâğıdı, sahte imza ariyan bir banka veznecisinin dikkatiyle, sadece okumak için kullandığı o kocaman, kaim camlı gözlüğüne yaklaştırarak gözden geçiriyordu.

«Pariste, anatomi dersinde beraber oku-

muştuk. Ama o sıralarda Papa Doc da iyi bir adamcağızdı. Onu 1920'lerdeki tifo salgını sırasında hatırlıyorum...»

«Ne arıyorsunuz?»

«Bu cesedi size bağlıyacak herhangi birşey var mı diye bakıyorum. Bu adada Katoliklerin o ayeti çok yerindedir. Hani: Şeytan, kükreyen aslan gibidir ki yutacak birini arar, dijeni.»

«Sizi yutamadı henüz.»

«Hele biraz daha vakit verin.»

Bulduğu bir defteri cebine attı.

«Şimdi defter karıştıracak vaktimiz yok,» diyerek cesedi döndürdü. Doktor Magiot gibi iri bir erkek için bile ağır bir işti bu.

«Annenizin vaktiyle öldüğüne memnun oluyorum,» dedi. «Bir ömürde tek bir Hitler insana yeter de artar bile.»

Smith'leri uyandırmak korkusundan fısıltıyla konuşuyorduk. Doktor Magiot,

«Bir tavşan ayağı,» dedi. «Uğur getirsin diye:» Tavşan ayağını geri koydu. «Burada da ağır bir şey var.»

Ve benim kaybolan tabut şeklindeki ağırlığımı çıkardı.

«Onun şakadan hoşlandığını hiç bilmezdim.»

«Benim bu. Yazıhanemden almış olsa gerek.»

«Gene yerine koyun.»

«Joseph'i karakola göndereyim mi?»

«Yoo! Cesedi burada bırakamayız.»

«intihar etti diye beni suçlu bulamazlar

«Sizin otelinizde gizlendiği için sizi suçlu bulabilirler.»

«Neden burayı seçti acaba? Hiç bir ah-baplığımız yoktu ki! Bir keresinde bir resmi **kabulde** tanışmıştık — o kadar.»

«Elçilikler sıkı göz hapsinde. Siz ingilizler, 'Bir insanın evi kalesidir,' dersiniz. Bu sözünüze inanmış olsa gerek. O kadar umutsuzdu ki bir deyimden medet umdu.»

«Döner dönmez bunu bulmak — rezalet yani.»

«İnanırım. Çekov, intihar makbul olmayan bir olaydır, dememiş mi?»

Doktor Magiot şimdi ayağa kalkmış, aşağıda yatan cesede bakıyordu. Zencilerde şair ruhu kuvvetlidir: olaylara ve durumlara hakkını vermesini severler. Batı eğitimi gören zencilerde bile bu ruh sönmez — sadece ifade tarzını değiştirir. Ceset başındaki meselâ Doktor Magiot'un büyük dedesi olsa, cevap vermiyen yıldızlara doğru başını kaldırır ve yasla feryat ederdi. Doktor Magiot ise ölünün başında, kelimeleri dikkatle seçerek kısa bir demeç verdi :

«Bir adamın hayata karşı duyduğu korku ne kadar büyük olursa olsun, intihar etmek gene de bir matematikçinin cesaretli ve berrak düşünüşlü hareketidir,» dedi. «intihar eden insan şans kurallarına göre yargıya varmıştır: insanın hayattayken mutsuz olması ihtimali, ölümden mutsuz olma ihtimalinden o kadar daha kuvvetlidir ki! intihar eden kimsenin matematik anlayışı, yaşama isteğinden daha kuv-

en son dakikada sesini duyurmak için kimbilir ne kadar bağıırır ve matematik anlayışı olmayanları ölümden vazgeçirmek için kaç türlü mazeret sürer ortaya!»

«Bir katolik olarak sizin intihar olayım tamamen günah...»

«Doğumum Katolik olabilir ama ben hiç kiliseye gitmem ki. Hem siz zaten dinsel bunalımdan bahsediyorsunuz. Gelgeldim bu adamın bunalımında hiç bir dinsel yön yoktu!... Lütfen aşağı gelin — bacaklarından tutuvereceksiniz. Onu buradan kaldırmamız gerek.»

Cenaze kasidesi okunup bitmişti artık.

Kendimi Doktor Magiot'un o iri ellerine bırakıvermek ne rahatlıktı! Bir iyileşme kürü için gereken rejimi sorgusuz, sualsiz kabul etmiş bir hasta gibiydim. Eski Kalkınma Bakamını havuzdan çıkarıp Doktorun araba yolunda, farlarını söndürmüş olarak bekliyen arabasına doğru taşındık. Doktor Magiot,

«Otele döndüğünüz vakit suyu açıp kanları temizleyin artık,» dedi.

«Suyu açarım açmasına. Lâkin akar mı, akmaz mı, orasını artık...»

Bakanı arka sıraya dayadık. Polis romanlarında cesedi sarhoş birine benzetmek ne kolaydır! Gelgelelim bu cesedin ölü olduğuna hiç şüphe yoktu! Gerçi kan durmuştu ama otomobilin içine doğru fırlatılan tek bir bakış o fecî yarayı görmeğe yeterdi.

Neyse ki geceleyin yollarda dolaşmağa kimsenin cesareti yoktu. Bu saatte sadece zombiler çıkardı dışarı, bir de Tontonlar. Nitekim Tontonlar kol geziyordu. Daha bizim yolun so-

nunu bulmadan onların otomobilinin yaklaştığını duyduk — bu geç saatte onlardan başkası olamazdı. Otomobil şehir yönündenberi, yokuş yukarı, yavaş yavaş tırmanıyordu. Farları söndürüp bekledik. Üçüncü vitesin gıcirtısının yanını sıra konuşma sesleri duyabiliyorduk. Gaüba eskice bir arabaydı gelen. Bu uzun bayırı tırmanıp Petionville'ye ulaşabileceği şüpheliydi. Ya tam bizim araba yolunun şoseye kavuştuğu yerde pes ediverirse? İçindekilerin içki ve yarıdım bulmak umuduyla otele gelecekleri muhakkaktı. Çok uzun beklemişiz gibi geldi bana. Sonra motor sesi ilerimizden geçti ve yokuş yukarı uzaklaştı.

Doktor Magiot'a sordum: «Nereye götürüyoruz onu?»

«Ne aşığı ne de yukarı fazla gidemeyiz, dedi. «Çünkü yolda barikatlar var. Burası Kuzeye, Dominik sınırına giden yol olduğu için sıkı kontrol ediliyor. Milisler de teftiş korkusundan uyuyamıyorlar. Meselâ demin geçen Ton-ton'lar herhalde milisleri kontrole gidiyorlardı. Arabaları arıza yapmazsa Kenscoff Karakoluna kadar giderler.»

«Buraya gelirken barikattan geçtiniz. Ne dediniz onlara?»

«Lohusa bir kadının hastalanmış olduğunu söyledim. Çok raslanan bir olay olduğu için milisler rapor etmezler... inşallah.»

«Ya ederlerse?»

«Kadının kulübesini bulamadım derim.»

Ana yola çıktık. Doktor Magiot gene farları yaktı.

Seçebileceğimiz yerler üstteki barikatla alttaki barikat arasında sınırlanmış durumdaydı, iki yüz yarda kadar yokuş yukarı tırmandık — Bu, onun Trianon'a gitmediğini, geçip yukarı çıktığını belirtecek — ve soldaki ikinci sokağa saptık.

Bu, küçük villâlar ve bakımsız bahçelerden meydana gelmiş bir mahalleydi. Eski günlerde burada, burunları büyük olmakla beraber itibarları pek o kadar büyük olmayan kimseler otururdu — ikinci sınıf avukatlar, romunu hastalarına tercih eden doktorlar... Petionvüle'nin seçkinliğine, ekâbirliğine doğru uzanmış fakat erişememiş olanlar. Doktor Magiot onlardan hangisinin hâlâ burda oturduğunu, hangisinin de Tonton'ların gece ziyaretlerinden kurtulmak için kaçmış olduklarını tam tamma biliyordu. Bana evlerin ve bahçelerin hepsi aynı derecede bakımsız göründü.

Doktor Magiot, «Şuraya,» diye işaret verdi.

Arabayı yoldan biraz içeri aldı. Farları yanmış bırakmak zorundaydık zira ellerimiz dolu olduğu için fener tutamazdık. Farlar, üzerinde «... Geleceği Gören Büyük Astrolog...» yazılı, kırık bir tahta levhayı aydınlatıyordu.

«Demek o da gitti,» dedim, astrolog için.

Doktor Magiot, «Öldü,» diye cevap verdi.

«Eceliyle mi?»

«Bu ülkede karnı ölümler artık ecel kadar tabii sayılmalı. Astrolog da içinde yaşadığı çevre sebebiyle öldü.»

Doktor Phüipot'un cesedini arabadan çıkardık ve çoktan budanmayıp salkım saçak

olmuş bir bugenvil asmasının arkasına uzattık. Yoldan görülemezdi. Doktor Magiot sağ eline bir mendü sardı ve ölünün cebinden, et kesmek için kullamlan küçük bir mutfak bıçağı aldı. Gözü benimkinden keskinmiş. Havuzda bıçağı ben görmedimdi. Bıçağı Bakanın sol elinden beş on santim öteye bıraktı.

«Doktor Philipot solaktı,» dedi.

«Herşeyi biliyorsunuz adeta.»

«Onunla beraber anatomi okuduğumuzu unutuyorsunuz. Başka bir bıçak almayı sakın ihmal etmeyin.»

«Çoluğu çocuğu var mı?»

«Karısı ve altı yaşında bir oğlu. İntihar etmenin onları belâdan kurtarabileceğini düşündü herhalde.»

Arabaya bindik ve yokuş aşağı döndük. Otelin araba yolunun girişinde ben indim.

«Şimdi herşey müstahdeme bağlı,» dedim.

Doktor Magiot, «Korkarlar birşey söylemeğe,» diye omuz silkti. «Zira bizde tanıklar da zanlılar kadar çile çeker.»

2

Mr. ve Mrs. Smith kahvaltı için terasa indiler. Mr. Smith'i, kolu battaniyesiz bu ilk görüşümde galiba. İyi uyumuşlardı ve greyfurtlarını, kızarmış ekmekle reçellerini iştahla yediler. Gene bir garip sıvı getirip içecekler diye korkmuştum ama sunduğumuz kahveyi aldılar

ve hattâ övdüler.

Mr. Smith, «Geceleyin sadece bir kere uyandım,» dedi. «Sesler vardı gibi geldi bana. Mr. Jones mu geldi yoksa?»

«Gelmedi.»

«Tuhaf şey. Gümrükteyken bana son sözü, (Bu gece Mr. Brovvn'larda buluşuruz) demek olmuştu.»

«Belki önüne geçip başka bir otele götürmüşlerdir.»

Mrs. Smith, «Kahvaltıdan önce yüzmek istiyordum,» dedi. «Ama baktım Joseph havuzu temizliyor. Elinden her iş geliyor galiba.»

«Evet. Onsuz olamam ben. Öğle yemeğinden önce havuz hazır olur sanıyorum.»

Mr. Smith, «Ya o dilenci ne oldu?» diye sordu.

«Geceleyin gitti.»

Mr. Smith, «Aç karnına yola çıkmamıştır, inşallah,» dedi ve sonra bana gülümsedi: «Şaka yapıyorum, yoksa senin iyi insan olduğunu biliyorum,» gibilerden.

«Joseph bir icabına bakmıştır herhalde,» dedim.

Mr. Smith bir düim daha kızarmış ekmek alarak, «Bu sabah Mrs. Smith'le ben gidip adlarımızı elçilik defterine yazsak, diye düşündüm,» dedi.

«Akıllıca bir iş olur.»

«Ben sadece nezaket icabı olarak düşündüm. Sonra da belki gider Kalkınma Bakanıyla tanışırım.»

«Ben olsam elçilikte sorardım, bakanm değısİD dejnsmediürini. Yani elinizdeki tavsive

mektubu bakanın adına yazılmışsa.»

«Doktor Philipot diye birine yazılmış olduğunu sanıyorum.»

«Mutlaka soruşturmanız doğru olur. Bizim diyarda değişmeler pek anîdir.»

«Ama o değişmişse bile yerine gelen beni **kabul** eder, umarım? Teklifim sosyal kalkınma ve sağlıkla ilgili bir bakan için çok ilgi çekici olacaktır.»

«Burada ne yapmayı tasarladığınızı galiba hiç anlatmadınız bana...»

Mr. Smith, «Buraya bir temsilci olarak geliyorum,» dedi.

Mrs. Smith, «Amerika Vejetaryanlarının temsilcisi,» diye ekledi. «Yani gerçek vejeterianlar.»

«Yalancı vejeteryanlar da var mı?»

«Elbette. Yumurta yiyenler bile var.»

Mr. Smith hüzünle, «İnsanlık tarihindeki her büyük akım, inancı bütün olmayanlar tarafından parçalanmış ve bölünmüştür,» diye konuştu.

«Peki, ya vejeteryanlar burda ne yapmak istiyorlar?»

«Broşürlerimizi (tabii Fransızcaya çevrilmiş olarak) bedava dağıtmaktan başka, baş şehrin orta göbeğinde bir vejeteryan yemek hazırlama merkezi açmayı tasarlıyoruz.»

«Baş şehrin orta göbeği bir gecekondu mahallesidir.»

«Başka bir uygun yerde, öyleyse. Cumhurbaşkanı kabine üyelerinden bazılarının, açılış galasında hazır bulunmalarını ve yapılan ilk

Halka örnek olarak.»

«Gelgelelim Cumhurbaşkanı saraydan çıkmağa korkuyor.»

Mr. Smith benim pitoresk bir mübalâğam saydığı bu lâfa nezaketle güldü. Mrs. Smith,

«Mr. Brown'dan fazla bir teşvik umamamız, canım,» dedi. «Ne de olsa, bizlerden değil o.»

«Hayâtım, Mr. Brown sadece bir lâtife yaptı... Kahvaltıdan sonra elçiliğimize bir telefon açalım artık.»

«Telefonlar çalışmıyor ama Joseph'le bir pusula göndeririz.»

«Öyle mi? O zaman taksiyle gideriz. Taksi hulaabilirsiniz, tabii.»

«Joseph'i gönderirim, getirir.»

Mrs. Smith sertçe, «Gerçekten de her iş yapıyor bu Joseph,» dedi. Sanki ben zenci ırgat çalıştıran zalim bir çiftlik ağasıydım!

Petit Pierre'nin otele geldiğini görünce yanlarından ayrıldım.

Petit Pierre «Ah Mr. Brown!» dedi. «Sabah şerifleriniz çok çok hayırlı olsun!» Mahallî gazetenin bir nüshasını sallıyarak, «Bakın, sizin hakkınızda neler yazdım!» dedi. «Misafirleriniz ne âlemde? Rahat uyumuşlardır, inşallah?»

Merdivenleri çıktı, sofradaki Smith'leri eğilerek selâmladı ve Port au Prince'in çiçek kokan havasını, şehre yeni gelen bir yabancıymış gibi içine çekti.

«Ama ne manzara!» dedi. «Ağaçlar, çiçek

ler, liman, saray...» Kıkır kıkır güldü. «Uzaktan herşey gül pembe görünür... Mr. Wüliam Wordsworth'un (*) deyişi.»

Petit Pierre manzaranın güzelliği için gelmemişti; bundan emindim ve bu saatte bedava romun hatırı için gelmiş de olamazdı. Öyleyse havadis almağa gelmiş olsa gerekti; yahut da belki havadis vermeğe. Şen şatır hali üle iyi haber anlamına gelmezdi, zira Petit Pierre daima şendi. Sanki Port au Prince'de insan için mümkün olan iki tutumdan, yani mutsuzlukla neşeden hangisini seçeceğini kararlaştırmak için yazı mı tura mı atmıştı. Papa Doc'un kafasını gösteren taraf yere kapanmış ve Petit Pierre umutsuzluğun neşesinde karar kılmıştı.

«Ver bakayım neler yazmışsın,» dedim.

Gazeteyi onun —daima dördüncü sayfa da çıkan— dedikodu sütununa açtım ve dün Medea gemisiyle gelen bir çok seçkin misafirlerin arasında, 1918 yılındaki Amerika Cumhurbaşkanı seçimlerinde Mr. Truman'a az bir farkla yenilen Sayın Mr. Smith'in de bulunduğunu okudum. Mr. Smith'in yanında, Amerika'nın First Leydi'si olarak Beyaz Saray'ı süslemesine ramak kalmış olan zarif ve nazik eşi bulunuyormuş...

Çok sayıdaki diğer yolcuların arasında şehrin entellektüel merkezi sayılan Hotel Trianon'un çok sevüen patronu da varmış...

Sonradan esas haber sayfasına baktım. Eğitim Bakanı Kuzeydeki cahilliği ortadan kal

(*) Büyük bir ingiliz şairi.

dırmak için altı yıllık bir plân hazırlamış — ama neden ille Kuzey? Fazla detay verilmemişti. Belki de Bay Bakan şöyle işe yarar bir kasırgaya güveniyordu. 1954'deki Hazel Kasırgası içerlek bölgedeki cahüliğin büyük kısmını ortadan kaldırmıştı — ölenlerin sayısı ilân edilmiş değildi...

Bir de Dominik sınırından sızmış olan bir âsiler grubu hakkında kısa bir paragraf vardı. Geri püskürtülmüşler ve Amerikan silâhı taşıyan iki tutsak ele geçirilmiş. Eğer Cumhurbaşkanı Amerikalılarla kavgalı olmasaydı silâhlar herhalde Çek veya Küba yapısı olarak tanınlanırdı.

«Kalkınma Bakanı değişiyormuş diye söylentiler var,» dedim.

Petit Pierre, «Söylentilere de güven olmaz ki!» dedi.

«Mr. Smith Dr. Philipot'a hitaben yazılmış bir tanıtma mektubu getirmiş de.»

«Birkaç gün beklese iyi olur belki. Duyduğuma göre Dr. Phüipot Kap Haitien'deymiş — ya da Kuzeyde bir yerde.»

«Çarpışmaların olduğu yerde mi?»

«Ben aslında esaslı bir çarpışma olduğuna inanmıyorum ya.»

«Nasıl bir adamdır bu Dr. Phüipot?»

Yüzme havuzumda ölmek suretiyle bana uzaktan hısımlık olan bu adamı daha yakından tanımak için duyduğum merak beni dürtüyordu.

Petit Pierre, «Sinirlerinin elinden çok çeken bir adam,» diye cevap verdi.

Gazeteyi kapatıp eline verdim.

«Dostumuz Jones'in gelişine değinmemişsin, görüyorum.»

«Hâ, evet, Jones. Kimin nesidir bu Binbaşı Jones?»

Şimdi artık Petit Pierre'nin buraya bügi vermek değü almak için gelmiş olduğundan emindim.

«Yol arkadaşım,» diye cevap verdim. «Benim bildiğim bundan ibaret.»

«Mr. Smith'in arkadaşı olduğunu söylüyor.»

«Arkadaşıdır öyleyse.»

Petit Pierre beni belli etmeden köşeye doğru çekmişti, öyle ki köşeyi döndük ve Smith'leri görmez olduk. Petit Pierre'nin beyaz kol kapakları kara ellerinin üzerine doğru sarkmıştı.

«Benimle açık konuşursanız belki biraz yardımım dokunabilir size.»

«Nasıl açık?»

«Binbaşı Jones'e dair...»

«Binbaşı deyip durmasana! Nedense yakışmıyor bu ona.»

«Sizce acaba o...»

«Onun hakkında hiç birşey bilmiyorum. Hiç.»

«Otelinizde kalmağa niyetli değil miydi? >

«Kalacak başka yer bulmuş olsa gerek »

«Evet. Polis karakolu.»

«Ama ne sebeple...?»

«Bavulunda bir şey mi bulmuşlar ne? Ben de bümüyorum.»

«İngiliz Elçiliğinin haberi var mı?»

«Yok. Ama onların da pek faydası doku»

nabileceğini sanmıyorum. Bu işler oluruna varır. Jones'e henüz kötü muamele etmiyorlar.»

«Sen ne yapalım dersin, Petit Pierre?»

«Bir yanlışlık olsa gerek — ama böyle şeyler hep izzetinefis meselesi olur. Emniyet Âmiri izzetinefsine pek düşkündür. Eğer Mr. Smith Doktor Philipot'la görüşürse Doktor Philipot da İçişleri Bakanıyla görüşür. O zaman Binbaşı Jones'e sadece teknik bakımdan para cezası yazarlar.»

«Suçu neymiş ama?»

«Bu mesele bile tamamen teknik anlamdadır.»

«Ama şimdi sen kendin Doktor Philipot'un Kuzeyde olduğunu söyledin.»

«Doğru. Öyleyse Mr. Smith Dışişleri Bakanını görse daha iyi olacak galiba.» Elindeki gazeteyi gururla salladı: «Mr. Smith'in ne önemli bir kişi olduğunu Bakan Bey bilecektir zira yazımı okumuş olacaktır, şüphesiz.»

«Derhal gidip bizim maslahatgüzarı göreceğim.»

«Yanlış yoldur o. Kendi ulusal gururumuzu tatmin etmektense Emniyet Âmirinin izzetinefsini tatmin etmek çok daha kolaydır. Haiti hükümeti yabancıların protestolarına kulak asmaz.»

Daha sonra gidip gördüğüm maslahatgüzar bana aşağı yukarı aynı şeyi salık verdi. Kendisi bana ilk görüşmemizde Robert Luis Stevenson'u hatırlatmış olan dar göğüslü, ince, hassas çizgili bir adamdı. Sık sık duralıya rak ve kendi çaresizliğine kendisi de gülermiş gibi bir ifadeyle konuşuyordu. Yenilmişlerin

mizah anlayışına ve cesaretine sahipti. Meselâ cebinde daima bir kara gözlük taşır ve ne zaman bir Tonton görse hemen takardı, zira Tontonlar üniformalarının gereği olarak, etrafa dehşet salmak için hep siyah gözlüklü geziyorlardı.

Ben Jones'in içinde bulunduğu müşkül duruma ve Petit Pierre'nin öğüdünü anlatırken hiç sözümü kesmeden ve sabırsızlık göstermeden dinledi. Eminim ki ona tutup yüzme havuzumda ölen Sosyal Kalkınma Bakanını ve cesedi nasıl ortadan kaldırdığımızı anlatsaydım gene hiç şaşkınlık ifadesi göstermeksizin dinlerdi beni. Yalnız onu çağırmadığım için bana gizlice minnettar kalırdı, sanıyorum.

Hikâyemin sonunda, «Jones'e dair Londra'dan bir telgraf aldım,» dedi.

«Medea'mın kaptanı da almış. Philadelphia'daki armatörlerden. Ama açık birşey söyleyeyordu.»

«Bana çekilen telgrafın kulak bükme anlamında olduğunu söyleyebilirim. Lüzumundan fazla yardımcı olma, diyorlar. Tahminiye göre başka yerde bir konsolosluğumuza kül yutturmuş olsa gerek.»

«Ama ne olsa bir İngüz uyruklusu hapsedilsin...?»

«Yoo, haklısınız, bu kadarı biraz fazla. Yalnız şunu unutmamalı ki bu heriflerin böyle davranmasında sağlam bir sebep olması da pekâlâ mümkündür. Resmî olarak telgrafın dediği gibi ihtiyatlı davranacağım. Evvelâ elçüik adına bilgi isteyelim bakalım.» Elini masaya doğru uzattı sonra güldü. «Telefona uzanmak alış

kanlığını bir türlü unutamıyorum.»

İdeal seyirci tipiydi — her aktörün bazı bazı gönlünden geçirdiği seyirci: zekî, dikkatli, espri ve zevk sahibi, eleştirici... Nedense aklıma son görüştüğümüzde annemin bana söylediği sözler geldi: «Şimdi oynadığın rol hangisi?» Gerçekten de rol yapıyordum galiba!.. Bir vatandaşının başına gelenler yüzünden kayıpgulanan bir İngiliz centilmeni; üzerine düşen görevi gayet iyi anlıyan ve Hükümdarın temsilcisine akıl danışmağa gelen sorumluluk sahibi bir iş adamı! Peugeot marka arabada birbirine dolaşan o kol ve bacakları unutmuştum o an için. Bu maslahatgüzar benim kordiplo matikten birine boynuz yaldızlatmamı hoş karşılamazdı, bundan eminim. İşin o yönü soylu bir komedyadan çok **tuluat** komedüerinin konusunu taşıyordu.

Maslahatgüzar, «Benim soruşturmalarımın pek fazla bir işe yarıyacağını sanmıyorum,» dedi. «İçişleri Bakanı bana meselenin polise devredüdüğünü söyleyecektir. Yasama ve icra fonksiyonlarının ayrılığına dair bir konferans da çekecektir herhalde. Size hiç aşçımızın başına gelenleri anlattım mı? Siz burda yokken oldu galiba. Meslekdaşlarıma bir yemek veriyordum ki bizim aşçı düpedüz sır oldu. Alışveriş de yapılmamıştı. Zira zavallıyı çarşıya giderken tutuklayıp götürmüşlerdi. Karım **da** çaresiz, kötü günler için sakladığımız konserveleleri açtı. Kutudan çıkma somon balığından yapılan sufle de sizin şu Senyor Pineda'nın hiç hoşuna gitmedi tabii...» Neden «sizin» Senyor Pineda demişti acaba? Sözüne devamla, «Son

radan aşçımızın polis hücresinde olduğunu duydum,» dedi. «Ertesi gün, artık iş işten geçtikten sonra salıverdüler. Benim buraya kimleri davet ettiğime dair sorgudan geçirmişler. İçişleri Bakanı nezdinde protestoda bulundum, tabii. Bana haber verselerdi karakola daha uygun bir saatte gönderirdim, dedim. Bay Bakan kısaca aşçının bir Haitili olduğunu ve kendisinin de Haitililere dilediğini yapabileceğini söyledi.»

«Gelgelelim Jones İngiliz.»

«İngiliz olsa gerek ama bizim hükümetimizin de şu günlerde bu uğurda bir çıkartma yapacağını hiç sanmıyorum. Ben elimden geldiği kadar yardım etmeğe can atıyorum, tabii. Fakat Petit Pierre'nin öğüdünün yerinde olduğuna kaniyim. Önce başka çarelere baş vurun. Faydası olmazsa protesto ederim, tabii—yarın sabah. Bu, Binbaşı Jones'in polis hücresinde ilk kalışı olmayacaktır, bundan eminim. Durumu büyütmeyelim.»

Otele döndüğümde yüzme havuzu dolmuştu; bahçıvan suyun yüzündeki bir kaç yaprağı tırmıkla almağa çalışarak faaliyet gösterisinde bulunuyor ve mutfaktan aşçının sesi geliyordu; herşey hemen hemen normal gibiydi. Müşteri bile vardı otelimde zira işte orada, havuzda, bahçıvanın tırmığından alarga durmağa çalışarak Mr. Smith yüzmekteydi. Giydiği koyu kurşuni, şortumsu naylon mayonun arkası suda şişip kabararak ona bir tarih öncesi canavarının kocaman kıcını eklemişti. Kol

ğı bir yukarı yüzüyor ve nefesini düzenli aralıklarla alıp veriyordu. Beni görünce bir efsane gibi doğruldu suda. Göğsü uzun, beyaz tüylerle kaplıydı.

Havuz başına oturdum ve bir romlu punçla bir koka kola bu sefer derin tarafa doğru pata pataladığını görünce huylandım—Sağlık ve Sosyal Kalkınma Bakanının ölmüş olduğu yerin o kadar yakınından geçiyordu ki!

Efsanelerdeki, ne kadar silinse çıkmayan kan lekelerini düşündüm. Sonra Mr. Smith dışarı çıkıp şöyle bir silkindi ve gelip yanıma oturdu.

Mrs. Smith, John Barrymore dairesinin balkonunda belirerek kocasına seslendi:

«Kurulan, canım, yoksa soğuk alırsın.»

Mr. Smith de, «Güneşte hemen kururum, hayatım,» diye cevap verdi.

«Havluyu omuzuna ört, yoksa güneşten yansın.»

Mr. Smith onun buyruğuna boyun eğdi.

Ben, «Mr. Jones polis tarafından tutuklanmış,» dedim.

«Aman Yarabbi! Sahi mi? Ne yapmış ki?»

«İlle birşey yapması gerekmez.»

«Bir avukatla görüşmüş mü bari?»

«Bizim burda olamaz o. Polis bırakmaz.»

Mr. Smith bana inatçı bir bakış fırlattı.

«Şu polis milleti her yerde aynidir. Bizde de sık sık olur böyle şeyler; güney eyaletlerinde zencileri kapatırlar içeriye; avukat tutmasını önlerler. Ama bu tabii Haiti polisini mazur göstermez.»

«Elçiliğe gittim. Ama onların da pek elinden gelen birşey yok.»

Mr. Smith, «işte bu rezalet,» dedi.

Jones'in tutuklanma şartlarına değil de bizim elçiliğin tutumunu kastediyordu.

«Peki Pierre'nin fikrinde şu sırada en iyi şey sizin araya girip Devlet Bakanıyla filân görüşmeniz olurmuş.»

«Mr. Jones için elimden geleni yaparım, tabü. Bir yanlışlık olduğu meydanda. Ama benim sözümün geçeceğine Petit Pierre nerden hükmediyor?»

Joseph içküeri getiriyordu. Ben,

«Başkan Adayı olduğunuz için,» diye cevap verdim.

Mr. Smith koka □ kolasının içine dalgın ve düşünceli gözlerle bakarak, «Elimden geleni yaparım,» dedi. «Mr. Jones'e pek kanım kaynadı doğrusu. Neden ona Binbaşı demeğe dilim varmıyor, bümem. Öyle ya, askerler arasında **da** iyileri **vardır** tabii. Her neyse, kendisi benim üzerimde, en mükemmel bir İngüiz centilmeni olarak izlenim bıraktı. Birinin aptalca bir hatasıdır herhalde.»

«Resmî makamlarla başınızı derde sokmak istemem.»

Mr. Smith, «Hangi resmî makam olursa olsun,» diye cevap verdi. «Ben başımın derde girmesinden korkmam.»

*

heykelinin yakınlarında olan sergi binalarından birindeydi. Şimdi artık hiç çalmıyan müzikli havuzun yamndan ve kapısında: «Ben Haiti Bayrağımı — birleşik ve bölünmez. François Duvalier», yazan genel parkın önünden geçerek sonunda çimento ve camdan yapmış olan uzun, modern sergi binasına vardık. Geniş merdivenler ve içerdeki kocaman salonda rahat koltuklarla duvarlarda sıralanan ve Haiti'li ressamların eserleri olan manzara resimleri. Bu bina postane meydanhğımdaki dilencülerle gecekondu mahallelerinden İmparator Kristof'un Sans Souci Sarayı kadar uzak, ayrı bir dünyaydı.

Bekleme salonunda bir düzineden fazla, orta sınıftan gelme insan vardı — varlıklı ve şişman. Acı mavi ve zehir yeşüi gezmeklik urbalarını giymiş olan hanımlar, sabah kahvesine gelmiş gibi başbaşa muhabbet ediyorlar ve her içeri girene, başlarını kaldırıp merakla bakıyorlardı. Bu salonda, daktüo makinalarının ağır tıkırtılarıyla dolu olan bu hava içinde dilekçe sahiplerinin üzerinde bile önemli, kalantor bir hal vardı.

Bizim gelişimizden on dakika sonra Senyor Pineda diplomatik imtiyazından emin bir tavırla, ağır basa basa salondan geçti. Puro içiyor ve hiç kimsenin yüzüne bakmıyordu. İçerdeki bir balkona açılan kapılardan birini selâm sabah etmeden açtı ve girdi.

Ben, yanımda oturan Smith'e, «Bakan Beyin özel ofisi,» diye açıklamada bulundum. «Güney Amerika memleketlerinin büyük elçileri hâlâ hatırlı. Hele Pineda Elçiliğine sı

ğınmış hiç bir siyasî mülteci yok da ondan.»

Uç çeyrek saat bekledik ama Mr. Smith hiç sabırsızlık göstermiyordu. Bir seferinde sıra bekliyenlerden iki tanesi eksilince,

«îyi organize etmişler,» diye fikir yürüttü. «Bakanları biraz korumak gerektir.»

Biraz sonra Pineda dışarı çıktı; dudaklarında gene bir püro vardı ama bunu yeni yakmıştı. Bandırolu üzerinde duruyordu. Zaten üzerine kendi markası basılmış olduğu için bandırolleri hiç çıkarmazdı. Bu sefer beni tanıyarak hafif bir reverans yaptı. Hattâ bir an durup konuşacak sandım. Bu hareketi onu sahanlığa kadar geçiren genç adamın dikkatini çekmiş olsa gerek ki döndü ve nazik bir tavırla ne istediğimizi sordu.

«Devlet Bakanını,» diye cevap verdim.

«Yabancı elçileri kabul ettiği için son derece **meşgul**. Görüşecek çok şeyleri var. Zira Bakan Bey yarın Birleşmiş Milletlere hareket ediyorlar.»

«Öyleyse Mr. Smith'i derhal görseler iyi olacak.»

«**Mr. Smith?**»

«Bugünün gazetesini okumadınız mı?»

«O kadar meşgulüz **ki!**»

«Mr. Smith dün geldi. Kendisi Başkan Adayıdır.»

Genç adam inanmazlıkla, «Başkan Adayı mı?» diye sordu. «Haiti'de mi?»

«Haiti'de iş için bulunuyor ama bu Başkanınızla halledülecek birşey. Şimdi ise Bakan Bey New York'a gitmezden önce onunla görüşmek istiyor.»

«Lütfen bir dakika bekleyiniz.»

İç avludaki ofislerden birine girdi ve bir an sonra, elinde bir gazete olduğu halde aceleyle dışarı çıktı. Bakanın kapısını tıklatarak içeri girdi.

«Mr. Brown büyöyorsunuz; ben Başkan Adayı değüim artık. Benimkisi bir seferlik bir jestten ibaretti.»

«Burada bunu açıklamağa hacet yok, Mr. Smith. Ne olsa siz tarihe maloldunuz artık.»

Onun o dürüst, açık mavi gözlerinden, dozu biraz fazla kaçırmış olduğumu anladım. «O çeşit jestler herkese hitap eder,» diye ekledim. «Modası geçmez. Her dem taze ve ilginçtir.»

Deminki genç adam yanıbaşımızda bitti gene — gazetesini içerde bırakmıştı.

«Lütfen benimle gelir misiniz?..»

Devlet Bakanı büyük bir dostlukla gülümsemi bize. Dişlerinin parıltısı gözlerimizi aldı. Gazetenin, masanın bir kenarında durduğunu farketdim. Bakanın bize doğru uzattığı el iri, küt, pembe avuçlu ve nemliydi. Kendisi kusursuz bir İngilizceyle, Mr. Smith'in gelişini gazetede büyük bir ilgiyle okuduğunu, lâkin ertesi gün New York'a gideceğı için Mr. Smith'le tanışmak şerefine erebileceğini hiç ummamış olduğunu bñdirdi... Amerikan Elçiliğı Mr. Smith'in geleceğini bildirmemişti, yoksa Bakan Bey elbet Başkan Adayıyla görüşmek için vakit ayırırdı...

Ben de, Amerika Birleşik Devletleri Cumhurbaşkanı büyük elçiyi geri çağırduğına göre, Mr. Smith'in ziyaretini gayri resmî olarak yapmayı daha uygun bulduğunu söyledim.

Bakan Bey, «Anlıyorum,» dedi. Sonra Mr. Smith'e dönerek ekledi: «Galiba Cumhurbaşkanımızla da görüşecekmişsiniz...»

«Mr. Smith henüz randevu talebinde bulunmadı. Önce sizi görmek istedi — siz New York'a hareket etmeden.»

Bakan gururlanarak, «Birleşmiş Mûletler önünde protestoda bulunmam gerek,» dedi. «Bir püro buyurur musunuz, Mr. Smith?»

Meşin bir kutu uzattı ve Mr. Smith bir püro aldı. Puronun üzerinde Senyor Pineda'nın markası bulunduğunu farkettiler.

Mr. Smith, «Nasü protesto?» diye sordu.

«Dominik Cumhuriyetinin sınırlarından yapılan baskınları protesto edeceğiz. Asilere Amerikan silâhı veriliyor. Delûlerimiz var.»

«Nasıl delû?»

«Amerikada imâl edilmiş revolverler taşıyan iki âsi ele geçirüdi.»

«Maalesef bu silâhları dünyanın her yerinde satın alabilirsiniz.»

«Ghana bizi destekliyeceğine söz verdi. Umuyorum ki diğer Afro-Asya ülkeleri de...»

Bakan Beyin sözünü keserek, «Mr. Smith sizi bambaşka bir mesele için görmeğe geldi,» dedim. «Birlikte yolculuk ettikleri çok yakın bir arkadaşı dün polisçe tutuklanmış.»

«Amerikalı mı?»

«Hayır. Jones adında bir ingiliz.»

«İngiliz Elçiliği soruşturmada bulunmuş mu? Bu aslında İç İşleri Bakanlığını ilğüendiren bir meseledir.»

«Lâkin, Ekselans, sizin bir sözünüz...»

«Başka bir bakanlığın işlerine müdahale

edemem. Kusura bakmayın. Affedersiniz. Mr. Smith bunu anlayacaktır.»

Mr. Smith ondan hiç ummadığım bir sertlikle bizim konuşmamıza karıştı:

«Hiç olmazsa hangi suçla itham edildiğini öğrenebilirsiniz — değil mi?»

«Suç mu?»

«Suç ya.»

«Hâ — suç.»

Mr. Smith, «Tam üstüne bastınız,» dedi. «Suç.»

«İlle bir suçla itham edümesi şart değildir. Siz en kötü ihtimal üzerinde duruyorsunuz.»

«öyleyse hapsetmek neye?»

«Meseleye dair hiçbir bügim yok. Ortada araştırılması gereken bir husus olsa gerek.»

«öyleyse bir sorgu hâkiminin karşısına çıkarılıp kefaletle serbest bırakılması gerekir. Makûl bir miktar kefaleti ben üzerime alırım.»

Bakan, «Kefalet mi?» dedi. «Kefalet?» **Pu**rosunu bir sorgu işareti gibi dikerek bana doğru döndü. «Kefalet nedir?»

«Zanlı kişi mahkeme gününden önce kaçtığı takdirde hükümetin elinde kalan emanet parası,» diye cevap verdim. Sonra, «Yüksek bir miktar olabüir,» diye ekledim.

Ve Mr. Smith'e de, «Buradaki kanunun temeli Napolyon Kanununa dayanır,» diye izah ettim. «Anglo □ Saxon kanunlarından farkı vardır.» ,

«Lâkin bir adamı neyle suçladıklarını açıklamak zorunda değiller mi?»

«Evet, sırası gelince.»

Sonra Bakana dönerek çabuk çabuk Fran□

sızca konuşmağa başladım. Gerçi Mrs. Smith, Fransızca Ders Kitabındaki dördüncü derse ulaşmıştı ama Mr. Smith bu düden pek az anlıyordu.

«Politik bir hata yapılmış sanıyorum,» dedim. «Başkan Adayı bu Jones denüen adamın şahsî dostu olur. Tam New York'a giderayak araya soğukluk sokmasanız uygun olur. Demokratik ülkelerde muhalefetle iyi geçinmenin ne önemli olduğunu bilirsiniz. Ortada gerçekten çok büyük bir mesele yoksa bence bırakın Mr. Smith dostunu görsün. Yoksa hiç şüphe yok ki dostunun... belki de... kötü muameleye maruz kaldığına inanacaktır.»

«Mr. Smith Fransızca biliyor mu?»

«Hayır.»

«Nasıl diyeyim, polisin görev hududunu biraz aşmış olması daima ihtimal dahilindedir. Mr. Smith bizim polislerimize dair kötü fikir edinsin istemem.»

«Önceden bir doktor gönderip duruma çeki düzen verseniz?»

«Aslında saklayacak bir şeyimiz yok, tabii. Yalnız şu var ki bazan tutuklular uslu durmuyor da... Eminim ki sizin ülkenizde bile...»

«Öyleyse meslekdaşınıza bir kaç söz söyleyivereceksiniz, değil mi? Bana kalırsa Mr. Smith size teminat olarak bir miktar para yatırsın, (Dolar, tabii); Mr. Jones'in karakolda yapması ihtimali olan zarar-zıyanlara karşı.»

«Elimden geleni yaparım. Cumhurbaşkanı araya karışmadığı takdirde. O karışırsa hiç bizim elinden birşey gelmez.»

«Pekâlâ.»

Bakanın arkasında Papa Doc'un portresi asılıydı — Baron Samedi'nin mezarlarda. kol gezerken giydiği cinsten simsiyah bir frak giymiş olarak, gözlüğünün kaim camları ardından, ifadesiz, miyop gözleriyle bizleri süzüyordu. Söylentüere bakılırsa bazan Tontonların kurnalılarının yavaş ölümünü bizzat seyrettiği olurmuş. Bu gözler değişmezmiş hiç. Doktor Duvaüer'in ölümlere karşı duyduğu ügi tamamen tıbbî olsa gerek.

Mr. Smith'e, «iki yüz dolar verin bana,» dedim.

Cüzdanından iki taze yüzlük ayırdı. Cüzdanın öbür gözünde karısının, dizi battaniyeli bir resmi olduğunu gördüm. Banknotları Bakanın masasma bıraktım. Bakan paraya biraz küçümsiyerek bakmış gibi geldi bana. Lâkin Jones'in bundan fazla edeceğine inanamıyordum.

Kapıda dönerek, «Acaba Doktor Phüipot şehirde mi?» diye sordum. «Kendisiyle otelime dair bir konuşacağım var da — bir lâğım meselesi.»

«Kendisinin yeni bir hastane projesiyle ügüi olarak güneyde, Les Cayes'de bulunduğunu sanıyorum.»

Haiti proje yönünden müthiş parlak bir ülkedir. Projeler, uygulanmağa başlanmadığı sürece, ügüüer için daima para demektir.

«Sizden haber bekliyeceğiz öyleyse, değü mi?»

«Elbette. Ama söz vermiyorum.»

Bakanın tutumu şimdi azıcık sert ve soğuktu. Kaç kere farketmişimdir —rüşvet bazan böyle sonuç verir— ilişkilerin anlamını değiştirir. Rüşveti sunan insan kendi itibarının bir parçasını yitirir. Artık daha aşağı seviyeye düşer — kadınla yatmak için para sayan birisi gibi. Belki de yanlış hareket etmiştim. Mr. Smith'i isimsiz bir tehlike halinde bırakmam daha iyi olurdu belki de. Rüşvet verenlerin aksine, şantaj yapanlar üstün durumlarını her zaman ellerinde tutarlar.

4

Gene de Bakan Bey sözünün eri çıktı; bir süre sonra tutukluyu görmemize izin verildi.

Ertesi gün öğleden sonra gittiğimiz karakolda en önemli kişi çavuş rütbeli polisti; bize refakat eden Bakanlık kâtibinden çok daha önemli. Kâtip bu büyük adamla göz göze gelmek için boş yere yırtındı adeta. Ama bütün öteki dilek, sahipleri gibi, tezgâh önünde sırasını beklemekten ^v başka çare bulamadı. Mr. Smith'le ben duvardaki, kurşuna dizilmiş âsi fotoğraflarının altında oturuyorduk. Resimler buruşup sararmıştı. Mr. Smith şöyle bir baktı bunlara, sonra telâşla başını çevirdi.

Karşımızdaki küçük bir odada, cakayla

giyinmiş, uzun boylu bir zenci oturmaktaydı. Ayaklarım masasının üzerine koymuş, o kara camlı gözlüğünün ardından, durmadan bize bakıyordu. Belki de sinirlerim ayakta olduğu için onun yüzünde iğrenç bir zaUmük ifadesi okuyordum.

Mr. Smith hafif bir gülümseyişle, «Bizi hiç unutmaz artık,» dedi.

Adam kendinden konuştuğumuzu anlamıştı. Masanın üzerindeki bir zile bastı ve bir polis memuru içeri girdi. Uzun boylu adam ayaklarım masanın üzerinden indirmeksizin ve gözlerini bizden ayırmaksızın bir soru sordu; polis bize şöyle bir baktıktan sonra cevap verdi ve o uzun, ısrarlı bakış gene devam etti. Başımı çeviriyordum ama bir süre sonra gene o yuvarlak, kapkara camlara doğru bakmaktan kendimi alamıyordum. Sanki gözlük değü dürbündü bu ve adam bu dürbünle önemsiz iki küçük hayvanın davranışlarım nicelemekteydi.

Huzurum kaçarak, «Belâlı herifin biri olduğu belli,» dedim.

Sonra birden farkına vardım ki adamın o ısrarlı, dik bakışma Mr. Smith de karşılık vermeğe başlamıştı. Zencinin gözlerini kırpıştırıp kırpıştırmadığı o kara gözlük camları yüzünden belli olmuyordu. Gözlerini zaman zaman yumup dinlendirse de farkma varamazdık. Ama zaferi Mr. Smith'in o mavi, yılmaz, amansız bakışları kazandı. Bir süre sonra adam ayağa kalktı ve ofisinin kapışım kapadı.

«Bravo!» dedim.

Mr. Smith, «Ben de onu unutmam artık,» dedi.

Bakan Kâtibine sıra gelinceye kadar yarım saat beklemiş olsak gerek. Diktatörlüklerde bakanlar gelir, gider. Port   au   Prince şehrinde sadece polis teşküâtının başkanı, Tonton'ların başkam ve saray muhafızlarının komutanı yerlerinden bir dereceye kadar emind er — sadece onlar maiyetlerindekiyle biraz güvenlik sağlıyab iyorlardı.

Bakanın kâtibi küçük bir el ulağıymı  a ına baştan savuldu ve bir onba ı önümüze geçerek bizi iki yanında hücreler sıralanmış olan ve hayvanat bahçesi gibi kokan bir koridora saptırdı.

Jones kıtık dolu bir   tenin yaniba ında, ters kapatılmış bir kovanın üzerinde oturmaktaydı. Yüzü flasterlerle zikzaklanmı tı ve sağ kolu da sargıyla vücuduna yapı tınlmı  duruyordu. Mümkün olduğu kadar çeki düzen vermişlerdi ona ama sol gözüne çiğ bir biftek olsa iyi gelirdi doğrusu. Küçük, pas rengi bir kan lekesi o kruvaze yeleğini insanın büsbütün gözüne batırıyordu.

Bizi, «Vay, vay, bak kimler gelmiş!» diye rek mesut bir g l mseyi le karşıladı.

«Polisin görev yapmasına karşı direniyor  mu sun,» dedim.

Ne eyle, «Onların uydurduğu masal,» diye cevap verdi. «Sigara var mı?»

Bir sigara uzattım.

«F treli yok mu?»

«Yok.»

«Ne yaparsm — buna da   k r. İşlerin iyiye döndüğünü bu sabah sezdim, öğle yemeğinde fasulye verdiler. Sonra da doktorun biri

gelip tamirat yaptı.»

Mr. Smith, «Neyle suçluyorlar sizi?» diye sordu.

«Suç mu?»

Bu söze Jones de Devlet Başkanı kadar şaşırılmış gibiydi.

«Yani ne yapmışsınız, Mr. Jones?»

«Yahu, herhangi bir şey yapmağa fırsat mı bıraktılar? Gümrükten bile geçmemiştim daha.»

«Ama bir sebep olmalı, değil mi? Belki sizi bir başkasıyla filân karıştırmışlardır?»

Jones, «Durumu bana henüz pek açık olarak anlatmadılar,» dedi. Sol gözüme sakınarak dokundu. «Halim hayli berbat olsa gerek.»

Mr. Smith öfkesi kabarak, «Yatak diye bunu mu verdüer size?» diye sordu.

«Daha kötü yerlerde de yattık biz.»

«Nerde meselâ? Doğrusu ben bundan berbatım hayal...»

Jones üstünkörü bir ifadeyle, «Savaş sırasında, canım,» diye cevap verdi. Sonra, «Kıyamet, getirdiğim o tavsiye mektubundan koptu zannederim,» diye ekledi. «Gözden düşmüş birine hitaben yazılmış meğer. Büiyorum, Brown, sen benim kulağımı бүktün, ama genv kâtibi gibi senin de işi biraz şişirdiğini sandım ben.»

Ben, «Tavsiye mektubunu kimden alnıştın?» diye sordum.

«Leopoldville'de tanıştığım biri yazdı^1.»

«Ya Leopoldvüle'de ne işin vardı?»

«Bir yıldan fazla zaman geçti aradan. Berçok seyahat ederim.»

Bana öyle geliyordu ki Jones içinde bulunduğu hücreyi de yadırgamamış, uzun bir yolculukta kalkılıp konulan sayısız uçak alanları kadar **tabu** karşılamıştı.

Mr. Smith, «Sizi buradan çıkartmamız şart,» dedi. «Mr. Brown sizin maslahatgüzarla konuştu. Sonra ikimiz birden Devlet Bakanına çıktık. Sizin için kefalet bile ödedik.»

«Kefalet mi?» Jones realiteleri Mr. Smith'den daha iyi kavrayabiliyordu. «Bana gerçekten yardım etmek istiyorsanız ne yapabilirsiniz, söyleyim. Sonradan size öderim, tabü. Çıkar-ken çavuşa yirmi dolar veriverin.»

Mr. Smith, «Elbette,» dedi. «İşe yarar mı dersiniz?»

«Hem de nasü! Başka birşey daha var. Şu tavsiye mektubu meselesini düzeltirsem gerek. Biraz kâğıtla kaleminiz var mı?»

Mr. Smith kâğıtla kalemi verdi ve Jones birşeyler yazmağa başladı.

«Zarfınız yok mu?»

«Maalesef.»

«Öyleyse ifademi biraz değiştireyim.»

Jones bir an duraladı. Sonra bana sordu :

«Fabrikanın Fransızcası nedir?»

«Usine?»

«Lisana pek kabüiyetim yoktur ama biraz Fransızca kaptım.»

«Leopoldvüle'den mi?»

«Lütfen bunu da çavuşa veriverin ve yerine iletmesini söyleyin.»

«Çavuşun okuması var mı?»

«Zannederim.»

Jones kalemi Mr. Smith'e geri verirken

ayağa kalktı ve görüşmeyi sona erdirdiğim belirtten nazik bir tavırla,

«Geldiğinize çok memnun oldum,» dedi.

Ben bir taşlama ifadesiyle, «Başka bir randevun mu var yoksa?» diye sordum.

«Doğruyu söylemek geerkirse o yediğim fasulyeler harekete geçti. Kova ile randevum var. Birimizden birinizde biraz daha kâğıt varsa...»

Aramızda üç eski zarf, bir eski makbuz Mr. Smith'in not defterinden bir sayfa ve benim nasılsa yırtıp atmamış olduğum, New York'lu bir emlakçıdan gelen ve şimdilik Haiti'de otel satın almak isteyen müşterisi bulunmadığını söyleyen bir mektup topladık.

Dışarki koridora çıktığımız zaman Mrs. Smith, «Ne maneviyat var bu adamda!» diye söylendi. «Siz İngilizler Alman hava hücumlarına göğüs germenizi işte bu maneviyata borlusunuz. Bizzat Cumhurbaşkanına çıkmak pahasına bile olsa onu buradan kurtaracağım!

Eümde katlanmış duran kâğıda baktım, âstünde yazılı adı tanıyordum. Tonton subaylarından biriydi.

«Bilmem ki,» dedim, «bu işe daha fazla karışmamız doğru mu?»

Mr. Smith gururla, «Karıştık bir kere,» diye cevap verdi.

Onun «İnsanlık — Adalet — Hak — Hukuk» gibi, benim tanıyamadığım büyük anlamlardan konuştuğunu büiyordum. Boşuna Başkan Adayı olmamıştı!

BEŞİNCİ BOLÜM

Ertesi gün bir sürü olay Jones'in akıbetiyle ilgüenmeme engel oldu. Lâkin Mr. Smith' in onu biran büe unuttuğunu sanmıyorum. Sabah saat yedide yüzme havuzunda bir aşağı bir yukarı kulaç atarken gördüm onu ama bu yavaş, ölçülü hareketler —havuzun derin yanından sığ yanma, sonra gene geriye— herhalde onun düşünmesine yardımcı oluyordu. Kahvaltıdan sonra bir'kaç pusula yazdı ve karısı bunları portatif Corona marka makinalarında, iki parmakla daktiloya çekti. Mr. Smith bunları Joseph'e verdi ve yerli yerine ulaştırması için bir tah i çağırdı. Pusulalardan biri memleketinin elçiliğine ve bir ikincisi de, atanmasını o sabah Petit Pierre'nin gazetesinde okumuş olduğumuz yeni Kalkınma Bakanınaydı.

Mr. Smith yaşma göre müthiş enerjikti. Bir yandan, günlerden birgün Haiti halkının karakterin¹ ki ,sitleşmeyi ve ihtirasları yok edecek oUn Vejeteryan Merkezini tasarlıya

dursun, öbür yandan mahpushane hücreesindeki kovanın üzerinde oturmuş bekleyen Jones'i de bir an için zihninden çıkarmıyordu — bundan eminim.

Ve gene aynı zamanda, Amerikada oturduğu şehirde çıkan haftalık gazeteye söz vermiş olduğu, seyahatine dair bir de makale hazırlamaktaydı. Bu gazetenin demokratik, ırk ayırımına karşıt ve et yemezliğe karşı sempatican olduğunu söylemeğe hacet yok, tabii. Mr. Smith bir gün önce benden makalesini gözden geçirerek, Haiti'ye dair yanlış birşey yazıp yazmadığımı kontrol etmemi istemişti. Serhatleri aşan bir akıncının buruk gülüşüyle,

«Yürüttüğüm fikirler tamamen kendimin, **tabu,**» demişti.

Zihnimi dağıtmağa yarayan şeylerden biri çok erken, daha ben kalkmazdan önce oldu. Joseph kapıma vurup girdi ve bütün tahminlerimizin aksine olarak, Doktor Phüipot'un cesedinin bulunmuş olduğunu haber verdi. Bunun sonucu olarak da bir çok kimse evlerinden kaçmış ve Venezüella Büyük Eçiliğine sığınmışlar ki bunların arasında bir emniyet âmiri, postane müdür yardımcılarında biri ve bir de öğretmen varmış. Bunların Eski Bakanla ilişkilerinin ne olduğunu kimse büemiyormuş. Doktor Philipot'un intihar ettiği söyleniyormuşsa da başlı takilerin bu ölümüne nasıl bir ad takacaklarını kimse büemiyormuş tabii. Belki de Dominik Cumhuriyetinin eliyle işlenmiş bir siyasî cinayet olduğunu üeri süreceklardı. Cumhurbaşkanı'nın ateş püskürdüğü tahmin edüiyormuş. Zira Papa Doc'un Doktor Philipot'a dış büediği ve

onu ilk fırsatta ele geçirmek istediği bilinen bir şeydi. Son zamanlarda bir gece Doktor Phüipot, romu fazla kaçırdığı bir sırada, Papa Doc'un doktorluk ehliyetiyle alay etmiş de...

Joseph'i toplayabüdiği kadar havadis toplanın diye çarşıya gönderdim.

Zihnimi dağıtan ikinci şey Martha'nın oğlu Angel'in kabakulak olduğu haberiydi. Martha gönderdiği mektupta onun çok ıstırap içinde olduğunu söylüyordu (ben de, beter olsun, inşallah, diye düşünmekten kendimi alamıyordum). Martha çocuğun başım bırakmağa korktuğu için elçilikten ayrüamıyormuş onun için o gece, kararlaştırdığımız gibi Kolomb heykeli-nin dibinde buluşmamız imkânsızmış. Zaten uzun bir ayrılıktan sonra benim elçüiği ziyaret etmemde bir sakınca da göremiyormuş. Gayet **tabu** olurmuş bu. Sokağa, çıkma yasağı kaldıralıberi bir çok kimseler çat kapı uğramayı âdet edinmişler. Kapıdaki nöbetçi polis de saat akşam dokuzda mutfağa girip bir bardak rom içmek âdetindeymiş. Martha bu ziyaretçüerin bir gün alelacele siyasî ütica hakkı istemek ihtimaline karşı şimdiden hazırlık yaptıklarını tahmin ediyordu. Mektubunun sonuna : «Gelirsen Luis memnun olur. Senden daima bahsediyoruz,» diye bir not eklemişti ki bu cümle iki anlama çekilebüirdi.

Joseph kahvaltıdan sonra, Mr. Smith'in makalesini okuduğum bir sırada ofisime geldi ve Doktor Philipot'un cesedinin meydana çıkmasına dair, polisin değilse bile bütün çarşı esnaf ınm bildiği şeyleri anlattı:

Doktor Maeiot'la benim eski astrologun

bahçesinde haftalarca gizli kalacağını umduğumuz cesede polisin dikkatini çeken şey binde bir raslanacak bir tesadüf olmuştu — acayip, inamlmaz bir tesadüf: otelin aşağı yanındaki barikatte nöbet tutan nülislerden biri o sabah erkenden Kenscoff'daki büyük pazar yerme giden köylü kadınlardan birini gözüne kestirmiş. Onun barikatten geçmesine izin vermemiş zira sırtındaki kat kat iç   eteklerin altında birşeyler gizlediğini iddia ediyormuş. Sonunda kadıncağız iç   eteklerinin altında ne olduğunu adama göstermeyi teklif etmiş ve böylece yan yola saparak. astrologun terkedilmiş bahçesine gitmişler. Kadıncağız önündeki uzun yolu biran önce bitirmeğe sabırsızlandığı için hemen diz üstü çöküp eteklerini kaldırmış, başmı yere dayanış ve birden eski Kalkınma Bakanının camı laşmış gözleriyle karşılaşmış. Hemen tanımış ölüyü. Zira Doktor Phüipot politikaya atılmazdan önceki günlerinde bu kadının kızının güç bir doğum yapmasına yardım etmişmiş.

Bahçıvan pencerenin altındaydı onun için Joseph'in anlattıklarına pek fazla ügi göstermemeğe çalışıyordum. Mr. Smith'in makalesinin bir sayfasını çevirdim:

ı

«Mrs. Smith'le benim Phüadelphia'dan ve sevgili dostlarımızdan ayrılırken duyduğumuz derin üzüntü çok geçmeden Medea gemisinde yeni yeni dostlar edinmenin sevinci içinde kayboldu. ...»

Joseph'e, «Neden polise gitmişler?» diye sordum.

Zira cesedi bulan çiftten umulacak hare 

ket, hemen oradan sıvışmak ve kimseye birşey söylememekti.

«Kadın bağırmak öyle yüksek, öteki müisler var gelmek.»

Mrs. Smith'in daktiloya çekmiş olduğu makalenin birkaç sayfasını atladım ve Medea gemisinin Port-au-Prince limanına giriş kısmına geldim.

«Bir siyah cumhuriyet — hem de tarihi, sanat ve edebiyatı olan bir siyah cumhuriyet. Sanki bütün yeni Afrika cumhuriyetlerinin geleceğini, büyüme buhranlarının sona erdiği çağı görür gibiydim... Tabii ki Haiti'de yapüacak çok şey var, henüz; Haiti'nin başından monarşi, demokrasi ve diktatörlük rejimleri geçti fakat bir zenci diktatörlüğünü beyaz dikta rejimleriyle aynı şeküde yargılayanlarız. Haiti'de tarih ancak bir kaç yüz yü meselesidir ve eğer biz iki bin yü sonra hâlâ hatalar yapıyorsak buradaküerin de hata yapmaya bizden çok daha fazla hakları yok mu? Belki de bu hatalardan ders almasını bizlerden daha iyi bükceklerdir.

«Yoksüük var burada; sokaklarda düenüküer ve polis baskısını gösteren bazı belirtiler var,» (Jonesin hücre içindeki halini unutmamıştı) «lâkin New York'a ük olarak ayak basan bir zenci, acaba, Port-au-Prince gümrüğünde Mrs. Smithle bana gösterilen nazikliği ve dostane yardımını beyaz adamlardan görebilir miydi?»

Başka bir diyara dair yazılmış bir makalevdi sanki bu okuduğum.

Joseph'e, «Cesedi ne yapıyorlar?» diye sordum.

Polis cesedi alakoyamak istemiş ama morgdaki buz makinası işlemiyormuş.

«Madam Philipot'un haberi var mı?»

«Var ya. O kaldırmak onu Mösyö Hercule Dupont'un cenaze salonunda. Ben zannetmek onlar var onu gömmek çok çabukçabuk.»

Doktor Philipot'un cenaze töreniyle ilgilenmekten kendimi alamıyordum: otelimde ölmüştü. Joseph'e,

«Tören hakkında bana bügi getir,» dedim ve gene Mr. Smith'in seyahatnamesine döndüm.

«Benim gibi tanınmamış bir yabancının daha Port-au-Prince'ye geldiği ilk günde Devlet Bakanı tarafından kabul edümesi de burada her yönden gördüğüm şaşırtıcı nazikliğin bir örneğidir. Devlet Bakam, Birleşmiş Milletlerin bir toplantısına katümak üzere New York'a hareket etmek üzereydi. Bununla beraber bana kıymetli vaktinden yarım saat ayırdı ve İçişleri Bakanına şahsen ricada bulunarak benim, Medea gemisinden yol arkadaşım olan bir İngüiz centümenini hapishanede ziyaret edebümemi sağladı. Bu arkadaş, Haiti'den çok daha eski memleketlerde bile mümkün olan bir bürokrasi hatası yüzünden, maalesef, polisin gadrine uğramış bulunuyordu. Bu meseleyi yalandan izliyorum fakat alacağımız sonuca dair zerrece şüphem yok. Eskidenberi, bütün zenci dostlarımda (ister New York'un nisbeten özgür havasında, ister Missisipi'nin maskesiz istibdatı altmda yaşar olsunlar), daima bulduğum iki köklü haslet, adalet kaygusu ve insanlık

onuruna karşı besledikleri saygıdır.»

Churchill'in yazılarını okurken insan, tarihî bir topluluğa seslenen bir hatiple karşı karşıya olduğunu hisseder. Mr. Smith'i okurken de küçük bir taşra şehrinde konuşma yapan bir konferansçıyı dinler gibiydim. Etrafım iyi niyetli, başları şapkalı, orta yaşlı hanımlarla sarılmıştı sanki.

«Yeni atanan Sağlık ve Sosyal Kalkınma Bakanıyla tanışmayı ipe çekiyorum. Kendisiyle konuşmak istediğim konunun benim gönlümde yatan bir aslan olduğunu bu gazetenin okurları eskidenberi bilir: Bir Vejeteryan merkezi kurmak! Birleşmiş Miletler nezdindeki bir Haiti'li diplomat bana eski bakan Doktor Phüipot'a hitaben bir tanıtma mektubu vermişti ama yazık ki Doktor Phüipot hâlen Port-au-Prince'de bulunmuyor. Maamafih okuyucularıma söz veririm ki içimdeki heves sayesinde bütün engeUeri aşacak ve gerekirse bizzat Cumhur Başkanına kadar çıkacağım. Cumhur Başkanından çok anlayış ve yardım göreceğimden eminim zira kendisi politikaya atılmazdan önce, müthiş bir tifo salgını sırasında doktor olarak herkesin hayranlığını kazanmıştı. Kenya Başvekili Mr. Kenyatta gibi Doktor Duvalier de aynı zamanda bir antropolog olarak çevresinde izler bırakmıştır.» (Hem de ne iz, diyerek Joseph'in sakatlanmış bacaklarını düşündüm).

O sabah daha sonra Mr. Smith, makalesi hakkındaki düşüncelerimi öğrenmek üzere, uı tangaç bir tavırla yanıma geldi.

«Baştakilerin çok hoşuna gidecek,» dedim.

«Okumayacaklar ki! Bu gazete Wisconsin dışında satılmaz.»

«Baştakilerin bu makalenizi okumayacaklarından pek o kadar emin olmayın. Bugünlerde Haiti'den harice pek mektup gönderiliyor, istedikleri şeyi sansür etmeleri işten bile değil.» 1

Mr. Smith inanmazlıkla, «Yani zarfı açarlar mı demek istiyorsunuz?» diye sordu. Ama sonra hemencecik, «Ne yaparsınız?» diye ekledi. «Böyle şeylerin U.S.A. da büe olduğu görülmüştür.»

«Ben sizin yerinizde olsam — neme gerek— Dr. Phüipot'a hiç değinmezdim.»

«Ama kötü birşey demedim ki!»

«Şu sırada baştaküer bu konuda biraz fazla hassas olabüirler. Çünkü Doktor Phüipot kendini öldürmüş de!»

Mr. Smith, «Vah vah! Zavallı adam!» diye inledi. «Bu işi hangi sebeple yapmış olabilir?»

«Korku.»

«Bir suç mu işlemişt?»

«Suç işlemiyen kim var ki? O da Cumhur Başkanının aleninde konuşmuştu.»

O ihtiyar, mavi gözler öte yana çevrildi. Mr. Smith bir yabancıya — hele esircüerin soyundan gelme bir beyaz adama karşı hiçbir şüphe belirtisi göstermemeğe kararlıydı.

«Karısını görmek isterim,» dedi. «Belki yapabüeceğim bir yardım vardır. Hiç olmazsa Mrs. Smith'le ben çiçek göndersek iyi olur.»

Siyah adamları ne kadar severse sevsin, beyaz bir dünyaydı onun içinde yaşadığı; bun

dan başka dünyaları da bilmiyordu.

«Ben sizin yerinizde olsam yapmam.»

«Niçin?»

Ona lâf anlatabüceğimden pek umudum yoktu. Aksiliğe bakın ki tam o sırada Joseph içeri girdi. Doktor Philipot'un nâşını Mösyö Dupont'un cenaze salonundan almışlar; Petionville mezarlığına götürüyorlarmış ve şu sırada otelimizin aşağısındaki barikattaymışlar.

«Acele etmişler.»

Joseph, «Onlar var çok tasa,» diye cevap verdi.

Mr. Smith, «Artık korkacak birşeyleri kalmamıştır herhalde,» dedi.

«Sıcaktan başka,» dedim.

Mr. Smith, «Ben de korteje katılacağım,» dedi.

«Sakın ha! Aklınızdan bile geçmesin!»

Birden o mavi gözlerin nasıl bir öfkeyle parlıyabileceğini gördüm.

«Mr. Brown, siz benim bekçim değüsiniz. Mrs. Smith'i de çağıracağım ve ikimiz de...»

«Hiç olmazsa onu bırakın. Anlamıyor musunuz, nasıl bir tehlikeye...?»

Ve bu tehlikeli «tehlike» sözünün tam üzerine Mrs. Smith girdi.

«Ne tehlikesi?» diye âdeta hesap sordu.

«İki gözüm, hani şu tavsiye mektubu getirdiğimiz zavalh Doktor Philipot kendi canına kıymış.»

«Niçin?»

«Sebebi pek bilinmiyormuş. Cenazesini Petionville'ye gömmeye götürüyorlarmış. Bence korteje katılsak iyi olacak. Joseph, lütfen, s'il

vous p  ait, bir taksi...»

Mrs. Smith, «Hangi tehlikeden bahsediyordunuz?» diye sordu.

«Ne biçim bir memlekette olduğunuzu hiç biriniz farketmiyor musunuz? Ne olacağı belirsiz!»

«Canca ızım, Mr. Brown, benim cenazeye tek başıma gitmemin daha iyi olacağım s yl  yordu.»

«Bence hiç birinizin gitmesi doğru değil, çılgınlık olur bu.»

«Ama... Mr. Smith söyledi size.. Doktor Philipot'a hitaben yazılmış bir mektup vardı elimizde. Bir dostumuzun dostudur o.»

«Bu hareketiniz politik bir jest olarak yorumlanacaktır.»

«Mr. Smith'le ben politik jestlerden hiç bir zaman  rkmemi izdir. Hayatım, koyu renkli bir elbisem var... iki dakika izin ver bana.»

«Bir dakika bile izin veremez,» dedim. «Dinleyin bakın.»

Benim ofisten bile aşağıdaki bayırdan ak-seden sesleri duyabiliyorduk ama normal bir cenaze töreninin sesine benzemiyordu bu. Ne köylü cenazelerinin    n müziği vardı, ne de  ehirli cenazelerinin a ırba lılı ı. Ah ve vah eden sesler de  di bunlar:  eki iyorlardı; ba ırıyorlardı.  amatanın arasından bir kadının sesi yükseldi.

Ben engel olacak fırsat bulamadan kan   koca Smith'ler bahçedeki araba yolundan a a ı ko ma a ba lad ar. Başkan Adayı birazcık

önde gidiyordu. Bunu belki de koşuculuğuna değil de protokola borçluydu zira Mrs. Smith'in daha iyi koşucu olduğundan şüphe edilemezdi. Ben de, daha ağır adımlarla ve isteksizlikle, onların peşinden gittim.

Hotel Trianon, Doktor Phüipot'un dirisine de ölüsüne de sığınak olmuştu ve henüz ondan kurtulmuş değüdik :

Tam bizim yolun ağzmda, cenazesinin taşındığı arabayı gördüm. Besbelli Petionvüle yönünden geri dönüp tekrar şehre doğru yönelmek için bizim yola arkalamıştı. Etrafta dolaşan sahipsiz, aç kedüerden biri, korkusundan olacak, cenaze arabasının üstüne sıçramıştı ve şimdi orada, sırtını kamburlaştırmış, tüyleri diken diken, yıldırım çarpmışcasma titreyip duruyordu. Hiç kimse kediye kovmağa kalkışmamıştı. Belki de Haiti'lüer onun eski Bakanın ruhuna sahip olduğuna inanıyorlardı.

A

Bir seferinde, bir kor diplomatik resmi kabulünde tanışmış olduğum Madam Philipot cenaze arabasının önüne geçmiş, şoföre, «Geriye dönemezsin!» diye meydan okumaktaydı. Yaşı henüz kırkı bulmamış olan, buğday tenli, son derece güzel bir kadındı ve şimdi kollarını açmış olarak, unutulmuş bir savaşm şerefine dikilmiş bir heykel gibi duruyordu.

Mr. Smith tekrar tekrar, «Ne var? Ne oluyor?» diye sormaktaydı.

Siyah, mükellef ve ölümün armalarıyla damgalı olan cenaze arabasının şoförü kornaya bastı — cenaze arabalarının kornaları olabileceği hiç aklıma gelmemişti. Arabanın iki ya

nına geçmiş olan, siyahlar giymiş iki erkek, şoförle çatışıyorlardı. Bu adamlar bizim yolda park etmiş olan döküntü bir taksiden çıkmışlardı. Şosede, burnu yokuş yukarı, Petionvüle'ye doğru çevrümüş duran bir taksi daha vardı. Bunun içinde, yüzünü pencereye yapıştırmış olarak küçük bir çocuk oturmaktaydı.

Bütün cenaze korteji de bundan ibaretti,

Mr. Smith gene kaygı ve üzüntüyle, «Ne oluyor burda?» diye bağırdı ve arabanın cam çatısında duran kedi ona doğru hırladı.

Madam Phüipot şoföre, «Salaud — Pis Herif» ve «Cochon — Domuz» diye bağırdı, sonra koygun çiçeklere benzeyen gözlerini Mr. Smith'e doğru ateşle çevirdi. Ingüizceyi tanımıştı.

• «Vous etes Americain? — Siz Amerikalı mısınız?» diye sordu.

Mr. Smith de Fransızca bilgisini son sınırlarına kadar zorlayarak, «Oui,» diye cevap verdi.

Madam Phüipot hâlâ cenaze arabasının önüne dikümiş olarak, «Bu Cochon, bu salaud şehre geri dönmek istiyor,» diye bağırdı.

«Ama neden?»

«Yukardaki barikatte duran milisler geçirmiyorlar bizi de ondan.»

Mr. Smith şaşkınlık içinde, «Ama neden, neden,?» diye tekrarlıyordu.

İki siyahlı adam taksilerini bizim yolda bırakarak gayet kararlı bir tavırla, yokuş aşağı, şehre doğru yürümeğe başladılar. Başlarına birer sunidir şapka geçirmişlerdi.

Madam Phüipot Mr. Smith'e cevapla, «Kocamı katlettiler, şimdi de kendi aile kabristanı

miza gömdürtmek istemiyorlar,» dedi.

«Ama ortada bir yanlışlık olacak herhalde.»

«O salaud'a söyledim, barikatı yarıp geçsin diye. Bırak ateş etsinler! Bırak onu öldürdükleri gibi karısıyla çocuğunu da öldürsünler!» Sonra kadın mantıksız bir küçümsemeyle, «Zaten varsan baksan tüfeklerinde kurşun bue yoktur!» diye ekledi.

Taksideki çocuğun, «Maman, maman — ane, anne!» diye seslendiği duyuldu.

«Cheri — canım?»

«Sen bana vanilyan dondurma söz verdiğin.»

«Bir parçacık bekle, şekerim.»

Ben, «öyleyse aşağıdaki barikattan sorgusuz geçebüdiniz demek?» diye sordum.

— «Evet, evet — anlarsınız ya — biraz parayla.»

«Yukarda para kabul etmediler öyle mi?»

«Emir almışlar. Korktular.»

Ben de Mr. Smith'in sözlerini tekrarhıyarak, «Bir yanlışlık olsa gerek,» dedim ama ben reddedüen rüşveti düşünüyordum.

Kadm, «Siz bu memlekette oturuyorsunuz,» dedi. «Yanlışlık olduğuna gerçekten inanıyor musunuz?»

Gene şoföre döndü ve, «Devam et, yokuş yukarı — salaud,» dedi.

Bu sefer kedi bu hakareti kendi sütüne alınmış gibi en yakındaki ağaca doğru sıçradı. Pençeleri ağacın kabuğunda cazırtıyla kaydı, sonra tutundu. Başım arkaya çevirerek hepimize doğru, son bir defa, aç bir nefretle

tısladı ve sonra bugenvülerin içine karışıp gitti.

Deminki o siyahlar giymiş iki erkek ağır ağır yokuş yukarı geldiler. Sinmiş gibi bir hal-leri vardı. Bu arada tabuta bakacak vakit bulmuşum. Bu cenaze arabasına lâıyk, lüks bir şeydi ama üzerinde sadece tek bir çelenk ve tek bir kart vardı. Eski Bakanın kaderi yapayalnız ölmek ve yapayalnız gömülmekti besbelli.

Şimdi yanımıza gelmiş olan iki adamı birbirinden ayırt etmek imkânsız gibi birşeydi. Sadece bir tanesi öbüründen bir santimetre kadar daha uzuna benziyordu ki bu da şapkasından olabüirdi.

Daha uzun boylusu anlattı: «Aşağıki barikata kadar gittik, Madam. Oradaki milisler de bizim cenazeyi şehre döndürmemize izin ve remiyeceklerini söylüyorlar. İzm kâğıdı gerekiyormuş.»

«Kimden?»

«Sağlık ve Kalkınma Bakanlığından.»

Hepimiz aynı anda dönerek, pirinçten sapları işü işü yanan o mükeüef tabuta baktık.

Ben, «Bakan Bey burda yatıyor,» dedim.
«Bu sabah yenisi atandı.»

«Mösyö Hercuk Dupont siz misiniz?»

«Ben Mösyö Clement Dupont'um. Mösyö Hercuk Dupont budur.»

Mösyö Hercuk başındaki siUndir şapkayı çıkardı ve gövdesini kalçasından öne doğru kırarak beni selâmladı.

Mr. Smith hâlâ, «Ne oluyor?» diye soruyordu.

Anlattım.

Mrs. Smith sözümü yarıda keserek, «Ama gülünç birşey bu!» dedi. «Yani birinin işlediği saçma bir hata düzletilinceye kadar cenaze burada bekliyecek mi?»

«Ben bunun bir hata olmadığından korkmağa başlıyorum.»

«Başka ne olabüir?»

«Öç almak. Onu canlı olarak ele geçiremedüer ya!» ^{j¹^}

Madam Phüipot'a dönerek, «Yakında gelirler,» dedim. «Çocukla beraber otele gitseniz daha iyi.»

«Kocamı yol ortasında bırakıp ha? Asla!»

«Hiç olmazsa çocuğu otele gönderin. Joseph ona dondurma verir.»

Güneş şimdi hemen hemen dikey olarak tam tepemizdeydi; cenaze arabasının camlarından ve tabutun üzerindeki madenî kısımlardan etrafa ışık çubukları sıçrayıp duruyordu. Şoför motörü söndürdü ve tâ uzaklara, ve [□] şehrin kenar mahallelerinde, bir köpeğin uluduğu yerlere kadar uzanan âni sessizliği duyduk.

Madam Phüipot taksinin kapısını açtı ve oğlam kucaklayıp dışarı çıkardı. Çocuk anasından daha siyahtı ve gözlerinin akları iri iriydi. — Yumurta gibi. Anası ona otele gidip Joseph'i bularak dondurma istemesini söyledi ama çocuk gitmek istemiyordu. Annesinin eteğine asılmıştı.

«Mrs. Smith, çocuğu siz götürün otele,» dedim.

Mrs. Smith duraladı.

«Bir olay çıkacaksa ben burda, Madam Phüipot'un yanında kalsam iyi olur... Hayatım, sen götür onu.»

«Ruhum, seni bırakmak ha? Asla!»

Ağaçların gölgesinde hareketsiz oturan taksi şoförleri o zamana kadar dikkatimi çekmemişti. Şimdi ise biz konuşurken onlar aralarında işaretleşmişler gibi birden, aynı zamanda canlandı. Bir tanesi taksisini bizim yoldan şoseye çıkardı. Diğer de geri basarak döndü. Vites gıcirtüarı arasında, iki döküntü yarış arabası gibi peşpeşe yokuş aşağı kaydılar ve şehir yolunu tuttular. Onların aşağıdaki barikatta durup tekrar hareket ettiklerini ve sonra uzaklaşıp sessizliğe karıştıklarını duyduk.

Mösyö Hercule Dupont hafifçe öksürüp boğazım temizliyerek konuştu:

«Çok haklısınız, Mösyö Brown. Ben ve Mösyö Clement çocuğu otele götürelim.»

İkisi de çocuğun birer elinden tutular ama o onlardan kurtulmak için çırpındı.

Annesi, «Git, şekerim,» dedi. «Otelde vanilyalı dondurma var.»

«Üzerine çikolatalı sos da koyacaklar mı?»

«Tabii, tabu, he istersen koyacaklar.»

Palmiye ağaçlarının ve bugenvü sarmaşıklarının arasından otele doğru yürürken çok tuhaf bir grup meydana getiriyorlardı: iki tane silindir şapkalı, orta yaşlı ikiz kardeş. Ve aralarında çocuk... Gerçi Trianon Oteli bir el

çilik değildi ama, galiba Dupont Kardeşler için şu sırada bir çeşit güvenlik vadediyordu: ne olsa ejnebi mülkü.

Şimdi cenaze arabasının şoförü de — onu tamamen unutmuştuk — apar topar aşağı atladı ve onlara yetişmek için bir koşu kopardı.

Madam Phüipot, Smith'ler ve ben cenazeyle yalnız kalmıştık ve sessizlik içinde, yol boyunca uzanan o öbür sessizliğe kulak kabartıyorduk.

Mr. Smith bir süre sonra, «Şimdi ne oluyor?» diye sordu.

«Bizim elimizde birşey yok. Bekliyoruz. O kadar.»

«Neyi bekliyoruz?»

«Onları.»

İçinde bulunduğumuz durum bana, kuytu dolapların içinden birşeylerin çıkıp üzerimize atılmasını beklediğimiz çocukluk günlerinin kâbuslarını hatırlatıyordu. Hiç birimiz diğerlerinin yüzüne bakıp da kendi korkumuzun aksini görmeğe teşne değildik onun için arabanın cam duvarından içeri, bütün bu olaylara sebep olan o pirinç saplı, yepyeni, pırıl pırlı tabuta bakıyorduk.

Tâ uzakta, uluyan köpeğin bulunduğu tarafta bir otomobü uzun bayırı tırmanmağa başlamıştı.

«Geliyorlar,» dedim.

Madam Phüipot alnım cenaze arabasının camına dayadı ve aşağıdaki otomobü ağır ağır bize doğru tırmanmakta devam etti.

Madam Phüipot'a, «Siz de otele gitseniz iyi olacak,» dedim. «Hattâ hepimiz birden

gitsek bizim için daha hayırlı olur.»

Mr. Smith, «Hiç birşey anlamıyorum,» dedi. Elini uzattı ve karısının bileğini kavradı.

Otomobil aşağıki barikatta durmuştu: Motorunun işlediğini duyabiliyorduk. Sonra en aşağı vitesle yavaş yavaş yoluna devam etti ve işte şimdi artık meydana çıkmıştı — Amerikanın Haiti yoksullarına yardımında bulunduğu günlerden kalma büyük bir Cadillac.

Yanımızda durdu ve içinden dört adam çıktı. Başlarında yumuşak şapkalar ve gözlerinde kocaman camlı güneş gözlükleri; bellelerinde tabancaları da vardı ama sadece bir tanesi tabancasını çekmek zahmetine katlandı. Cenaze arabasına yürüdü ve tabancasıyla camdan duvarı kırmağa başladı; düzenli bir şekilde.

Madam Philipot ne kımüdiyor ne de bir ses çıkarıyordu. Benim elimden gelen de yoktu. Dört tane süâhla münakaşa edilemez! Olay bizim gözümüzün önünde geçiyordu ama bizi tanık olarak dinüyecek mahkeme yoktu ki!

Arabanın cam duvarı şimdi paramparça olmuştu ama Tonton'larm lideri sivri cam uçlarını tabancasıyla kırmakta devam ediyordu. Acelesi yoktu ve kimsenin eli çizilsin istemiyordu.

Mrs. Smith ansızın üeri atıldı ve Tonton üderinin omuzunu kavradı. Adam başını çevirdi ve o zaman onu tamdım. Karakolda Mr. Smith'in dik bakışlarından taciz olan adamdı. Silkinerek Mrs. Smith'in elinden kurtuldu ve eldivenli elini kesin ve kasıtlı bir hareketle kadının suratma bastırıp iterek onu bugenvü

sarmaşıklarının arasına doğru itti. Mr. Smith'i tutmak için kollarımı dolamak zorunda kaldım.

«Yapamazlar bunu karıma!» diye bağıyordu.

«Öyle bir yaparlar ki!» dedim.

Kollarınım çemberinden kurtulmak için çırpınarak, «Bırakın beni!» diye bağırdı.

Ömrümde böyle aniden değişen bir adam görme niştim. Tonton'a doğru,

«Hayvan herif!» diye haykırdı ama onlar ingilizce bümiyorlardı.

Mr. Smith kollarımda öylesine çırpınıyordu ki nerdeyse kurtulacaktı. Çok kuvvetli bir ihtiyarmış meğer!

«Sizi vururlarsa kimseye faydası dokunmaz!» dedim.

Mrs. Smith sarmaşık çalüarmın içine oturup kalmıştı. Belki de ömründe ilk defa olarak şaşkın bir hali vardı.

Tontons Macoute'lar tabutu arabadan çıldırdı ve Cadülac'a taşıdı. Bagaja soktular ama bir metre kadar yeri dışarda kaldı. Tontonlar hiç telâş etmeden tabutu bir parça urganla arabaya bağladılar. Aceleleri yoktu; kendüerine güveniyorlardı; kanun onlardı.

Şimdi Madam Phüipot hepimizi kendi kendimizden utandıran bir alçak gönüllülükle otomobile gitti ve kendisini de tabutla beraber götürmeleri için Tontonlara yalvardı. Bunu jestlerinden anlıyordum, yoksa bizim duyamıyacağımız kadar yavaş sesle konuşuyordu. Belki de cenazeye sahip çıkabilmek için, rüşvet teklif ediyordu. Bir diktatörlükte insan

hiç birşeye sahip değildir — ölmüş kocasına bile!

Tonton'lar kapıyı kadının yüzüne çarptılar ve otomobili yokuş yukarı sürdüler. Tabutun ucu, pazara götürülen meyva kasası gibi bagajdan dışarı çıkıyordu. Sonra Tonton'lar dönüş yapacak bir yer buldular ve geri geldiler. Mrs. Smith şimdi ayağa kalkmıştı. Hepimiz bir arada, küçük bir küme halinde duruyorduk ve suçlu bir halimiz^ vardı. Masum olan zanlılar zaten hep suçlu gibi dururlar nedense.

Otomobü durdu, subay (ona subaylığı ben kondurdum zira bütün Tontonların üniforması şapkaları, güneş gözlükleri ve tabancalarından ibaretti.) Kapıyı açtı ve bana el etti. Cesur bir kahraman değilim ben. Buyruğuna boyun eğdim ve yolu geçerek onun yanına gittim.

«Bu otel sizin, değil mi?»

«Evet.»

«Dün karakoldaydınız?»

«Evet.» s

«Bir daha karşılaştığımız vakit öyle dik • dik bakma bana. Hoşlanmam bundan. Moruk kim?»

«Başkan Adayı.» <

«Ne demeye getiriyorsun? Nerenin Baş İkan Adayı?»

«Amerika Birleşik Devletlerinin.»

«Şaka yapma bana.»

«Şaka yaptığım yok. Gazeteleri okumadınız herhalde.»

«Neden gelmiş buraya?»

«Ben ne büeyim? Dün Devlet Bakanıyla

görüştü. Belki sebebini ona söylemiştir. Başkanla da görüşecek.»

«Şimdi Amerika'da seçim zamanı değil. Artık bu kadarım büyüz.»

«Orada Cumhur Başkanlarım sizinki gibi kaydıhayat şartıyla seçmezler. Her dört yılda bir seçim yaparlar.»

«Peki bu... bu çöp kutusunun başında ne işi vardı?»

«Dostu Doktor Phüipot'un cenazesinde bulunuyordu.»

Subay bir zayıflık belirtisiyle, «Ben de emir kuluyum,» dedi.

Bu adamlârm niçin kara gözlük taktıklarım anlıyabüyüyordum; onlar da insanchlar lâkin bunu belli etmeleri doğru olmazdı. Yoksa başkalarına dehşet saçamazlardı artık.

Otomobüin içindeki Tonton'lar, kurbağa gibi ifadesiz, bana bakmaktaydılar.

«Avrupa'da biz emir kulu olan bir çok kişüşüeri sallandırdık,» dedim. «Nuremberg'de.»

Subay, «Konuşmanı beğenmiyorum,» dedi. Açık söylemiyorsun. Pis pis ifaden var. Joseph admda bir hizmetkârın yok mu senin?»

«Var.»

«İyi büyüyorum onu. Bir seferinde kendisini sorguya çekmiştim.» Bunun iyice kafama yerleşmesi için biraz duraladı. «Burası senin otelin. Geçinim buradan.»

«Para getirmiyor artık.»

«Şu moruk çıkıp gidecek ama sen burada kalacaksın.»

«Karisına vurman doğru olmadı,» dedim. «Bu çeşit hareketler akıldan çıkmaz.»

Adam kapıyı çat diye kapadı ve Cadillac yokuş aşağı yoluna devam etti; köşeyi dönene kadar, bir parmak gibi bizi gösteren tabutun ucunu gördük. Gene bir duralama oldu ve barikatta konuşma sesleri duyduk. Sonra otomobü hızlanarak Port   au   Prince'ye doğru  er ledi.

Port   au   Prince'nin neresine gidiyordu? Bir eski Bakanın **naşı** kimin ne işine yarar? Bir ceset acı b e çekemez artık... Gelgelelim akla sığmayan ş yler, makul ş ylerden daha dehşet verici olabiliyor.

Mr. Smith neden sonra, «Rezalet. Rezalet bu!» dedi. «Derhal Cumhur Başkanına telefon edeceğim. O herfin hesabını...»

«Telefonlar i lemiyor ki!» diye sözünü kestim.

«Karıma vurdu.»

Karısı, «Bu birincisi de   ki, hayatım,» dedi. «Hem zaten sadece ittirdi beni. Nashv  le'dekini hatırlasana. O daha beterd i!»

Mr. Smith, «Nashv  le'deki ba kaydı,» diye cevap verdi.

Sesinde gözyaşları vardı, insanları renklerine göre sevmi ti ve nefret edenlerden daha, büyük bir hayal kırıklığına u ramı tı.

«iki gözüm, özür dilerim, sert bir d  kul landımsa...» diye ekledi ve karısının koluna girdi.

Madam Phüipot'la ben de pe lerine düşerek yola d z ld k.

Dupont'larla o lan çocuğu terasta oturmu lardı.     de üzeri çikolata soslu vardiyalı dondurma yiyorlardı. Kardeşlerin silindir çapı

kalan lüks kül tablaları gibi yanlarında duruyordu.

«Arabınıza birşey olmadı,» dedim. «Sadece camı kırdılar.»

Mösyö Hercule, «Vandallar!» dedi ve Mösyö Clement onu yatıştırmak için kolunu sıvazladı.

Madam Phüipot şimdi gayet sakindi ve gözleri yaşsızdı. Oğlunun yanına oturdu ve dondurma yemesine yardım etti BesbeUi geçmişe mazi diyordu artık ve geleceği de işte ya nıbaşındaydı. Bana öyle geldi ki bu çocuk büyüdüğü zaman, aradan kaç yıl geçmiş olursa olsun, bugünü unutmasına izin verilmeyecekti.

Madam Phüipot, Joseph'in gidip getirdiği taksiye binmezden önce tek bir defa konuştu:

«Birgün elbet birisi gümüş bir kurşun bulacaktır,» dedi.

Dupont'lar da cenaze arabalarına binip gittiler ve ben Joseph'le yalnız kaldım. Mr. Smith karısını yukarıya götürmüştü. Karısının * etrafında pervane gibi dönüyordu ve Mrs. Smith de buna göz yumuyordu.

Joseph'e, «Tabut içinde bir ceset ne işlerine, yarayacak acaba?» diye sordum. «Ahali gelip de onun mezarına çiçek filân, koyacak diye mi korktular? Ama hiç ihtimal vermeyem. Kötü bir adam değildi ama o kadar da iyi sayılmazdı. O gecekondulu mahalleleri için açtığı su yolları yanda kalmıştı. Paranın bir kısmı onun kendi cebine girmiş olsa gerek.»

Joseph, «Ahali, ne zaman bunu duymak var çok korkmak,» diye açıklama yaptı. «Kork

mak, onlar ölünce Başkan var onların da ölülerini kapmak.»

«Ne çıkar sanki? Geriye kalan deriyle kemikten ibaret değü mi? Zaten Başkan ölüyü ne yapsın?»

Joseph, «Ahali, onlar kara cahü,» diye cevap verdi. «Onlar var inanmak, Başkan Doktor Philipot'un ölüsünü mahzene kapayıp geceleri çalıştırmak. Başkan büyük Vüddü ustası.»

«Yani Baron Samedi, öyle mi?»

«Cahü halk var inanmak öyle.»

Etrafında Zombüer nöbet beklerken, geceleri ona kimse saldıramaz öyleyse. Zombüer muhafızlardan üstündür; Tontonlardan büe daha üstün.»

«Tonton'lar da zombiymiş. Cahü halk var demek öyle.»

«Ya sen ne diyorsun, Joseph?»

Joseph, «Ben de cahü halk, efendi,» diye cevap verdi.

Yukarı, John Barrymore dairesine çıktım. Merdiveni tırmanırken, acaba cesedi nereye atacaklar, diye düşünüyordum. Port ı au ı Prince yarım kalmış inşaat kazılarıyla doluydu ve etraftaki pis kokulara bir tanesinin daha eklenmiş olduğu kimsenin dikkatini çekmezdi.

Kapıyı tıklattım ve Mrs. Smith, «Buyrun», diye seslendi.

Mr. Smith küçük bir portatif parafin ocağı yakmış, su kaynatıyordu. Yarımda bir çay fincanıyla üzerinde Yeastrof yazılı bir kutu vardı.

«Bu gecelik Barmene'den vazgeçsin diye

Mrs. Smith'i ikna ettim,» dedi. «Yeastrol daha yaüştüncüdür.»

Duvardaki koca fotoğrafta John Barrymore, o yapmacık aristokrat kibiriyle bizlere, her zamankinden daha çok burnunun ucundan bakar gibiydi

«Nasılsınız, Mrs. Smith?»

Kadın kesinlikle, «Çok iyiyim,» dedi.

Mr. Smith bir şükran ifadesiyle, «Yüzünde çizik filân yok,» diye açıklama yaptı.

«Söylüyorum sana — sadece ittirdi beni.»

«Kadın kısmı ittirilmez.»

«Ruhum, benim kadın olduğumun farkına bile vardığım sanmıyorum! Ne de olsa ben — öyle ya, ben ona taarruz etmişim. Bunu itiraf etmem gerek.»

Ben, «Cesur bir kadınsınız. Mrs. Smith,» dedim.

«Yok canım! Ucuz bir güneş gözlüğüyle yıldır a mazi ar beni.»

Mr. Smith ateşteki Yeastrol'u karıştırarak, «Mrs. Smith öfkelenince dişi bir kaplan kesilir!» dedi.

«Makalenizde bu olayı nasü işliyeceksiniz, Mr. Smith?» diye sordum.

Mr. Smith, «Bu meseleyi çok dikkatli olarak düşündüm,» diye cevap verdi. Yeastrol'dan bir kaşık alarak sıcaklığına baktı. «Bir dakika daha, hayatım,» dedi. «Henüz pek sıcak... Hâ, evet, makalem. Bu olayı tamamen atlamak zannımca riyakârlık olur. Gelgelelim okuyucuların olaya gereken açıdan bakabüeceklerini de doğrusu pek umamayız. Mrs. Smith Wisconsin'de çok sevilir ve sayılır. Lâkin orada bi

le böyle bir olayın hikâyesini, ırk düşmanlığını alevlendirmek amacıyla kullanmak isteyenler olacaktır.»

Mrs. Smith, «Nashvüle'deki beyaz polisi hiç biri yazmadılar,» diye lâfa karıştı. «Halbuki o gözümü patlatmıştı.»

Mr. Smith, «Böylece herşeyi göz önüne alarak makalemi yırtıp atmağa karar verdim,» dedi. «Bizim şehirdeküer artık bizden haber almak için dönmemizi bekleyecekler; ne yapalım! Belki döndükten sonra, bir konferans arasında bu olaya değinirim. O zaman Mrs. Smith yammda olduğu için meselenin pek ciddi olmadığına herkes inanacaktır.»

Yeastrol'den bir kaşık daha aldı: «Artık yeter derecede ılınmış galiba, canım.»

*

**

2

O akşam elçiliğe istemiyerek gittim. Mart ha'nın her günkü çevresine dair hiçbir şey bilmemeyi çok daha tercih ederdim. O zaman benden ayrılınca Martha bir boşluğa dönmüş olurdu ve ben onu unutabilirdim. Şimdi ise oto mobüiyle heykelin dibinden ayrılınca neler yaptığını artık biliyordum. Ziyaretçüerin adlarını yazdıkları zincirli defterin yamndan ve holden geçerek oturma salonuna giriyordu. De

rin koltuk ve kanapelerle, avizelerin ışıltısıyla dolu olan salonun bir duvarından ülkelerinin az çok insancıl olan Başkanı General Bill memkim'in fotoğrafına bakmaktaydı. Bu fotoğraf, ben de dahil her misafiri resmî bir ziyaretçi haline getirir gibiydi. Hiç olmazsa Martha'nın yatak odasını görmediğime şükreliyordum.

Saat dokuz buçukta elçüiğe girdiğim zaman Büyükelçi yalnızdı. Onu şimdiye dek yalnız görmemiştim hiç: bambaşka bir insana benziyordu. Kanapeye oturmuş, dışçisinin bekleme odasında bekliyen bir adam gibi Paris Match dergisinin sayfalarını karıştırmaktaydı. Biran benim de içimden bir kenara sessizce oturup Jours de France'yi elime almak geldi. Ama Büyükelçi derhal kalkarak bana püro ve içki sundu... Belki de yalnızlık çekiyordu. Ziyafet filân olmadığı geceler, karısı da benimle beraberken bu adam ne yapıyordu acaba? Martha onun benden hoşlandığını söylemişti. Bunu düşünmek onu bir insan olarak görme yardım etti. Yorgun ve keyifsiz bir hali vardı. O iri vücudunu, ağır bir yük gibi içki masasından kanapeye taşıyarak,

«Karım yukarda, oğluma kitap okuyor,» dedi. «Belki geleceğinizi söylemişti.»

«Tereddüt ettim — Kendi başınıza kalabildiğiniz akşamlar nadirdir herhalde.»

Büyükelçi, «Dostlarımı görünce daima sevinirim,» dedi ve sonra sustu.

Merak ediyordum: ilişkimizden bir şüphesi var mıydı acaba? Yoksa biliyor muydu?

«Oğlunuzun kabakulağa yakalandığına üzüldüm.»

«Evet. İstirabı da geçmedi henüz. Çok feci değil mi — bir çocuğun acı çektiğini görmek?»

«Herhalde. Çocuğum olmadığı için bilemiyorum.»

Generalin portresine baktım. Göğsünde bir dizi madalya vardı ve elini kılıcının kabzasına koymuştu.

Elçi, «New York'u nasıl buldunuz?» diye sordu.

«Hep aynı.»

«New York'u görmeyi çok isterim. Sadece uçak alanını biliyorum.»

«Belki günün birinde VWashington'a atarınırsınız.»

Ama düşüncesizce yapılan bir kompliman olmuştu bu. Onun artık bu yaşta — ellisine merdiven dayamış olduğunu tahmin ediyordum — böyle bir göreve getirilmesi ihtimali pek azdı. O kadar zamandır Port ı au ı Prin ı ce'deydi ki!

Ciddilikle, «imkânsız,» diye cevap verdi. «Ben Amerikaya gidemem. Biliyorsunuz, karım Alman asıllıdır.»

«Biliyorum ama artık bunca yıl sonra...»

Bizim dünyamızda olağan sayılan birşey ı den bahsedercesine, «Babası, Amerikan bölgesinde idam edilmiş,» dedi. «işgal sırasında.»

«Demek öyle.»

«Annesi onu Güney Amerika'ya getirmiş. Akrabaları varmış burda. Ana ı babasının tek evlâdıymış.»

«Karınız gerçeği biliyor mu?»

«Elbette — biliyor. Gizli bir yanı yok bunun. Babasını sevgiyle hatırlıyor ama ilgili makamlar onun aleyhinde kesin deliller...»

Düşünüyordum: acaba dünyanın boşlukta bundan yüz yü önceki kadar sakin ve huzurlu olarak döndüğü bir devir daha gelecek miydi? O kadar çılgımlaşmıştı ki şimdi! Şu haliyle Haiti bile bir istisna sayılmazdı — dünyanın her köşesi aynı şekilde çılgın, için için kaynamaktaydı. Baron Samedi bütün mezarlıklarımızda kol gezmekteydi...

Sonra, «Dedesi ipe çekümiş olan Angel adlı bir oğula sahip bulunmak kimbilir ne gariptir!» diye düşündüm. Böyle bir durumda benim duygularım nasıl olurdu acaba?... İhtiyat ve tedbir hususunda hiç bir zaman dikkatli davranmamıştık ve benim de bir çocuğum olması pekâlâ mümkündü.

Büyükelçi, «Çocukların ne günahı var, değil mi?» diye söylendi. «Martin Bormann'ın (*) oğlu şimdi Kongo'da papaz.»

Ama bana Martha'nın geçmişine dair böyle bir bügi vermekteki amacı ne olabilirdi? Eninde sonunda insan sevdiğini yaralamak ister ve bunun için bir silâh arar. Bu adam, öfke ânı gelip çattığı zaman karısına saplıyabileceğim hançeri şimdiden elime tutuşturmuş oluyordu.

(*) Nazi cellâtlarının en büyüklerinden. Führer Muavini, yani Hitler'in yardımcısıydı. Hayatta olup henüz ele geçmemiştir.

Erkek uşak kapıyı açtı ve bir misafir daha aldı içeri. Adını duymadım ama salona girdiği zaman, bir yıl önce odasımı tutmuş olduğumuz Suriyeliyi tanıdım. Bana beraberlik ifade eden bir gülüşle baktı ve,

«Tabii, Mr. Brown'u çok iyi tanırım,» dedi. «Dönmüş olduğunuzu bilmiyordum. Eee, nasıl buldunuz New York'u, bakalım?»

Senyor Pineda, «Şehirde ne havadisler var, Hamit?» diye sordu.

«Venezüella elçiliğine bir mülteci daha gelmiş.»

«Herhalde birgün bana da gelmeğe bağlayacaklar. Ama dert kendine yoldaş arar.»

«Bu sabah çok feci birşey oldu, ekselans. Doktor Philipot'un cenaze törenini yarıda bıraktırtıp tabutu çaldılar.»

«Kulağıma çalmdı ama inanmadım.»

Ben, «Hepsi doğru,» dedim. «Ben oradaydım. Herşeyi kendi gözlerimle...»

Uşak, «Mösyö Henri Phüipot,» diye haber verdi ve sessizlik içinde genç bir adam belli belirsiz aksıyarak bize doğru ilerledi. Onu tanıyordum. Eski Bakanın yeğeniydi ve kendisiyle o geçmişte kalan, mutlu günlerde karşılaşmıştık. Trianon'da toplanan ressam ve yazarlar arasındaydı. Onun kendi şiirlerini yüksek sesle okuduğunu hatırlıyordum — düzgün ifadeli, ahenkli, biraz eski dünya havası taşıyan ve Baudelaire'i yansıtan mısralar. O günler şimdi ne kadar uzakta kalmıştı! Onlardan elimizde kalan tek hatıra Joseph'in romlu punçlanydı.

Hamit, «Ekselans, işte ük mülteciniz,» de

di. «Mösyö Phüipot, sizi bayağı umuyordum.»

Genç adam, «Yok, yok,» dedi. «İltica etmiyorum henüz. Anladığıma göre insan sığınma hakkı isteyince politik hareketlerde bulunmayacağını vadediyormuş.»

Ben, «Peki siz ne gibi bir politik harekette bulunmayı tasarlıyorsunuz?» diye sordum.

«Evdeki gümüş takımlarından bazı parçaları eritmekle meşgulüm.»

Büyükelçi, «Anlamadım,» dedi. «Purolarımdan alsana, Henri. Gerçek Havana bunlar.»

«Çok güzel ve çok aziz yengem bir gümüş tabanca mermisinden dem vuruyor. Ama tek kurşunla olmaz — isabet etmiyebilir. Bence çok sayıda gümüş mermi gerek bize zaten bir tane değil üç tane şeytanla uğraşmamız gerekiyor. Papa Doc, Tontons Macoute başkanı ve saray muhafızlarının başındaki albay.»

Senyor Pineda, «İyi ki Amerikan yardımıyla süâh almışlar da mikrofon almamışlar,» dedi.

Genç Philipot'a, «Bu sabah nerdeydin?» diye sordum.

«Cap Haitien'den geldim ama cenaze törenine yetişemedim. Belki de hayırlı oldu bu. Yoldaki bütün barikatlarda durdurdular. Kulandığım land   rover'i bir istilâ ordusunun ilk tankı filân sandılar galiba.»

«Orda durumlar nasıl?»

«Maalesef çok durgun. Her yer Tonton' larla dolu. Güneş gözlüklerini gören kendini Hollywood'da sanır.»

Martha o konuşurken içeri girdi ve önce ona baktığı için beni kızdırdı. Halbuki beni

önemsememesi daha basiretli birşeydi, biliyordum. Gene de Henri'yi biraz lüzumundan fazla hararetle selâmladı gibi geldi bana.

«Henri! Ne kadar sevindim geldiğine. Artık gelmişken bir kaç gün kal.»

«Yengemi yalnız bırakamam, Martha.»

«Onu da getir. Çocuğuyla beraber.»

«Sıra henüz buna gelmedi.»

«Fazla geciktirme ama.»

Martha bu sefer, çoğunlukla ikinci kâtipler için sakladığı cici, bomboş bir gülümseyişle bana döndü.

«Bizim de bir kaç mültecimiz olmalı; yoksa üçüncü sınıf bir elçüik sayılırız, değü mi?» diye sordu.

«Oğlunuz nasıl?» diye sordum.

Ben de sorgumu onun gülümseyişi kadar bomboş yapmağa çalışmıştım.

«Acısı biraz azaldı. Sizi görmeyi çok istiyor.»

«Neden acaba?»

«Bütün misafirlerimizi görmek ister. Yoksa ihmal edilmiş sanır kendini.»

Henri Phüipot, «Bizim de Combe gibi paralı beyaz askerlerimiz olsaydı!» diyordu. «Biz Haitililer kırk yü var ki sadece bıçakla ve şişe kırıklarıyla dövüştük. Çete savaşında tecrübesi olan birkaç adama ihtiyacımız var. Bizim dağlarımız da Küba dağları kadar yüksektir.»

«Ama çetecüerin gizlenebileceği ormanlarınız yok,» dedim. «Köylüleriniz bunları mahvetmişler.»

«Ama gene de Amerikan bahriyesine karşı uzun zaman direnebildik.» Sonra acı acı ek

ledi: «Direnebüdik, diyorum ama biz daha sonraki nesildiniz. Bizler sadece resim çizip yazı yazmayı öğrendik. Belki biliyorsunuz, Beñ noit'in tablolarını, müzeler satın alıyor. Roñ mancuarımız eserlerini Paris'te bastırıyorlar. Tabii Paris'te de oturuyorlar şu günlerde.»

«Ya senin şiirlerin?»

«Çok ahenkliydi benim şiirler, değil mi? Ama o ahenkleri Doktoru ihtidara getirmeye yaradı. Bizim bütün negatiflerimiz o bir tek kocaman, simsiyah pozitifi doğurdu. Hattâ ben ona oy büe verdim... Ben... Büiyor musun, Bren kullanmanın k'sini bilmiyorum ben daha. Siz büir misiniz Bren nasıl kullanılır?»

«Kolay bir silâhtır. Beş dakikada öğrenirsin.»

«öyleyse öğretin bana.»

«önce bir Bren bulmamız gerek.»

«Diyagramlar ve boş kibrit kutularıyla öğretin bana. Sonra belki bir gün bir Bren bulurum.»

«Sana benden daha iyi öğretmenlik edebilecek birini biliyorum ama şu sırada hapiste.»

Ve ona «Binbaş» Jones'i anlattım.

Henri Phüipot, «Demek hırpalamışlar onu?» diye sordu.

«Evet.»

«Beyaz adamlar da dayağa pek dayanamazlar.»

«VaUahi o hiç üzerinde durmamış gibiydi. Hattâ bana, dayağa alışmış gibi geldi âdetâta.»

«Gerçekten tecrübe sahibi mi diyorsun?»

«Burma'da savaşmış olduğunu söyledi

ama elimizde onun sözünden başka delü yok.»

«Onun sözüne de inanmıyorsunuz öyle mi?»

«Onda öyle birşey var ki ulanamıyorum bir türlü. Yani tam olarak. Onunla konuşurken kendi gençliğim aklıma geldi. Fransızca konuşabildiğim için Londra'da bir lokantaya gitmiş ve Paris'teki Fonguet Lokantasında garsonluk ettiğimi söyleyerek işe girmiştım. Biri çıkacak da yalamı yüzüme vuracak diye korkuyordum ama böyle birşey olmadı. Fiyat etiketi, defolu yerinin üzerine yapıştırılmış çürük bir mal gibi, el çabukluğuyla satmıştım kendi kendimi... Daha sonradan bir seferinde de sanat uzmanı diye yutturdum kendimi ve o zaman da yalanımı çıkaran olmadı. Onun için bazan bana öyle geliyor ki Jones de aynı oyunu oynuyor. Gemide Amerika'dan gelirken bir gece — konserden sonraydı — ona baktığımı ve içimden: Sen ve ben, ikimiz de birer komedyen miyiz acaba? diye geçirdiğimi hatırlıyorum.»

«Ama bu soruyu hemen hemen hepimiz için sorabilirsiniz. Ben de o burcu — burcu hüznün çiçeklerinin kokusunu taşıyan, kendi paramla, en pahalı kâğıtlara bastırttığım şiirlerimle bir komedyenden başka neydim ki? Kitabı en belli başlı Fransız dergilerine göndermiştim. Hatâydı bu. Benim yalanımı bal gibi yüzüme vurdular. Zira Petit Pierre'nin sütunundan gayri hiç bir yerde eleştirilmedi şüphelerim. Halbuki o parayla bir Bren satın alabilirdim belki.»

Bu «Bren» kelimesi onun için sihirli bir

sözcük olup gıkmıştı, besbelli.

Büyükelçi, «Hadi, hadi, neşeli şeylerden konuşun,» dedi. «Gelin, hep birlikte komediyenlik edelim. Purolarımdan buyurun. Bara gidip içkilerinizi tazeleyin, Iskoçum iyidir. Kimbilir — belki Papa Doc bile komedyenin biridir!

Genç Phüipot, «Hâşâ!» dedi. «O yapmacıksızdır. Kâbuslar daima yapmacıksızdır.»

Büyükelçi, «Komedyenlikten pek o kadar yakınmıyalım,» dedi. «Şerefli bir meslektir. Hiç olmazsa iyi birer komedyen olabilsek dünyaya belki zarafet kazandırabilirdik. Ama beceremedik — hepsi bu kadar. Kötü birer insan değil, kötü birer komedyeniz biz.»

Martha, «Susun, Tanrı aşkına!» diye ingilizce konuştu — doğrudan doğruya bana hitap etmek istercesine. «Ben komedyen filân değilim.»

Onu unutmuştuk bile. Elleriyle kanapenin arkasını döverek Fransızca devam etti:

«O kadar çok konuşuyorsunuz ki! Hepsini safsata! Biraz önce yukardaki hasta çocuğum kustu. Ellerimde hâlâ kokusunu bulabilirsiniz. İstirabından ağlıyordu. Siz de tutmuş rol yapmaktan bahsediyorsunuz! Benim rol yaptığım yok. Leğen, havlu tutuyorum. Aspirin getiriyorum. Oğlumun ağzını siliyorum. Kendi yatağıma taşıyorum onu.»

Kanapenin ardında durduğu yerden ağlamağa başlamıştı. Kocasını utangaçlıkla,

«Bir tanem,» diye mırıldandı.

Onun yanına bile gitmeme, hattâ ona yakından bakmama imkân yoktu. Zira Hamit be-

ni süzüyordu: alaylı, anlayışlı. Aklıma birden onun yatak çarşaflarında bırakmış olduğumuz lekeler geldi ve acaba çarşafları kendi mi değiştiriyordu, diye merak ettim. Bir fahişenin köpeği kadar çok sayıda, mahrem şeyler biliyordu bu adam.

Phüipot, «Hepimizi utandırdınız, Madam,» dedi.

Martha döndü ve kapıya yürüdü fakat topuğu halının kenarına takılarak sendeledi. Hemen davranıp dirseğini kavradım. Hamit'in gözü üstümdeydi, biliyorum. Lâkin Büyükelçi herhangi birşey sezdiyse büe çok iyi idare etti.

«Angel'e söyle, yarım saate kadar ona iyi geceler dilemeğe geleceğim,» dedi.

Kapıyı arkamızdan kapattım. Martha pabucunu çıkarmış, topuğunu takmağa çalışıyordu. Pabucu elinden alarak,

«Yapabileceğimiz birşey yok,» dedim. «Başka pabucun yok mu?»

«Daha yirmi tane pabucum var... Luis biliyor mu dersin?»

«Belki. Bilemiyorum.»

«Bilirse daha kolay mı olur senin için?»

«Bilmem.»

«Belki de komedyenlik yapıp durmaktan kurtuluruz.»

«Hani sen komedyen değildin?»

«Biraz işi büyüttüm, değil mi? Ama bütün o konuşmalar sinirime dokunmuştu. Hepimiz adi, işe yaramaz, zırlak görünüyorduk. Böyleyiz belki de ama bundan zevk almamız şart değil ya! Ben hiç olmazsa konuşacağım, poz ke-

seceğim yere hareket ediyorum; hareketlerim kötü bile olsa birşeyler yapıyorum ya! Seni istemiyormuş gibi numara yapmadım. O Uk gece seni seviyormuş gibi de numara yapmadım.»

«Seviyor musun beni?»

Martha kendini savunurcasına, «Ben Angel'i seviyorum,» dedi ve çoraplı ayaklarıyla o geçen yüzyıldan kalma, geniş merdiveni tırmanmağa başladı.

İki yanma üstü numaralı odalar dizümiş olan uzun bir koridora çıktık.

«Mülteciler için odanız bol.»

«Evet.»

«Hadi bakalım, bizim için de bir oda bul.»

«Çok tehlikeli.»

«Otomobüden daha tehlikeli değil a! Hem zaten ne farkedez, eğer o biliyorsa...»

«'Benim çatımın altında ha!' der herhalde. Erkekler ihaneti daima kademeli olarak ölçerler. Sen de, sana bizim Peugeot'umuzda ihanet etsem kudurursun ama bir başkasının Cadillac'ı olsa pek aldırış etmezsin, değil mi?»

«Boşuna vakit geçiriyoruz. Kocan yarım saat verdi bize.»

«Angel'i görecektin.»

«Peki öyleyse — daha sonra?»

«Belki — bilmiyorum. Düşünmem gerek.»

Önümüzdeki üçüncü kapıyı açtı ve kendimi hiç görmek istemediğim bir yerde — onun kocasıyla paylaştığı yatak odasında buldum. Yatakların ikisi de ikişer kişilikti ve üzerlerindeki gül renkli örtüler odayı bir halı gibi dol-

nun içinde Luis karısuun yatak hazırlıklarını seyredebilirdi.

Şimdi artık bu adama karşı bir sempati duymağa başlamıştım ya — Martha'nın da onu sevememesi için hiç bir sebep göremiyordum. Gerçi Luis şişmandı ama şişman erkekleri seven kadınlar vardır — nasıl ki kamburları ya da tek bacaklı erkekleri seven kadınlar da varsa. Gerçi Luis malına sahip bir erkekti ama kölelikten hoşlanan kadınlar da vardır.

Angel iki pembe yastığa dayanarak dimdik oturmuştu. O şişko çehresinde, kabakulakğın verdiği şişkinlik pek belli olmuyordu.

«Merhaba!» dedim.

Çocuklarla nasıl konuşulacağını bilmem ben.

Angel'in tıpkı babası gibi kahverengi, ifadesiz, tipik Lâtin gözleri vardı — ipe çekilen dedesinin mavi, Saxon gözleri değil. Onları Martha almıştı babasından.

Angel karakter üstünlüğünden bahsedercesine, «Ben hastayım,» dedi.

«Yaa, öyleymiş.»

«Burda, annemle yatıyorum. Babam tuvalet odasında yatıyor. Ateşim düşene kadar. Çok ateşim var.»

«Nedir o oynadığın?»

«Bilmeceli bir oyuncak.» Angel annesine döndü: «Aşağıda başka misafirimiz yok mu?»

«Mösyö Hamit var, bir de Henri.»

«Onlar da gelip görsünler beni.»

«Belki hiç kabakulak olmamışlardır, öyleyse yakalanmaktan korkarlar.»

«Mösyö Brown kabakulak olmuş mu?»

Martha duraladı ve Angel sorgu hâkimi gibi, onun bu duralayışına âdeta mim koydu.

Ben, «Evet,» dedim.

Angel hiç ilgisi yokken, «Mösyö Brovra iskambil oynar mı?» diye sordu.

Martha, «Hayır — yani bilmiyorum,» diye cevap verdi. Bir tuzaktan korkar gibi bir hali vardı.

«iskambil sevmem ben,» diye cevap verdim.

«Annem eskiden çok severdi. Hemen her gece kâğıt oynamağa giderdi — sizin New York'a gidişinizden önce.»

Martha, «Biz artık gitsek,» dedi. «Yarım saate kadar baban gelip iyi geceler dileyecek sana.»

Angel bilmeceli oyuncağı bana uzatarak, «Yapm bunu,» dedi.

Hani şu küçük, üstü ve yanları camdan, dört köşe kutular vardır — içinde bir hokkabaz resmi. Hokkabazın göz evleri oyuktur ve bu evlere oturtulması gereken iki küçük, cıva boncuk ortada yuvarlanmaktadır. Kutuyu bir bu yana, bir o yana evirip çevirmeğe başladım, Boncuklardan birini yerine yerleştiriyordum ama ötekini de yerleştirmeye çalışırken birincisi yerinden çıkıyordu. Çocuk beni küçümseme ve antipatiyle seyretmekteydi.

«Kusura bakma,» dedim. «Hiç beceremem böyle şeyleri. Yapamıyorum.»

Angel, «Aklınızı vermiyorsanız da ondan,» dedi. «Hadi, devam edin.»

Martha ile başbaşa kalabileceğim vaktimin kum saatindeki kumlar gibi eriyip gittiğini

hissediordum ve bunu çocuğun da görebildiğine nerdeyse inanacağım geliyordu. O şeytan işi boncuklar kutunun kenarlarında birbirleriyle yarış ediyor ve göz çukurlarının üzerinden, içeri düşmeksizin sektirip geçiyorlardı. Onları tepeden ağır, ağır, çukurlara doğru yokuş aşağı kaydırmağa başlıyordum. Sonra, onlara yol göstermek için kutuyu belli belirsiz kımıldatınca kör olası boncuklar hemen kutunun dibine kaçıyorlardı. Bu sefer herşeye yeni baştan başlamak gerekiyordu.

«Birini soktum.»

Çocuk insafsızca, «Yetmez,» dedi.

Kutuyu ona doğru fırlattım: «Pekâlâ. Sen yap da görelim, bakalım.»

Angel düşmanca sırttı bana. Kutuyu sol eline aldı ve âdeta hiç kımıldamadan tuttu. Cıva boncuklarından birinin âdeta yokuş yukarı tırmandığını gördüm. Çukurun başında oyalandı bir an, sonra içeri düştü.

Angel, «Varan biir,» dedi.

Öteki boncuk dosdoğru öbür göze yöneldi, çukurun kenarını çevirdi ve sonra içine düştü.

Angel, «İki,» dedi.

«Nedir o sol elindeki?»

«Hiç.»

«Göster bakayım şu hiçi bana.»

Yumruğunu açtı ve içine gizlemiş olduğu minik bir mıknaatısı gösterdi.

«Söz verirsem ne olacak?»

Sanki bir iskambil hilesi için tartışma yapan iki koca adamdık.

Angel, «Siz sır saklıyabilerseniz ben de

sır saklarım,» dedi.

O kestane rengi gözleri, içinden geçenleri hiç dışarı vermiyordu.

«Söz,» dedim.

Martha oğlunu öpüp yatağın içme yatırdı, yastıkları düzeltti ve başucundaki küçük gece lâmbasını yaktı.

Angel, «Yakında geliyor musun?» diye sordu.

«Misafirlerim gidince gelirim.»

«Ne zaman giderler?»

«Ne büeyim!»

«Onlara benim hasta olduğumu söylese-ne. Belki gene kusarım. Aspirin hiç fayda vermedi. Gene acıyor burası.»

«Sen rahat yatmana bak. Yum gözlerini. Baban şimdi gelecek. O zaman herhalde misafirler de giderler, ben de gelir yatarım.»

Angel, «Bana iyi geceler dilemediniz,» diye beni suçladı.

«İyi geceler.»

Yapmacık bir dostluk hareketiyle elimi başına koydum ve o sert, kupkuru saçlarmı karıştırdım. Sonradan elime fare kokusu sinmiş gibi geldi bana.

Koridorda Martha'ya, «O bile biliyor san-ki,» dedim.

«Nerden bilecek?»

«Öyleyse o sır saklamak lâfı neydi?»

«Oyun o. Bütün çocuklar yapar.»

Lâkin Angel'e çocuk gözüyle bakmak ne kadar güçtü!

Martha, «Pek çok acı çekti,» dedi. «Maşallahı var gene, değü mi?»

«Tabii. Fevkalâde.»

«Büyükler gibi davranıyor.»

«Evet. Ben de bunu düşünüyordum.»

Onu bileğinden kavırarak yatak odasından uzaklara doğru çektim.

«Kimin odası bu?»

«Kimsenin.»

Kapıyı açtım ve içeri çektim onu.

«Yok,» dedi. «imkânsız birşey — görmüyor musun?»

«Uç ay uzaklardaydım. Döndüğümde beri bir kerecik yattık.»

«Seni uzaklara ben göndermedim. Bu gece içimden gelmiyor — farkında değil misin?»

«Beni sen çağırdın.»

«Seni görmek istiyordum, işte o kadar, ille yatmak değü.»

«Beni sevmiyorsun, değil mi?»

«Böyle sorular sorman doğru değil.»

«Neden?»

«Ben de sana aynı soruyu sorabüirim de ondan.»

itirazının haklı olduğunu kabul edebiliyordum. Bu da öfkелendirdi beni ve öfke arzuyu kovdu.

«ömründe kaç macera yaşadın sen?»

Martha hiç tereddütsüz, «Dört,» dedi.

«Dördüncüsü benim, öyle mi?»

«Evet — kendini bir macera yerine koymak istiyorsan.»

★

Aylar sonra, maceramız sona erdiği zaman onun dobra dobralığını anlayacak ve değerini bilecektim. Gerçekten de rol yapmıyordu o. Sorduğuma tam bir dürüstlikle cevap veriyordu. Martha hiç bir zaman sevmediği ya da kayıtsız olduğu bir şeyi sever numarası yapmamıştı. Onu anlayamamışsam sebep hangi soruları soracağımı bilememiş olmamdaydı. Onun bir komedyen olmadığı doğrudur. Masumluk faziletini yetirmemişti.

Onu niçin sevmiş olduğumu şimdi anlıyorum. Beni bir kadına çeken, güzellikten gayri tek özelliği, «iyilik» diyebileceğimiz o anlaşılmaz şeydir. Monte Karlo'daki kadın gerçi kocasını bir okul öğrencisiyle aldatmıştı ama cömertliğinden yapmıştı bunu ve kocasını da incitmemişti.

Martha'ya beni bağlayan «iyilik» ise onun oğluna karşı duyduğu bencillikten uzak, sorgusuz sualsiz sevgiydi.

İyiliğin yanında insana güven gelir. Öyleyse neden yetinmemiştim bununla? Neden ona hep sorulması doğru olmayan soruları sormuştum?

Başka ellere geçerse diye mahsus **lastikli** yazılmış randevulaşma notlarından gayri tek bir gerçek mektup yazmıştı bana — New York'a. Ona kıskançlık ve kuşku dolu, soğuk bir mektup yazmış olacağım. Telefonla sağlanan lüks bir fahişe bulmuştum kendime ve tabiiyle, Martha'nın da boş günlerini doldurmak için buna benzer bir çare bulduğuna kanaat getirmiştım.

Martha ise bana sitemsiz, şefkat dolu bir

cevap göndermişti. Belki de insanın babası bir Nazi kasabı olarak ipe çekilirse insan artık ufak tefek şeyler için mızızlık yapamıyor! Martha mektubunda Angel'den, Angel'in matematik dersinde gösterdiği parlaklıktan ve «Artık hemen hemen her gece onun yanımda kalmam gerekiyor,» diyordu.

Bunu okur okumaz, acaba onun yanında kalmadığı geceler ne yapıyor, akşam saatlerini kiminle geçiriyor, diye bir soru zihnimde belirmişti. Onun kocasıyla beraber olduğunu, ya da ilk karşılaştığımız kumar gazinosuna gittiğini kendime söyledim ama nafi!e!

Martha ise benim düşüncelerimin ne yöne çevrileceğini tahmin etmiş gibi, mektubuna şöyle devam etmişti:

«Belki de en büyük sınav cinsel hayatımızdır. Eğer cinsel hayatımız sayesinde sevdiklerimize karşı merhametli, aldattıklarımıza karşı da şefkatli olmasını öğrenebilmişsek ne mutlu bize! O zaman içimizdeki iyi ve kötü yönler hakkında fazla kaygı duymamıza hacet kalmaz. Ama cinsel hayat bizi kıskanç, şüpheli, zalim, öçsever ve suçlayıcı yaparsa... o zaman başarısız sayılırız...»

O anda onun yazdıkları yapmacıklı, samiyetsiz gelmişti bana. Aslında kendi kendime kızdığım için ona da kızmak ihtiyacını duyuyordum. Elimdeki tek şefkat dolu mektubu olmasına rağmen yırtıp attım onu. Bana öyle geldi ki o gün o telefonlu kızın odasında iki saat geçirdim diye Martha bana ders vermek isti-

yordu. Oysa ki benim ne yaptığımı o nerden bilecekti?

İşte bu yüzdendir ki bugün cüzdammdaki o karışık hâtıra kalıntılarının arasında Martı ha'mn ufacık bir pusulası bue yok. Ama gene de yazısını gayet iyi hatırlıyorum — yuvarlak ve çocuksu. Halbuki sesinin ahengini unuttum bile...

«Haydi öyleyse, aşağı inelim bari,» dedim.

İçinde bulunduğumuz oda sahipsiz ve soğuktu. Duvarlardaki resimler besbelli bir resim daire tarafından seçilmişti.

«Sen git. Ben kimseyi görmek istemiyorum.»

«Angel iyileşince heykelin dibinde — olur mu?»

«Heykelin dibinde.»

Tam o sırada, ben hiçbir şey beklemezken Martha kollarını bana doladı.

«Zavallı sevgilim!» dedi. «Buraya dönüşün böyle mi olacaktı?»

«Senin suçun yok bunda.»

Martha, «Haydi, yapalım,» dedi. «Çabucak yapalım!»

Yatağın ucuna uzandı ve beni kendine doğru çekti. Ve koridorun öbür ucunda Angel'in, «Baba! Baba!» diyen sesini duydum.

Martha, «Kulak verme,» dedi.

Dizlerini dikmişti. Aklıma Doktor Philip pot'un tramplenin altındaki cesedi geldi — doğum, aşk, ölüm — hepsinin duruşu birbirine benziyordu.

Hiç, hiç birşey yapamıyordum ve erkeklik gururumu kurtaracak beyaz bir kuş da gelmiyordu. Kanat sesi yerine Büyükelçinin merdiveni tırmanan ayak seslerini duydum.

Martha, «Korkma,» dedi. «Gelmez buraya».

Lâkin kanımı donduran şey Büyükelçi değildi benim. Ayağa kalktım.

Martha, «Zıyanı yok,» dedi. «Kötü bir fikir di zaten.»

«Heykelin dibinde, olur mu?»

«Yok. Daha iyi bir yer bulacağım. Ahdim olsun.»

Önüme geçerek dışarı çıktı ve, «Luis?» diye seslendi.

Luis elinde Angel'in cıvalı oyuncağı olduğu halde yatak odasının kapısında belirdi.

«Evet, güzelim?»

«Mr. Brown'a buradaki odaları gösteriyordum da. Diyor ki bir kaç mülteci gelse iyi olacaktı.»

Sesinde hiç bir aksama yoktu — tam mâniyle rahat. Onun, biz komedyenlikten konuşurken gösterdiği öfke aklıma geldi. Halbuki şimdi komedyenlikte hepimizden daha usta olduğunu belli etmişti.

Bense rolümü onun kadar iyi yapamadım. Sesimde endişemi gösteren bir kurulukla,

«Ben artık gideyim,» dedim.

«Niçin? Daha vakit çok erken. Sizi çoktandır özlemiştik, değil mi Luis?»

Ben, «Bir başka randevum daha var,» dedim.

Doğruyu söylemiş olduğumu o anda bilmiyordum.

**

3

Bu uzun gün sona ermemişti henüz. Gece yarışma daha bir saat ya da bir ebediyet vardı. Arabaya atladım ve deniz kıyısı boyunca sürmeğe başladım — yol delik deşik. Etrafta kimsecikler yok gibiydi. Belki sokağa çıkma yasağının kalktığından haberleri olmamıştı; belki de bir tuzaktan korkuyorlardı. Sağ tarafta etrafı çitlerle çevrui, küçük bahçelerin ortasında duran tahta kulübelerden bir dizi vardı. Tabak ortasında fincan gibi. Bazı pencerelerde mum yanıyor ve başbaşa vermiş rom içen bir kaç kişiyi aydınlatıyordu. Bir tabutun üzerine eğünüş yaşlıları andırıyordu bunlar. Ara sıra çekinüerek çalman bir çalgı sesi geliyordu. Birden karşıma, yolun orta yerinde oynayan bir ihtiyar adam çıktı. Frene basıp zıncı diye durmak zorunda kaldım. İhtiyar geldi ve camın arkasından kıs kıs güldü bana. O gece Port   au   Prince'de korku içinde yaşamayan tek bir kişi vardı hiç olmazsa!

Söylediği şarkının anlamını çıkaramadım ve yoluma devam ettim. Mere Catherine'nin evine uğramayalı iki yıl, belki de daha fazla oluyordu ama şu anda onun yardımına ihtiyacım vardı. İktidarsızlığım vücudumda, ancak

bir büyücünün kaldırabileceği bir **lanet** gibi çöreklenmiş duruyordu. New York'daki o kızı düşündüm ve sonra, istemiyerek Martha'yı düşününce öfkem kırbaçlanmış gibi oldu. Benimle canım istediği vakit yatmış olsaydı şimdi böyle olmazdı!

Tam Mama Catherine'nin evine varmazdan önce yol çatallaşıyordu. Asfalt yol (eğer asfalt denebüirse tabii) ansızın sona eriyordu. (Ya tahsisat yetmemiş ya da müteahhit yüzdesini alamadığı için çekip gitmiş olacaktı). Sola doğru güneyden gelen ve cipten başka hiç bir vasıtaıyla geçilemeyen ana yol vardı. Burada bir barikatla karşılaşınca şaşırdım. Zira kimsenin güneyden bir istüâ hareketi beklediği yoktu. Ama üstümü başımı her zaman-
kinden daha dikkatle aradılar.

Arama □ tarama sona erdikten sonra sağa doğru saptım ve Mere Catherine'nin avlusuna vardım. Ortalık öylesine sessizdi ki acaba arabadan çıktığıma degecek mi, diye geçti içimden. Bir ahır gibi bölmelere bölünmüş uzun, alçak bir dam buranın aşk eviydi. Mere Catherine'nin misafirlerini kabul edip içkiyle ağırladığı ana yapıda bir ışık yandığım görebiliyordum ama ne çalgı sesi vardı ne dans. Bir an Martha'ya sadık kalmak fikri beni çekti ve içimden gaza basıp geri dönmek geldi. Ama bunca zahmetten sonra yılmağa niyetim yoktu ve karanlık avlunun içinde, karşıdaki ışığa doğru ihtiyatla ilerlemeğe başladım. Her adımda kendi kendimden nefret ediyordum.

Aptallığımdan otomobütün burnunu duvara çevirmiş olduğum için zifiri karanlıktaydım.

Daha bir kaç adım gitmeden bir cipe çarptım. Işıklar söndürülmüş duruyordu ve direksiyonda bir adam uyuya kalmıştı. Gene nerdeyse geri dönüyordum zira bu şehirde Tonton'lar Mama Catherine'nin kızlarıyla felekten bir gece çalmağa gelmişlerse başka müşterilere yer yok demekti.

Lâkin kendi kendimden nefret etmekte inat gösteriyordum, onun için devam ettim yoluma. Mere Catherine benim karanlıktaki sarsak adımlanımı duymuş olsa gerek ki, elinde bir gaz lâmbasıyla eşikte beni karşılamaya çıktı.

Birleşik Amerikanın Güney Eyaletlerine dair çevrilen filmlerdeki iyi kaplı dadıların yüzüne sahipti ve bir zamanlar herhalde çok güzel olan minnacık, nazenin bir vücudu vardı. Yüzü ruhunu gerçekten yansıttı zira mere Catherine, Port au Prince'de tanımış olduğum en iyi kalpli kadındı.

Kızlarının hep iyi ailelerden gelme olduğunu ve onun yardımıyla burada birazcık cep harçlığı kazandıklarını ileri sürerdi ve nisanın nerdeyse ona inanacağı gelirdi zira kızlarına herkesin yanında kusursuz bir kibarlıkla hareket etmelerini öğretmişti. Bölmeler kapanınca caya kadar müşteriler de etiket kurallarına uymağa mecburdular. Ortada dansedenleri görünce bir manastır okulunun sınıf bitirme çağına gelmiş gibi olurdunuz.

Üç yıl önce bir keresinde onun bir kızı bir müşterinin vahşetinden kurtarışına şahit olmuştum. Rom içmekteydim ki «ahır» dediğimiz bölmeli yapıdan gelen çığlıkları duymuş

tum. Daha ben yerimden kalkmağa davranacak vakit bulamadan Catherine mutfaktan bir satır kaptığı gibi dışarı fırlamıştı. Karşısındaki adam onun iki misli vardı, sarhoştu ve elinde bıçak sallıyordu. Ama onu görünce tabanları yağlayıp kaçmıştı. Sonradan oradan ayrılırken onun mutfakta kızı dizine yatırmış, çocuk avutur gibi birşeyler mırıldanarak piş pişladığım görmüştüm.

Şimdi Mere Catherine eşikte bir fısıltıyla kulağımı бүktü: «Tonton'lar burda.»

«Kızların hepsi meşgul mu?»

«Değil ama senin sevdiğin meşgul.»

Uğramayalı iki yılı geçmişti lâkin Mama hatırlıyordu. Ve daha ilginç olanı kızın hâlâ burada bulunuşuydu. Şimdi onsekizine yaklaşmış olsa gerekti. Gerçi onu bulacağımı hiç sanmamıştım ama gene de hayâl kırıklığına uğradım. Yaş yerini bulunca insan eski ahbabları tercih ediyor — randevu evinde bile.

«Çılgınlıkları üzerinde mi?» diye sordum.

«Zannetmiyorum. Çok önemli birini ağırlıyorlar. Adam şimdi Tim Tim'in yanında.»

Gene nerdeyse dönüyordum lâkin Mart ha'ya karşı duyduğum hınç hastalık gibi yakama yapışmıştı.

«Gireyim,» dedim. «Susamışım. Bana koka □ kolayla rom ver.»

«Koka □ kola yok artık.»

Öyle ya — Amerikan yardımının sona erdiğini unutmuştum.

«Sodali rom öyleyse.»

«Bir kaç şişe Seven — up var.»

«Mükemmel.»

Salon kapısında, bir sandalye üzerinde uyuyakalmış bir Tonton vardı. Kara camlı gözlüğü kucağına düşmüştü ve zararsız bir hali vardı. Düğmelerinden biri kayıp olduğu için pantolonunun önü açıhp kalmıştı.

içerde ise tam bir sessizlik. Kabarık etekli, ince, beyaz esvaplar giymiş dört kızın bir arada oturduklarını görebiliyordum. Çubuklarla portakal şerbeti emmekle meşguldüler. Koşunuşmuyolardı. İçlerinden biri boşalan bardağını bırakmak için kalkıp yürüdü. Çok ahenkli yürüyordu, ince beyaz eteği dalgalanarak. Değas'ın yaptığı küçük bir bronz heykelcik gibiydi.

«Başka hiç müşteri yok mu?»

«Tontons Macoute gelince hepsi gittüer.»

İçeri girdim. Ve işte orada, duvar önündeki bir masada, karakkolda gördüğüm adam oturmaktaydı, hani tabutu almak için cenaze arabasının camblarını kıran. Sanki o ısrarlı bakışlardan hiç kurtulmamıştım!.. Yumuşak şapkası bir sandalyenin üzerinde duruyordu ve boynunda çizgili bir papyon vardı. Onu iğlilerek selâmladım ve başka bir masaya doğru üerledim. Ondan korkuyordum. Ve merak da ediyordum: şu anda Tim Tim'in eğlendirmekte olduğu kişi bu küstah subaydan da önemli biri olduğuna göre, kimdi acaba? İnşallah önemlilikte olduğu kadar kötülükte de bu adamdan üstün değildir, diye düekte bulundum içimden — Tim Tim'in iyiliği için.

Subay, «Her yerde sizinle karşılaşıyor gibiyim,» dedi.

«Halbuki göze batmayı sevmem.»

«Bu gece buraya neden geldiniz?»

«Romla Seven ÷ up içmeğe.»

Subay, o sırada tepsi üzerinde içkimi getirmekte olan Mere Catherine'ye dönerek, «Seven ÷ up kalmadı dediydin,» diye suçlamada bulundu. Bana getirilen içkiyi alıp tadına baktı. «Sahiden Seven ÷ up'muş. Bu adama sodalı rom getir, bakalım. Elindeki Seven ÷ up'ları dostuma sakla.»

«Barın arkası öyle karanlık ki! Şişeler birbirine karışmış olsa gerek!»

«Artık önemli müşterilerle...» Subay bir an duraladı, sonra az ÷ çok nazik olmağa karar vermiş gibi, «daha az önemli olanları birbirinden ayırt etmesini öğrenmelisin, Catherine,» dedi. Bana döndü: «Oturabilirsiniz.»

İlerledim.

«Buraya oturabilirsiniz. Hadi, oturun.»

Boyun eğdim.

Adam, «Yol kavşağmda durdurup üstünüzü aradılar mı?» diye sordu.

«Evet.»

«Ya buranın kapısında?»

«Sadece Mama karşıladı beni.»

«Müislerimden biri yok muydu?»

«Uyuyakalmış.»

«Uyumuş mu?»

«Evet.»

Subayın hiçbir şey demeyişine ve uyuyan nöbetçiyi cezalandırmak için yerinden fırlamayışına şaşmıştım. Sadece o donuk, karamanlı gözlüğüyle bana bakıyordu. Bir karar almıştı ama aldığı kararı bana bildirmeyecekti.

Mere Catherine içkimi getirdi. Tadma baktım. Romu gene Seven   up'la karıştırmıştı. Cesur kadındı vesselam!

Subaya, «Bu gece çok ihtiyat tedbirleri almışa benzersiniz,» dedim.

« ok  onemli bir yabancidan sorumluyum. Onun güvenliği için tedbirler almam gerek. Buraya gelmeyi arzuladı.»

«Bizim küçük Tim Tim'in yanında emniyette olduğundan emin misiniz? Yoksa yatak odasma da nöbetçi mi diktiniz, Y zbaşım? Ya da komutan mı deyeceğim?»

«Adım Yüzbaşı Concasseur'dur. Çok şakacısınız. Ben şakadan anlarım. Severim şakayı. Hattâ politik değeri de vardır şakanın. Korkaklar ve iktidarsızlar için bir boşalma sağlar.»

« onemli bir yabancı dediniz galiba, Y zbaşım? Bu sabah sizin yabancılardan hoşlanmadığınızı sanmıştım.»

«Ben şahsen bütün beyaz adamları çok hor görürüm. Ne yalan söyliyeyim renkleri sinirlendirir beni — hayvan pisliğini hatırlatır zira. Lâkin içinizden bazılarını aramıza alabiliriz — Devletin işine yararsanız.»

«Yani Doktor Duvalier'in işine, demek istiyorsunuz herhalde?»

Concasseur belli belirsiz bir alay ifadesiyle tekrarladı : «Je suis le drapeau Haitien, Uni et indivisible. Ben Haiti bayrağıyım — Birleşik ve bölünmez.»

Bir yudum rom içti. Sonra ekledi:

«Bazı beyaz adamların diğerlerinden daha  ek eb ir yaratıklar olduğu muhakkak. Fran 

sız'ların hiç olmazsa bizlerle müşterek bir kültürleri var. General de Gaulle'nin hayranıyım. Başkanımız ona bir mektup yazarak Avrupa Birliğine katılmayı teklif etti.»

«Cevap aldı mı bari?»

«Bu işler zaman ister. Görüşülmesi gereken şartlar var, tabii. Diplomasiden anlarız biz. Amerikalılar ve... İngilizler gibi patavatsızlık yapmayız.»

(CONCASSEUR)

Concasseur adı zihnimi kurcalayıp duruyordu. Bu ismi daha önce de bir yerde duymuşluğum vardı. Yırtıcı ve yıkıcı bir kudret ifade eden bu isim ona yaraşıyordu. Belki de «Stalin» ve «Hitler» gibi sonradan alınma bir isimdi.

Yüzbaşı Concasseur, «Haiti aslında Üçüncü Kuvvete dahü edilmeyi haketmiştir,» diye sözüne devam etti. «Komünistlere karşı gerçek kale biziz. Burada bir Castro çıkamaz. Köylü devlete sadıktır.»

«Ya da ödü kopmuş durumdadır.» Bardağımdan uzun bir yudum rom çektim. Adamın palavralarına başka türlü dayanmanın imkânı yoktu. «Önemli misafiriniz epey kaldı içerde.»

«Bana dediğine göre çoktandır kadınsız kalmış.»

Sonra Yüzbaşı Mere, Catherine'ye doğru sertçe bağırdı: «Nasıl servis bu? Neden kimse kalkıp dansetmiyor?»

Salondaki dört kız ayağa kalktılar. Bir tanesi gramafonu açtı. Eski tarzda, gayet ahenkli olarak dansetmeğe başladılar. Kabarık eltekleri gümüş buhurdanlıklar gibi sallandıkça

ceylân bacakları rengindeki o narin bacakları görünüyordu. Birbirlerini biraz uzaktan tutuyor ve hafifçe gülümsüyorlardı. Aynı cinsten kuşlar gibi birbirine benzer ve güzeldiler. Ne kadar inanılmaz birşeydi onların satılık olması. Herkes gibi.

Yüzbaşı Concasseur baktığım yeri görmüştü. O kara camlı gözlüğün ardından gözleri hiç birşeyi kaçırıyordu.

«Size bir kadın ısmarhyayım!» dedi.

«Na şu ufağı — saçmda çiçek olan. Bizden yana bakmıyor. Benim kıskanacağımdan korktuğu için utangaç duruyor. Satılık bir kıızı kıskanmak ha! Ne saçmalık! Ama ben teni bih edersem sizi çok memnun bırakır.»

«Canım kadın istemiyor,» dedim.

Onun bu cömertliğinin ardındaki amacı biliyordum: köpeğin önüne kemik fırlatırcasına o da beyaz adamın önüne fahişe atıverecekti.

«öyleyse burda işiniz ne?»

Bu soruyu sormakta haklıydı. Sadece,

«İştahım kaçtı,» diyerek kızların dansedişini seyrettim. Çok daha lüks bir dekora lâyıktılar doğrusu! Yüzbaşıya,

«Komünistlerden hiç mi korkunuz yok?» diye sordum.

«Komünistler gerçek bir tehlike teşkil etmiyorlar. Zaten tehlikeli hale gelseler Amerikalılar hemen çıkartma yaparlar. Port au Prince'de bir kaç Komünist var, tabii. Kimlikleri biliniyor. Ama tehlikeli değüler. Küçük gruplar halinde toplanıp Kari Marx okuyorlar. Siz de Komünist misiniz yoksa?»

«Nasıl olabilirim? Hotel Trianon'un sahibi-
biyim ben. Geçimim Amerikan turistlerine bağ-
lı. Kapitalistim.»

Concasseur nazikliğe en fazla yaklaşan
ifadesiyle, «öyleyse **Biz** de bizden sayılırsınız»,
dedi. «Renginizden başka tabii.»

«Hakareti fazla ileri götür meyin, Yüzba-
şım.»

«A canım, renginizde sizin bir suçunuz
yok ki!»

«Demek istediğim, beni kendinizden biri
saymayın. Kapitalist bir devlet iğrençliği azı-
tırsa kapitalistlerin sadakatini bile yitirir.»

«Kapitalist dediğin yüzde yirmibeşi cebine
atabildiği sürece sadıktır.»

«Biraz insanlık da ister ama.»

«Katoükler gibi konuşuyorsunuz.»

«Evet. Belki de. îmanını yitirmiş olan bir
Katolik! Ama sizin kapitalistlerin de imanları-
nı yitirmeleri tehlikesi yok mu?»

«Canlarından olurlar ama imanlarından,
asla! Zira paradır onların imanı. Paralarına
ömürlerinin sonuna kadar sımsıkı sahip olur
ve sonra çocuklarına bırakırlar.»

«Ya şu önemli yabancı dostunuz? Kendi-
si sadık bir kapitalist mi yoksa sağ kanattan
bir politikacı mı?»

O bardağının içindeki buzları şingırdata-
dursun, ben onun adını nerden bildiğimi hatırla-
mıştım. Bana ondan bahseden, hem de bü-
yük bir korku ve saygıyla bahseden, Petit
Pierre olmuştu. Amerikalılar Büyükelçüerini
geri aldıktan sonra bu Yüzbaşı Concasseur bir
Amerikan su şirketine ait olan bütün makina

lan sökmüş ve Kenscoff dağ köyünde çüğmca bir projeye başlatmıştı. Pek birşey yapamamıştı zira işçüer ay sonunda paralarını alamayınca kaçmışlardı. Ve böylece Kenscoff yamaçlarında, Concasseur'un hâtırası olarak dört tane beton direk ve sıcak ve yağmur etkisiyle daha şimdiden çatlamağa başlamış olan beton bir zemin kalmıştı.

Şu anda ahırda Tim Tim'le oynaşmakta olan önemli zat belki de bu projenin tamamlanmasına yardım edecek olan bir iş adamıydı? Ama akli başında olan hangi iş adamı böyle bir memlekette, Konscoff yamaçlarında buz pateni kaymağa yarayacak bir park yapmak için para yatırırdı?

Concasseur, «Bize teknik eleman lâzım,» diyordu; «Beyaz da olsa.»

«imparator Christophe teknik elemana ihtiyaç görmemişti.»

«Biz ondan daha moderniz.»

«O şato kurmuştu, siz paten □ parkı, öyle mi?»

Yüzbaşı Concasseur, «Çekilmez olmağa başlıyorsunuz,» dedi ve fazla ileri gitmiş olduğunu anladım.

Dalma basmıştım. Korktum biraz. Eğer Martha üe yatabümiş olsaydım bu gece ne kadar bambaşka bir şeküde sonuçlanacaktı! Şimdi oteldeki odamda, politika konularından tamamen uzakta, derin bir uykuda olacaktım.

Yüzbaşı revolverini çıkardı ve masaya, boşalmış duran içki bardağının yanına koydu. Çenesini o beyaz — mavi çizgüi gömleğine bastırdı. Manalı, âdeta tasalı bir sessizlik için□

de oturuyordu — benim gözlerimin arasına bir kurşun sıkıvermenin lehinde ve aleyhindeki noktalan zihninde dikkatle tartıyormuş gibi. Onun açısından bakınca ben bu işin aleyhinde bir taraf göremiyordum doğrusu.

Mere Catherine gelip arkamda durdu ve masaya iki rom bardağı bıraktı.

«Arkadaşınız içerde Tim Tim'le yarım saatten fazla kaldı. Artık...»

Yüzbaşı, «Bırak istediği kadar kalsın,» dedi. «Önemli bir adamdır o — çok önemli.» Dudak uçlarında zehir köpüğü gibi küçük küçük tükürük damlacıkları belirmişti. Revolvere parmaklarının ucuyla dokundu.

«Paten parkı modern birşeydir,» dedi. Parmakları revolver ve rom bardağıyla oynuyordu. «Buz pateni yapmak sosyettiktir,» diye ekledi. «Şık bir spordur.»

Mere Catherine, «Ödediğiniz para yarım saat içindi,» dedi.

Yüzbaşı, «Benim saatime göre daha yarım saat olmadı,» diye cevap verdi. «Zarara mı giriyorsun ki? Başka müşteri yok nasılsa.»

«Mösyö Brown var ya.»

Ben, «Bu gece yokum,» dedim. «O kadar önemli bir kişiden sonra sönük kaçırmaktan korkarım.»

Yüzbaşı, «Öyleyse neden hâlâ buradasınız?» diye sordu.

«İçki istiyorum. Sonra merakım da kabardı. Haiti'ye bu derece önemli misafirler her gün gelmiyor. Sizin o paten parkına para mı

yatacacak bu zat?»

Yüzbaşı revolverine baktı ama demin beyninin zıncı diye atıverdiği o ilk an, gerçek tehlike am geçmişti artık.

«O önemli yabancı dostunuzun içeri girip de beyaz bir adamın cesedini bulmasını istemezsiniz herhalde,» dedim. «İş için iyi olmaz.»

Yüzbaşı ciddilikle, «Burada yapmama lüzum yok, sonradan da icabımıza bakabiliriz,» diye doğruyu söyledi ve sonra şaşalâtıcı bir gülümseyiş, o beton zemindeki çatlaklar gibi yüzünü ikiye böldü: nazik bir gülümseyiş, hat-tâ alçakgönüllü bir gülümseyiş. y

Yüzbaşı ayağa kalkmıştı. Arkamdaki salon kapısının açıldığını duyarak dönünce, Tim Tim'i gördüm — beyazlar içindeydi ve gülüm süyordu; kilise kapısında bir gelin gibi. Lâkin Yüzbaşıyla fahişe birbirlerine gülümsemiyorlardı. İkisinin de gülüşü Tim Tim'in koluna girmiş olan çok önemli yabancı misafire doğru yönelmişti. Bu, Mr. Jones'di.

*

4

«Jones!» diye bağırmışım.

Yüzünde hâlâ yara izleri vardı ama plas-terle örtülmüştü bunlar.

«Aa, Brown değilse ne olayım!» dedi. Geldi ve büyük bir candanlıkla elimi sıktı. «Eskilerden birini görmek çok tatlı vallahi!»

Sanki bir önceki savaştan beri ilk defa buluşan bir Eski Muharipler toplantısmdaydık!

«Dün de görüştük ya!» dedim ve onun az buçuk mahcup duruma düştüğünü sezdim. Nahoş bir durum sona erdikten sonra Jones bunu biran önce unutmaya bakıyordu, besbel-li.

Yüzbaşı Concasseur'a dönerek, «Mr. Brown'la ben Medea'da birlikte yolculuk et-tik,» diye açıklamada bulundu. «Ya Mr. Smith nasıl?»

«Dün seni görmeğe geldiği zamanki gibi. Seni çok merak ediyor.»

«Beni mi? Niye?.. Aa, af edersin, sana gü-zel arkadaşımı tanıştırmadım.

«Tim Tim'le ben birbirimizi çok yakından tanırız.»

«Alâ, âlâ. Otur, güzelim, otur da hepimiz bir kadeh birşey içelim.»

Jones önce Tim Tim için bir sandalye çek-ti. Sonra koluma girerek beni biraz uzaklaştı-rdı. Yavaş sesle,

«O fasıl kapandı artık, iki gözüm,» dedi.

«Neyse, sağ selim çıktığına sevindim.»

Ustü kapalı olarak, «O yazdığım mektu-bun sonucu,» dedi. «Zaten umuyordum. Kork-mamıştım. İki taraflı bir takım hatalar oldu. Ama kızların bunu bümesini istemem.»

«Bilseler de çok anlayışlı davranırlar ya — Yüzbaşı bümiyor mu?»

«Biliyor elbet ama kimseye söylemez. Ben de yarın gelip sana durumu bildirecektim ama bu gece yatak faslına şiddetle ihtiyacım var»

dı. Demek Tim Tim'i biliyorsun?»

«Evet.»

«Şeker birşey. İyi ki onu seçmişim. Yüzbaşı hani, şu başında çiçek olan kızı tavsiye ediyordu.»

«Aradaki farkı görmezdin büe! Mere Catherine'nin kızlarının hepsi bol şekerlidir. Kuzum, Yüzbaşıyla işin ne?»

«Birlikte bir projemiz var.»

«Buz pateni üzerine mi?»

«Yoo. Ne buz pateni?»

«Ayağımı denk al, Jones. Tekin değildir o.»

Jones, «Sen beni merak etme, ben Hanya'yı Konyayı bilirim,» dedi.

Mere Catherine, tepsisi rom bardakları ile yüklü olarak geçiyordu. Herhalde Seven up'larm en sonuncusunu da kullanmış olacaktı. Jones bardaklardan birini kavırarak,

«Yarın benim için araba **Bağlıyacıklar,**» dedi. «Altımda otomobil olunca gelir seni görürüm. Bardağını Tim Tim ve Yüzbaşından yana kaldırarak,

«Salut!» diye seslendi. Sonra bana,« Sevdim burasını,» dedi. «Dört ayağımın üstüne düştüm gene.»

Salondan çıktım. Seven up'ların tatlı lezzetinden içim bayılmıştı. Geçerken nöbetçiyi omuzundan sarsıp uyandırdım. Bari bir kişiye yararım dokunsun. Cipun yanından el yordamıyla geçip kendi arabama giderken arkadan ayak sesleri duydum ve hemen yana kaydım. Belki de buz pateninin şerefini korumağa gelen Yüzbaşydı bu! Ama Tim Tim'miş meğer.

«Onlara tuvalete gidiyorum dedim,» diye fısıldadı.

«Nasılsın, Tim Tim?»

«Çok iyi, ya siz?..»

«Geçinip gidiyoruz işte.»

«Arabanızın içinde beklesenize biraz. Onlar nasılsa yakında giderler. O İngiliz adamı tout à fait epise — Tam anlamıyla yorgun düşmüş durumda.»

«Bundan şüphem yok ama ben de yorgunum. Gitmem gerek. Tim Tim, iyi davrandı ya sana?»

«Aa, elbet. Sevdim onu. Pek ısındım.»

«Neden sevdin o kadar?»

Tim Tim, «Güldürdü beni,» diye cevap verdi.

Bu cümleyi sonradan, başka şartlar altında tekrar duyacak ve çok tedirgin olacaktım, zensiz bir ömür boyunca çok marifetler öğîînmîştîm ama güldürmek sanatı bunların aramda değüdi.

KISIM II

BÖLÜM I

1

Kalkınma Bakanının nâşı gibi Jones de bir süre tamamen sırra kadem bastı. Gerçi Başkan Adayı bir çok çabalarda bulundu ama eski Bakanın cenazesini ne yaptıklarını bir türlü öğrenemedi. Mr. Smith yeni Bakanın bürosuna kadar sokulmayı başarmış ve burada hiç bekletilmeden ve nezaketle kabul edümişti. Zira Petit Pierre onu «Truman'ın hasmı» diye tanıtmak için elinden geleni yapmıştı ve Bakan Bey de Truman'ın adını duymuş olan bir adamdı.

Kendisi ufak tefek, şişko adamın biriydi ve dişleri çok iri, çok beyaz ve ayrıktı — daha büyük bir kabristan için hazırlanmış mezar taşları gibi. Belki tercümana ihtiyaç olur diye Mr. Smith'le beraber gitmiştim lâkin Yeni Bakan İngilizceyi iyi konuşuyordu.

Mr. Smith getirdiği tanıtma mektubunun
* bir önceki bakana yazılmış olduğu için özür
düedi.

Bakan Bey, «Biçare Phüipot!» dedi.

Acaba Dr. Philipot'un akibetinin resmî
izahını mı dinliyecektik?

Mr. Smith insanı hayran bırakın bir açık-
lıkla, «Ne oldu ona?» diye sordu.

«Belki de asla bilemeyeceğiz. Tuhaf huylu,
günü gününe uymayan bir adamdı. Hesap def-
terlerinin de pek düzgün olmadığını size itiraf
edeceğim. Meselâ şu Desaîx Sokağındaki su
tulumbası vardı.»

«Yani onun intihar ettiğini mi belirtmek
istiyorsunuz?»

. Mr. Smith'e tam hakkını vermemişim me-
ğer! Bir amaç uğruna kurnazlık bile edebili-
yormuş.

«Belki intihar etti, belki de halkın hıncı-
na kurban gitti. Biz Haitililer despotları kendi-
mizce ortada*ı kaldırmamızla namlıyızdır, sa-
yın Profesör.»

«Doktor Phüipot, despot muydu?»

«Desaix Sokağındaki halk tulumba yü-
zünden hazin bir hayal kırıklığına uğradı.»

Ben de, «Öyleyse tulumba şimdi çalışmaya
başlar herhalde?» diye sordum.

Yeni Bakan, «İlk projelerimden biri bu
olacak,» diyerek elini masasının üzerinde yığılı
duran dosyalara doğru salladı. «Ama görüyor-
sunuz ya, dert çok!»

Dosyalardan bir çoğunun çelik kancaları-
nın, peşpeşe geçen yağmurlu mevsimlerin et-
kisiyle paslanmış olduğunu gördüm. Besbelli

bu «dert>ler öyle kolay kolay halledilmiyordu!

Mr. Smith taşı gedğine koyarak, «Demek Doktor Phüipot hâlâ kayıp?» diye sordu.

«Savaştta, cepheden gelen haberlerde denildiği gibi : Kayıp, muhtemelen ölü.»

Mr. Smith, «Ama ben kendisinin cenaze töreninde bulundum!» dedi.

«Nesi?»

«Cenazesi.»

Gözlerimi Bakandan ayırmıyordum. Hiç de sıkıntılı bir hali yoktu. Kısa, kuru bir kahkaha attı ve,

«Cenaze târeni filân olmadı,» dedi.

«Yarıda kaldı.»

«Ah, sayın Profesör, düşmanlarımızın yaydığı müfrit propagandayı bir bilerseniz, inanmazsınız !»

«Bir kere ben Profesör değilim. İkincisi de tabutu kendi gözlerimle gördüm.»

«Tabutun içi taş doluydu Prof. — affedersiniz, Mr. Smith.»

«Taş mı?»

«Daha doğrusu tuğla. Yoktan var ettiğimiz Duvalierville adındaki yeni ve güzel şehrimizin inşaatmdan alınma. Yani çalınmış tuğlalar. Serbest olduğunuz bir sabah size Duvalierville'yi göstermek isterim.»

«Ama karısı da ordaydı.»

«Zavalı kadın — onu da alet olarak kullandılar. Bundan haberi yoktur inşallah. Cenaze salonunun sahipleri tutuklanmış bulunuyordu.»

Bakana, hazır cevaplık ve hayal kuvvetin

den tanı not vermiştim. Mr. Smith de bir an için susup olmuştı.

Ben, «Ne zaman yargılanacaklar?» diye sordum.

«Tahkikat uzun sürecektir. Mesele hayli karışık.»

«Öyleyse halkın dediklerinin aslı yok demek • — Doktor Philipot'un saray mahzeninde bir zombi olarak çalıştırıldığı söyleniyor da.»

«Bütün bunlar Vuodu safsataları, Mr. Brown. Çok şükür Başkanımız ülkeyi bu hurafelerden temizledi.»

«Öyleyse Cizvitlerin başaramadığını o başardı demektir.»

Mr. Smith sözümüzü biraz sabırsızlıkla kestti. Dr. Philipot'un uğruna elinden geleni yapmıştı ama şimdi artık kendi projesine bütün dikkatini vermenin sırası gelmişti. Zombi ve Vuodu laflarıyla Bakanı düşman etmek istemiyordu.

Bakan onu büyük bir naziklikle dinledi: Mr. Smith içinde lokantası, mutfığı, kitaplığı ve konferans salonu bulunacak olan bir yapıdan bahsediyordu. Mümkünse sonradan ilâveler yapmağa yer olmalıydı. Günün birinde bir tiyatro ve sinema büe olabüirdi. Daha şimdiden eüerinde dökümanter filmler vardı ve, eğer zemin hazırhyabilirlerse, zamanla bir «Etlyemez Tiyatro Yazarları» ekölü de doğabüirdi.

«O zamana kadar da George Bernard Shaw'la yetiniriz artık!»

Vekil Bey, «Müthiş bir proje!» dedi.

Mr. Smith Haiti Cumhuriyetine geleli bir hafta oluyordu. Doktor Philipot'un nâşınm ka

çırılmasına şahit olmuştu. Onu gecekondu mahallesinin en kötü sokaklarında dolaştırmıştım ve o sabah benim bütün öğütlerime rağmen pul almak için postaneye bizzat gitmekte ısrar etmişti. Kalabalıkta bir an için gözden kaybetmiştim onu. Bulduğum zaman gişeye bir adım bile yaklaşabilmiş değildi. İki tane tek kollu dilenciyle üç tane tek bacaklısı onun etrafını almışlardı, iki tanesi ona pis zarflar içinde, tedavülden kalkmış, eski Haiti pulları satmağa çalışıyorlardı. Diğerleri daha açık olarak dilenmekteydiler. Hiç bacaksız bir tanesi Mr. Smith' in ayakları dibine sokulmuş pabuçlarını temizlemek bahanesiyle bağlarını çözmekle meşguldü. Kalabalığın birikmiş olduğunu gören diğerleri araya girmeye çalışıyorlardı. Burnunun bulunması gereken yerde bir delik bulunan gençten bir adam başını iğdi ve tos vurarak kendine yol açmağa çalıştı. Elsiz birisi sakatlığım yabancılara gösterebilmek için kol uçlarındaki o pembe, cilâlı gibi parlak yumruları ta yukarılara kaldırmıştı. Postanede her zaman raslanan bir manzaraydı bu. Ancak şu günlerde yabancılara pek o kadar sık Taslanmıyordu.

Mr. Smith'e ulaşabilmek için epey mücadele etmek zorunda kaldım ve bir seferinde elim kesik bir kolun insan etine değil de lâstığe benziyen yumrusuna değdi, ittim bunu bir kenara — sonra kendi kendimden öğrendim. Sanki insan sefaletini bir kenara itmiştim. Hatta kafamın içinden : Visitation Kolejindeki Muhterem Pederler beni görse ne derlerdi acaba? diye bir düşünce bile geçti. Çocukluğumuzda bize telkin edilen efsane ve disiplinler

bu derece köklüdür.

Mr. Smith'i kurtarmam beş dakika sürdü. Bu arada pabuç bağlarını kaybetmişti. Bakan Beyin huzuruna çıkmazdan önce Hamit'in dükânına uğrayıp yenüerini almamız gerekti.

Şimdi de Mr. Smith Bakana, «Merkezimiz kâra çalışmıyacak, tabii,» diyordu. «Bununla beraber bir kütüphaneci, bir sekreter, bir muhasebeci, bir aşçı ve bir kaç garson çalıştıracamız. En azından yirmi kişi. Film gösterilerimiz öğretici anlamda ve ücretsiz olacaktır. Tiyatroya gelince — ama onu zamanı gelince düşünürüz. Getirteceğimiz vejeteryan mamuller imalât fiyatına satılacak ve kitaplar parasız temin edilecektir.» "

. Onu şaşkınlıklar içinde dinliyordum. Dört başı mâmur, gıcır gıcır bir hayal. Realite bu adama tesir etmiyordu hiç. Postanedeki manzaralar bile hülyasının pembeliğini bozamamıştı. Hele bir Haiti halkı asitleşmeden kurtulsun, yoksullukla ihtiras da çok geçmeden o yolun yolcusu olacaktı.

Mr. Smith, «Şu Duvalierville dediğiniz yeni şehir bizim merkez için fevkalâde uygun olabilir,» dedi. «Ben modern mimariye karşı değilimdir — bilâkis. Yeni fikirlere yeni şekiller gerekir. Ben de sizin ülkeye yeni bir fikir getirmek istiyorum.»

Bakan Bey, «Yeni şehirde yerler var,» dedi. «Birşey düşünürüz. Yeter derecede paranız bulunduğundan eminim.»

«Ben düşünmüştüm ki Hükümetle müşterek bir proje...»

«Tabiatıyla farkında olduğunuz gibi bizler

sosyalist değiliz, Mr. Smith. Serbest teşebbüse inanırız. Yapı için teklifler almamız şarttır.»

«Tabiatıyla.»

«Teklifler arasındaki son seçişi de, tabiatıyla, hükümet yapacaktır. Hem de bu sadece en eksik fiat vereni seçmek manasına gelmez. Duvalierville'nin estetiğini dikkate almak şarttır. Ve sonra temizlik ve kanalizasyon işleri başta gelir. Bu sebeple projenizin evvelâ Sağlık ve Sosyal Kalkınma Bakanlığına havale edileceğini sanıyorum.»

Mr. Smith, «Güzel,» dedi. «Öyleyse sizinle çalışacağız demektir.»

«Sonradan, tabii, Hazineyle görüşmemiz gerekecek. Gümrükle filân. Ama bunları sonradan ele alırız. Önce yer meselesini halledelim. Ve arsa fiatını.»

«Acaba Hükümetiniz arsayı bağışlamayı düşünmez mi? Bir iş sahası açtığımıza göre... Zaten arsa fiatlarının da pek yüksek olmadığını sanıyorum.»

«Arazi milletindir, Mr. Smith, hükümetin değil.» Bakan Bey nazik bir sitemle konuşmuştu. Sonra: «Buna rağmen Haiti'de hiç bir şeyin imkânsız olmadığını siz de göreceksiniz. Benim fikrim sorulursa ben şahsen sizden arsa için sembolik bir bağış alınmasını teklif ederim: inşaat masrafının tutarı kadar bir bağış...»

Mr. Smith, «Ama gülünç bu!» dedi. «İki tutarın birbiriyle hiç ilgisi yoktur ki!»

«Bağışınız inşaat tamamlandıktan sonra size iade edilecektir, tabu.»

«Öyleyse neden gerektiğini hiç anlamıyorum.»

«İşçileri korumak meselesi, Mr. Smith. Yabancı sermayenin başladığı bir çok projeler aniden duruverdi ve işçi hafta sonunda cebini boş buldu. Yoksul bir aile için faciadır bu. Haiti'de henüz çok yoksul aile var, Mr. Smith.»

«Belki bir banka garantisi filân...»

«Peşin para daha iyi, azizim Mr. Smith.»

«Bunun için memleketteki komisyonumuza yazmam gerek. Zannetmem ki...»

«Yazın memleketinize, Mr. Smith ve hükümetimizin bütün ilerici projelere kucak açtığını ve elinden geleni yapmağa hazır olduğunu söyleyin.»

Bakan görüşmenin sona ermiş olduğunu belirtmek ister gibi ayağa kalktı. Yüzündeki o geniş, dişlek gülüş, görüşmenin iki taraf için hayırlı sonuçlar vereceğine inandığını belirtiyordu. Hatta, Büyük İlericilik Dâvasında iki ortak olduklarını göstermek için kolunu Mr. Smith'in omzuna bile sardı.

«Ya arsa?»

«Arsalardan arsa beğenebilirsiniz, Mr. Smith. Katedral civarında mı olsun? Üniversitenin yakınında mı? Yoksa tiyatro dolaylarında mı? Duvaliervüle'nin estetiğini bozmamak şartıyla her yer emrinizdedir. Öyle güzel bir şehir olacak ki! Göreceksiniz. Sizi kendim gezdireceğim. Yarın çok meşgulüm. Bir sürü heyet. Demokrasi rejimlerini büürsünüz... Ama Perşembeye...»

Otomobile bindiğimizde Mr. Smith, «İlgilenmesine ilgüendi,» dedi.

«Yalnız o bağış meselesinde ihtiyatlı olun.»

«Geri verecekler ya.»

«Ama inşaat bittiği zaman.»

«Şu tabutun içindeki tuğla meselesi — Aslı astan var mı dersiniz?»

«Hayır.»

Mr. Smith, «Ne bileyim, hiç birimiz Doktor Philipot'un cesedini görmüş değiliz de...» diye söylendi. «Yargıya varmakta acele etmemek gerek.»

*

**

2

Elçiliğe yaptığım ziyaretten sonra birkaç gün Martha'dan ses seda çıkmayınca kaygılanmıştım. Son görüşmemizi tekrar tekrar aklımdan geçirerek acaba aramızda geri alınmayacak sözler mi geçti, diye düşünüyordum ama hiç sanmıyordum. Sonunda onun kısa, hayli soğuk pusulasını aldığım vakit ferahladım — hem de kızdım. «Angel iyileşmiş, artık ıstırabı yokmuş ve istersem Martha'yı heykelin yanında bulabilirmişim.»

Randevuya gittim ve aramızda hiç birşeyin değişmemiş olduğunu gördüm.

Ama bu değişmezlikte ve onun yakınlığında bile öfke sebebi buluyordum. Öyle ya, şimdi, kendi işine geldiği zaman benimle yatmaya teşneydi, hanımefendi...

«Ömrümüz otomobü içinde geçemez,» dedim.

«Bunu ben de düşünüyorum,» diye cevap

verdi. «Ben otele geleyim — müşterilerinden kaçabilirsek.»

«Smith'ler bu saatte yatmış olurlar.»

«Ben kendi otomobilimle geleyim, her ihtimale karşı... Sana kocamdan bir mesaj getirmiş olduğumu söyleyebilirim. Bir çağın filân. Sen önce git. Ben beş dakikadan seni izlerim.»

Bu gecenin çatışmalarla dolu olarak geçeceğini sanmıştım. Sonra birden, kaç kereler zorlayıp açamadığım kapı kendiliğinden açılıp vermişti. Kapıdan içeri girdim ve sadece hayal kırıklığıyla karşılaştım. İçimden, «Onun akli benden evvel, zihni daha çabuk işliyor,» diye düşündüm. «Bu işlerin kurdu.»

Otele döndüğüm vakit Smith'lerin hâlâ ayakta olduğunu görüp duyarak şaşladım. Kaşık, tabak şıngırtıları ve tatlı konuşma sesleri geliyordu. Akşam «yemek»lerini verandada yemeğe karar vermişlerdi. Kaç kere onların başbaşa oldukları zaman nelerden konuştuklarını merak etmiştim. Arabayı park ettikten sonra bir süre merdiven dibinde durdum ve kulak kabarttım. Mr. Smith'in,

«Koyduğun iki kaşık oldu, ruhum,» dediğini duydum.;

«Yok. Olamaz.»

«Önce bir tadına bak, göreceksin.»

Bunu izliyen sessizlikten erkeğin haklı olduğunu anladım. Sonra Mr. Smith,

«Havuzda uyuyakalan o biçareye ne olduğunu hâlâ merak ediyorum,» dedi. «Hani ilk geldiğimiz gece. Hatırlarsın, değil mi, canım?»

«Tabii hatırlıyorum. O zaman içimden geldiği gibi inip bakmadığıma hâlâ pişmanım. Er

tesi sabah Joseph'e sordum ama zannederim bana yalan söyledi.»

«Yalan söylemiş olamaz, hayatım. Herhalde anlamadı.»

Basamakları çıktım. Bana hoşgeldin dediler. Ben de biraz aptalca,

«Yatmadınız mı daha?» diye sordum.

«Mr. Smith mektuplarıyla meşgul olacak.»

Onları Martha gelmezden önce terastan aşırmanın yollarını düşünüyordum.

«Çok geç kalmayın, yarın Bakan Bey bizi yeni şehre götürüyor,» dedim. «Yola çok erken çıkacağız.»

Mr. Smith, «Ziyam yok, nasılsa karım burada kalıyor.» dedi. «Güneş altında bozuk yollar da sarsılmasına gerek yok.»

«Ben de senin kadar dayamklıyım, canım.»

«Benim gitmem şart, ruhum. Ama senin için bir zorunluluk yok. Bu fırsattan istifade Fransızca dersine çalışırsın.»

«Sizin de uykuya ihtiyacınız var, Mr. Smith,» dedim.

«Ben çok az uykuyla da yetinebilirim, Mr. Brown. Hayatım, hani Nashville'deki ikinci gecemizi hatırlarsın ya...»

Bu son günlerde Nashville'deki olayları sık sık anmağa başlamışlardı.

Mr. Smith, «Bugün şehirde kimi gördüm büiyor musunuz?» diye sordu.

«Yoo.»

«Mr. Jones! Yanında üniformalı, çok şişman bir adam olduğu halde Saraydan çıkıyordu. Nöbetçiler selâm durdu. Maamafih herhal

de Mr. Jones'i selâmlamıyorlardı.»

«İş iş herhalde,» dedim. «Hapishaneden saraya! Aşkolsun, doğrusu!»

«Ben Mr. Jones'in kuvvetli bir kişiliğe sahip olduğuna ilk baştan inanmıştım. İşlerinin iyi gittiğine sevindim.»

«Başkalarına zarar vermemek şartıyla.»

Bu kadarcık yermek bile Mr. Smith'in yüzüne adeta bir perde indirmeğe yetmişti. Ta bağındaki Yeastrol'u sıkıntılı bir şekilde karıştırıp duruyordu. O an Medea'nın kaptanına gönderilen telgraftan ona bahsetmeyi ciddi olarak düşündüm. Bütün dünyanın dürüst olduğuna bu kadar ateşle inanmak da bir karakter zayıflığı sayılmaz mıydı bir bakıma? 1

Bir otomobü sesi beni konuşmaktan kurtardı ve bir an sonra Martha'nın merdivenden çıktığını gördük. Mr. Smith ferahlıyarak,

«Mrs. Pineda'ymış!» dedi. «Nefis bir hanım.»

Kalktı ve Martha için bir yer hazırladı.

Martha bana çaresizlik içinde bakarak; «Vakit geç, kalamıyacağım,» dedi. «Size kocamın selâmmı getirdim...» Çantasından bir zarf çıkarıp elime tutuşturdu.

«Gelmişken bir viski alın,» dedim.

«Yok, yok, kalamıyacağım.»

Mrs. Smith, «Bizim yüzümüzden acele etmeyin, Mrs. Pineda,» dedi. Biraz donuk konuşmuş gibi geldi ama belki de benim kuruntumdu. «Mr. Smith'le ben zaten odamıza çıkıyoruz. Haydi, canım.»

Martha, «Zaten gitmem gerek,» diye cevap verdi. «Oğlum kabakulak geçiriyor.»

Fazla açılıyordu. Mrs. Smith,
«Kabakulak ha? Vah vah, geçmiş olsun, Mrs. Pineda,» dedi.

«Ben sizi geçireyim otomobilinize kadar,» diyerek Martha'yı uzaklaştırdım oradan.

Otomobille şoseye kadar gidip durduk.

Martha, «Ne oldu?» diye sordu.

«Benim el yazımla sana yazılmış olan bir mektubu bana vermiyecektin.»

«Hazırlıklı değildim. Çantamda başka birşey yoktu. Ama Mrs. Smith yazıyı görmüş olamaz ki!»

«Kocasının aksine onun gözleri çok şey görüyor.»

«Yazık oldu. Ne yapıyoruz şimdi?»

«Onlar yatana kadar beklileyebiliriz.»

«Sonra usul usul giderken ansızın kapı açılır ve eşikte Mrs. Smith...»

«Onlar benimle aynı katta değiller.»

«Öyeyse merdiven dibinde karşılaşırız. Yapamam...»

«Heba olan bir gece daha,» dedim.

«Bir tanem, o senin ilk döndüğün gece, havuz başında... o kadar canım istemişti...»

«Smith'lerin balkonu var.»

«Ağaçların dibine sokuluruz. Işıklar da yok şimdi. İyice karanlık. Mrs. Smith bile karanlıkta göremez herhalde.»

Sebebini anılamadığım bir isteksizlik duyuyordum. Bunu bir sebebe bağlamak çabasıyla,

«Sivrisinekler.» dedim.

«Canları cehenneme, sivrisineklerin.»

Son defa birlikteyken onun isteksizliği yüzünden kavga etmiştik. Şimdi sıra bendeydi. Öfkeyle: onun evi kutsal da benimki neden değil? diye düşünüyordum.

Otomobüden indik ve mümkün olduğu kadar usulca, havuza doğru yürüdük. John Barrymore dairesinde bir ışık yanıyordu. Pencere telinin üzerinden Smith'lerin birinin gölgesi geçti. Palmiyelerin altındaki çukurca bir yere, birlikte gömülen cesetler gibi uzandık ve aklıma bir başka ölüm geldi — avizeden sallanan Marcel. Ne ben, ne de Martha aşk uğruna ölecek kimselerden değildik. Kederlenecek, ayrılacak ve başka aşklar bulacaktık. Komedyaya dünyasının insanlarıydık biz — tragedyaya değil. Ateş böcekleri ağaçların arasında uçuşuyor ve bir sönüp bir yanarak, içinde bize yer olmayan bir dünyayı aydınlatıyorlardı. Bizler —biz kara derili olmayanlar— sıldan pek uzaklardaydık.

Bir zamanlar havuzumu şerefletirmiş olan eski Bakanın cesedi kadar cansız yatmaktaydım.

«Ne var, sevgilim? Bir şeye mi kızgınsın?»

«Yoo.»

»

Martha alçak gönüllülükle, «Beni istemiyorsun,» dedi.

«Şu anda değil. Burada değil.»

«Geçen sefer kızdırdım seni. Telâfi etmek stiyordum.»

«O ilk döndüğüm gece neler olduğunu... ni neden Joseph'le gönderdiğimi hiç anlatmamı sana.»

«Beni Smith'lerden korumak istediğini biliyorum.»

«Doktor Phüipot havuzun içinde, şuracıkta cansız yatıyordu. Hani şu ayın vurduğu yer var ya...»

«Öldürmüşler miydi?»

«Kendi boğazını kesmiş. Tontons Macoute'nin eline geçmemek için.»

Martha biraz öteye gitti.

«Anlıyorum. Tanrım, ne feci şeyler oluyor şu dünyada! Kâbus gibi.»

«Bu diyarda sadece kâbuslar gerçektir zaten. Mr. Smith'le vejeteryanlarımdan çok daha gerçek. Bizlerden daha gerçek.»

Mezarımızda yan yana yatıyorduk. Onu ne otomobilde ne de Hamit'in misafir odasında erişemediğimiz bir ateşle sevdim birden. Kelimeler bizi birbirimize dokunuşlardan çok daha fazla yaklaşıtıyordu...

Martha, «Sana ve Luis'e gıpta ediyorum,» dedi. «Birşeylere inanıyorsunuz. Olup bitenleri izah edebiliyorsunuz.»

«Öyle mi? Benim hâlâ birşeylere inandığımı mı sanıyorsun?»

Martha, «Babamın da inancı vardı,» dedi. Babasından bana bu ilk bahsediydi.

«Neye inanırdı?» diye sordum.

«Tanrıya,» diye cevap verdi. «Sofu bir adamdı.»

«Herhangi bir şeye inanabildiği için şanslı varmış.»

«Bir çok Almanlar da onun eline geçmemek için kendi boğazlarını kesmişler.»

«Evet. Anormal bir durum değil bu. İn

san hayatı böyle. Zulüm projektör gibidir. Bir uçtan öbür uca döner. Zulümden ancak bir süre için kaçabiliriz. Nasıl ki şu anda da şu palmyelerin gölgesine sığınmağa çalışıyoruz.»

«Bir çare arıyacağımız yerde — öyle mi?»

«Bir çare arıyacağımız yerde.»

«Nerdeyse babamı tercih edeceğim geliyor.»

«Hayır,» dedim.

«Biliyor musun kimdi?»

«Kocan anlattı.»

«Hiç olmazsa siyaset adamı değildi!»

«Hele turistlere bel bağliyan bir otelci hiç değildi.»

«Bunda kötü bir şey yok.»

«Dolarların geri gelmesini bekliyen bir kapitalist.»

Martha, «Komünistler gibi konuşuyorsun,» dedi.

«Bazan onlara özeniyorum.»

«Ama ikiniz de Katoliksınız — sen de Luis de.»

«Evet. Sonra ikimizi de Cizvitler yetiştirmiş. Muhterem Pederler bize yargıda bulunmasını öğretiler. Onun için hiç olmazsa hangi rolleri oymyacağımızı biliyoruz şimdi.»

«Şimdi mi?»

Orada, uzun süre yattık, birbirimizin kolları arasında. Bazan düşünüyorum da — birlikte yaşadığımız en mutlu saatmiş gibi geliyor bu bana. İlk defa olarak birbirimize, bir okşayıştan daha önemli birşeyler emanet edebilmiştik.

Ertesi gün otomobille Duvaliervü'e'ye gittik; Mr. Smith, Bakan Bey ve ben. Şoförümüz de bir Tonton Macoute'ydi. Görevi belki bizi korumak, belki göz hapsinde tutmak belki de sadece barikatlardan geçmemize yardım etmekti. Zira burası kuzeye giden yoldu ve şehirde küberin çoğu günün birinde Santa Domingo'dan gönderilen tankların bu yoldan geleceğini umuyorlardı. O zaman barikattaki üç tane külüstür milis ne işe yarıyacaktı acaba? «

Yüzlerce köylü kadını, merkeplerine yan binmiş olarak, pazar yerine gitmek üzere baş şehre akın etmekteydüer. Gözlerini iki yanda uzanan tarlalara dikmiş, bize hiç aldırımıyorlardı. Biz onların dünyasında yoktuk.

Otobüsler geçiyordu, kırmızı, sarı ve mavi çizgiler halinde boyanmış. Ülkede yiyecek kıtlığı olabilirdi ama renk boldu. Koyu mavi gölgeler dağ sırtlarından hiç eksik olmazdı ve denizin yeşili tavus tüyü gibiydi. Yeşilin her çeşidi her yanda çalkalanıyordu — sisal ağaçlarının yer yer siyahla damarlanmış zehir yeşili; muz ağaçlarının o durgun, yeşil denizin kıyısındaki kumlara uymak ister gibi uçları sararmağa başlamış olan solgun yeşili. Bir renk fırtınası esiyordu her yerde.

Kötü yol üzerinde çılgn bir süratle ileiii yen kodaman bir Amerikan arabası yanımızdan geçti ve bizleri toza buladı. Sadece tozların rengi yoktu burda. Bakan Bey parlak kırmızı bir mendü çıkararak gözlerini sildi.

«Salauds!» diye bağırdı.

Mr. Smith ağzını kulağıma iyice yaklaştı

tırarak, «içindekiler kimdi, gördünüz mü?» diye sordu.

«Yoo.»

«Bir tanesi Mr. Jones'miş gibi geldi bana. Ama yanılmış olabilirim. Çok hızlı geçtiler.»

«Ben pek ihtimal veremiyorum,» dedim.

Tepelerle deniz arasındaki basık, dar, çorak ovanın üzerinde beton döşeli bir çocuk parkı, bir kaç tane beyaz, tek odalı kutu kurulmuştu ve bu minnacık evlerin yanında Koli-zeum kadar kocaman duran yuvarlak bir yapı. Hepsi de yaklaşan fırtınanın kaldırdığı bir toz çanağının içinde duruyorlardı. Akşama, fırtına gelip geçtiği zaman bu toz gene çamur halini almış olacaktı. Bu çimento ıssızlığının içinde, acaba o tabut içindeki hayalî tuğlalar nerden gelme olabilir, diye merak etmekten kendimi alamadım.

Mr. Smith ilgiyle, «Şurası bir açık hava tiyatrosu mu?» diye sordu.

«Hayır. Horoz kestikleri yer.»

Mr. Smith bir an dudağını ısırarak gibi yaptı ama sonra hemen kendini tuttu. Sanki ona göre, irkilmek bile bir çeşit yermek, suçlamak sayılırdı.

«Etrafta pek insan göremiyorum,» dedi.

Sağlık ve Sosyal Kalkınma Bakanı göğsünü kabartarak, «Bu ovada oturan yüzlerce kişi vardı,» dedi. «Sefil kerpiç kulübelerde yaşıyorlardı. Etrafı temizlemek zorunda kaldık. Koyalay olmadı.»

«Nereye gitti burda oturanlar?»

«Şehre göç etmişlerdir herhalde. Bir kısmı da dağlara. Akrabalarının yanına filân.»

«Şehir kurulunca geri gelecekler mi?»

«Vallahi biz bu şehri daha seçkince bir tabaka için hazırlıyoruz.»

Yuvarlak yapının ardında dört ev vardı ki iğri, kanat şeklindeki damlarıyla, ölmüş kelekleri andırıyorlardı.

Mr. Smith, «Ya bunlarda kimler oturacak?» diye sordu.

«Bunlar turistler için.»

«Turist mi?»

Deniz bile çekilip gözden gizlenmiş gibiydi. Etrafta çimento, toz, yol ve taşlı tepelerden gayri hiç bir şey yoktu. Beyaz kutulardan birinin önünde ak saçlı bir zenci, kendisinin Sulh Hukuk Yargıcı olduğunu belirten bir levhanın altında, tahta bir iskemleye oturmuş bekliyordu. Görünürdeki tek insan oydu. Bu kadar erken gelip yerleştiğine bakılırsa hayli hatırlı biri olsa gerekti. Gerçi çocuk parkının beton zemini üzerinde bir tekerleği çıkık bir buldozer duruyordu ama ortalıkta işçiye benzer bir şey de yoktu.

«Burada Duvaliervüle'yi görmeğe gelen turist ziyaretçiler oturacak,» diyerek Bakan bizi kanat gibi damlı evlerden birinin yanına götürdü. Bu evlerin, kanatları dışında (ki onların da fazla bir yağmurda çatlayıp düşecekleri gözle görülüyordu) öbür beyaz kutulardan farkları yoktu.

«Bunları en iyi mimarlarımız planlamıştır. İçlerinden biri pekâlâ merkezinin çekirdeği olabilir. O zaman tamtakır bir arsayla başlanamış olursunuz işe.»

Mr. Smith, «Ben daha büyücek bir yer

diişünüyordum,» dedi.

«Bu grubu olduğu gibi işgal edebilirsiniz.»

Ben, «Peki o zaman turistler ne olacak?» diye sordum.

Bakan elini kuru, tozlu ovaya doğru sallıyarak, «Onlar için yeni bir yer yaparız,» dedi.

Mr. Smith yumuşak bir tavırla,» Bir hayli ücra bir yer,» diye söylendi.

«Burada beş bin kişi iskân edeceğiz. Hem de ük ağızda.»

«Nerde çalışacak bunlar?»

«Ayaklarına endüstri getireceğiz. Hükümet nüfusu dağıtmak gerektiğine inanıyor.»

«Ya katedral?»

«Şurada kurulacak — buldozerin gerisinde.»

Şimdi o büyük, yuvarlak yapının arkasından, yalpalyarak bir insan daha görünmüştü. Yeni şehrin tek **sakini** yargıç bey değümiş meğır. Yeni şehrin daha şimdiden bir de düen cisi varmış. Herhalde güneşin altında uyurken seslerimizle uyanmıştı. Ve mimarların hülyasının gerçek olduğunu, Duvalierville'ye sahidenden turist gediğini sanmış olacaktı. Çok uzun kolları vardı ve hiç bacaksızdı ve tahtadan bir at gibi öne arkaya sallanarak binbir zahmetle üerliyordu. Sonra şoförümüzün kara camlı gözlükleriyle silâhını gördü ve durdu. Şimdi yürüyeceğı yerde ilâhî okur gibi bir mırıltı çıkarmağa başladı ve örümcek ağını andıran lime üme gömleğinin koynundan küçük, tahtadan oyma bir heykel alarak bize doğru uzattı.

«Dilencileriniz var demek,» diye söyledim.

Bakan, «Dilenci değil bu,» diye açıklama yaptı. «Bir sanatkâr.»

Bakanın bir sözü üzerine, şoförümüz olan Tonton gitti ve heykelciği alıp getirdi. Hamidin dükkânında, artık gelmez olan saf turistlere yutturulmak üzere bekleyen bir sürü heykelciğin bir eşi, yarı çıplak bir kız figürüydü.

Bakan, «İzin verirsiniz size bir armağanım olsun,» diyerek oymayı Mr. Smith'e uzattı. O da heykelciği mahcup bir tavırla aldı. Bakan, «Haiti sanatının bir örneği,» diye ekledi.

Mr. Smith, «Adama bunun parasını vereyim,» dedi.

«Gerek yok, efendim. Hükümet sanatkârlara nasüsa bakıyor.»

Ve Bakan eliyle Mr. Smith'in dirseğini tutarak otomobüimize doğru yöneldi. Dilenci öne, arkaya sallanarak hüznün ve umutsuzluk sedaları çıkarıyordu. Kelimeleri anlaşılmıyordu; ağzında damağı yoktu sanıyorum.

Mr. Smith, «Ne diyor?» diye sordu.

Bakan Bey duymazlıktan geldi bu soruyu.

«Daha sonradan şöyle dört başı mamur bir sanat merkezi kuracağız,» dedi. «Sanatkârlar burada oturup rahatlarına bakacak ve tabiattan ilham alacaklar. Haiti sanatı dünyaya ün salmıştır. Bir çok Amerikalı koleksiyoncular bizim tablolarımızı satın alırlar. New York'taki müzelerde sanatımızın örnekleri vardır.»

Mr. Smith, «Siz ne dersiniz deyin, ben o adama parasını vereceğim,» dedi.

Sağlık ve Sosyal Kalkınma Bakanının eli

ni hafifçe itti ve döndü, sakat dilenciye doğru koştu. Cebinden ufak bir tomar kâğıt para çıkardı ve dilenciye uzattı. Dilenci ona inanmazlık ve korkuyla bakıyordu. Şoförümüz araya girmek için davrandı ama ben yolunu kestim. Mr. Smith içildi ve dolarları düencinin eline sıkıştırdı. Dilenci gene binbir zahmetle sallanarak o yuvarlak binaya doğru sürünmeye başladı. Belki de parasını saklayabileceği bir delik çığı vardı orda...

Şoförümüzün yüzünde, soyguna uğramış gibi bir öfke ve nefret ifadesi okunuyordu. Eli kemerine gitmişti. Zannederim süâhını çekip yeryüzünü bir sanatkârdan daha temizlemeyi içinden geçiriyordu ama Mr. Smith tam ateş çizgisinin üzerindeydi.

Gayet memnun bir gülümseyişle, «İyi satış yaptığınız sanatkar,» dedi.

Sulh Hukuk Yargıcı bu alış veriş seyretecek için ayağa kalkmıştı. Böyle ayaktayken dev yapılı bir adam olduğu belli oluyordu. Keskin güneş ışığında daha iyi görebilmek için elini gözlerine siper etmişti.

Otomobüde yerlerimizi aldık. Bir anlık bir sessizlik oldu. Sonra Bakan,

«Şimdi nereye gitmek istersiniz?» diye sordu.

Mr. Smith lâfı uzatmadan, «Eve,» diye cevap verdi.

«Üniversite için düşündüğümüz yeri göstereyim isterseniz size.»

Mr. Smith, «Bu günlük gördüklerim yetti,» dedi. «Sizoe bir mahzuru yoksa dönelim artık.»

Arkama baktım. Sulh Hukuk Yargıcı o

uzun, yaylı bacaklarıyla son sürat dilenciye doğru koşmakta, dilenci de, telâşla, o yuvarlak yapıya doğru sürünmekteydi. Yan yan yuvasına kaçan bir kum yengecini hatırlattı bana. Önünde az bir yer kalmıştı ama bu yarışı kazanma şansı sıfırdı. Bir dakika sonra tekrar arkama baktığımda, Duvalierville otomobilimizin çıkardığı toz bulutunun ardında görünmez olmuştu. Mr. Smith'e hiç birşey söylemedim zira o bir iyilik yapmış olduğundan emin, dudaklarında rahat bir gülümseyişle oturuyordu. Zannederim daha şimdiden, içinden, bu olayı karışma nasıl anlatacağının provasını yapıyordu. Bu öyle bir hikâyeydi ki Mrs. Smith'in de kocasının saadetini paylaşmasını mümkün kılacaktı.

Bir kaç kilometre yol aldıktan sonra Bakan, «Turist mahallesi kısmen imar Bakanının sorumluluk alanına girer, tabii,» dedi. «Turizm Bakanına da danışmak gerekeceği şüphesiz. Lâkin kendisi benim şahsî dostumdur. Siz gerekli muameleleri benimle yürütürseniz ben diğerlerinin de tatmin olmasını sağlarım.»

Mr. Smith, «Nasıl tatmin?» diye sordu.

Tamamen safdil değümiş demek! Gerçi postanedeki düencüler iyimserliğini sarsamamıştı ama Duvalierville şehri gözlerini nihayet açmışa benzerdi.

Bakan Bey arabanın arkasından bir kutu püro çıkararak, «Demek istiyorum ki sizin uzun uzun görüşmelere katılmanız gerekmeyecek,» dedi. «Sizin adınıza meslekdaşlarımla ben konuşacağım... Bir kaç püro alın surdan. Profesör.»

«Yok, mersi, kullanmam.»

Ama **şoför** kullanıyormuş. Olup biteni ay-nada görmüştü. Kolunu arkaya uzatarak ku-tudan iki püro aldı. Birini yaktı, öbürünü göm-lek cebine koydu.

Mr. Smith, «Benim adıma konuşacaksanız bu husustaki fikirlerimi bildireyim size,» dedi. «Ben bu sizin yeni şehri bir ilericiilik Merkezi olarak göremiyorum. Çok sapa ve ücra*»

«Yani başşehirde bir yeri tercih mi ediyorsunuz?»

Mr. Smith öyle kesin bir sesle, «Galiba. Projeden bütün bütün vazgeçmeğe başlıyorum,» dedi ki Bakan Bey bile tedirgin bir sessizliğe gömüldü.

*

4

Bununla beraber **Mr. Smith** hemen çıkıp gitmedi. Belki de **Mrs. Smith**'le o gün olup bitenlerin üzerinden geçerken sakat dilenciye verdiği para kendi içindeki ümitleri yeniden canlandırmıştı: insanlık yararına feirşeyler yapabilme ümidi. Belki de karısı onun inancını pek leştirmiş ve şüpheleriyle çarpışıp galip çıkmıştı. (Zira **Mrs. Smith** kocasından daha mücadeleciydi).

Mamafih bir saati aşkın kasvetli bir sessizlikten sonra Hotel Trianon'a vardığımız zaman **Mr. Smith** tenkitlerinin en acı tarafların!

yeniden gözden geçirmeğe başlamıştı bile. Karşısındakilerin günahını almak düşüncesi onu kahrediyordu. Sağlık ve Sosyal Kalkınma Bakanına soğuk bir nezaketle veda etmiş ve, «Çok enteresan gezinti» için de teşekkürlerini sunmuştu. Lâkin terasın merdiveninin dibinde an-sızın durdu ve bana döndü.

«O tatmin lâfı — onun üzerine biraz fazla yüklendim galiba. Tepem attı ama ne olsa İngilizce adamm ana düi değil. Belki o manaya kullanmak...»

«Bal gibi o mânâya kullandı işte.»

«Gerçi o yeni şehir bana hiç parlak görünmedi doğrusu... ama gene de ... böyle bir işe kalkışmak dahi birşeydir — başaramasalar bile.»

«Ben bu ülkenin henüz vejeteryanlığa yuva teşkil edecek seviyeye ulaştığını sanmıyorum.»

Mr. Smith, «Ben de öyle düşündüm,» dedi. «Ama belki de...»

«Belki de insanların et yemezliği benim siyebilmeleri için önce et yiyebüecek kadar paraları olması gerekiyor — kimbilir.»

Mr. Smith bana şöyle bir sitemle bakarak, «Durumu Mrs. Smith'le bir görüşeyim,» dedi.

Sonra beni yalnız bıraktı. Daha doğrusu yalnız olduğumu sanıyordum, ofisime girinceye kadar. Orada İngiliz maslahatgüzarını buldum. Joseph ona spesiyal romlu punçundan sunmuştu. Genç adam,

«Nefis bir renk,» diyerek bardağını ışığa tuttu.

«Grenadin veriyor, bu rengi.»

Maslahatgüzar, «İzne gidiyorum,» dedi. «Önümüzdeki hafta. Onun için veda ziyaretlerine çıktım.»

«Burdan uzaklaşacağınıza üzölmüyorsunuz herhalde.»

«Yok eanm, enteresan yer burası, çok enteresan. Daha beter yerler var, dünyada.»

«Kongo mu, meselâ? Ama orada da insanlar hiç olmazsa daha çabuk öölüp kurtuluyor.»

Maslahatgüzar, «Hiç olmazsa bir vatandaşı hapiste bırakarak gitmediğime seviniyorum,» dedi. «Mr. Smith'in aracılığı iyi sonuç almış.»

«Bilmem ki keramet Mr. Smith'de mi? Bana öyle geliyor ki. Jones zaten, eninde sonunda kendi başına becerip çıkacaktı hapisten.»

«Kendi başına nasıl becerdiğini bilmek isterdim. Ve niçin hapsedildiğini...»

«Mr. Smith gibi onun da bir tavsiye mektubu vardı elinde. Ve gene Mr. Smith'inki gibi onun mektubu da gözden düşmüş birine hitaben yazılmıştı. Ordu mensuplarından birine yazılmış olduğunu tahmin ediyorum.»

Maslahatgüzar, «Bir önceki gece beni görmeğe geldi,» dedi. «Hiç beklemiyordum. Saat çok geçti. Tam yatmak üzereydim.»

«Serbest kaldığından beri görüşemedik. Dostu Yüzbaşı Concasseur bana güvenemiyor, sanıyorum. Concasseur Philipot'un cenazesini çaldığı vakit ben de hazırdım da.»

«Jones'in sözlerinden anladığıma göre Hükümet adına bir proje ile meşgölmüş.»

«Nerde kalıyor şimdi?»

«Villâ Creole'ye yerleştirmişler onu. Hü

kûmetin oraya el koyduğundan haberiniz var mı? Amerikalılar gittikten sonra Polonya misyonunu ağırlamışlardı orda. Başka gelen giden olmadı. Zaten Lehler de pek apar topar gidi ver-diler ya. Her neyse. Bizim Jones'in emrinde otomobille **şoför** bile var. Maamafih **şoför** dediğimiz ashnda onun muhafızı da olabilir zira Tontonlardan biri... Bu projenin ne olabileceğine dair herhangi bir fikriniz var mı?»

«Zerrece fikrim yok. Ama ayağım denk al-sa iyi olur. Baron'la çorba içenin kaşığı uzun olması gerek.»

«Ben de kendisine aşağı yukarı aynı şeyi söyledim zaten. Ama o da durumun farkında, sanıyorum. Aptal bir adam olmadığı muhakkak. Bir zamanlar Leopoldville'de bulunmuş olduğun-dan haberiniz var mıydı?»

«Bir kere bahsettiydi galiba.»

«Tesadüfen söyledi bana. Lumumba zama-nında ordaymış. Londraya da sordum. Galiba Leopoldvüle'den çıkabilmesine bizim konsolos yardım etmiş. Ama bu pek birşey ifade etmi-yebilir. Durum o kadar karışıktı ki Kongodan bir çok kimseler ancak yardımla kaçabilmişlerdi. Konsolos, Jones'e Londra için bilet ver-miş ama o Brüksel'de inmiş. Bu da üle onun aleyhine sayılamaz tabu... Ama ne olsa... Ba-na öyle geliyor ki Jones'in beni ziyaret etme-sindeki gerçek sebep. İngüz Büyük Elçihğinin siyasî mülteci **kabul** edip etmiyeceğini öğren-mekti. Her ihtimale karşı.»

«Yoksa daha şimdiden derde mi girdi ba-şı?»

«Hayır, ama etrafı keşfe çıktı sanıyorum.

Hani Robenson Gruzoe'nun en yüksek ağaca tırmanıp etrafı gözden geçirmesi gibi. Ama yanındaki rehberi Cuma'yı hiç gözüm tutmadı, doğrusu.»

«Kimi kastediyorsunuz?»

«Şoförünü. Tulum gibi şişman bir adam; ağzının içi de altm diş dolu. Bana öyle geliyor ki altm diş kolleksiyonu yapıyor bu herif. Elinde çok fırsat olsa gerek. Dostumuz Doktor Magiot da o kocaman, altm azı dişini çıkarıp kasasına kilitlese iyi olacak. Alt m diş aç göz-lülerin iştahını büer.»

Sonra maslahatgüzar bardağmda kalan ro-mu içti.

Bu öğle saatleri ziyaretçilere ayrılmıştı sanki. Mayomu giyip yüzme havuzuna atlıyalı daha pek çok olmamıştı ki ikinci misafirim geldi. Havuza dalabümek için içimdeki tiksinti-ye benzer bir duyguyu yenmem gerekmişti ve genç Phüipot'un, amcasımm ölmüş olduğu yerin hemen yukarısında durmuş bana bakmakta olduğunu görünce gene gönlüm bulanır gibi oldu. Suyun dibinde olduğum için ayak seslerini duymamıştım. Yüzeye doğru çıkarken sesi ku-lağıma gelince irküdim :

«Mösyö Brown!»

«Phüipot, haberim olmadı geldiğinden!»

«Dediğinizi yaptım, Mösyö Brown. Gidip Jones'i gördüm.»

O konuşmayı unutmuştum tamamen.

«Neden?» diye sordum.

«Hatırlamıyor musunuz? Şu Bren meselesi»

Belki de onu yeter derecede ciddiye almamıştım. Bren'in onun için yeni bir şiir sembolü olduğunu sanmıştım belki de.

«Jones Yüzbaşı Concasseur'la birlikte Vüla Creole'de kahyor. Dün gece Yüzbaşının dışarı çıkmasını bekledim. Ama şoför hâlâ merdiven dibinde oturuyordu. Şu altın dişlisi. Joseph'i mahveden adam.»

«O muydu o? Sen nerden biliyorsun?»

«Biz kayıt tutuyoruz. Listemiz epey uzadı. Utanarak söylüyeyim ki amcanım adı da aynı listedeydi. Desaix sokağındaki tulumba yüzünden.»

«Ama o işin suçu tamamen amcanda değüdi sanıyorum.»

«Ben de aynı kamdayım. Arkadaşlarımı da ikna ettim. Artık amcanım adım öbür listeye, yani kurbanlar üstesine alacağız.»

«Dosyalarınızı çok emin "bir yerde saklıyorsunuzdur inşallah.»

«Sınırın ötesinde kopyalan var nasılsa.»

«Sonunda nasıl girebildin Jones'in yanına?»

«Bir pencereden atlayıp mutfağa girdim, sonra da servis merdiveninden yukarı çıktım. Kapışma vurdum. Concasseur'dan bir mesaj getirdiğimi söyledim Jones yataktaydı.»

«Şaşalamıştır herhalde.»

«Mösyö Brown, Jones'le Yüzbaşının ne işler karıştırdıklarından haberiniz var mı?»

«Yoo. Senin var mı?»

«Errin değilim. Bildiğimi sanıyorum ama emin değilim.»

«Neler dedin ona?»

«Bize yardım etmesini diledim. Sınırın ötesinden gelen baskıncılarla Papa Doc'u yerinden kımıldatmamın imkânı olmadığımı söyledim. Onlar bir kaç Tontons Macoute öldürüyorlar, sonra da kendüeri ölüp gidiyorlar. Ne bûgileri var, ne de Bren'leri. Jones'a söyledim, bir seferinde yedi isyancının, ellerinde hafif makinalılar olduğu için.ordu karargâh mı ele geçirdiklerini. Jones, «Bütün bunları bana neden anlatıyorsunuz?» diye sordu. Sonra, «Cumhurbaşkanını zı gördüm,» diye ekledi.»

Ben inanmazlıkla, «Jones, Papa Doc'u görmüş ha?» diye bağırmıştım.

«Öyle söyledi. Ben de ulanıyorum vallahi. Bir dolap çeviriyor o — Yüzbaşı Concasseur'la birükte, Bana, süâh ve askerî eğitim konusuy-la Cumhurbaşkanımın da benim kadar ügüi olduğunu söyledi. «Onun için, görüyorsunuz ya, bana baş vurmanız nafüe,» dedi. Sonra: «Ama Cumhurbaşkanımınkmden daha parlak bir teklifiniz varsa o başka,» diye ekledi.»

«Peki, Cumhurbaşkanımın teklifinin ne olduğunu söylemedi mi?»

«Masasının üzerindeki kâğıtları görmeğe çalıştım — bir yapı plâm gibi şeylerdi Ama, Jones, 'Onları bırakm — çok önemli şeyler,' dedi Sonra red cevabının şahsî bir anlam taşımadığım belirtmek için bana içki sundu. 'Ekmeğimizi taştan çıkarmağa mecburuz,' dedi. 'Siz geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz?' diye sordu. Ben de, 'Eskiden şiir yazardım, şimdi bir Bren'e sa

hip olmak ve eğitim görmek istiyorum,' dedim. 'Sayınız çok mu?' diye sordu. Ben de sayının önemli olmadığını söyledim. O yedi adamın elinde yedi tane Bren olaydı...»

Ben, «Bren elediğin sihirli bir silâh değildir, Philipot,» dedim. «Onların da aksadığı olur. Gümüşten yapılma kurşunların ıska geçebüceği gibi. Korkarım çaresizlikten Vûddû efsanelerine inanmağa başlıyorsunuz.»

«Neden olmasın? Belki de şu anda bize gereken Dahomey Tanrısıdır.»

«Ama sen Katoliksin. Bilince inanırsın.»

«Vûdu'cüar da Katohktir. Hem zaten bilinçli bir dünyada yaşamıyoruz ki!»

«Jones'le başka birşey konuşmadınız mı?»

«Hayır. 'Hadi, bir İskoç alın, dostum,' dedi ama almadım içkiyi. Aşağıya da ön merdivenden indim ki şoför beni görsün diye.»

«Kendini tehlikeye atmış oldun. Ya Jones'i sorgudan geçirirlerse?»

«Ne yapayım, başka silâhım olmadığı için şüpheliyi süâh gibi kınlanıyorum. Düşündüm ki onlar Jones'den şüphelenmeğe başarlarsa belki bize döner...»

Gözyaşları vardı sesinde. Yitirdiği dünya için ağlayan bir şairin gözyaşları mı? Yoksa kimse ona istediği oyuncağı (Bren) vermiyor diye ağlayan bir çocuğun göz yaşları mı?

Onun ağladığını görmemek için havuzun sağ tarafına doğru yüzdüm. Benim yitirdiğim dünya havuzda sevişen o çıplak kızdı. Ya onun ki? Onun, yanındaki diğer genç sanatçüarla, romancılar, ressamlar ve Petit Pierre'le buraya

gelip şiirlerini yüksek sesle, hepimize okuduğu o geceler aklıma geldi...

Kendini toparhyacak kadar vakit bıraktıktan sonra gene onun tarafına doğru yürüdüm.

«Hani bir delikanh vardı — Güneye Giden **Yol** diye bir roman yazdıydı — hatırlıyor musun?» diye sordum ona.

«San Fransisko'da şimdi. Eskiden beri gitmek istediği yer. Jacmel'deki katliâmdan hemen sonra kaçtı oraya.»

«Bize şiirlerini okuduğun geceler akhma geldi de...»

«Aramıyorum o günleri. Rüya gibiydiler. Turistler, danslar, Baron Samedi küğmdaki soytarılar... Ama Baron Samedi turist eğlencesi değü, maalesef.»

«Adaya parayı getiren bunlardı.»

«Ama paranın yüzünü gören kimdi? Papa Doc hiç olmazsa bize parasız yaşamasını öğretti.»

«Cumartesi akşamı yemeğe gel, Phüipot. Sana turistlerimi tanıştırayım.»

«Gelemem, o gece başka işim var.»

«Öyleyse ayağını denk al hiç olmazsa. Keşke Bren hevesinden vazgeçsen de şiire başlasan gene!»

Genç adam o bembeyaz dişlerini hınzırca parlatan bir gülüşle bana baktı. Tam o sırada John Barrymore dairesinin balkon kapısı açıldı ve Mr. Smith dışarı çıkarak parmaklıkta asılı duran mayosunu aldı.

«Mr. Brown!» diye bana seslendi.

«Efendim?»

«Mrs. Smith'le görüştük. Kendisi diyor ki

ben karar vermekte acele etmiş olabilirmişim. Bakan Beye bir şans daha tanımakla hiç birşey kaybetmeyiz, diyor.»

«Yani?»

«Yani biraz daha burada kalıp elimizden geleni yapacağız.»

5

O cumartesi Smith'lerle tanıştırmak için Doktor Magiot'u akşam yemeğine çağırdım. Smith'lere bütün Haiti'lüerin politikacüardan ve zalimlerden ibaret olmadığım göstermek istiyordum. Zaten cesedi sakladığımız geceden beri görüşmemiştik ve Doktor Magiot'un onu sağlamamamın korkaklığın sebep olduğunu sanmasını istemiyordum.

Doktor Magiot tam elektrik cereyanı kesildiği sırada, Joseph gaz lâmbalarım yakarken geldi. Lâmbalardan birinin fitilini birden açılıverince fırhyan alev doktorun gölgesini teras boyunca bir kara küim gibi yere serdi...

Karı koca Smith'lerle Doktor Magiot birbirlerini eski tarz bir naziklikle karşıladılar ve biran için bana öyle geldi ki ondokuzuncu yüzyıla, lâmba ışıklarının — ve kimbilir, belki ihtirasların da — daha yumuşak olduğu o çağa dönmüştük.

Doktor Magiot, «Mr. Truman'ın bazı icratının hayranı olmakla beraber dış politikasını yani Kore Savaşım desteklediğimi söyleyemez • sem beni mazur görünüz,» dedi. «Her neyse,

onun hasmıyla tanışmış olmakla şeref duydum, efendim.»

Mr. Smith, «Onun önemli bir hasmı değilim,» diye oevap verdi. «Zaten benim üzerinde durduğum dava da Kore Savaşı değildi. Gerçi bütün savaşlara karşı olduğumu söylemeğe gerek yok ama ben vejeteryanlık ükesini savunmak için adaylığımı koymuştum.

Doktor Magiot, «Vejeteryanhğm seçimde tartışma konusu olduğunu farketmemiştim,» dedi.

«Değildi zaten — bizim eyaletten maada,»

Mrs. Smith, «Onbin oy topladık,» diye lâfa karıştı. «Koçanım adı oy pusulalarına yazılmıştı.»

Çantasını açtı ve Kleenex'lerin arasında biraz arandıktan sonra bir oy pusulası çıkardı. Çoğu Avrupalılar gibi ben de Amerikan seçim sistemine dair çok az şey büüyordum Doktor Magiot'unsa benden bue daha az büüdiği yüzünden anlaşıyordu. Haiti'de, Doktor Duvalier'in rejiminden önceki nisbeten sakin günlerde bile, canının değerini büenler seçim günleri evden çıkmazlardı.

Mrs. Smith'in, yüz dolarlık bir banknot muşcasına dikkatle izliyen gözleri önünde 'oy pusulasını elden ele geçirdik.

Doktor Magiot, «Etyemezlik enteresan bir fikir,» dedi. «Yalnız memeli hayvanlara uygun olup olmadığından emin değilim. Meselâ bir aslanın yeşülik yiyerek yasayabileceğini hiç sanmıyorum.»

Mr. Smith övünçle, «Mrs. Smith'in bir vakitler sadece zerzevat yiyen bir buldög kö

peği vardı,» dedi. «Alıştırmak için epey uğraştı, tabii.»

Mrs. Smith, «Otorite kullandım, otorite,» dedi ve meydan okur gibi Doktor Magiot'un yüzüne baktı.

Ben de Doktora Mr. Smith'in tasarladığı vejeteryan merkezinden ve Duvalierville'ye yaptığımız gezintiden bahsettim.

«Bir zamanlar Duvalierville'de bir hastanı vardı,» dedi. «İnşaatta çalışıyordu, derken işten attılar zira Tonton'lardan biri onun işine kendi akrabasını koymak istiyormuş. Benim hastam sersemce bir hata işlemiş; çok fukara olduğunu söyleyip yalvararak Tonton'a kendimi acındırmağa çalışmış. Tonton da onun bir midesine, bir kalçasma, iki kurşun sıkmış. Adamcağızın hayatını kurtardım ama bacakları tutmadığı için postane yanında düeniyor şimdi Ben sizin yerinizde olsam Düvaliervüle'ye yerleşmem. 'Havası' vejeteryanlığa müsait değil.»

Mrs. Smith, «Kanun yok mu bu ülkede?» diye hesap sordu.

«Burda Tontonlardır kanun. Onların adı büe, herhalde büiyorsunuz, öcü anlamına gelir.»

Bu sefer de Mr. Smith, «Din □ iman da yok mu?» diye sordu.

«Hem de nasıl var! Haiti'lüer çok dinlerine bağlı kişilerdir. Devletin resmî dini Katolikliktir. Ama Baş Piskopos sürgünde — Cumhurbaşkanı da Papa tarafından afaroz edilmiş bulunuyor. Kendisi eskiden sofı bir Vû □ dû'cuydu. Ama afaroz edildiğinden beri Vû □ dû âyinlerine katılamıyor. Zira bu âyinlere

katılabilmek için Katolik olmak şarttır.»

Mrs. Smith, «Ama Vûddû kâfirlik değil mi?» diye sordu.

Doktor Magiot, «Ben nerden bileyim?» diye omuz silkti. «Ben ne Hıristiyanların tanrısına inanırım, ne de Dakomey tanrılarına. Vûddû'cular ikisine inanırlar.»

«Öyleyse siz neye inanırsınız, Doktor?»

«Bir takım ekonomik kurallara.»

Ben şaka olarak, «Din halkın afyonudur,» diye Komünistlerin ünlü sözünü tekrarladım.

Doktor Magiot hoşnutlukla, «Kari Marx bunu nerde yazmış — hattâ gerçekten yazmış mı, bilmiyorum,» dedi. «Benim okuduğum kadarı o dinin tamamen aleyhinde değüdi. Toplumun o günkü hali içersinde manastırları bile onaylıyordu. Din bir çok manevî hastalıklar için — meselâ melânkoü, umutsuzluk, korkaklık gibi haüer için mükemmel bir tedavi usulü olabilir. Unutmayın ki afyon tıpta iyileştirici bir ilâç olarak kullanılır. Afyonun aleyhinde değüim ben. Hele Vûddu'nun hiç aleyhinde değüim. Vatandaşların, ülkelerinde diktatörlerinden daha üstün bir kudret olduğuna inanmasalar ne kadar bedbaht olurlardı!»

Mrs. Smith gene ısrarla, «Ama kâfirlik o,» dedi.

«Ne olursa olsun, Vûddû Haiti ruhunun yarasını sarmağa yarayan merhemdir. Vûddu'yu kökünden kazımağa çok çalıştılar ama başaramadılar. Rahiplerin ücretini ödemeyi üzerine alan zengin bir adam çıkmca törenler gene kutlanıyor. Maamafih sizin gitmenizi tavsiye etmem.»

Mr. Smith, «Karım öyle kolay kolay korkmaz,» dedi. «Siz onu Nashville'de görmeliydiniz.»

Mrs. Smith'in cesurluğundan şüphe etmiyorum, fakat törende öyle kısımlar vardır ki bir vejeteryan için...»

Mrs. Smith âdeta sertlikle, «Doktor Magiot, siz komünist misiniz?» diye sordu.

Bu, çok kereler benim sormak istediğim bir soruydu. Doktorun vereceği cevabı merak ediyordum.

«Ben komünizmin geleceğine inanırım, hanımefendi,» dedi.

«Ben size Komünist misiniz diye sordum.»

Mr. Smith, «Hayatım, buna hakkımız yok,» diye araya girdi. Sonra karısının dikkatini başka yöne çekmek için, «Sana biraz daha Yeastrol vereyim,» dedi.

«Hanımefendi, bu ülkede Komünist olmak kanuna aykırıdır. Lâkin Amerikan yardımı kesildiğinden beri Komünizm konusunda inceleme yapmamıza izin var. Komünizm propagandası yapmak yasak ama Marx'la Lenin'in eserlerini okumak yasak değü. Biraz kılı kırka yarmak gibi birşey. Onun için benim de Komünizmin geleceğine inandığımı söylemeğe izin var — zira bu propaganda değil, felsefi bir görüştür.»

İçkiyi fazla kaçırmıştım.

. «Genç Phüipot da Bren süâhımn geleceğine inanıyor,» dedim.

Doktor Magiot, «İlle canlarım feda etmeğe hazır olanların önüne geçemezsiniz. Sadece sayüarmı azaltmağa çalışabilirsiniz. Ben Ne

ron devrinde yarasaydım ve bir Hıristiyan ahbabım olsaydı, onu aslanlardan kurtarmağa çalışırdım, 'inancın uğruna ölme — inancın uğruna yaşa,' derdim ona.»

Mrs. Smith, «Hayli pısırikça bir öğüt, değü mi, Dotor bey?» diye sordu.

«Bence değıl, Mrs. Smith. Batı yarım küresinin her yerinde bizler sizin o büyük ve çok zengin ülkenizin, gölgesi altmda yaşıyoruz, insanın aklı başmda bir insan olarak kalabüme si için çok cesaret ve sabır gerekiyor. Coşup ortaya atılmak daha ucuz bir kahramanlık — ama yararlı olduğı şüpheli. Meselâ Kübalıların cesurluğuna hayran olmakla beraber akd larım başlarında tutabüeceklerine ve en son zaferin onlarda olacağına doğrusu ben pek inanamıyorum! Keşke manabüseydim!»

BÖLÜM II

1

Yemek esnasında davetlilerime, masrafı ödeyecek zengin bir adamın bulunmuş olduğunu ve o gece Kenscoff'un yukarlarında, dağlar arasında bir yerde bir Vûddû töreni yapılacağı söylememiştim. Joseph'in sırrıydı bu. Ve o da bana sırf otomobilime ihtiyacı olduğu için açılmıştı. Onu götürmeyi reddetsem sakat bacağıma bakmadan tâ oraya kadar yürüyeceğinden emindim.

Saat gece yarısını geçmişti. Oniki küometre kadar gittik. Arabayı Kenscoff'un gerisindeki yolda bıraktığımız zaman, çok ağır bir nabız atışını andıran davul sesleri kulağımıza geldi. Sanki sıcak gece dağlar üzerinde nefes nefese uzanmaktaydı. Karşımızda iki yanı açık, saz damlı bir kulübe, dalgalı mum ışıltıları ve beyazlı kımıldılar vardı.

Benim gördüğüm ilk ve son tören olacak

1— AH., „ nom m i d a turistler için yapılan

Vûddû danslarını görevim gereği seyrederdim ama tiksindirirdi beni bunlar. Şimdi de sırf Joseph'in hatırı için gelmişim. Lâkin aklımda en canlı olarak kalan şey Törenden çok, kulübenin karşı tarafında oturmakta olan genç Philipot'un çehresidir. Etraftaki zencilerden daha açık renkli ve daha genç olan şair gözlerini yummuş, beyazlar giymiş genç kızlar tarafından yavaşça, durmadan çalınan davulların sesini dinlemekteydi. Aramızda tapınağın direği vardı. Yukardan uçup geçen tanrıları yakalamak için bir anten gibi uzatılmıştı göğse. Direğe, geçmişteki köleliğin sembolü olarak bir kırbaç asılmıştı ve yeni köleliğin sembolü olarak da, Papa Doc'un bir fotoğrafı. Genç Phüipot'un sözleri kulaklarımda çınlıyordu : «Belki de bize gereken Dahomey tanrılarıdır.»

Hükümetler yaya bırakmıştı onu — ben hayal kırıklığına uğratmışım — Jones'e açtığı eller de böğründe kalmıştı — bir Bren marka silâh edinememişti. Ve işte şimdi burada, davul seslerini dinliyor ve bekliyordu: kuvvet için, cesaret için, kesin bir karar için...

Kulübenin toprak zemininde, küçük bir mangalın etrafına serpiştirilmiş olan küllerin üzerine bir şekü çizilmişti — bir tanrı çağırılıyordu. Ama hangisi? Kadınları baştan çıkartan şey Legba mı? Bakirelik ve aşk tanrıçası olan Munis ErzuU mi? Cenkçilerin koruyucusu olan Ogoun Ferraüle mi yoksa ölüleri yeyip doymak bümeyen karalar giymiş Baron Samedi mi?

Hangi tanrının çağırıldığını rahip büyor du. Herhalde törenin masrafım üzerine almış

olan adam ve çömezler de küllerin içindeki hi-yeroglifi biliyor olsalar gerekti.

Tören bir saat sürüp gittikten sonra zir-veye ulaştı. O üâhîler ve biteviye çalman da-vullar sırasında beni uyuyakalmaktan alako-yan şey genç Phüipot'un yüzüydü. Yabancı ilâhüerin arasmda tanıdık vahalar gibi Katolik âyetleri kulağıma çarpıyordu ve Katolik aziz-lerine ithaf edürniş flamalar etrafta dolaştırılı-yordu.

Bir keresinde saatime baktım ve uçuk fos-for ışığında eUerin üçe yaklaşmakta olduğunu gördüm.

Papaz iç odadan elinde bir buhurdanlık saUıyarak geldi. Ama buhurdan değüdi bu yüzlerimize doğru sallayıp durduğu : sımsıkı bağlanmış bir horozdu. O küçük, aptal gözle-riyle benim gözlerimin içine bakıyordu. Papaz mabedin etrafını dolaştıktan sonra horozun kafasını ağzına soktu ve bir ısırışta kopanver-di. Gövde hâlâ çırpınadursun kopuk baş yerde kırık bir oyuncak gibi atılakalmıştı. Sonra pa-paz içildi ve horozun kesik gırtlakım diş macu-nu sıkar gibi sıkarak paslı kan rengini yerdeki kül renkü hiyerogliflere akıttı. İnce duygulu şair Philipot'un bunu nasü karşıladığım gör-mek için baktığım zaman onun gitmiş olduğu-nu gördüm. Benim de içimden kalkıp gitmek geliyordır ama Joseph'e bağlıydım; Joseph de törene.

Saatler üerledikçe davullar coşmuştu. Ar-tık kıyasıya çalışıyorlardı, içerdeki mihraplı ve haçlı odada da bir faaliyet vardı. Nihayet dı-şarıya bir alay çıktı. Çömezler kollarında bir

şekil taşıyorlardı ki bunu önce kefene sarılı bir ceset sandım. Kafası da örtülüydü. Sadece siyah derili bir kol aşağı doğru sarkmıştı.

Papaz ateş basma diz çöktü ve korları üfliyerek alevlendirdi. Cesedi onun yanma koydular. O da o dışarı sarkan siyah kolu aldı ve alevlerin üstüne tuttu. Kefene sarılı şekil kıvranınca bunun ceset değü canlı olduğunu anladım. Demek bu bir çeşit dine   giriş töreniydi. Kolu ateşe tutulan adam belki  ı lık da atmıştı. Davul ve ü    sesleri arasında bel  olmuyordu ama yamk deri kokusu burnuma geldi.

Onu dışarı taşıdılar ve yerine bir yenisi geldi. Gece rüzgârı duvarsız kulübenin içinden esip geçtikçe alevlerin sıcağı yüzüme vuruyordu. En son getirilen şek  besbe i bir çocuktu — beyazlara sarıh, k      bir şek . Ve Papaz bu sefer onun kolunu alevlerin beş on santim üzerine tuttu — zalim bir insan değ   di besbelli.

Tekrar karşı tarafa baktığımda genç Phi  lipot **yerli** yerinde oturmaktaydı. O zaman hatırladım ki **alevlere** tutulan **kollardan** birinin rengi, melez derisi kadar açık esmerdi. Ama mümkün müydü bu? Phüipot **D yle** birşey yapmış olamazdı. Şiirlerini pahalı **k   tlar üzerine**, lüks bir kitap **halinde**, kendi parasıyla bastır tan **zarif** şair. O da benim gibi manastır okullarından yetişmeydi. Sorbonne'da okumuşt . Yüzme havuzunun başmda Baudelaire okuyuşu aklıma geldi. Eğer Phüipot böyle ilkel bir dine **katılmak** ihtiyacını duymuşsa **memleket** için ne kadar hazin birşeydi bu — ve gelecek

için ne büyük bir ümitsizlik ifade ediyordu!

O gece beklenüen tanrı Munis Erguli de-ğüdi ama bir ara onun ruhu tapmağa girer ve Phüipot'un yanında oturan bir kadına dokunur gibi oldu. Kadın kalkıp ellerini yüzüne kapadı ve yavaşça bir yana, sonra gene yavaşça öbür yana sallanmağa başladı. Papaz gitti ve kadının ellerini çekip açtı. Mum ışığında kadının yüzünde son derece munis ve tatlı bir ifade okunuyordu ama papazın bu gece istediği tanrı Erguli değüdi. Aşk tanrıçasını karşılamak için toplanmış değıldik buraya. Papaz kadmı omuzlarından tutarak yerine oturttu.

Ve tam o sırada Joseph ortaya çıktı.

Joseph ortada halkalar çevirmeğe başladı. Göz bebeklerini yukarıya doğru öyle bir devirmişti ki gözlerinin sırf aklarını görebüiyordum. Ve düenircesme ellerini açmıştı. Bir ara aksak bacağı üzerinde öyle bir sendeledi ki düşecek gibi oldu. Etrafımdaküer derin ve ciddi bir dikkatle öne doğru eğilmiş, sanki tanrının geldiğini ispatlıyacak bir belirti bekhyorlardı. Davullar susmuş — üâhî sesleri keşümüştü — sadece papaz belki Lâtinceden de eski bir düle birşeyler söylüyordu. Joseph durdu ve gözlerini karşıya dikmiş olarak dinledi.

Sonra papaz Joseph'e gitti. Elindeki kırmızı örtüyü Joseph'in omuzuna koydu. Ogoun Ferraüle'nin gelmiş olduğu **kabul** edüiyordu. Birisi ortaya çıktı ve heykel gibi kaskatı kesümiş duran Joseph'in eline büyük, kalın ağızlı bir bıçak tutuşturdu.

Heykel canlanmağa başladı. Ağır ağır bir

kolunu kaldırdı ve bıçakla şöyle geniş bir kavis çizince herkes korkusundan büzüldü. Sonra Joseph, elindeki bıçak sallanıp parhyarak koşmağa başladı. Ön sıradaküer arkalara doğru kaçıştılar, öyle ki biran bir panik koptu. Joseph bizim Joseph değüdi artık. Yüzü tere bulanmıştı ve bıçağım sallayıp havaya saplıyaarak koşarken gözleri kör veya sarhoş gözüne benziyordu. Ya topallaması ne olmuştu şimdi? Hiç aksamadan koşuyordu. Bir seferinde durdu ve bir kenarda unutulmuş olan bir şişeyi kavrayıp ağzına dikti. Uzun bir yudum aldı ve sonra koşmakta devam etti.

Philipot'un ön sırada yalnız oturduğunu gördüm. Yanındakiler hep arkaya gitmişti. Genç şair öne doğru eğümiş, Joseph'i seyrediyordu. Birden Joseph bıçağını sallıyarak onun üzerine yürüdü. Saçından kavradı onu ve bir an bıçacağıyla doğrayacak sandım. Sonra Joseph gencin başım arkaya çekti ve içkiyi boğazından aşağı akıttı. Phüipot'un ağzından biran yağmur borusu gibi su boşandı. Şişe yere düştü, Joseph iki defa daha kendi etrafında döndü ve yere düştü. Davullar gene çalmağa, kız sesleri Uâhî söylemeğe başladı.

Cenk tanrısı gelmiş ve gitmişti.

Joseph'i arka odaya taşıyan üç erkekten biri Philipot'tu ama ben doymuştum artık. Dışarki sıcak gece içine çıktım ve odun ateşiyle yağmur kokan havayı uzun bir solukla içim • me doldurdum. Herhalde kendi kendimi, bir

Afrika tanrısının tuzağına düşmek için bırakmamıştım!

Otomobüime döndüm ve oturup Joseph gelsin diye beklemeğe koyuldum. Biraz sonra yağmur başladı. Pencereleeri kapadım. İçersi boğucu sıcaktı ve yağmur kulübeyi gözden gizliyordu. Sağanağın sesi arasmda davullar da duyulmuyordu. İçimde bir dostun cenazesinden sonra yabancı bir otelde yalnız kalmış bir adamın garipliği vardı. Otomobüde her ihtimale karşı bulundurduğum viski şişesinden bir yudum aldım ye biraz sonra kulübedeküerin ayrıldıklanm gördüm — kara yağmur içinde boz şeküler.

• Otomobüin yamnda duran olmadı. İki yanımdan geçip gidiyorlardı. Bir ara bir motor sesi duyar gibi oldum. Genç Phüipot arabasıyla gelmiş olacaktı ama yağmur onu gözden gizliyordu.

Keşke hiç gelmeseymişim bu törene — keşke bu diyara ayak basmaz olsaymışım! Anam siyah derili bir âşık tutmuştu kendine ve onları benimsemişti. Bense yıllar önce, nerede — nasıl — bilmem ama, herhangi birşeyi benimsemek, kendimi birşeylere adamak kabiliyetini tümüyle yitirmiştim.

Bir ara genç Phüipot'un bana dışardan el ettiğini görür gibi oldum ama hayalmiş.

Neden sonra, Joseph'in hâlâ gelmediğini görünce motörü çalıştırdım ve otele kendi başıma döndüm. Saat hemen hemen dörttü — bu saatten sonra uyku tutmazdı. Onun için saat altıda Tonton'lar ta teras merdivenine kadar

arabalarını dayayıp da bağırarak beni çağır-
dıkları zaman tamamen uyanıktım.

*

2

Gelenlerin başındaki komutan, Yüzbaşı Concasseur'du. O beni tabanca tehdidi altında tutarken adamları mutfağı ve müstahdem odalarını aradılar. Dolap kapaklarının takır dı-
şım ve kırılan camların şangırtısını duyabüi-
yordum.

«Nedir aradığınız?» diye sordum.

Yüzbaşı hasır bir şezlongda uzanmış yatı-
yordu. Kucağındaki tabancanın namlusu üze-
rime doğru çevrümüştü. Güneş henüz doğma-
mıştı ama onun gözünde gene de kara camlı
gözlüğü vardı. Acaba alacakaranlıkta iyi nişan
alabilecek kadar seçiyor muydu etraf mı? Maa-
mafih böyle bir tehlikeyi göze almamayı ter-
cih ediyordum. Yüzbaşı soruma cevap verme-
di. Neden versin? Omuzunun arkasından gör-
düğüm gökyüzü kızarmıştı ve bu kızılığın ü-
zerinde palmiyeler simsiyah duruyordu. Ben
düz arkalıklı bir yemek sandalyesine oturmuş-
tum ve sivrisinekler ayak büklerimi ısıyor-
du.

«Yoksa bir adam mı arıyorsunuz? Bizde
siyasî mülteci yok. Şu gürültünüze ölümler bue
uyanacak.» Sonra özürlü bir gururla, «Müşte-
riler var bu otelde,» diye ekledim.

Yüzbaşı Cancasseur bacaklarının duruşu-

nu değiştirirken silâhının duruşunu da değiştirdi. Demin karnıma dönük duran namlu şimdi göğsüme doğru çevrilmişti. Tonton subayı esnedi ve başım arkaya doğru attı. Uyuduğunu sandım ama gözlüğünün kara camlarının ardından gözlerini göremiyordum. Kalkmak için hafifçe kııldadım ve Yüzbaşı derhal,

«Otur aşağı.»

«Asseyez □ vous,» diye konuştu.

«Her yanım tutuldu. Gerinmek istiyorum.»

Namlu başıma yönelmişti şimdi. «Jones'le ne işler karıştırıyorsunuz?» diye sordum.

Lâf olsun diye sormuştum. O da,

«Albay Jones'e dair ne büiyorsunuz?» diye sordu.

Jones'in rütbesi artmıştı demek.

«Çok az,» diye cevap verdim.

Mutfaktan gayet büyük bir patırtı duyuldu. Acaba ocağı mı söküyorlardı? Yüzbaşı Concasseur,

«Phüipot buraya gelmiş,» dedi.

Sesimi çıkarmadım. Zira onun ölmüş olan amcaı mı yoksa yaşıyan yeğeni mi kastettiğini bilemiyordum.

Yüzbaşı sözüne devam etti: «Buraya gelmezden önce de Albay Jones'le görüşmüş, Albay Jones'le ne işi varmış acaba?»

«Benim hiç birşeyden haberim yok. Jones'e sormadınız mı? Ahbapsınız ya.»

«Biz, beyaz adamları işimize gelen yerde kullanırız. Ama onlara güvenmeyiz. Joseph nerde?»

«Bümiyorum.»

«Neden burda değü?»

«Bilmem.»

«Dün gece birlikte otomobüle gittiniz, değil mi?»

«Evet.»

«Sonra siz yalnız döndünüz.»

«Evet.»

«İsyancılarla buluşmağa gittiniz.»

«Zırvalıyorsunuz. Tamamen zırva.»

«Sizi vurmak benim için işten bile değü. Aksine, zevk verir bana. Ele geçmemek için di-rendiğınızı söylerim.»

«Bütün bunlardan hiç şüphem yok. Herhalde çok tecrübe sahibi olsanız gerektir.»

Korku içindeydim ama korkumu karşımdakine belli etmek ihtimali beni daha çok korkutuyordu. Korktuğumu bir kere sezerse gemi azıya alırdı artık. Vahşi bir köpek gibi, havlamağa devam ettiği sürece ısırmayacağı m düşünüyordum.

«Ama beni niçin ele geçirmek istiyesiniz? Elçilik bunu bilmek istiyecektir.»

«Bu sabaha karşı saat dörtte bir karakol basılmış. Bir ölü var.»

«Polis mi?»

«Evet.»

«Güzeel.»

Yüzbaşı, «Cesaret numarası yapma bana,» dedi. «Korkudan ödün çathıyor. Şu ellerine bak.»

Ellerinün terini bir kaç kere pijama bacağına silmiş olduğumu farketmişti. Kötü bir gülüş taklidi yaparak,

«Hava sıcak,» dedim. «Berim vicdanım tamamen rahat. Saat dörtte yataktaydım, öteki polislere ne olmuş? Kaçmışlardır herhalde.»

«Evet. Sonradan onlarla da hesaplaşacağız. Kaçarken silâhlarını geride bırakmışlar. Büyük bir hatâ bu.»

Tontonlar mutfak kapısından boy gösterir. Şafak saatinin alacakaranlığında böyle kara gözlüklü adamlarla sarümak çok garipti. Yüzbaşı Concasseur onlardan birine bir işaret yaptı ve adam geldi, ağzıma bir şamar atarak dudağımı patlattı. Yüzbaşı,

«Polisin görevini yapmasına karşı gelinmez.» dedi. «Sonradan, eğer iyüiğimiz tutarsa cesedini sizin elçüikteki Maslahatgüzara gösteririz. Adı neydi onun? isimleri hiç aklımda tutamam.»

irademin çökmeğe başladığını hissediyordum. En kahramanların cesareti büe kahvaltıya kadar sürermiş ki ben hiç bir zaman cesur bir erkek olmamıştım. Sandalyemde dimdik oturabilmek için büyük çaba sarfetmem gerektiğinin farkına vardım zira, içimde Yüzbaşı Concasseur'un ayaklarına kapanmak için feci bir istek vardı. Ama böyle bir hareketin ölüm demek olduğunu biliyordum. Yüzbaşı böyle aşağılık bir yaratığı vurmakta hiç tereddüt etmiyecekti.

«Olayı size anlatayım,» dedi. «Nöbetçi polisi boğmuşlar. Galiba uyuyormuş. Topal bir adam onun tabancasını, bir başkası da revolverini almış. Diğer polislerin uyumakta olduğu odayı tekmaleyip açmışlar...»

«Polisler de onların kaçmasına göz yummuşlar ha?»

«Silâhla tehdit edümişler.»

«Maamafih Port   au   Prince'de topallı  yan bir sürü adam olsa gerek.»

« yleyse Joseph nerde? Burda, uykuda olması gerekirdi Polislerden biri genç Phili  pot'u tanımı . O da evinde değil. Onu son defa ne zaman ve nerde gördün?»

Yüzbaşı Concasseur gene ayni adama işaret etti. Bu sefer adam var gücüyle baca ının kaval kemiğini tekmeledi ve bir başkası da altımdan sandalyeyi çekince kendimi d edi im yerde, yani Yüzbaşı Concasseur'un ayakları dibinde buldum. Pabuçları iğrenç bir kıvıllı kah  verengindeydi. Tekrar ayağa kalkmamın zorunlu olduğunu, yoksa i imin bitmiş olacağını biliyordum ama baca ım çok acıyordu — a  yakta durup duramıyaca ımdan emin de  d m. Teklifsiz bir arkadaş toplantısındaymı ım gibi oturuyordum yerde — gülünç bir halim vardı. Herkes gözümün içme bakar gibiydi. Belki de ayağa kalkınca gene tekmeleyip yıkacaklardı beni. Belki de onların anlayışına göre bir oyundu bu. Joseph'in kırılan kalçası aklıma geldi. Oturdu um yerde oturmak daha tehlikesizdi. Ama gene ayağa kalktım. Sa  baca ımda bir acı  im ek gibi  aktı. Teras parmaklı ına yaslandım d  memek için.

Yüzbaşı Concasseur tabancasının namlusunu bana göre ayarladı ama acele etmeden.  ezlongda pek rahat bir uzanı ı vardı. Hattâ ev sahibi oymu  gibi bir halideydi. Belki de niyeti buydu — otelime sahip çıkmak.

«Ne sormuştunuz?» diye sordum. «Hâ, evet... Dün gece Joseph'le birlikte bir Vûddû törenine gittim. Phüipot da ordaydı ama konuşmadık. Tören sona ermeden ben ayrıldım.»

«Niçin?»

«Tiksinti duyduğum için.»

«Haiti halkının dini sizi tiksindiriyor demek?»

«Zevkler münakaşa edilmezmiş,» dedim.

Kara gözlüklüler biraz daha yaklaştılar. Gözlükler komutanlarından yana çevrilmişti. Hiç olmazsa bir çift göz görebileydim ve bu gözün bakışındaki ifadeyi... O kapkara, hepsi birbirine benzeyen yuvarlaklar insandan başka birşeymiş gibi yıldınıyordu beni.

Yüzbaşı Concasseur, «Benden öyle korkuyorsun ki pantolonuna işedin,» dedi.

Doğruyu konuştuğunun farkına vardım. Bacaklarımın içindeki ıslaklığı ve sıcaklığı duymayı yabüiyordum ve pantolonun paçasından yere damlalar aktıkça yerin dibine geçiyordum. Yüzbaşı muradma ermişti. Keşke ayaklarının dibinden hiç kalkmasaymışım! Yüzbaşı adamına,

«Vur gene şuna!» diye buyurdu.

Bir ses, «Degoûtant;! dedi. «Tout à fait degoûtant.» — «iğrenç! Tam mânasiyle iğrenç!»

Ben de Tonton'lar kadar şaşırmıştım. Ve bu Fransızca kelimeleri söyleyen sesteki Amerikan şivesi şu anda kulaklarımda bir zafer şarkısı gibiydi. Gazap üzümlerinin çiğnendiği ve adaletin müthiş kılıcının inmek üzere olduğu anlaşılıyordu bu sestem. Bana vuracak olan

adamın yumruğu havada kaldı.

Mrs. Smith terasm öbür ucunda, Yüzbaşı Concasseur'un ardında belirmişti. Yüzbaşı, konuşanın kim olduğunu görebilmek için o rahatı, umursamaz duruşunu değiştirip dönmek zorunda kaldı. Böylece namlunun gözü üzerimden uzaklaşınca ben de yana doğru kaydım.

Mrs. Smith eski tarz, robalı, fırfırlı bir gecelik giymişti ve madenî rulolara sarılı olan saçlarıyla tuhaf, âdeta kübik bir havası vardı. Seher aydınlığında kesin ve kararlı duruyor ve Kendi kendine Fransızca kitabından alınma bölük pörçük cümlelerle Tonton'lara ateş püskürüyordu. Onu ve kocasını uykusundan uandırmış olan «bruit horrible — feci gürültü» den bahsediyor; müdafaasız bir nisana vurdukları için onları «lâchete — Korkaklıkla» suçluyor ve otele girebilmek için eüerinde arama izni olup olmadığını tekrar, tekrar soruyordu. Fakat bunun Fransızcasını büemediği için İngilizce «Warrant» kelimesini kullanıyordu : «Montrez-moi votre **Harran** t,» «Votre warrant où est-il?» «Bana warrant'ınızı gösterin. Nerde sizin warrantınız?»

Ve bu esrarlı «warrant» sözcüğü, karşıtındaküeri, anladıkları kelimelerin hepsinden fazla yıldıırıyordu.

Yüzbaşı Concasseur, «Madam...» diye söze başladı ve Amerikan kadım o öfkeli, miyop gözlerini ona doğru çevirdi.

«Siz ha!» dedi. «Evet, ben sizi önceden biliyorum. Kadına el kaldırırsınız siz!»

Kendi kendine Fransızca kitabı bu kadını içine almıyordu — kadının öfkesini ifa

dere ancak İngilizce yeterli olabilirdi artık! Mrs. Smith o kadar zahmetlerle öğrenmiş olduğu Fransızcasını unutarak Tonton'un üstüne yürüdü.

«Buraya gelip revolver çekmeğe hiç utanmıyor musun? Ver bakayım onu bana —» Ve karşısında sapanlı olabür bir çocuk varmış casma elinf uzattı.

Yüzbaşı Concasseur onun İngilizce ettiği lâfları anlamamış olabilirdi. Ama bu hareketini bal gibi anlıyordu. Kıymetli bir oyuncağı öfkeli bir anadan saklarcasma tabancasını beline yerleştirdi.

«Kalk oturduğun yerden, pis arap! Ayağa kalk benimle konuşurken!»

Sonra Mrs. Smith geçmişteki bütün inançlarını hatırlamış ve Nashville ırkçığının bir yankısı olan «pis arap» sözleri düini yakmış gibi ekledi:

«Sen bütün zencüler için bir yüz karası sm.»

Yüzbaşı Concasseur âdeta ürkek bir tavırla, «Bu kadın kim?» diye sordu.

«Başkan Adayının karısı. Daha önce görüşmüştünüz.»

Zannederim o zaman üç defa olarak Yüzbaşı Concasseur o cenaze törenindeki olayı hatırladı. Oteritesini elinden kaçırmıştı. "Adamları o kara kara gözlükleriyle ona bakarak buyruklarım bekliyorlardı ama o susuyordu.

Bu arada Mrs. Smith de Fransızcasını gene hatırlamıştı. O feci aksanıyla,

«Aaradmız. Bulamadınız. Gidebilirsiniz,» dedi.

Sanki ders kitabından ezber okuyordu. Yüzbaşı Concasseur tereddüt etti. Mrs. Smith oldukça ağdalı bir cümle kurmağa kalkışınca zamanları birbirine karıştırdı ama ne demek istediği pekâlâ anlaşılıyordu :

«Gitmezsen kocamı çağırırım ha!»

Yüzbaşı ona boyun eğdi. Adamlarının başında aşağı indi. Biraz sonra gelişlerinden daha fazla gürültü çıkararak gittiklerini duyduk. Bu gidişin gururlarına dokunduğunu belli etmemek için yapmacık kahkahalar atıyorlardı. Mrs. Smith,

«Kim oluyor bu herif?» diye sordu.

«Jones'in yeni dostlarından biri,» dedim.

«İlk fırsatta Jones'le konuşacağım. Malûm a, küavuzu karga olanın... Ağzınız kanıyor. Yukarı gelin de oksijenü yıkayayım. Mr. Smith'le ben nereye gitsek mutlaka yanımıza bir şişe oksijen alırız.»

Martha, «Çok acıyor mu?» diye sordu.

«Pek o kadar değil artık,» diye cevap ver

Bu kadar yapayalnız ve bu kadar huzur içinde olduğumuz başka bir zamam hatırlıyaymıyordum. Öğleden sonranın uzun saatleri cîbirüiğim ardında eriyip gitmişti... O saatleri düşünüyorum da şimdi — sanki bir vadedümiş irem Bağını uzaktan görmek lûtfuna ermiş biydik. Bir çölün sonuna gelmiştik. Süt ve

bal bekliyordu bu cennette bizi — salkım salkım üzümler. Ama girmesini neden büemedik İrem Bağına? Yaptığımızdan başka türlü nasıl hareket edebilirdik?

Martha şimdiye kadar hiç kendi isteğiyle, ben ısrar etmeden Trianon'a gelmemişti. Şimdiye kadar hiç benim yatağında yatmamıştık. Gerçi ancak yarım saat sürdü ama o zamandan beri hiç bu kadar derin ve dalgın uyumadım!

Uyandığımda Martha beni öpüyordu. Yaralı dudağım acıdığı için kasıldım biraz.

«Jones'den özür dileyen bir mektup aldım,» dedim. «Concasseur'a söylemiş; bir dostuna böyle muamele edilmesini şahsına karşı yapılmış bir hakaret saydığını bildirmiş. Aradaki ilişküeri kesmekle tehdit etmiş onu.»

«Ne ilişküeri?»

«Tanrı bilir! Bu gece beni çağırıyor ama gitmiyeceğim.»

Alacakaranlıkta birbirimizin yüzünü seçemez olmuştuk. Martha ne zaman konuşmağa başlasa, «artık gitmem gerek,» diyeceğinden korkuyordum. Gerçi Luis rapor vermek üzere memleketine dönmüştü ama her zaman Angel vardı arada. Gerçi Martha onun da bir kaç arkadaşımı çaya çağırmıştı ama çay dediğin uzun sürmez ki! Smith'ler otelde yoktu — Kalkınma Bakanıyla bir görüşme daha yapmağa gitmişlerdi ve Bakan Bey bu sefer onların yalnız gelmelerini rica etmişti.

O sırada bir kapı sesi duyarak Martha'ya, «Smith'ler döndüler galiba,» dedim.

«Vız gelir Smith'ler bana,» diyerek elini

göğsüme bıraktı. «Ah, ne yorgunum!»

«Tatlı yorgunluk mu yoksa fena yorgunluk mu?»

«Fena yorgunluk.»

«Neyin var?»

Bizim durumumuzda bu soru abes kaçtı yordu ama çok zaman kendi söylediğim sözleri bir kerecik de onun ağzından duymak istiyordum.

«Hiç yalnız kalamamaktan usanç getirdim, insanlardan usanç getirdim. Ângel'den usanç getirdim.»

Şaşkınlık içinde «Angel mi?» demişim.

«Bugün ona bir sürü yeni bümeceli oyuncak aldım. Bir hafta oyalamağa yeter ona. Bu bir haftayı seninle geçirebümek isterdim.»

«Bir hafta mı?»

«Büyüyorum. Yetmez, değü mi? Bir macera olmaktan çıktı artık bu bizimkisi.»

«Daha ben New York'dayken çıkmıştı, macera olmaktan.»

«Evet.»

Uzakta, şehirde bir yerden silâh sesleri geliyordu.*

«Birüerini öldürüyorlar,» dedim.

Martha, «Haberin yok mu?» diye sordu. iki silâh sesi daha geldi.

«Yani idamlardan,» dedi Martha.

«Yoo. Petit Pierre günler var ki görünmüyor. Joseph de ortadan kayboldu. Hiç bir şeyden haberim yok.»

«isyancıların karakolu basmalarına misüleme olarak Tonton'lar hapishaneden iki tutuk

luyu mezarlıkta kurşuna dizmeğe karar vermişler.»

«Gece karanlığında mı?»

«Daha etkili oluyor galiba. Projektörler kurmuşlar; bir de televizyon kamerası. Bütün okul çocukları hazır bulunmağa mecburmuş. Papa Doc'dan emir varmış.»

«öyleyse seyircüler dağılıncaya kadar beklesen iyi olacak,» dedim.

«Evet. Bizim için bu bir seyirden ibaret, ilgüendirmiyor bizi.»

«Hayır. İyi birer isyancı olamazdık herhalde — sen ve ben.»

«Ben Joseph'in de iyi bir isyancı olabüceğini sanmıyorum. O aksak bacaklarla.»

«Ve eli Bren'siz Phüipot. Acaba kurşunlara siper olsun diye göğüs cebine Baudelaire'in şiir kitabını mı koyuyor?»

Martha, «Yapma,» dedi. «Onları küçük görmek için kendini zorluyorsun — çünkü ben Almanım ve Almanlar birşey yapmadılar.»

Konuşurken elini üzerimde gezdirmişti, öyle ki arzum depreşti gene ve Martha'ya ne demek istediğini sormadım. Hazır Luis u zaklarda, Angel **meşgul** ve Smith'ler de kendi dairelerindeyken... Onun memelerindeki süt tadını ve bacaklarının arasındaki bal tadını duyabüiyordum âdeta. Biran için İrem Bağına girmişim gibi geldi bana. Ama bü ümit çırpınışı pek kısa sürdü ve Martha tekrar konuştuğu zaman anladım ki onun düşünceleri az evvelki kanalından biran bile ayrılmamış.

«Fransızcada isyan bayrağını çekmek anlamı için bir kelime yok mu?» diye sordu.

«Annero de son. savaşta isyancdara katılmış olsa gerek — eğer o reyistans madalyasını bir âşığı vermediyse ona.»

«Babam da 1930'da isyan bayrağı altındakilere katılmış. Ama sonradan bir savaş suçlusu olup çıkmış. En iyisi hiç birşeye karışmamak galiba, değil mi?»

«Evet. Biz onların örneğinden ders aldık sanırım.»

Artık giyinip aşağı inme vakti gelmişti. Aşağı inen her basamak, Port   au   Prince'ye biraz daha yaklaşan bir adımdı.

Smith'lerin kapısı açık duruyordu. Ayak sesimizi duyunca başlarını kaldırıp baktılar. Mr. Smith şapkası elinde olduğu halde oturuyordu ve karısı da elini onun ensesine koymuştu, öyle ya, onlar da birbirlerini seviyorlardı.

Arabaya doğru yürürken, «Ee,» dedim, «Bizi gördüler artık. Korkuyor musun?»

Martha, «Hayır. Ferahladım,» diye cevap verdi

Otele döndüğüm vakit Mrs. Smith bana seslendi. Acaba zina yapıyorum diye azarlıyacak mıydı beni? Neden bümem, onlar vejeter yan diye mutaassıp da olduklarım tabii **kabul** etmiştim. Halbuki onların karşıt oldukları ihtiras sevginin ihtirası değüdi. Onlar, ikisi de, nefretin ve kinin düşmamyd ar.

Ayaklarım âdeta geri geri giderek yukarı çıktım ve onları aynı vaziyette buldum. Mrs. Smith benim çekingenliğimi sez miş ve bundan alınmış gibi tuhaf, meydan okurcasına bir ifadeyle,

«Mrs. Pineda'yla konuşmak isterdim,» dedi.

Ben de aşkımızı en kötü yüzüyle göstermek istercesine, «Çocuğunun yanma dönmesi gerekiyordu,» dedim. «Onun için acelesi vardı.»

Mrs. Smith irkilmedi büe.

«Yakından tanıyabümek isterdim onu,» dedi.

Neden onun sadece zencüere karşı merhametli davrandığımı sanmıştım acaba? Geçen gece onun bizi kınadığım sanışım sırf bendeki suçluluk duygumun bir yankısı mıydı? Yoksa Mrs. Smith bir kere bir erkeğin yarasını sardıktan sonra onun her suçunu bağışlayan kadınlardan mıydı? Belki dudağıma sürdüğü oksijen yaramla beraber günahlarımı da yuğmuştu onun gözünde!

Elini bu sefer kocasının saçlarına koydu.

«Mrs. Pineda gene gelir buraya,» dedim. «O zaman görüşürsünüz.»

«Yarın dönüyoruz biz artık. Mr. Smith ümidini kesti.»

«Vejeteryan Markezi kurmaktan mı?»

«Buradaki herşeyden.»

O zaman kocası başını kaldırdı. O uçuk, ihtiyar gözleri yaş içindeydi. Onun siyaset âlemine karışmağa kalkışması ne olmayacak bir hayaldi.

«Süâh seslerini duydunuz mu?» diye sordu bana.

«Evet.»

«İdamı seyre götürülen okul çocuklarının yanından geçtik gelirken... Aklımın ucundan

geçmezdi... Mrs. Smith'le ben ırk ayırmımı protesto eden yürüyüşlere katıdığımız zaman...»

Mrs. Smith, «Bir kaç kişi yüzünden bütün bir ırkı suçlayamayız, canım,» dedi.

«Biliyorum. Büiyorum.»

«Bakan Bey ne oldu?»

«Görüşmemiz kısa sürdü. Törende hazır bulunmak istiyordu Bakan Bey.»

«Ne töreni?»

«Mezarlıktaki kurşuna dizme meselesi.»

«Sizin yarın gideceğinizi biliyor mu?»

«Elbet. Ben zaten kararımı o... törenden önce vermiş bulunuyordum. Anladığıma göre, Bakan Bey meseleyi enine boyuna düşünmüş ve sonunda benim enayi olmadığımı karar vermiş olacak. Ama onun düşüncesine göre, enayi almayan adamın kendisi gibi madrabaz olması gerekiyor herhalde. Böylece o da benim bu işe çıkarım için, cebimi doldurmak için atıldığıma inanmış. Hasılı bana yeni bir teklifte bulundu. Kazancı İmar Bakanlığından birisiyle bölüşecekmişiz. Anlıyabildiğim kadarı ben bir kısım malzeme için para ödemek zorunda kalacakmışım ama bu da kazançtan çıkacakmış nasılsa.»

«Peki kazanç nerden çıkacakmış?»

«Hükümet işçi ücretlerini garanti edecekmiş. Biz işçileri çok daha az bir ücretle tutacakmışız ve ay sonunda yol verecekmişiz. İki ay duracakmış proje ve sonra yeniden, başka işçiler tutacakmışız. Bu iki ay' için çıkartılan

işçi ücretleri de bizim cebimize girecekmiş — **tabu** masraf ve rüşvetler çıktıktan sonra geri kalanı... Bakan Bey bu plânı övünçle anlattı bana. Hattâ sonunda birgün, gerçekten bir Vejeteryan Merkezi kurulmasının bile mümkün olduğunu söyledi.»

«Plânın bir çok çürük yönleri var gibi geldi bana.»

«Ayrıntılara girmesine izin vermedim. Aksak yerlere de çare bulacaktı herhalde.»

Mrs. Smith «hüzün dolu bir şefkatle, «Mr. Smith buraya ne ümitlerle gelmişti!» dedi.

«Sen de öyle, ruhum.»

Mrs. Smith, «İnsana herşey hayat tecrübesi oluyor,» dedi. «Bundan da ders alalım. Herşeyin sonu değil ya bu!»

Kocası, «İnsan bir yaştan sonra ders almakta güçlük çekiyor artık,» dedi. «Bu tasalı halimin kusuruna bakmayın, Mr. Brown — ama böyle çabucak otelinizden ayrılışımızın sebebini yanlış anlamanızı istemedim. Çok rahat ettik burda. Çatınızın altında çok mutlu kıldınız bizi.»

«Misafirim olmakla asıl siz bana şeref verdiniz. Medea'yla mı dönüyorsunuz? O da yarın gidiyor da.»

«Yok. Biz onun gidişini beklemiyoruz. Size vatandaki adresimizi yazdım. Yarın Santa Domingo'ya uçuyoruz. — Birkaç gün kalacağız orada. Mrs. Smith Kolomb'un mezarını görmek istiyor da. Buraya, benim adıma bazı broşürlerin gelmesini bekliyorum. Zahmet olacak ama üzerlerine Amerikadaki adresimizi yazarsanız...»

«Projenizin suya düştüğüne üzüldüm. Ama biliyor musunuz, Mr. Smith, yürümezdi o iş burda.»

«Şimdi anlıyorum bunu. Siz bizi belki de gülünç buluyorsunuz, Mr. Brown.»

İçtenlikle, «Hayır, gülünç değil,» diye cevap verdim. «Birer kahraman gibi görüyorum sizi.»

«Etfafırullah — kahramanlık nerde, biz nerde?... İzin verirsiniz size iyi geceler dileyeyim, Mr. Brown. Bu akşam kendimi biraz yorgun hissediyorum da!»

Mrs. Smith, «Şehrin içi pek bunaltıcı sıcaktı,» dedi ve elini gene, son derece değerli bir şeye dokunuyormuşcasına, kocasının beyaz saçlarında dolaştırdı.

*

**

BÖLÜM III

1

Ertesi gün Smith'leri uçak alanına kadar uğurladım. Petit Pierre görünürlerde yoktu. Halbuki bir Başkan Adayının gidişine gazetesinde bir paragraf ayırması uygun düzmez miydi? Maamafih yanımızda olsa bile postane meydanındaki o kâbusumsu sahneye yazılarında değineceğini hiç sanmıyorum.

Mr. Smith benden, arabayı meydanlığın tam ortasında durdurmamı rica etmişti. Fotoğraf çekmek istediğini sandım. Ama o karısının çantasını eline alarak dışarı çıktı ve dilenciler dört bir yönden ona yaklaşmağa başladılar. Etraftan anlaşılmasız yalvarış ve dua mırıltıları yükseldi ve bir polisin postane merdiveninden aşağı koştuğunu gördüm.

Mr. Smith çantayı açtı ve etrafına para saçmağa başladı: Haiti parası ve dolar.

«Siz deli mi oldunuz!» diye bağurdım.

Dilencilerin bir kaçı asap kamçılایıcı, tiz

çıgliklar kopardilar. Hamit'in, dükkânının kapısından şaşkın şaşkın baktığını gördüm. Akşam kızılığı vurunca yerdeki çamurlu su birikintileri bakır rengine dönmüştü.

- Son paralar saçılmış ve polisler kurbanlarının etrafını kuşatmağa başlamışlardı. İki bacaklı dilenciler tek bacaklıları tekmeliyordu. İki kollular kolsuzları kucaklayıp yere fırlatıyorlardı. Mr. Smith'i kolundan tutup otomobile doğru sürüklerken Jones'i gördüm. Bir otomobilde, Tonton olan şoförünün arkasında oturmuştu ve yüzünde, ona hiç benzemiyen şaşkın, kaygılı bir bakış vardı.

Mr. Smith karısına, «Bu para onlara helâl olsun, hayatım,» dedi. «Biz de nasıl olsa harvurup harman savuracaktık.»

' Onları uçaklarına bindirdikten sonra tek başıma yemek yedim ve arabaya binip Villa Greole'nin yolunu tuttum. Jones'i görüp merakımı gidermek istiyordum.

Tonton olan şoför villâ merdivenlerinin dibine yığılmış oturuyordu. Beni şüpheyle süzdü ama girmeme izin verdi. Yukarki sahanlıktan birisinin,

- «La volonte du diable» diye bağırıldığını duydum ve bir zencinin hışımla aşağı indiğini gördüm. Yanımdan geçerken ışık parmağında
• ki altın yüzüğe vurdu.

Jones, beni yıllardır görmediği bir okul arkadaşımıymışım gibi karşıladı. Bana belli belirsiz tepeden bakan bir hali Vardı. Sanki son görüşmemizden beri o yükselmişti ve ben de eski durumumu kaybetmiştim.

«Hoşgeldin, iki gözüm. Ne iyi ettin de gel»

din. Dün gece bekledim seni. Kargaşahğın kusuruna bakma. Şu koltuğa otur — pek rahattır.»

Koltuk rahat olduğu kadar sıcaktı da — benden önce oturan o öfkeli zencinin sıcaklığı kaybolmamıştı henüz. Masanın üzerinde üç takım iskambü kâğıdı dağümüş duruyordu. Hava sigara dumanıyla masmaviydi ve bir tabla devrilerek yerlere izmaritler dökülmüştü.

«Kimdi o giden?» diye sordum.

«Hazine'den bir zat. Oyunda kaybetmeyi soğukkanlılıkla karşılayamıyanlardan.»

«Gin □ rummy mi oynadınız?»

«Ne yapayım — oyunun orta yerinde, kazançlı durumdayken parayı yükseltmeseydi. Ama Hazineden bir zatla münakaşa edilemez, değil mi ya? Her neyse sonunda Maça ası ortaya çıktı ve herşey biran içinde olup bitti. İki bin kazançlıyım. Ne var ki dolar olarak ödemedi de Haiti, parası verdi... Ne zıkkımlanacaksn dostum?»

«Viskin var mı?»

«Ne ararsan var, diyebilirim. Şöyle sek tarafından bir martini istemez misin?»

Viskiyi tercih ederdim ama bana caka satmak ister gibi bir hali vardı; onun için, «Çok sek olmak şartıyla isterim,» dedim.

«Bire on koyuyorum, iki gözüm.»

içki dolabını açtı ve deriden yapüma küçücük bir seyahat çantası çıkardı. Çantanın içinde yarım şişe cin, yarım şişe vermut, dört madenî kadeh ve bir de şeyker vardı. Zarif, pahalı bir takımdı bu. Kendimi tutamıyarak,

«Asprey mağazasından mı aldın?» diye sordum.

«Onun gibi birşey,» diye cevap verdi ve kokteylimizi karıştırmağa başladı.

' «Kendini Londra'dan bu kadar uzaklarda pek garip hissediyordur herhalde.»

Jones, «Daha uzak yerlere de gitti geldi bu takım,» dedi. «Burma'da, bütün savaş bo-
ca yanımda taşıdım.»

«Hayret — hiç dokunulmamış gibi!»

«Sonradan cilalattım.»

Limon almak için bana arkasını dönünce ben de takıma daha aılcı gözüyle baktım. Ka-
pağın iç yanında Asprey mağazasının etiketi
duruyordu. Jones limonu alıp gelince benim
takıma baktığımı gördü.

«Suçüstü yakaladın beni!» diye güldü. As-
prey'dendir bu gerçekten, ama övünüyormuş
gibi yapmak istemedim de. Aslında enteresan
bir tarihçesi vardır bu takımın.»

«Anlatsana.»

«Önce içkini tat, bakalım beğenecek mi-
sin.»

«Fevkalâde.»

«Bu takımı bir bahis sonucu kazandım
ben. Tuğgeneralimizin aynen böyle bir takımı
vardı ve ben de buna pek özeniyordum, ne ya-
lan söyleyeyim. Yanımda Londra'dan gelme iki
genç, kibar çocuk vardı. Ömürlerinde Bond
Sokağından öteye geçmemişler desem yeri
var. İki de paralı çocuklardı. Tuğgeneralin
kokteyl takımından dem vurarak bana şaka
yapmağa bayılırlardı... Her neyse, bir seferin-
suyumuz iyice azalmıştı. Bu çocuklar, «Ge-

ce basmazdan önce bir pınar bulamazsın işte!» diye bahse tutuştular. Pınar bulabilirsem izne gidişlerinde bir kokteyl takımı getireceklerdi bana. Hâ, sahi, ben suyun kokusunu alabilirim — bunu söylemiş miydin sana?»

Ben, «Hani bir takım askeri olduğu gibi kaybettiğin zaman mıydı bu?» diye sordum.

Bardağının üzerinden bir baktı bana. Aklımdan geçenleri okuduğundan eminim.

«O başka bir zamandı,» dedi ve hemen lâfı değiştirdi.

«Smith'ler ne âlemde?» diye sordu.

«Postanenin önünde onları gördün, değil mi?»

«Evet.»

«Son parti Amerikan yardımıydı bu. Bu akşam uçakla ayrıldılar burdan. Sana selâm söylediler.»

Jones, «Onlarla daha çok görüşebilmeyi isterdim,» dedi. «O adamda öyle birşey var ki...» Sonra şaşırtıcı birşey söyledi: «Bana babamı hatırlattı. Sima olarak değil, ama, nasıl diyeyim, o iyi kalpliliği... insanlığı...»

«Evet, anlıyorum, ne demek istediğini. Ben babamı hiç bilmedim.»

«Aslını ararsan babamı ben de pek hayâl meyâl hatırlıyorum ya!»

Güldüm : «Gönlümüzde yatan baba hayali.»

«Tam üstüne bastın, iki gözüm. Ama bar dağındaki martini ısınp gitmesin... Mr. Smith'le benim bir çok müşterek taraflarımız bulunduğunu hissediyordum.»

Şaşkınlık içinde dinliyordum. Bir azizle bir

günahkârın müşterek tarafları ne olabilirdi acaba? Jones kokteyl kutusunu usulca kapadı ve masanın üzerinden bir bez parçası alarak, Mrs. Smith'in kocasının saçlarını okşadığı gibi şefkatle, kutunun üzerini silmeğe başladı. Bir azizle bir günahkârın müşterek tarafları belki de masumluklarıdır, diye düşündüm.

Jones, «Concasseur'un senin başına dert açtığına üzıldüm,» dedi. «Kendisine söyledim — bir daha benim bir dostuma el kaldırırsa her işe paydos derim diye.»

«Aman sözlerini tart da konuş. Bunlar tekinsiz adamlar.»

«Benim onlardan korkum yok. Bana çok ihtiyaçları olduğu için birşey yapamazlar. Genç Phüipot benimle görüşmeğe geldi, haberin var mı?»

«Evet.»

«İstesem ona yapabileceğim yardımı düşün! Bizimkiler bunun farkındalar.»

«Satılık Bren'lerin mi var, yoksa?»

«Ben varım ya, iki gözüm! Bren'den daha iyi bu. İsyancılara lâzım olan tek şey işinin eri bir adam. Bir düşün, açık havada Dominik sınırından bakınca Port au Prince görülebiliyormuş.»

«Dominikliler hiç bir zaman Haiti üzerine yürümeğe kalkışmazlar.»

«Hacet yok zaten. Sen bana bir ay eğitim görmüş elli Haiti'li ver — bak Papa Doc nasıl tabanları yağlayacaktır. Burma'da vaktimi boşa geçirmedim ben! Çok düşündüm bu meseleyi Haritayı inceledim. Kap Haitien dolayların ki baskınlar aptallıktan ibaret kalmış, yapı

lış tarzı itibariyle. Ama ben olsam ağırlığımı nereye koyup nereden vururdum — biliyorum.»

«Öyleyse neden Philipot'la bir olmuyorsun?»

«Aklım kaldı vallahi — bilsen, öyle bir aklım kaldı ki! Ama burada, insanın hayatında karşısına sadece bir defa çıkan bir fırsat var elimde. Becerebilirim bir servet demek bu. Bir keresinde de, Stanleyville'de işi tam kıvamına getirmiştik ama oradakiler bir sürü yamyamdı. Benden şüphelendiler.»

«Burdakiler şüpheci değü mi?»

«Bunlar okumuş kimseler. Okumuş kimseleri daima puntuna getirmek mümkündür.»

O iki martini daha boşaltadursun ben de, «Acaba ne türlü bir dalavereyle meşgul?» diye düşünüyordum. Tam olarak bildiğim birşey varsa şu anda rahat ve mükellef bir hayat sürmesiydi. Hele hapishane hücreesindeki hayatıyla kıyaslanırsa... Hattâ biraz kilo bile almış gibiydi.

Doğrudan doğruya sordum ona: «Nedir bu çevirdiğin iş, Jones?»

«Büyük bir servetin temellerini atıyorum, cancağızım. "Neden ortak olmuyorsun bana? Öyle uzun vadeli bir iş de değil. Keklik hemen hemen çantada sayılır ama bir ortağım olsa işe yarayacak yani. Bunu konuşmak istiyordum seninle. Ama gelmedin. Çeyrek milyon dolar var işin içinde. Soğukkanlılığımızı muhafaza edebilirsek daha büe fazlasını vurabiliriz.»

«Ya ortağın görevi?»

«İşi kapatabilmek için ufak bir yolculuğa

dikçe açılamm herhalde, değil mi?»

«Ya ben hiçbirşey bilmeden nasıl evet diyebilirim sana?»

Jones bana baktı — aramızda, masa üstünde yayılmış duran kartlar. Şans getiren maça ası yüzü yukarı duruyordu.

«İş birbirine güvenmeğe dayanıyor, değil mi?»

«Elbette.»

«Savaşta beraber savaşmış olsaydık keşke! O şartlar altında insan birbirine güvenene bilmeyi öğreniyor...»

«Sen hangi tümendeydin?» diye sordum.

Hiç tereddütsüz, «Beşinci Kolorado,» diye cevap verdi. Hattâ, «77 nci Tugay,» diye biraz daha açtı.

Doğru bir cevaptı bu. O gece Trianon'da bir müşterinin bırakıp gitmiş olduğu Burma savaşlarına dair kitabı karıştırdım ve bu birliklerin gerçekten orda savaşmış olduğunu öğrendim. Ama o zaman bile şüpheli aklım, «Belki bu kitap onda da vardır ve bu yoldan bilgi edinmiştir,» diyordu. Maamafih haksızlık etmiş olduğumu sonradan öğrenecektim. Jones gerçekten Burma'ya gitmiş — imfal'da bulunmuş.

«Otelinin geleceğine dair ne gibi ümitlerin var?» diye sordu.

«Pek az.»

«Taş çatlasa müşteri bulamazsın satacak. Her an hükümet elinden alabilir onu. Mülkünden en iyi şekilde faydalanmadığını ileri sürerek el koyabürler.»

«Gayet mümkün.»

«Öyleyse ne duruyorsun, iki gözüm? Kadın meselesi mi yoksa?»

Herhalde gözlerim sırrımı ele vermişti.

Jones, «Kadın için fedakârlık yapacak yaşta değilsin artık, birader!» dedi. «Cebinde 150.000 doların olunca neler satın alabileceğini bir düşün.» (Sunulan ödül 125,000'den 150,000'e çıkmıştı).

«Karaib denizlerinden daha ötelere bile gidebilirsin. Bora — Bora'yı biliyor musun? Orada bir ufak uçak alanıyla bir dinlenme evinden başka birşeycikler yok, ama biraz sermaye olursa — sonra ya kızlar, azizim, ömründe görmediğim memişimdir böylelerini! Çoğu Amerikan askerlerinden olma, melez — Mere Catherine'nin evinde bile onlardan âlâsını bulamazsın.»

«Peki, ya sen ne yapacaksın bu parayla?» diy[^] sordum.

Jones'in bakır paralara benziyen o düz, kahverengi gözlerinin, hayale dalıp gitmek özelliğine de sahip olabileceğini tahmin etmedim ama şimdi bu gözlerin şiddetli bir duyguyla nemlendiğini gördüm.

«Vallahi . kardeşim, buralardan pek de uzakta olmayan bir yer var aklımda : Mercan adaları ve beyaz kum — sahici bembeyaz kum, çocukların şato yapabilecekleri cinsten hani. Geride de kaymak gibi düzgün, inişli, çıkışlı, yemyeşil yamaçlar — tam golf sahası olacak yer. Bir kulüp kuracağım orda — içleri duşlu, tuvaletli minik evler. Karaip denizlerdeki bütün kulüplerden daha seçkin bir yer olacak burası. Adına ne diyeceğim, biliyor musun? Klöb Sahip.»

«Görüyorum, bu projede ortaklık teklif etmiyorsun bana?»

«insan hülyasını ortakla paylaşamaz, kardeşim. Çatışma çıkar mutlaka. Kulübü en son ayrıntısına kadar plânlamış durumdayım.» (Acaba genç Phüipot'un gördüğü plânlar bu muydu?) «Hülyamı gerçekleştirebilmek için çok uzak yollardan geldim ama sonu artık göründü. Top çukurlarını nereye açacağımı bile biliyorum.»

«Çok meraklı mısın golfa?»

«Ben şahsen oynamam. Şimdiye kadar hiç vakit bulamadım. Nedense. Ama fikir olarak çekici geliyor bana. Birinci sınıf bir hostes tutacağım kulübüme. Şöyle alımlı ama kültürlü bir aile kızı. Önceleri tavşan   kız tutmayı aklımdan geçirmiştım ama düşündükçe böyle birşeyin klâs bir golf kulübüne yaraşmı  yacağını anladım.»

«Stanleyville'deyken de bu hayalleri mi kuruyordun?» diye sordum.

Jones, «Yirmi yıldır kuruyorum ben bu hülyaları,» diye cevap verdi. «Şimdi artık konuşma zamanı nerdeyse gelip çatıyor. Bir martini daha ister misin?»

«Mersi, istemem; gitmem gerek benim artık.»

«Mercandan yapılma uzun bir bar olacak. Issız Ada Barı, diyeceğim adına. Ritz'de yetişmiş bir barmen tutacağım. Odundan yaptırtacağım koltuklan — üzerlerine rahat şilteler koyacağız, tabii.»

«Gene görüşelim, Jones.»

«Bunları hiç kimseye anlatmadım, şimdi 

ye kadar. Yani anlayabilecek kimselere. Stan-
leyvüle'deyken zenci uşağıma anlatırdım, ak-
lında tasarladıklarımı. Ama biçarecik hiç bir
şey anlamazdı, tabii.»

«Martinilere çok mersi, Jones.»

'«Kokteyl takımını beğendiğine sevindim.»
Gene kutunun üzerindeki deriyi silmeğe başla-
mıştı. «Yakında gene görüşürüz. Sen hele pren-
sip olarak **kabul** et...»

2

Şimdi artık müşterisi de kalmamış olan
Trianon'a dönmeyi hiç canım istemiyordu.
Martha'dan da bütün gün hiç haber alama-
mıştım. Böylece ayaklarım beni gene, benim
için en eve benzer yer olarak, kumarhaneye
götürdü. Gelgelelim nerde o Martha'yı tanıdığ-
ım geceki kumarhane — nerde bu! Hiç turist
yoktu ve şehrin şakullerinden pek azı karan-
lıktan sonra dışarı çıkmayı göze alabüiyorlar-
dı. Sadece tek bir rulet masası çalışıyordu ve
burada oturmuş tek bir oyuncu vardı — Luigi
adında, uzaktan tanıdığım bir İtalyan mühen-
disi. Port au Prince'nin o günü gününe uy-
mayan elektrik fabrikasında çalışırdı.

Bu şartlar altında özel bir şirketin ku-
marhane işletebilmesi mümkün olmadığı için
hükümet gazinoya el koymuştu. Şimdi her ge-
ce zarar ediyorlardı ama döviz zarar değildi
bu — ve daha fazla para basmak da hüküme-
tin kendi elindeydi.

Krupiye asık suratla oturuyordu — belki de maaşını alıp alamıyacağımdan şüpheliydi.

Luigi'ye, «Kazanıyor musunuz bari?» diye sordum.

«Yüz elli 'gurd' kazanmış durumdayım.»

«Bu gazinonun eski halini hatırlıyor musunuz?»

«Hayır. O zamanlar ben burda değildim.»

Işıktan ekonomi yapmağa kalkışmışlardı onun için bir mağara karanlığında oynuyorduk. Umursamazlıkla oynayarak fişlerimi birinci sıranın üstüne koydum ve ben de kazandım. Krupiyenin suratı büsbütün karardı.

iki viski ısmarladık bardan. Fakat demin içtiğim sek martinilerden sonra viski içmem pek akıllıca bir iş değildi. Daha şimdiden...

Salonun öbür ucundan bir sesin, «Ah, Mr. Jones'miş!» diye yükseldiğini duydum.

Dönüp bakınca Medea gemisinin başkâtibinin o nemli, dost elini uzatmış, bana doğru geldiğini gördüm.

«Yanlışınız var,» dedim. «Adım Jones değil de Brown.»

Kâtip neşeyle, «Kumarhaneyi tamtakır ediyorunuz galiba?» dedi.

«Zaten tamtakır!» diye cevap verdim. «Ben sizin limandan bu kadar içerilere kadar sokulmağa cesaret ettiğinizi bilmezdim.»

Kâtip, «Âleme verir talkını...» diye göz kırptı. «Önce mama Catherine'nin oraya gittim ama bizim kız izinli miymiş, neymiş — yarın gelecekmış.»

«Başkasını canınız çekmedi demek?»

«Ben yemeğimi hep aynı tabaktan yeme»

yi severim. Mr. ve Mrs. Smith ne alemdeler?»

«Bugün buradan ayrıldılar. Hayâl kırıklığına uğramış olarak.»

«Keşke bizimle dönselerdi. Çıkış vizesini almakta güçlük çektiler mi?»

«Üç saatte çıkarttık. Ömrümde emniyetin bu kadar hızlı çalıştığını görmemiştim. Başlarından savmak için can atıyorlardı galiba.»

«Politik bir mesele mi çıktı?»

«Sağlık ve Sosyal Bakanı Mr. Smith'in fiirlerinden pirelendi sanıyorum.»

Bir kaç kadeh daha içtik ve Luigi'nin yununu seyrettik.

«Kaptan nasıl?» diye sordum.

Kâtip, «Demir, almak için can atıyor,» dedi. «Bu yere hiç tahammülü yok. Tekrar deni açılana kadar yüzü gülmez artık.»

«Ya başı miğferli dostumuz ne âlemde? nu hayırlısıyla Santa Domingo'ya bıraktınız bari?»

Gemi arkadaşlarını anarken içimi geçmişe arşı bir garip özlem bürümüştü. Zira az çok mit dolu olduğum son günler bu gemide geçmişti: Martha'ya dönmekteydim o zaman ve erşeyin bambaşka olabileceğine dair ne olsa ir umudum vardı.

Gemi kâtipi, «Hangi miğfer?» diye sordu.

«Hatırlamıyor musunuz? Hani balo gecesi 'ir okumuştı.»

«Hâ evet — zavalılcık. Onu Santa Domin o'ya bıraktık bırakmasına ama hayırlısıyla

mı — bilmem. Mezarlıkta bıraktık onu. Santa Domingo'ya yanışmazdan önce bir kalp krizi geldi.»

Baxter'in hâtırası için iki dakika sustuk. Kumar masasındaki top sadece Luigi için sıçrayıp tıkırdayıp duruyordu. Luigi biraz daha para kazandı ve sonra bezgin bir ifadeyle kalktı.

«Ya Fernandez?» diye sordum. «Hani şu ağlayan zenci?»

Kâtip, «Mr. Fernandez olmasaydı ne yapardık, bilmem,» dedi. «Her işi o üzerine aldı. Meğer bir cenaze evinin sahibiymiş! Herşeyi gayet güzel idare etti.»

«Haydi, gidelim,» dedim. «Boş bir kumarhane boş bir türbeden daha feci oluyor.»

Luigi fişlerini bozdurtuyordu. Ben de onu izledim. Dışarıda hava gene her geceki fırtınayla ağırlaşmıştı. Gemi kâtibine,

«Taksiniz var mı?» diye sordum.

«Hayır. Parasını alıp gitmekte ısrar etti.»

«Geceleyin ortalıkta beklemesini sevmiyorlar. Ben sizi gemiye götüreyim.»

Parkın üzerindeki ışıklar yanıp sönüyordu : Ben Haiti bayrağımı; Birleşik ve Bölünmez. François Duvalier.» Yalnız «F» harfi sönmüş olduğu için «rançois Duvalier» okunuyordu. Kolomb heykelinden geçerek limana girdik. Yukardan vuran ışık, Medea'nın merdiveninin dibinde duran bir polisi aydınlatıyordu. Yol arkadaşlarımla etrafında yürüyüş yaparak döndükleri güverteye doğru baktım. Limanın içinde (Limandaki tek gemi oydu) Medea küçülmüş gibi duruyordu nedense. Ancak

açık denizlerde bir gurur ve büyüklük kazanıyordu.

«Haydi, yukarı gelin de son bir kadeh birer yler içelim.»

«Yok,» dedim. «Gelirsem kalmak isterim belki. O zaman ne yaparsınız?»

«Kaptan çıkış vizenizi görmek ister.»

Merdiven dibindeki polise bakarak, «Kapımdan önce bu adam ister,» dedim.

«O bizdendir.»

Gemi kâtibi içki içiyormuş gibi yaptı, sonu eliyle beni işaret etti. Polis güldü.

Gemi kâtibi, «Gördünüz ya,» dedi, «sesini ıkarmıyor.»

«Evet ama gelmiyeyim. Bu gece zaten çok karıştırdım içkileri.»

Ama gene de ayrılamıyordum ordan.

Gemi kâtibi, «Ya Mr. Jones?» diye sordu. 'Jones ne âlemlerde?»

«Mr. Jones'in işi iş.»

«Pek sevmiştim ben onu.»

Hiç birimizin güvenemediği, kim olduğu belirsiz bir adam olmasına rağmen Jones dost kazanma sanatına sahipti.

«Çeyrek milyon dolarlık bir servet kazanmak üzere olduğunu söylüyor,» dedim.

«Kitap mı yazıyor?»

«İlgisi yok! Bana ortaklık teklif etti.»

«Demek siz de zengin olacaksınız?»

«Yok. Teklifini kabul etmedim. Eskiden de öyle vurgun vurmak hayalleri kurardım. Sonra buraya geldim ve otelimi buldum, emniyetten vazgeçer miyim sanıyorsunuz?»

, «Otelinizin geleceğinden eminsiniz demek?»

«Hayatımda hiç güvenlik nedir bilmediğim için...»

«Mr. Jones zengin olduğu zaman onun teklifini kabul etmediğiniz için pişman olacaksınız.»

«Belki o zaman Jones bana döünç para verir de turistler tekrar akın etmeğe başlayınca-ya kadar otelimi ayakta tutabilirim.»

«Belki. Onun kendince cömert bir adam olduğunu sanıyorum. Bana çok bol bahşiş bıraktı ama Kongo parasıymış — bankalara boz duramadım... Hiç olmazsa yarın geceye kadar buradayız. Mr. Jones'le birlikte bizi görmeğe gelin.»

Yamaçlar üzerinde şimşekler çakmağa başlamıştı gene. Bazan ışık zikzaklarından biri o kadar parlak çakıyordu ki bir palmiye ağacım veya bir dam köşesini aydınlatıyordu. Hava yaklaşan yağmurla doluydu ve bu yumuşak seda bana manastır okulunda, dua sırasında ilâhîlari okuyan çocuk seslerini hatırlatıyordu.

Vedâlaştık.

KISIM III

BÖLÜM, I

1

Uyku tutmuyordu bir türlü. Şimşekler, parktaki elektrikli yafta gibi düzenle, bir yapnıp bir sönüyordu ve ancak bir kaç dakika için yağmur kesildiği zaman penceredeki tellerin arasından içeri biraz hava süzülüyordu.

Aklım sık sık Jones'in vadettiği servete gidiyordu. Böyle bir vurgun vursam Martha kocasını bırakır mıydı acaba? Ne var ki onu bağliyan para değil, Angel'di... Uyuyakalmışım. Rüyamda Monte Karlo'daki manastır okulunun kilisesinde gördüm kendimi. Delikanlı bir çocukmuşum gene. Papaz efendi sıraların arasındaki yoldan ilerliyor ve her çocuğun ağzına, Angel'in sevdiği cinsten bisküviler veriyordu. Ama sıram geldiği zaman beni atladı. Ben inatla diz çöktüğüm yerde duruyor, kal-kıp gitmiyordum. Papaz efendi gene bisküvi dağıtarak yanımdan geçti ve beni gene atladı.

O zaman ayağa kalktım ve somurtarak kapıya doğru yürüdüm. Yalnız şimdi kilise kocaman bir kuşhane olup çıkmıştı ve sıra sıra istavrozlara papazanlar zincirle bağlanmış duruyordu. Bir tanesi arkamdan sertçe,

«Brown!» diye seslendi.

Bu benim adım mıydı, değil miydi? Emin olmadığım için dönüp bakmadım.

«Brown!»

Bu sefer uyandım ve sesin, pencerenin altındaki terastan geldiğini anladım.

Yataktan aşağı atlayıp pencereye gittim ama telin arkasından hiçbir şey görünmüyordu. Aşağıda ayak hışırtıları vardı. Deminki ses bu sefer biraz ilerdeki bir pencerenin altından, ısrarla,

«Brown!» diye yükseldi.

Ama yağmurun duamsı mırıltılarının arasında çok güç duyuluyordu. El fenerimi alıp aşağıya indim. Ofisimde bir silâh aradım; pirinçten yapılma tabut elime geçti. Sonra yan kapının kilidini açtım ve geldiğimi belli etmek için fenerin ışığını dışarı tuttum.

Işık, yüzme havuzuna giden yola vurdu ve biraz sonra bu ışık yuvarlağının içine, binanın köşesinden dolaşarak gelmiş olan Jones çıktı.

Yağmur iliklerine işlemiş ve yüzü kire bulanmıştı. Ceketinin altına, yağmurdan ıslanmasını diye bir paket sokuşturmuştu.

«Işığı söndür. Çabuk, girelim içeri,» dedi.

Peşimden ofise girdi ve ıslak ceketinin altındaki paketi çıkardı. Portatif kokteyl takımıydı bu. Bir ev kedisiymiş gibi okşayarak ça-

lışma masamın üzerine koydu.

«Herşey bitti,» dedi. «Tamam. Sen sağ — ben selâmet.»

Işığı açmak için elimi uzatmıştım. Jones,

«Yapma,» dedi. «Işığı yoldan görebilirler.»

«Göremezler,» diyerek düğmeyi indirdim.

«iki gözüm, açma, daha iyi... karanlık daha hoşuma gidiyor şu anda.» Işığı gene söndürdü. «O elindeki nedir, kuzum?»

«Bir tabut.»

Çabuk çabuk soluyordu — nefesindeki cin kokusunu duydum.

«Derhal tüymek gerek,» dedi. «Bir çaresini bulup.»

«Ne oldu?»

«Soruşturmağa başladılar. Gece yarısı Concasseur telefon açtı. Yerin dibine batsın — telefonun çalıştığını bile bilmiyordum. Kulağımın dibinde öyle birden çarrır diye ötünce kırk metre havaya fırladım. Şimdiye kadar hiç çalmadıydı.»

«Polonyalılar geleceği zaman telefonu işler duruma sokmuş olsalar gerek. Sen hükümetin Çok Önemli Kişüer için kullandığı misafirhanede kalıyorsun.»

Jones'in dudaklarından kahkaha hayaleti gibi bir ses koptu.

«Işığı açabilsem sana içecek birşey verirdim.»

«Buna vakit yok, azizim. Tüymek gerek, diyorum. Concasseur Miami'den telefon ediyordu. Onu tahkikat yapsın diye gönderdiler oraya. Henüz şüphelenmemiş, sadece biraz şaşalamış durumdaydı. Ama yarın sabah, benim

tüymüş olduğumu gördükleri vakit...»

«Nereye tüüyörsün?»

«İşte mesele bu, azizim, işin püf noktası bu.»

«Medea limana dönmüş.»

«Tamam öyleyse.»

«Sırtıma birşeyler geçireyim,» dedim.

\ Jones, bastığı yerde ıslak izler bırakarak bir sadık köpek gibi peşimden geliyordu. Şu anda Mrs. Smith'in yardım ve öğüdüne ne kadar ihtiyacım vardı! Zira o Jones'i çok beğenirdi.

Ben giyinirken . (bunun için ufak bir ışık yakmama izin verilmişti) Jones pencereden uzakta, sinirli adımlarla iki duvar arasında gidip geliyordu.

Ben, «Çevirdiğin dolap neydi bilmiyorum,» dedim. «Ama ortada çeyrek milyon dolar gibi bir para söz konusuyken elbet bir gün soruşturma yapacaklarını akıl etmeliydin.»

«Akıl etmiştim a canım. Soruşturmaya gidenle birlikte ben de Miami'ye gidecektim.»

«Ama seni buradan bırakmazlardı ki!»

«Arkada kalacak bir ortağım olsaydı bırakırlardı. Bu kadar aceleye getireceklerini hiç tahmin etmemiştim — yoksa daha önceden gelir, senin aklını yatırmağa çalışırdım.»

Pantolonumun bir bacağına çekmiş olarak duraladım ve hayretler içinde sordum : «Bir de yüzüme karşı söylüyorsun, öyle mi? Beni maşa gibi kullanacağını?»

«Yok, yok, be kardeşim, pireyi deve yapıyorsun. Herhangi bir tehlike halinde sana kuşun kanadıyla haber uçururdum ki İngiltere

Büyük Elçiliğine sığmasın diye. Gerekirse tabii. Ama gerekmezdi, emin ol. Soruşturma yapana daha büyük bir pay teklif ederdim ben; o da buraya O. K. diye telgraf çekerek. Sonradan sen de bizim yanımıza gelirdin.»

«Peki ona ne kadar pay düşüyordu? Artık fark etmez ya...»

«Hepsini ayırmıştım, azizim. Sana teklif ettiğim kâr netti, brüt değil. Hepsi senin olacaktı.»

«Kurtulabildiğim takdirde, tabü.»

«Acı patlıcanı kırağı çalmıyor, iki gözüm.» Jones'in üstü başı kurudukça kendine olan güveni de geri gelir gibiydi. «Engellerle karşılaşmağa alışkınım ben. Stanleyville'de de tam ipi çekmiş, ayı yerine getirmek üzereydim.»

Ben, «Projen silâhla ilgili birşeyse kötü bir hata yapmışsın,» dedim. «Silâh kârında ağızları süttten yanıktır onların.»

«Nasıl yanık?»

«Geçen yıl bir adam geldi buraya. Miami'de teslim edilmek üzere peşin yarım milyon dolarlık sühâh sağlamayı vadetti. Fakat Amerikan hükümetine ihbar eden olmuş. Silâhlara el konmuş. Dolarlar ise ajanın cebinde kaldı, tabii. Silâhların aslında kaç tane olduğunu da bilen yoktu ya... İki defa faka basmıyacaklar elbet. Buraya gelmezden önce sen de biraz daha tahkikat yapsaymışın iyi olacaktı herhalde.»

«Benim projem pek böyle değildi. Aslında silâhla ilgisi yoktu. Ben büyük sermaye sahibi bir adama benziyor muyum?»

«Peki o tavsiye mektubu nerden geliyor»

du?»

«Çoğu tavsiye mektupları gibi — bir daktilo makinasmdan. Ama tahkikat yapmak meselesinde haklısın — zarfın üzerine yanlış ad yazmışım. Neyse ki dilim sayesinde atlattım bu badireyi.»

«Ben hazırım,» dedim. «Gidebiliriz.» Ona baktım karşıdan: o kestane rengi gözler, şu anda biraz dağınık duran bıyık, o buğday renkli ten. «Senin için kendimi neden böyle tehlikeye atıyorum, bilmem» — diye mırıldandım. «Gene bir maşa. olarak kullanıyorsun beni...»

Arabayı, ışıkları yakmadan yola çıkardım ve ağır ağır şehre doğru indik. Jones oturduğu yerde aşağıya doğru kaymış, cesaret kazanmak için ısıklık çalıp duruyordu. Zannederim 1940 yılından kalma bir şarkıydı çaldığı: «Savaştan sonraki çarşamba.»

Tam barikata varmazdan önce ışıkları söndürdüm. Nöbetçi milisin uyuyakalmış olması ihtimali vardı ama adam uyanıktı. Jones'e, •

«Demin burdan geçtin mi?» diye sordum.

«Yok. Bahçeler arasından dolaştım.»

«Şimdi geçmek zorundayız.»

Neyse ki nöbetçi milis çok uykulu olduğu için bizi uğraştırmadı. Topallıyarak gitti ve barikatı kaldırdı. Başparmağı kirli bir bezle sarılmıştı ve kurşunî flanel pantolonunun arkasındaki bir yırtıktan kıcı görünüyordu. Üzerimizi aramak zahmetine katlanmadı.

Yolumuza devam ettik. Martha'ların önünden, sonra İngiltere Büyükelçiliğinin önünden geçtik. Burada yavaşladım biraz. Etraf

sakin görünüyordu. Tonton Macoute örgütü Jones'in kaçacağından şüphelenmiş olsaydı herhalde elçilik kapısına nöbetçi dikerlerdi.

«Buraya girsene,» dedim.

Jones, «Girmesem daha iyi, azizim,» diye cevap verdi. «Daha önceden de hayli uğraştırdım bizim elçilikleri. Herhalde davul zurna çalarak karşılamıyacaklardır.»

«Ne olsa —, Papa Doc'un karşılamasından evlâdır. Hadi* — fırsat bu fırsat.»

«Yok, kardeşim, olmaz, biliyorum...» Jo ner duraladı ve samdım ki en sonunda bana açılacak ve sırlarını ortaya dökecektir! Ama o, «Tanrım! Kokteyl takımımı unuttum!» dedi. «Senin ofiste kaldı. Masanın üzerinde.»

«Bu kadar önemli mi?»

«Ayrılammam o kutudan, azizim. Nereye gidersem beraber götürürüm. Uğur getirir bana.»

«Bu kadar önemliyse yarın getiririm sana. Demek Medea'ya gitmek istiyorsun, öyle mi?»

«Orada bir pürüz çıkarsa buraya dönebiliriz.» Isıklıkla bir şarkı daha çıkarmağa çalıştı ama yarım kaldı — «Birlikte atlattığımız bunca badireden, sonra onu nasıl unutabildim...»

«Bahse tutuşmayı sever misin?»

«Ne demek istiyorsun? O da nerden çıktı şimdi?»

«Kokteyl takımını bir bahiste kazandığınızı söylemiştin de.»

«öyle mi dedim?» Jones bir süre kara kara düşündü. Sonra, «iki gözüm, benim için büyük bir fedakârlık yapıyorsun bu gece,» dedi.

«Bu sebeple sana doğruyu söyleyeceğim. O sefer söylediğim tam anlamıyla gerçek sayılmazdı. Tüydürdüm o kutuyu ben.»

«Ya Burma? Burma'da bulunduğunda mı gerçek değil yoksa?»

«O doğru. Burma'da bulundum. Buna yemin edebilirim.»

«Asprey Mağazasından mı yürüttün yoksa?»

• «Doğrudan doğruya çalmak değildi, tabii.»

«Gene kafanı kullanarak mı yaptın bu işi?»

«O vakitler memurdum. Bir şirkette. Şirketin çeklerinden birini kullandım ama kendi imzamı attım. Sahtekâarıktan yatmağa niyetim yoktu. Parayı sadece geçici bir süre için ödünç alıyordum. Dedim sana, o kutuyu görür görmez vuruldum. Tıpkı tuğgeneralinki gibiydi.»

«Demek Burma'dayken yoktu bu kutu yanında?»

«Orası biraz uydurmaydı galiba ama Kongo'dayken yanımdaydı.»

Arabayı Kristof Kolomb heykelinin yanına bıraktık. Buradaki nöbetçi polis benim arabamı geceleyin burada görmeğe alışık olsa gerekkti. Keşif yapmak için Jones'in önü sıra yürüdüm. Umduğumdan kolaydı durum. Nedense merdiven dibindeki polis yerinde yoktu — belki de su" dökmek için duvarın arkasına gitmişti. Yukarda tayfalardan biri nöbet tutuyordu ama beyaz adam olduğumuzu görünce girmemize izin verdi.

Üst güverteye çıktığımız zaman Jones'in

maneviyatı da düzeldi. Barın önünden geçerken,

«Konser gecesini hatırlıyor musun?» diye sordu. «Ne geceydi! Baxter'in düdüğünü hatırlıyor musun? Ya o ilkokul şiiri! Ne matrak herifti ama.»

«Ölmüş,» dedim.

«Zavalıcık!»

Kaptan kamarasına çıkan merdiveni tırmandık. Ayaklarım geri geri gidiyordu zira Philadelphia'dan aldığı o telsiz mesajından sonra Jones hakkında yaptığımız konuşma hâlâ hatırımdaydı. Şu ana kadar herşey yolunda gitmişti ama şansımızın sonuna kadar devam edeceğinden pek umudum yoktu.

Kapıya vurdum ve kaptanın o boğuk, otel riter sesi hemen, «Giriniz!» diye yükseldi.

Onu uykudan uyandırmamıştım hiç olmazsa. Yatağında oturmuş kitap okumaktaydı. Beyaz bir gecelik giymiş ve kalın camlı gözlük takmıştı öyle ki gözleri camların ardından maden parçaları gibi parlıyordu. Okuma lâmbasının altında duran kitabın Simenon'un romanlarından biri olduğunu görünce cesaret buldum biraz — kaptanın da insancıl yönü varmış demek.

Otel odasında ummadığı biriyle karşılaşan yaşlı bir hanım gibi, «Aa, Mr. Brown!» diye hafifçe bağırdı ve gene yaşlı bir hanım gibi sol eli, bir refleks halinde, geceliğinin yakasına gitti.

«Ve Binbaşı Jones!»

Bunu benim arkamdan çıkıp oıtaya yürüyerek, gayet neşeli bir sesle, Jones söylemişti.

Kaptan kesin bir hoşnutsuzluk ifadesiyle, «Oo, Mr. Jones!» dedi. .

Jones hep o yapmacıkhğı suntan şenşatır ifadesiyle, «İnşallah bir yolcu alacak yeriniz vardır, Kaptanım?» diye sordu.

«Yolcu musunuz, Mr. Jones? Ama gecenin bu saatinde, elinizde bilet olmadığını tahmin ediyorum.»

«Bilet alabilecek param var, kaptanım,»

«Ya çıkış vizesi?»

«Bizim gibi yabancılar için bu bir formaliteden ibarettir.»

«Lâkin suçlulardan başka herkes bu formaliteyi yerine getirir. Mr. Jones, sizin başınız gene dertte galiba.»

«Evet. Politik bir mülteci olduğumu söyleyebilirim.»

«İngiliz Elçiliğine neden gitmediniz öyleyse?»

«Geminizde daha rahat edeceğimi biliyorum da ondan.»

«Sizin hakkımızda bir çok soruşturmalar oldu, Mr. Jones. Lüzumundan fazla.»

Jones yüzüme baktı ama ona pek yardım edebilecek durumda değüdim.

«Kaptanım,» dedim, «bu ülkede tutukulara nasü muamele ettiklerini biliyorsunuz. Herhalde ufak bir hoş görürlükle...»

Kaptanın, belki de o ürkünç karısı tarafından işlenmiş olan beyaz geceliği içinde yargıç gibi, insanı sindiren bir haü vardı. O yüksek yatağında oturduğu yerden bize, bir yargıç kürsüsünden bakarcasma bakıyordu.

«Mr. Brown, ben mesleğimi de düşünmek

zorundayım,» dedi. «Her ay bu limana uğruyorum. Bu yaşta şirketten beni başka bir gemiye, başka bir komutaya atayacaklarını umabilir misiniz? Sizin teklif ettiğiniz şeyi yaparsam?»

Jones, «Kusura bakmayın. Bu hiç aklıma gelmemişti,» dedi.

O munis, üzgün sesi beni şaşırttığı kadar kaptanı da şaşırtmıştı sanıyorum. Zira kaptan bu sefer bir mazeret ileri sürercesine konuştu:

«Sizin evli olup olmadığınızı bilemem, Mr. Jones. Ama ben çoluk — çocuk sahibi bir insanım.»

Jones, «Hayır, kimsem yok benim,» dedi. «Hiç kimsen yok. Ötede, beride bir kaç kadın dışında. Haklısınız, kaptanım. Benim için kendinizi feda edemezsiniz. Bu işe bir başka çare bulmam gerek.» Bir süre yüzünü buruşturarak derin düşüncelere daldı. Gözlerimiz ondaydı. Ansızın,

«Biran için arkanızı dönerseniz gemiye gizlice saklanırım,» dedi.

«O zaman ben de sizi Philadelphia'daki polise teslim ederim, Mr. Jones. İşinize gelir mi bu? Bana öyle geliyor ki orada da size bazı sorular sormak isteyen kişiler var.»

«Ciddi birşey değil o. Biraz borç yaptım — o kadar.»

«Kendi paranız mı söz konusu olan?»

Jones, «Maamafih fikrimi değiştirdim,» dedi, «O da işime gelmez.»

Onun soğukkanlılığına hayrandım.

«Bana açık olan hareket tarzlarının sayısı Çok sınırlı,» diye durumu özetledi.

Kaptan en doğru cevabı daima bilen ve itiraz beklemiyen insanların sepserin sesiyle, «O zaman ben İngiltere Büyükelçiliğini tavsiye ederim,» dedi.

«Hakkınız var, herhalde. Leopoldville'deki konsolosla aram açıktı da. Mesele bu. Diplomatların da al birini — vur birine! Burada da benim için bir dosya vardır gibi geliyor. Karışık bir durum — değil mi? Beni Philadelphia'daki aynasızlara teslim etmeniz şart mı sahiden?»

«Şart ya.»

«Yukarı tükürsem bıyığım... meselesi, değil mi?» Jones bu sefer bana döndü: «Beni tanımayan başka bir elçilik bulsak?»

«Bu işlerin diplomatik kuralları var,» dedim. «Kendi memleketlileri olmayan birine iltica hakkı tanıyamazlar. Yani elçilikten dışarı çıkamazsın bir daha. Rejim değişene kadar o elçilikte kalmağa mahkûm olursun.»

Merdivende ayak sesleri duyuldu. Kapıya vuruldu. Jones'in nefesini hızla içine çektiğini duydum. Görüldüğü kadar soğukkanlı değildi.

İkinci kaptan girdi içeri. Bize, içerde yabancı kimseler bulunacağından haberi varmış gibi şaşırmadan baktı. Kaptana Felemenkçe birşeyler söyledi ve kaptan ona bir soru sordu. İkinci kaptan gözleri Jones'in üzerinde olduğu halde cevap verdi. Kaptan bize döndü. Ve gece okuyabilmek umudunu yitirmişçesine kitabını kapattı.

«Aşağıda bir subayla üç polis varmış,» dedi. «Gemiye gelmek istiyorlarmış.»

Jones derin, tasalı bir göğüs geçirdi. Klöb

Sahibin Mercandan barının ve zümrüt bahçelerinin ebediyen gözden kayboluşunu seyrediyordu belki de.

Biran yaşlı başlı bir ev kadını gibi, âdeta utangaç bir tavırla bacaklarım sarkıtıp yatağın ucunda oturdu sonra aşağı atladı.

Jones, «Ne?» diye bağırdı. «Alacak misisiniz onları içeri? Hiç izzetinefsiniz yok mu? Burası Hollanda toprağı sayılmaz mı?»

«Mr. Jones, lütfen tuvalete girip hiç sesinizi çıkarmadan durursanız hepimizin ismi kolaylaştırmış olursunuz.»

Yatağın ayak ucundaki kapıyı açtım ve Jones'i içeri ittim. İstemiyerek gitti.

«Kapana kısılmış fare... yani tavşan gibiyim burda,» dedi.

Korku dolu bir gülümseyişle baktı bana. Onu, çocukmuş gibi omuzlarına bastırarak, he-la küvetinin üzerine oturttum.

Kaptan pantolonunu geceliğinin üzerine çekmekle **meşguldü**. Duvardaki askıdan bir üniforma ceketi alarak giydi ve önünü ilikledi.

«Araştırma yapmalarına izin vermiyeceksiniz ya?» diye itirazda bulundum.

O bana cevap verecek, ve çoraplarıyla pa-buçlarını giyecek vakit bulamadan kapı vuruldu.

İçeri giren subayı tanıyordum. Tonton'laım en aşağılıklarmdandı. Doktor Magiot gibi iri yarı bir adam — müthiş bir yumruğı vardı. Şehirdeki kırık çenelerin bir çoğı onun kuvvetinin delilleriydi. Ağzı altın diş doluydu

ve bütün bunların kendi dişi olamayacağı belliydi. Kaptanla bana küstah bir bakış fırlattı. Yüzü ergenlikli bir genç olan ikinci kaptan subayın arkasında duruyordu. Ürkek bir hali vardı. Subay bana,

«Sizi tanıyorum ben,» dedi.

Hakarete benziyordu sözleri.

Kaptanın, öyle yalmayak, biraz gülünç bir hali vardı ama subaya sertçe hitap etti :

«Ben sizi tanımıyorum.»

Subay bana, «Gecenin bu saatinde ne işiniz var gemide?» diye sordu.

Kaptan ikinci kaptana döndü ve ne dediğini herkes anlasın diye Fransızca olarak sordu:

«Zannederim tabancasını dışarda bırakması gerektiğini size tenbih etmiştim?»

«Dinlemedi, efendim. Beni itip girdi.»

Kaptan dimdik durarak subaya döndü:

«Sizin gemiye binmenize izm verdim ama şartlı olarak! Bu gemide silâh taşımaya izin veren tek insan benim. Şu anda Haiti'de bulunmuyorsunuz.»

Kesinlikle söylenmiş olan bu son cümle subayı gerçekten sersemletti. Bir büyü yapılmış gibiydi: güvensiz hissetmeğe başlamıştı kendini. Etrafına bakındı — bizlere, kamaraya.

«Pas â Haiti?» diye sönlendi.

«Haiti'de değil mi?»

Gözleri o anda sadece kendisi için yabancı olan şeyleri seçiyordu herhalde — tanımadığı yerlere, yabancı ırktan kişilere ait fotoğraflar, bümediği bir dille yazılmış sertifikalar, hiç görmediği cinsten içki şişeleri. Şaşkın bir halde, cene.

«Pas â Haiti?» diye sordu.

«Haiti'de değil mi?»

Kaptan, «Vous etes en Hoüande — Holanda'dasınız.» diyerek hakimane bir gülüşle elini uzattı: «Verin bana tabancanızı.»

O kabadayı subay sinmiş bir ifadeyle, «Taalimat aldım ben,» dedi. «Görevimi yapıyorum.»

«İkinci kaptan silâhınızı size gemiden çıkarken verir.»

«Ama bir suçluyu arıyorum ben.»

«Benim gemimde arayamazsınız.»

«Sizin geminize bindi ama.»

«Ben bundan sorumlu değilim. Haydi, verin şu revolveri bana.»

«Arama yapmam gerek.»

«Kıyıda istediğiniz kadar arama yapabilirsiniz ama burada yapamazsınız. Burada kanun ve asayişten ben sorumluyum. Revolverinizi bana kendiliğinizden vermediğiniz takdirde mürettebatı çağırıp zorla almağa mecburum. Sonra da sizi limana fırlatmaları için emir vereceğim.»

Herif yenilmişti. Gözlerini, kaptanın o sert yüzlü, sert saçlı karısının fotoğrafına dikerek tabancasını kaptana uzattı. Kaptan da tabancayı karısına emanet eder gibi, resmin önüne koydu.

«Şimdi bana sormak istediğiniz makûl sorulara cevap vermeğe hazırım,» dedi. «Nedir öğrenmek istediğiniz?»

«Geminizde bir suçlunun bulunup bulunmadığını öğrenmek istiyoruz. Bu adamı siz de tanıyorsunuz. Jones adında biri.»

«İşte yolcu listemiz. Okumak biliyorsanız

okuyabilirsiniz.»

«Jones'in bu listede olmayacağı belli bir şey.»

«Ben on yıldır bu hatta kaptanım. Kanuna harfi harfine riayet ederim. Bu listede adı bulunmayan bir yolcuyu asla taşımam. Çıkış vizesi olmayan yolcuları da kezâ. Bu adamın çıkış vizesi var mı?»

«Yok.»

«Öyleyse size söz veriyorum ki kendisi asla bu geminin yolcuları arasında bulunmayacaktır.»

Subay biraz yumuşayarak, «Sizden habersiz geminize girip saklanmış olabilir,» dedi.

«Sabahleyin demir almazdan önce gemiyi aratırım. Onu bulursak karaya bırakırım.»

Adam duraladı.

«Burda değilse İngiliz Büyükelçiliğine gitmiş olabilir,» dedi.

Sonra sırtını döndü ve subayın tokalaşmak için uzattığı siyah el, akvaryumda yüzen bir mürekkep balığı gibi havada kaldı.

İkinci kaptan dönüp de polislerin gitmiş olduğunu haber verinceye kadar sessizlik içinde bekledik. Sonra Jones'i tuvaletten çıkardım. Çok minnettar kalmıştı.

«Harikaydınız, kaptan,» dedi.

«Sadece doğruyu söyledim,» dedi. «Sizin gemimde gizlendiğinizi keşfetmiş olsaydım karaya çıkartırdım. Yalan söylemek zorunda kalmadığıma memnunum. O zaman kendi kendimi, ve sizi affetmekte güçlük çekerdim. Lütfen gemimi tehlike geçer geçmez terkediniz.»

Ceketini çıkardı ve pantolonunu utanmak

sızın çıkarabilmek için, beyaz geceliğinin eteklerini çekti.

Jones'le ben dışarı çıktık.

Küpeşteye yaslanarak aşağı baktım. Merdiven dibindeki polis geri gelmişti. Dün geceki adamdı. Subayla adamları görünürde yoktular.

«İngiliz elçiliğine sığınman artık imkânsız,» dedim, «iyice kuşatmışlardır.»

«Öyleyse ne yapıyoruz?»

«Tanrı bilir! Hele şu gemiden bir çıkalım. Sabaha bizi burda bulursa kaptan dediğini yerine getirir vallahi.»

Uykusundan uyandırdığımız gemi kâtibi meseleyi çözümledi:

«Mr. Brown'un gemiyi terketmesi mesele değil, polis onu nasılsa tanıyor,» dedi. «Gelgelim Mr. Jones'i çıkarabilmek için tek bir çare var : kadın kılığına sokmak!»

«Ya kıyafeti nerden bulacağız?»

«Gemi balolarında kullanılmak üzere bir kaç kostümümüz var. Kadının kıyafeti olarak bir ispanyol senyoritasını ya da Vollendam'lı bir köylü kadını tercih edebilirsiniz.»

Jones acınacak bir ifadeyle, «Ama bıyığım,» dedi.

«Kazıyacaksın, kardeş.»

Ne ispanyol senyoritasının kostümü, ne de Felemenkli köylü kadının geniş uçlu şapkası göze batmadan yutturulacak cinsten şeyler değüdi. iki kıyafeti birbirine" karıştırarak mümkün merteye dikkati çekmeyecek bir kostüm yaratmağa çalıştık. Bu arada Jones soğuk suyla bıyığını kazıyordu. Suratı asıktı.

Ama gariptir ki bıyığı ortadan kalkınca

tipine daha güvenilir, daha oturaklı bir eda geldi. Onun binbaşı olduğuna şimdi pekâlâ inamlabilirdi! Daha da garibi — Jones bir kere bu büyük fedakârlığı yaptıktan sonra müsâmere çıkacak çocuklar gibi neşelendi.

«Ruj, allık fûân yok mu?» diye sordu.

Yoktu, maalesef. Jones kozmetik olarak biraz talk pudrasıyla yetinmek zorunda kaldı. Siyah Vollendam etekliğiyle pullu ispanyol bluzunun üzerinde yüzü kâğıt gibi bembeyaz kesümişti. Gemi kâtibine dönerek,

«Merdivenin dibinde sarılıp beni öpeceksin,» dedi. «Böylece yüzüm gizlenmiş olur.»

«Mr. Brown'la öpüşsene.»

«O beni eve götürüyor — oracıkta sarılıp öpüşmemiz tabii kaçmaz. Üçümüzün beraber geçirdiğimiz bir geceden sonra bana veda ettiğini düşüneceksin.»

«Nasıl bir gece?»

Jones, «Kendimizi unutarak çılgınca âlemler yaptığımız bir gece,» diye cevap verdi.

Ben, «Eteklerine basmadan yürümeyi becerebülecek misin?» diye sordum.

«**Tabu**, a canım,» Sonra Jones esrarlı bir ifadeyle, «Bu ilk seferi değil ki!» diye ekledi. «Bambaşka şartlar altında, tabii.»

Geminin merdiveninden benim koluma girmiş olarak indi. Etekleri o kadar uzundu ki bir eski zaman hanımı gibi bir eliyle tutması gerekiyordu. Güvertedeki nöbetçi, ağzı bir karış açık kalarak baktı bize: gemide kadın olduğundan haberi yoktu. Hem de böyle bir kadın!

Jones de o kestane gözleriyle nöbetçiden yana beğenen ve kıskırtan bir bakış fırlattı.

Siyah baş örtüsünün altında gözleri gayet güzel ve cüretli görünüyordu. Bıyığı gözlerinin güzelliğini kapatıyormuş meğer!

Merdivenin dibinde gemi kâtibinin boynuna sarıldı ve suratını talk pudrası içinde bıraktı. Polis bize uyuşuk bir merakla bakıyordu. Belli ki sabaha karşı gemiden ayrılan ük kadının Jones değildi. Ama polis Mere Catherine'ın evinde ondan çok daha güzellerini görmüştü.

Arabamı park etmiş olduğum yere kol kola yürüdük.

«Eteğini çok kaldırıyorsun,» dedim.

«Çekingen bir kadın olmadığımı bilirsin, iki gözüm,» diye cevap verdi.

«Yani polis pabuçlarını görecek.»

«Karanlıkta seçemez.»

Gemiden bu kadar kolayca kaçabileceğimizi söyleseler inanmazdım. Peşimize düşen olmadı. Otomobilin başında bekliyen de yoktu. Geceye sükûn ve Kristof Kolomb hâkimdi. Ben oturmuş düşünürken Jones etekliğini düzeltiyordu.

«Bir seferinde bir Kraliçe rolünü oynamıştım,» dedi. «Komik bir şeydi — askerleri eğlendirmek için. Seyircilerin arasında Krallık ailesine mensup kişiler vardı.»

«Kim?»

«Lord Mountbatten. Ama ne günlerdi ya onlar! Kuzum, sol bacağına çeksene biraz. Eteğimin üstüne oturuyorsun.»

«Ee, şimdi nereye gidiyoruz?» diye sordum.

«Ben ne bileyim. Hani o tavsiye mektubu»

nu yazdığım adam, meğer şimdi Venezüella Elçiliğinde mülteciymiş.»

«En sıkı muhafaza altında olan elçilik o. Genel Kurmayın yarısı oraya sığındı.»

«Ben daha mütevazi bir yerle de yetinirim.»

«Belki de almazlar seni içeri. Tam anlamıyla bir politikacı mülteci sayılmazsın ki!»

«Papa Doc'a kazık atmak, rejime karşı direnmek anlamına gelmez mi?»

«Belki de seni temelli bir misafir olarak alakoymak işlerine gelmez. Hiç düşündün mü bunu?»

«Ben bir kere bir elçiliğe kapağı atayım da! Girdikten sonra dışarı atamazlar artık beni, değil mi?»

«Bir kaç elçilik biliyorum ki bunu büe yaparlar.»

Motörü çalıştırdım ve ağır ağır şehir yolunu tuttuk. Kaçtığımızı belli etmemeğe çalışıyordum. Her köşeyi dönerken, acaba bizi izliyen bir araba var mı, diye bakıyordum ama Port au Prince bu saatte bir mezarlık gibi ıssızdı.

«Nereye götürüyorsun beni?»

«Düşünebildiğim tek bir yer var. Büyük-elçi de yolculukta.»

Yokuşu tırmanırken biraz fer anlamıştım. Bu tarafta barikat yoktu. Bahçe kapısındaki polis arabanın içine şöyle bir göz attı. Benim yüzümü biliyordu ve yarı karanlıkta Jones de kadından ayırt edilmiyordu. Besbelli henüz genel bir alarm verilmiş değildi. Öyle ya, Jones sadece bir dolandırıcıydı — vatansever bir iş

yancı olsa daha çok telâş ederlerdi. Tonton'lar barikatları uyarmış olsalar gerekti. İngiliz El-çiliğinin, benim otelimın ve Medea gemisinin önüne de nöbetçi diktikten sonra Jones'i kapana kısırdıklarından emin olabilirlerdi.

Jones'e otomobilde beklemesini söyliyerek gidip kapıyı çaldım. Alt kat pencerelerinin birinde ışık yandığını görebiliyordum. Buna rağmen zile iki kere basmak ve sabırsızlık içinde beklemek zorunda kaldım. Sonunda içerden, ta arkalardan ağır basan, acelesiz adım sesleri yaklaştı. Bir köpeğin hafifçe havlayıp mırıldandığı duyuldu. Bunu duyunca şaşırdım zira bu evde hiç köpek görmemiştim şimdiye kadar.

Sonra bir ses (herhalde gece bekçisi olacaktı), kim o, diye sordu.

«Senyora Pineda'yla görüşmek istiyorum,» diye cevap verdim. «Mösyö Brown, deyin lütfen. Âcil bir mesele.»

Kilitte anahtar döndü, bir sürgü çekildi ve sonra zincir açıldı ama kapıyı açan adam bekçi filân değüdi. Bizzat Büyükelçi orda durmuş, miyop gözlerle bana bakıyordu. Ceketsiz ve kravatsızdı. Onu her seferinde tığ ı teber giyimli görmüştüm. Yanında, onu korurcasına, iğrenç bir minyatür köpek duruyordu — uzun, gri tüylerden ibaret, kırkayağa benzer bir yaratık.

Büyükelçi, «Karımla görüşmek mi istiyorsunuz?» diye sordu. «Kendisi uykuda.»

Onun o yorgun ve yaralı gözlerini görünce : büiyor, diye düşündüm. Herşeyi biliyor.

«Ti\ranrılıravım mı?» diye sordu. «Çok mu

âcil? Kendisi oğlumla beraber. İkisi de uyuyorlar.»

Ben de ne diyeceğimi bilemiyerek, «Sizin döndüğünüzden haberim yoktu,» dedim.

«Bu geceki uçakla döndüm.» Elini, kravatım düzletmek ister gibi, yakasına götürdü. «Pek çok iş birikmiş... Okunması gereken bir sürü evrak... malûm.»

Benden özür düler ve alçakgönüllülikle bana pasaportunu gösterir gibiydi: Uyuğu: Ademoğlu. Ayırt edici vasfı: Boynuzları yaldızlanmıştı.

Bir utanç duygusuyla, «Yok, hiç uyandırmanın,» dedim. «Aslında sizsiniz görmek istediğim.»

«Ben mi?»

Biran öyle bir paniğe kapıldı ki içeri kaçıp kapıyı yüzüme karşı kapayıverecek sandım. Zannederim benim ona korktuğu şeyi söylemeğe gelmiş olduğumu sanıyordu.

«Yarın sabah konuşsak olmaz mı?» diye sordu. «Saat o kadar geç ki! Çok da işim var.» Sonra perişan bir yenilgiyle, «Şartsa buyurun,» dedi.

«Köpeğiniz benden hoşlanmadı,» dedim.

«Don Juan mı?»

Pabucunun ucuyla o iğrenç yaratığa dokundu ve köpek onun pabucunu yalamağa başladı.

«Bir de arkadaşım var,» diyerek Jones'e işaret ettim.

Büyükelçi, Jones'in otomobilden çıkışını inanmazlıkla seyrediyordu. Herhalde benim karışıklık olan askımı itiraf **pHpfeöimp** «o rai.

dan Martha'yı boşamasını diliyeceğime inanmıştı. Ama şimdi ortaya çıkan bu tuhaf kadının ne rolü olabilirdi bu meselede? Bir tanık mıydı bu kadın, Angel'e bakmak için tutulmuş bir dadı, ya da Büyükelçiyi avutacak bir metres miydi? Kâbuslarda, ne kadar acı ve acayip olursa olsun, herşey mümkündür ve Büyükelçi için de bu muhakkak ki tam bir kâbustu.

Otomobilden, ilk önce bir çift lâstik tabanlı erkek iskarpini, siyah ve kırmızı çizgili bir çift erkek çorabı ve sonra geniş, kat kat bir siyah eteklik çıkmıştı. En son olarak da şala bürünmüş bir kafa ve omuzlar, badana çekilmiş gibi bembeyaz bir yüz ve bir çift kışkırtıcı, kestane renkli göz... Jones tozlara bulanmış bir serçe kuşu gibi şöyle bir silkindikten sonra hızlı adımlarla yanımıza geldi.

«Size Mr. Jones'i tanıştırayım, Senyor,» dedim.

Jones, «Binbaşı Jones,» diyerek yanlışı düzeltti. «Tanıştığımıza çok memnun oldum ekselans.»

«Size sığınmak istiyor. Tonton'lar peşinde, İngiliz Elçiliğine girebilmemize imkân yok. Etrafı sımsıkı sarılı. Ben de ümit ettim ki... gerçi Mr. Jones Lâtin Amerikalı olmasa da... son derece büyük bir tehlike içinde olduğu için...»

Ben konuştukça Büyükelçinin yüzüne derin bir ferahlık ifadesi yayılmıştı. Hele şükür. Siyasetti bu. Kolayca idare edilebilecek bir iş. Olağan bir mesele.

«Buyurun, Binbaşı Jones, buyurun. Kapım

uyandırayım. Odalarımın birini şimdi sizin için hazırlatırım.»

Ferahından, sevincinden, sözlerini etrafa konfeti gibi saçıyordu. Sokak kapısını kapadı, kilitledi, sürmeledi ve zincirledi, sonra telâş arasında ne yaptığını farketmiyerek Jones'e kolunu uzattı.

Jones Büyükelçinin koluna girdi ve bir eski zaman leydisi gibi şahane bir edayla salona yürüdü. O kırkayağa benzer, uzun gri tüylü yassı köpek onun etrafında dönüyor ve uzun etekliğinin püsküllerini kokluyordu.

«Luis!»

Martha'nın merdiven başında durmuş, uykulu bir şaşkınlıkla bizlere bakmakta olduğunu gördük.

Büyükelçi, «Sevgilim, sana takdim edeyim,» dedi. «Mr. Jones — ilk mültecimiz.»

«Mr. Jones!»

Jones ikisinin de yanlışını düzelterek, Binbaşı Jones,» dedi ve başındaki örtüyü bir şapka çıkartır gibi çıkardı.

Martha trabzandan iğilerek gülmeğe başladı. O kadar çok güldü ki gözlerinden yaşlar geldi. Geceliğinin içinden memelerini ve hattâ, hayal meyal, önündeki tüyleri görebiliyordum ve, «Herhalde Jones de görebüiyordur,» diye düşünüyordum.

Jones başını Martha'ya doğru kaldırıp gülümseyerek, «Kadınlar ordusundan, tabii,» dedi.

O anda aklıma Mama Catherine'nin evin

sevmiş olduğunu sorunca, «Beni güldürdü,» demişti.

*

*•

2

Geceden arta kalan zamanda uyumağa değmezdi. Trianon'a döndüğümde, Medea'ya binmiş olan aynı subay araba yolunun dibinde beni durdurdu ve bu zamana kadar nerde olduğumu sordu.

«Bunu siz de benim kadar biliyorsunuz,» dedim.

Öç almak için arabamı dipten temele aradı — aptal bir adam.

Kendime bir içki hazırlamak istedim ama buzluklar boş bırakılmıştı ve raflarda tek bir Seven ı up şişesi vardı. Bunu bol romla karıştırdım ve terasta otururarak güneşin doğmasını bekledim. Sivrisinekler çoktan beni taciz etmez olmuşlardı. Etimi bayat ve kokmuş buluyorlardı herhalde.

Arkamda otel, şimdiye kadar hissetmemiş olduğum kadar bomboş geliyordu bana. Joseph'ın topallamasını arıyordum — alışılmış bir yaray arar gibi. Kimbilir, farkında olmadan, onun attığı her zahmetli adım bana da biraz sancı vermişti. Ama onun ayak sesi tanıdık hiç olmazsa. Acaba hangi dağ ıssızlığında duyuluyordu şimdi bu aksak adımlar? Yoksa Joseph dağdaki taşlar arasında cansız mı yatıyordu?

Hayatımda alışacak kadar yakından tanımak fırsatımı bulduğum tek ses Joseph'in ayak sesleri olmuştu galiba. Şu anda öyle bir acıyordum ki kendi kendime! Ballı çörek gibi tatlıydı bu merhamet. Acaba bunca zaman sonra Martha'nın ayak seslerini bile başka bir kadının ayak seslerinden ayırt edebilir miydim? Pek sanmıyordum. Ve beni o manastır okuluna bırakmazdan önce annemin ayak sesini tanımaya hiç fırsat bulamamıştım. Ya babam? Çocukluğuma tek bir hâtıra bile katmamıştı. Herhalde şimdiye kadar ölmüş olsa gerekti ama emin olamazdım — bu, ihtiyarların eceüerinin çok geç geldiği bir yüzyıldı. Maamafih babam konusunda gerçek bir merak da duymuyordum. Onu ya da mezarını arayıp bulmak gibi bir merakım yoktu. O mezar ki taşının üzerinde Brown yazıldığı muhtemeldi ama kesin değildi.

Gelgelelim benim bu meraksızlığım, dolu olması gereken bir şeyin kof oluşu gibiydi.

Ben bu boşluğu, dışının oyduğu dişe koyduğu geçici dolgu gibi birşeyle de doldurmağa kalkışmamıştım. Cizvit Kolejindeki papazlardan hiç birini bir baba yerine koymamıştım, meselâ. Ve gezip gördüğüm hiç bir yer gözümde bir vatan yerini tutmamıştı. Monako uyruklu birisiydim, o kadar.

Palmiye ağaçları, etraftaki karanlıktan kendilerini çekip ayırmağa başlamışlardı. Bana, o uzak, mavi koyun üzerindeki kumarhanenin palmiyelerini hatırlatıyordu. Hafif bir esinti, piyano tuşları gibi tırtıllı duran o uzun,

lıyormuş gibi tuşlara ikişer üçer basılıyordu.

Ne arıyordum burda? Neden buradaydım? Annenim yazdığı bu kartpostal yüzünden buradaydım. Bu kartpostal kaybolmuş olsaydı — beni bulabüme şansı, herhangi bir kumarhanede kazanma şansmdan çok daha azdı.

İnsanlar vardır, doğdukları ülkeye çözülmemeceğine bağlıdırlar. Uzaklaşınca büe bu bağı hissederler. İnsanlar vardır bir bölgenin, bir şehrin, bir kasabanın, hattâ bir evin adamıdırlar. Ama ben Monte Karlo'nun parkları ve bulvarlarıyla aramda hiçbir bağ bulmuyordum. Burada, tesadüflerin benim için seçtiği bu külüstür dehşetler ülkesine beni bağlıyan daha kuvvetli bir bağ var gibiydi.

Sabahın ilk renkleri bahçede belirdi — koyu yeşil ve sonra koyu kırmızı — benim boyamda böyle gelip geçiciydi. Köklerim hiç bir zaman yeter derecede derine inmediği için hiç bir yerde bir yuvam olmayacaktı ve aşkta da olsa huzura kavuşamıyacaktım.

BÖLÜM II

1

Otelimde müşteri yoktu artık. Smith'ler de gittiği zaman, bir vakitler sufleleriyle mutfağını ünlendirmiş olan aşçıbaşı umudu tamamen kesti ve taşı tarağı toplayıp Venezüella Elçiliğine göç etti. Orada hiç olmazsa karnı doyurulacak mültecüler vardı!

Bense karnımı doyurmak için bir yumurta kaynatıyor, bir konserve kutusu açıyor, ya da otelimde kalan tek Haitüi hizmetçiyle bahçıvanın sofrasına oturuyordum. Bazan da Pineda'lara yemeğe davet ediliyordum ama çok sık gitmiyordum zira Jones'in varlığı beni sinirlendiriyordu.

Angel şimdi İspanyol sefiresinin yönettiği bir okula başlamıştı ve hemen hemen her gün öğleden sonra Martha açıkça Trianon'a geliyor ve otomobilini garajıma bırakıyordu. Görülmek korkusundan kurtulmuş gibiydi. Ya da kocası herşeye göz yummağa razı olmuş ve nnn sınırlı hir nzc nirlilV tanımıştı VataV odamı

da saatler saati sevişiyor, konuşuyor veya her zamankinden fazla, kavga ediyorduk. Büyükelçinin köpeğine dair bile kavga ettiğimiz oluyordu.

Bir keresinde, «Tüylerim diken diken oluyor,» dedim. «Yün şala bürünmüş sıçana benziyor — ya da uzun bir kırkayak. Nerden aklına esmiş bunu almak?»

Martha, «Yalnızlıktan bıkmıştı herhalde,» dedi.

«Sen varsın ya!»

«Var mıyım?»

«Ona da acımam mı gerekiyor yani?»

Martha, «insanlara acımak hiç birimize zarar getirmez,» dedi.

Uzaktan behren bir kavga bulutunu daha ufacıkken görmekte o benden daha ustaydı ve çok zaman kavgayı önlemek için en uygun hareket tarzını seçerdi. Zira sevişme faslını bitirdiğimiz zaman kavganın da bitmiş olduğunu görürdük. Hiç olmazsa o seferlik.

Bir seferinde Martha annemle olan arkadaşlığından bahsetti.

«Ne tuhaf değil mi? Benim babam bir savaş suçlusunu olsun — senin annense bir kahraman.»

«Gerçekten bir kahraman mıydı dersin?»

«Elbette.»

«Bir kumbaranın içinde madalya buldum ama belki bir aşk macerasından arta kalmış bir armağandır, diye düşündüm. Kumbarada bir de kutsal madalyon buldum ama üzerinde

durmadım. Annem hiç dindar bir kadın değildi. Beni Cizvitler Kolejine, sırf işine geldiği için yazdırmıştı.»

«Demek Cizvitler büyüttü seni?»

«Evet.»

«öyle ya, şimdi hatırladım. Önceleri ben seni hiç dinsiz sanırdım.»

«Dinsiz sayılırım gene.»

Martha, «Ben de protestan doğmuşum ama dine inanmam,» dedi. «Hattâ ben seni bir zamanlar Komünist bile sanmıştım,» sonra «Doktor Komünist galiba,» diye ekledi.

«İhtimal. Eğer öyleyse ne mutlu ki bir inancı var. İnanabümek şans bence. Ben bütün kesin inançlarımı o manastır kolejinin kilisesinde bıraktım... Biliyor musun, ilk başta hocalarım benim büyüyünce papaz olacağımı umuyorlardı.»

«Yoksa sen, cübbesiz bir papaz olmayasın aslında?»

«Ben ha? Alay ediyorsun benimle. Koy elini şuraya. Dini imanı yoktur bunun.»

Onunla sevişirken bir taraftan da kendi kendimle alay ediyordum. İntihar eden bir adam kendini nasıl kaldırıma fırlatırsa ben de aşk zevkine öyle fırlatıp atıyordum kendimi.

O kısa, ateşli birleşmeden sonra tekrar Jones konusuna dönmemize ne sebep oldu? Hatırimda bir çok öğleden sonraları, bir çok sevişmeleri, bir çok münakaşaları ve her biri en son kavgamıza hazırlık teşkil eden bir çok kavgaları birbirine karıştırıyorum.

Meselâ bir öğleden sonra var — erken ayrılmıştı otelden. Angel'in okuldan dönmesine

daha çok vakit vardı. Nereye gittiğini sordum vakit Martha,

«Jones'e vadettim,» diye cevap verdi. «Bana Gin ı rami öğretecek.»

Jones'i onlara götürüp bıraktığımdan on gün sonraydı. Martha böyle deyince, humma nöbetinin habercisi olan titreme gibi, kıskançlığın ilk ürpertisini duydum içimde:

«Heyecanlı bir oyun olsa gerek. Sevişmeye tercih mi ediyorsun?»

«Bir tanem, seviştik sevişeceğimiz kadar. Onu fızla bekletmek istemem. Angel çok seviyor onu. O da durmadan Angel'le oynuyor.»

Bundan çok daha sonra bir gün de kavga başka türlü başladı. Martha bana ansızın «Midge» kelimesinin ne demek olduğunu sordu. Gövdelerimiz birbirinden ayrıldıktan sonra konuştuğu ük cümleydi bu.

«Tatarcık anlamına gelir,» dedim. «Neden sordun?»

«Jones bizim köpeğe hep böyle diyor, o da bunu beüedi bayağı. Esas adı Don Juan ama bu ada cevap vermesini bir türlü öğrenemedi.»

«Herhalde köpeğinizin de Jones'i çok sevdiğini söyleyeceksin.»

«Gerçekten seviyor ama — Luis'i çok sevdiğinden daha çok seviyor. Halbuki onun yemeğini veren Luis. Angel'in büe vermesine izin vermiyor ama Jones «Midge» der demez...»

«Jones seni ne adla çağırıyor?»

«Nasıl yani?»

«Çağırınca gidiyorsun ya!»

«Üç hafta önceydi o. Bir daha tekrarladım.»

«Artık vaktimizin yarısı o serseri dolandırıcıdan konuşmakla geçiyor.»

«O serseri dolandırıcıyı bizim eve sen getirdin.»

«Ailenin gözdesi olup çıkacağını bilememiştim.»

«Sevgilim, bizi güldürüyor, o kadar!»

Martha istese, beni bundan daha fazla kaygılandıracak bir mazeret bulamazdı!

«Burada insanı neşelendirecek fazla birşey yok,» dedi.

«Burada ha?»

«Her sözümü başka anlama çekiyorsun. Bu yatakta, demek istemiyordum. Bu şehirde, demek istiyorum.»

«iki ayrı dil konuşulunca anlaşmazlıklar doğuyor. Keşke ben de Almanca dersleri alsaydım. Jones Almanca biliyor mu bari?»

«Luis bile bilmiyor, sevgilim. Beni arzula-
dığın zaman bir kadını ama kalbimi kırmak
istediğin zaman bir Alman olup çıkıyorum.
Keşke Monako'nun da kuvvetli olduğu bir devre
olsaydı tarihte! Ben de bunu senin yüzüne
çarpsaydım.»

«Monako'nun kuvvetli olduğu bir devre
varmış ama İngilizler Monako filosunu Manş
denizinde yenmişler. Alman hava akınları gi-
bi.»

«Siz Almanları tepelediğinizde ben on ya-
şındaydım.»

«Ben katılmadım bu tepelemeye. Ben bir
ofiste oturur, propaganda yazılarını Fransız'ı

«Jones'in savaş yılları daha enteresan geçmiş.»

«Yaa, öyle demek?»

Martha'nın böyle sık sık Jones'in adını anması saflığından mıydı, yoksa ondan konuşmak için önüne geümez bir istek mi duyuyordu?

«Burma'da, Japonlara karşı savaşmış,» dedi.

«Böyle mi dedi sana?»

«Gerilla savaşına dair anlattığı şeyler çok meraklı doğrusu.»

«Kaybettiğı takımı anlattı mı sana?»

«Anlattı ya.»

«Suyun kokusunu alabildiğini?»

«Evet.»

«Bazan onun neden hiç olmazsa tuğgeneralliğe kadar yükselmediğini merak ediyorum.»

«Bir tanem, ne oldu gene?»

«Otello da Desdemona'yı savaş hâtıralarını anlatarak büyülemişti. Eski bir taktiktir bu.»

«Bir elçilikte yeni, değışik bir konu daima hoş a gider. Birinci kâtip kaplumbağa meraklısıdır. İlk önceleri kaplumbağalara dair anlattıkları çok ilgi çekici geldi bize ama sonunda gık dedik. İkinci kâtip de Cervantes hayranıdır, yalnız Don Kişot'u pek beğenmez. Bunun kolay başarı ve şöhret kazanmak uğruna yazılmış bir eser olduğunu iddia eder.»

«Herhalde Burma savaşı da zamanla baıyatlıyacak, öyle mi?»

«Jones hiç olmazsa şimdiki halde hep aynı ödleri tırlarlarınıvor henüz.»

«O portatif kokteyl takımının tarihçesini anlattı mı sana?»

«Evet, anlattı tabii. Bir tanem, onun tam değerini veremiyorsun sen. Aslında çok cömert bir adam. Kokteyl şeylerimiz sızıntı yapıyordu. Bunun üzerine Jones tuttu kendi takımındaki ni verdi Luis'e — manevî değeri o kadar büyük olduğu halde. Hem maddeten de değerli birşey. Londra'daki Asprey mağazasından alınmış. Jones, bizim misafirperverliğimize lâayk başka verecek birşeyi olmadığını söyledi. Biz de, 'şimdilik kullanır, sonra geri veririz,' dedik. Bunun üzerine ne yapsa beğenirsin? Uşaklardan birine para verip Hamit'e göndermiş şey keri ve üzerini bize yazdırmış. Böylece şimdi artık geri de veremeyiz. Öyle de tuhaf yazdırmış ki üstünü «Luis'le Martha'ya, minnettar misafirleri, Jones'ten.» Hepsi bu kadar. Kendi ilk adım yazmadığı gibi baş harfini bile koymamış. Sadece soyadı. Fransız aktörleri gibi.»

«Senin de ilk adını kullanmış.»

«Luis'in de. Bi tanem, benim gitmem gerek artık.»

«Jones'i konuşurken ne kadar çok vakit geçirdik, değil mi?»

«Daha da geçireceğiz herhalde. Zira Papa Doc ona çıkış izni vermiyor. İngiliz Elçiliğine kadar bile gitmesi yasak. Haiti hükümeti her hafta resmî bir protesto gönderiyor. Jones'in adı bir suçlu olduğunu söylüyorlar ama saçmalık bu, tabii. Jones onlarla iş birliği yapmağa hazırlanıyormuş ama genç Phüipot onun gözlemini açmış.»

«Böyle divor ha ?»

«Tontons Macoute teşkilâtına gönderilen bir silâh sevkıyatını sabote etmeğe çalışmış.»

«Güzel bir hikâye.»

«Onun için gerçek bir politik mülteci sayılır.»

«Jones sadece geçimini zekâsı sayesinde çıkaran bir adamdır.»

«Hepimiz böyle değil miyiz bir dereceye kadar?»

«Ne kadar da çabucak savunuyorsun onu!»

Ansızın gözümün önünde gülünç bir tablo belirdi. Onları yatakta görür gibi oldum : Martha şimdiki gibi çıplak, Jones ise gene o kadın küiğmda — suratı talk pudrasıyla badanalanmış, o bol, siyah kadife eteğini beline kadar kaldırıyor.—

«Bi tanem, ne var gene?»

«Öyle aptalca birşey ki! Ben de o madra bazı sizin eve kendi elimle getirdim. Şimdi artık postu serdi — belki de ömrü boyunca. Ya da birisi Papa Doc'u gümüş bir kurşunla kalbinden vuruncaya kadar. Kardinal Mindszenti Budapeşte'deki Amerikan Elçiliğine sığınalı ne kadar oluyor? Oniki yıl var mı? Jones da bütün gün seninle beraber...»

«Ama seninle beraber olduğum gibi değü.»

«Jones'in de zaman zaman canı kadın çeker — büyorum bunu. Gözlerimle gördüm. Bana gelince ben seni sadece yemek davetlerinde, bir de kokteyllerde görebiliyorum.»

«Şimdi yemek devetinde miyiz?»

«Jones duvarı aştı. Bahçenin içine girdi.»
Martha, «Romancı olacakmışm sen,» de

di. «O zaman hepimizi romanına yazdın. Biz de sana, «Ama biz hiç böyle değiliz,» diyemedik. Cevap veremezdik sana. Bi tanem, hepimizi kendi aklından icat ettiğinin farkında değilmisin?»

«Neyse, hiç olmazsa şu yatağı icat etmiş olduğuma sevmiyorum.»

«Sana karşılık bile veremiyoruz — öyle değil mi? Bizlere verdiğin karaktere uymayan birşey söylersek bizi dinlemiyorsun.»

«Ne karakteri? Sen benim sevdiğim bir kadınsın. O kadar.»

«öyle ya. — Sınıflandırdın da beni. Sevdiğin bir kadın.»

Yataktan aşağı atladı ve aceleyle giyinmeğe başladı. Jartiyerlerinden birini takamayınca, «Merde!» diye bir küfür savurdu. Elbisesini ters giydi ve tekrar çıkarmak zorunda kaldı. Yangından kaçır gibi bir hali vardı. Çorabının birini buluncaya kadar epey uğraştı.

«Misafirini oradan aşırıtaçacağım yakında,» dedim. «Ne yapıp yapacağım.»

«Bana vız gelir. Adamcağızın başına birşey gelmesin de.»

«Ama giderse Angel onu özler.»

«Evet.»

«Tatarcık da öyle.»

«Evet.»

«Luis de öyle.»

«Jones Luis'i çok eğlendiriyor.»

«Ya seni?»

Martha ayaklarına pabuçlarını geçiriyordu. Cevap vermedi.

«O giderse huzura **kavusnmı*** » **HorHm**

«Artık ikimizin arasında kalmaktan kurtulursun.»

Martha bir an bana çok ayıp birşey söylemişim gibi baktı. Sonra yatağa geldi ve söylediği sözün anlamını bilmiyen fakat gene de bu sözü söylemekten alakonması gereken bir çocukmuşum gibi ellerimi tuttu.

«Sevgüim, dikkat et,» dedi. «Anlamıyorsunuz? Senin için herşey sadece senin kafanda mevcut. Ne ben. Ne Jones. Bizi düşüncelelerinde istediğin biçime sokmağa çalışıyorsun. Zavallı Jones'i hovardanın biri yapıp çıktın. Ben de vefasız, hercai bir sevgüi. Annenin madalyasına bile inanmıyorsun, değil mi? Çünkü onun için kafanda bambaşka bir karakter çizdin. Ama bana inanmağa çalış — bizler senin düşüncelerinin dışında da varız. Senden ayrı bir hayatımız var, hiç birimiz senin hayal ettiğin gibi değiliz. Eğer hayallerin kara, daima kapkara olmasa bu kadar gücüme gitmezdi belki.»

Onu öperek avutmağa çalıştım ama çabucak kapıya doğru yürüdü. Sonra kapıda durdu ve bana değil de koridora doğru bakarak,

«Karanlık bir dünyada yaşıyorsun,» dedi. «Acıyorum sana. Babama acıdığım gibi.»

Yatakta yattığım yerden, uzun zaman, sayısız kişilerin ölümünden sorumlu olan bir savaş suçlusuyla benim aramda ne gibi bir müşterek taraf olabilir, diye düşündüm, durdum.

Farlar palmiyelerin arasından yukarıya doğru kaydı ve sarı pervaneler gibi yüzüme kondu. Sonra söndüler ama gene de iyice göl remiyordum — sadece iri bir karaltının terasa doğru yaklaşmakta olduğunu seçtim. İkinci se ferini istemiyordum.

«Joseph!» diye seslendim.

Ama Joseph yoktu ki artık! Elimde rom bardağıyla oturduğum yerde uyuyakalmışım. Uyku sersemliği arasında da Joseph'in yoklu ğunu unutmuştum galiba.

«Joseph geri geldi mi?»

Doktor Magiot'un sesini duyunca işime su serpüdi. Doktor.o tarif edilmez vakarıyla ağır ağır basamakları çıktı. Sanki Eski Roma Sena- tosunun mermer merdivenini tırmanan bir iti- barlı senatördü.

«Uyuyakalmışım. Ne söylediğimin farkın- da değilim. Size birşey ikram edebilir miyim, doktor? Artık aşçı başı benim, ama çabucak bir omlet yapabilirim.»

«Yok, mersi, karnım aç değil. Arabamı ga- rajına koyabilir miyim? Belki bir gelen olur.»

«Gece vakti kimse gelmez buraya.»

«Hiç belli olmaz. Neme gerek!...»

Geri geldiği zaman ona gene yiyecek tek- lif ettim ama hiç birşey istemedi.

«Sadece bir can yoldaşına ihtiyaç duy- dum,» dedi ve düz arkalıklı bir koltuk seçerek

sohbet ederdim — o eski, mutlu günlerde. Şimdiyse gün battıktan sonra bir yalnızlık çöküyor içime.»

Şimşekler başlamıştı ve her geceki sağanak nerdeyse aktaracaktı. Sandalyemi çatının daha siper bir yerine çekerek,

«Meslektaşlarınızla hiç görüşmüyor musunuz?» diye sordum.

«Ne meslektaşları? Hâ. Geriye kalan bir kaç ihtiyar doktor benim gibi, kapılarını kilitleyip evlerinde oturuyorlar. Şu son on yıl içinde diploma alan doktorlardan dörtte üçü çıkış vizesi satın alacak kadar para yapar yapmaz başka yerlere gitmeyi tercih ettüler. Haiti'li bir doktora danışmak istiyorsan Gana'ya gideceksin.»

Doktor Magiot sustu. Can yoldaşı istiyordu o, konuşmak değil. Yağmur başladı. Gene boş duran yüzme havuzunun içinde pıtırdadığını duyabiliyordum. Gece öylesine karanlıktı ki Doktor Magiot'un yüzünü göremiyordum. Sadece koltuğun kenarlarına tahtadan oymalar gibi uzanmış duran ellerini...

«Evinize geldiğim vakit Das Kapital kitabını açıkça kitap rafında görmüş ve şaşmıştım,» dedim. «Tehlikeli değil mi bu?»

«Geçenlerde söylediğim gibi, Papa Doc felsefeyle propaganda arasında ayırım yapıyor. Amerikalılar silâh yardımına yeniden başlamadıkları takdirde Doğuya açık duran bir penceresi olsun istiyor.»

«Amerikalıları ülkeden kovduktan sonra tekrar silâh yardımı nasıl umabilir? Asla vermezler,» dedim.

«Belli olmaz. Unutuyorsunuz — Papa Doc Komünizmin karşısında diküen kale olduğunu söylüyor. Bu da Amerikalıların işine gelebilir.»

«Gelecekte ümidinizi kestiğiniz oluyor mu?»

«Yok — olmaz öyle şey. Ümitsizlik diye birşeye inanmam ben. Ama Amerikaya bel bağlamamanın faydasına da inanmam. Onların dostluğunun ne demek olduğunu bir kaç yıl önce öğrendik. Burada Papa Doc'un rejimine karşı direnen gizli bir grup vardı. Amerikan Elçiliğindeki bir sempatizanla temas halindeydiler. Bu Amerikalı onlara Amerikanın hiç olmazsa manevî desteğini vadediyordu. Gelgeldim olup bitenlere dair bütün bürger doğru C.İ.A.'ye gitmiş ve oradan da dosdoğru Papa Doc'un kulağına. O gruptakilerin başına neler geldiğini tahmin edebürsünüz. Amerika meğer Karaip Denizlerinde kargaşalık çıkmasını istemiyormuş.»

«Ya Komünist grup?»

«Biz ötekilerden daha iyi teşkilâtlı ve daha ihtiyatlıyız. Ama rejimi devirmeğe kalkarsak Amerikalıların derhal müdahale edip bizi ezeceğinden ve Papa Doc'un gene iktidarda kalacağından emin olabilirsiniz. Washington herhangi bir diktatörü, Faşist de olsa, ne olsa, Komünizm tehlikesine tercih eder... Ha, sahi, Hamit ortadan kayboldu.»

«Nasü?»

«İnşallah dağa çıkıp gizlenmiştir. Ama otomobilini liman dolaylarında bulmuşlar.»

«Hamit'in bir sürü Amerikalı dostu var.»

«Ama Amerikan vatandaşı değil. Haiti vatandaşı. Baştakiler de Haitililere dilediklerini yapabilirler. Zaten Amerikalı dostu da olsa, Amerikanın gözünde Haitililerin ne önemi var? Bir seferinde, hem de barış sırasında, Trujülo 20,000 Haiti köylüsünü öldürtmüştü. Şeker kamışı kesmek için giden amele köylülerdi bunlar; kadın ve erkek, çoluk ve çocuk. Ama Washington bu katliamı protesto etti mi sanıyorsunuz? Trujülo Amerikan yardımına sırtını yaslayıp semirerek daha yirmi yıl iktidarda kaldı.»

«öyleyse neye umut bağlıyorsunuz, Doktor Magiot?»

«Belki de bir saray ihtilâline. Zira biliyorsunuz, Papa Doc saraydan dışarı burnunu bile çıkarmıyor. Sonra, ihtilâl sonunda bir halk ayaklanması olsa...»

«İsyancılardan fayda yok mu?»

«Zavallılıklar, dövüşmesini bilmiyorlar ki! Elleriindeki üç tane tüfeği sallıyarak müstahkem mevkiilerin üstüne saldırıyorlar. Hepsi de kahraman çocuklar belki; ama önce, ölmek yerine hayatta kalabilmeyi öğrenmeleri gerekiyor. Genç Philipot'un çete savaşma dair en ufak bir fikri olabilir mi sanki? Ve sizin o biçare, aksak Joseph? Başlarına tecrübeli birisi lâzım. Ondan sonra, belki bir kaç yıl içinde... Bizler de cesaretle Kübalılardan geri kalmayız ama ülkemizin arazisi uygunsuz. Köylülerimiz ormanların kökünü kazıdı. Şimdi çetecilerin mağaralarda yaşayıp taş üstünde yatmaları gerekiyor. Sonra su meselesi de var...»

Ve onun bu kötümserliğine cevap verince

sine sağanak iyice boşandı. Birbirimizin sesini bile duyamaz olduk bir an. Şehrin ışıklarının önüne bir perde gerilmişti sanki. Bara girdim ve iki bardak rom getirip doktorla aramızdaki masanın üzerine koydum. Fırtınanın ilk hızı geçinceye kadar konuşmadan oturduk.

Nihayet Doktor Magiot, «Garip bir insansınız siz,» dedi.

«Neden garip?»

«Çok eski geçmişleri anlatan bir ihtiyarı dinler gibisiniz. Öyle umursamaz bir haliniz varki! Ama bu ülkede yaşıyorsunuz.»

«Esas Monako'luyum,» diye cevap verdim. «Bu da hemen hemen hiç bir yerin vatandaşı olmamakla birdir.»

«Anneniz bu günlere erişeydi kayıtsız kalmazdı. Belki de şimdiye kadar tüfeğini kapıp dağa çıkardı bile.»

«Bir işe yarar mıydı sanki?»

«Yaramıyacağını bile bile çıkardı dağa,»

«Âşığıyla birlikte mi?»

«Elbette. Zaten âşığı onun asla yalnız gitmesine izin vermezdi.»

«Ben herhalde babama çekmiş olacağım.»

«Babanız kimdi?»

«Zerrece fikrim yok.»

Yağmur azalmıştı. Şimdi damlaların dallara, çalılara ve yere düştüğü zaman çıkardığı sesleri ayırt edebiliyorduk.

«Ben herşeyi olduğu gibi kabul ederim,» diye ekledim. «İnsanların çoğu da böyle değil midir? Başımızın çaresine bakmak gerek.»

«Hayattan istediğiniz nedir, Brown? Bu soruya annenizin vereceğı cevabı biliyorum.»

«Nasıl?»

«Cevabı bilmediğim için gülerdi bana ve : eğlenmek, derdi. Ama «eğlenmek» anlamı onun gözünde hemen hemen herşeyi içine alırdı; ölmeyi bile.»

Doktor Magiot kalktı ve terasın kenarına doğru yürüdü.

«Bir ses duydum gibi geldi. Kuruntu... Geceler hepimizi evhamlı yapar oldu. . Annenizi gerçekten çok severdim, Brovvn.»

«Ya âşığı — onun hakkındaki fikriniz neydi?»

«Marcel ona mutluluk veriyordu. Sizin isteğiniz nedir, Brovvn?»

«Bu oteli işitebümek istiyorum; eski halini bulsun hiç olmazsa. Papa Doc'dan önceki gibi, Joseph barda, kızlar yüzme havuzunda, vızır vızır otomobiller ve zevk âlemlerinin bütün o saçma sapan sesleri : bardakta buz şırıltısı, ağaçlar arasında kahkaha sesleri ve tabii. . en önemlisi... dolarların hışırtısı.»

«Sonra?»

«Sonra da sevecek bir vücut, zahir. Annemin yaptığı gibi.»

«Ya daha sonra?»

«Tanrı bilir artık, ömrümün arta kalan yılları için yetmez mi bu? Genç bir adam değilim artık.»

«Anneniz Katolikti.»

«Esaslı cinsinden değil ama.»

«Benim de inandığım birşey var: sadece bir ekonomik kural da olsa. Lâkin siz bütün inancınızı vitirmiştirsiniz.»

«Bilmem ki! Belki de ömrümde hiç birse

ye inanmadım ben. Zaten inanç insanın faaliyetlerini sınırlar; öyle değil mi?»

Bir süre, bardaklarımız boş, sessizlik içinde oturduk. Sonra Doktor Magiot,

«Philipot'dan mesaj aldım,» dedi. «Les Cañyes'in ardındaki dağlardaymış ama daha kuze-ye gitmeyi tasarlıyormuş. Yanında on, oniki adam varmış. Joseph'le beraber. İnşallah diğerleri sakat değildir. İki topal yeter de artar bile. Phüipot Dominik sınırındaki gerillâlara katılmak istiyor. Orada otuz kişi varmış.»

«Ne ordu ya! Kırk iki adam.»

«Kastro'nun oniki adamı vardı.»

«Ama Philipot'un bir Kastro olduğunu söyleyemezsiniz ya?»

«Sınır civarında bir yetiştirme üssü kurabileceğine inanıyor... Papa Doc sınır civarındaki köylüleri on kilometre içeriye sürmüş olduğuna göre, Phüipot asker toplamayı ummasa bile bir süre gizü kalmayı umabilir... Jones'i istiyor.»

«Neden?»

«Jones'in tecrübe ve bilgi sahibi olduğuna inanıyor da.»

«Bir yerden bir Bren bulsa daha iyi eder.»

«Başlangıçta eğitim sūâhtan önemlidir. Silâhları öldürdüğüñ düşmanın elinden alabilirsin ama önce düşmanı nasıl öldüreceğini bilmen gerekir.»

«Phüipot meselesini siz nerden biliyorsunuz, Doktor Magiot?»

«İsyancılar arasına bizlerden birine güvenmek zorunda kalıyorlar.»

«Sizlerden?»

«Yani Komünistlerden.»

«Baştakilerin sizd şimdiye kadar sağ bıraktıklarına şaşıyorum.»

«Komünistler bir bakıma hükümetin işine yarıyor. Çoğumuzun adı C.I.A. dosyasındadır. Biz ortadan kalkarsak Papa Doc da Komünizme karşı bir kale olmaktan çıkar— değü mi? Beni şimdiye kadar sağ bırakmasının bir başka sebebi daha olabilir. Benim iyi bir doktor olduğumu biliyor. O da ne de olsa ölümsüz değü a. Bir gün gelip bana muhtaç olabür... Maamafih ben onun benden uzun yaşayacağım tahmin ediyorum.»

«Demek isyancılar Jonesden medet umuyor ha? Halbuki o sadece kadınları güldürmesini bilir.»

«Burmada gerülâ savaşı görmüş. Japonlar da bizim öcülerden daha kanmazlar bu işte.»

«Evet Burmadan yaptıklarıyla övünüp duruyor. Elçüikte herkesi ağzmm içine baktır tıyormuş. Yediği yemeği hakediyor doğrusu.»

«ölünceye kadar elçüikte kalamaz a.»

«Eşikte ölmeyi de istemiyor.»

«Kalabilir.»

«Bu tehlikeyi asla göze almaz o.»

«Papa Doc'u dolandırmaya kalkıştığı vakit göze aldığı tehlike de büyüktü ama... çok övünen bir adam. Övünenleri de, eninde sonunda blöflerini meydana çıkarabUdığımız için küçüm senir daima. Lâkin Jones'i pek küçümsemesiniz daha iyi olacak gibi geliyor bana.»

«Yok, beni yanlış anlamayın, Doktor Ma»

giot. Onun elçilikten kaçmasını ben de en az Phüipot kadar isterim.»

«Halbuki onu oraya yerleştiren sizsiniz.»

«Büemedim»

«Neyi?»

«Aldırmayın, bambaşka bir mesele bu. Ama şimdi onu oradan aşırmaq için ne derseniz yaparım.»

Araba yolundan birisi geliyordu. Adımların ıslak yapraklar üzerinde vıcık vıcık çıkardığı sesi duyduk. İkimiz de hiç ses çıkarmadan, oturduğumuz yerde, bekliyorduk... Port au Prince' de geceleri kimse çıkıp yürümez... Aca-ba Doktor Magiot'un süâhı var mıydı yanın-da? Ama bu! onun karakterine uygun birşey olmazdı.

Birisi ağaçların altında durdu.

«Mr. Brown!» diye seslendi.

«Evet?»

«Işığınız yok mu?»

«Kimsin sen?»

«Petit Pierre.»

Doktor Magiot'un ansızın sırta kadem basmış olduğunu farkettilim. Hayrettir; o koca adam, düediği vakit ne kadar sessizce yürüyebiliyordu.

Petit Pierre'ye, «Şimdi ışık getiririm,» dedim. «Yalnızım.»

El yordamıyla bara gittim, el fenerini buldum. Yaktığım zaman, mutfak kısmına giden kapının açık olduğunu gördüm.

Lâmbayı yakıp terasa çıktığım zaman Petit Pierre merdiveni tırmandı. Onun o keskin, okunmaz yüzünü görmiyeli haftalar oluyordu.

Sırılsıklam olan ceketini bir iskemleye astı. Eline bir bardak rom verdim ve durumu anlatsın diye bekledim. Onu gün battıktan sonra ortarlarda görmek alışılmadık bir şeydi bu devirde.

«Otomobilim bozuldu;» dedi. «Sağanak hafiflesin diye bekledim. Bu gece elektriklerin yanması epey gecikti.»

Lâf olsun diye, «Barikatta üstünü aradılar mı? diye sordum.»

Başka yerlerde «Havadan— sudan» konuşulduğu gibi biz de. Port au Prince de böyle şeylerden konuşurduk.

Petit Pierre, «Bu yağmurda ha!» diye cevap verdi. «Yağmurda barikatlar kalkıyor. Milislerin fırtınalı havada çalışacaklarını beküye mezsınız herhalde.»

«Çoktandır görünmedin, Petit Pierre.»

«Çok meşguldüm.»

«Senin dedikodu sütünün için ortada fazla konu da yok ama...»

Karanlıkta Petit Pierre kıkır kıkır güldü.

«Konu eksik olmuyor... Mr. Brown, bugün Petit Pierre'nin ömründe büyük bir gündür.»

«Yoksa evlendin mi?»

«Yok, yok, yok. Tahmin edin bakalım?»

«Mirasa kondun.»

«Port au Prinscede konacak kimin mirası var? Yok, yok, Mr. Brown, bugün evime bir Hi-Fi Stereo kurdum.»

«Tebrikler. İşliyor mu bari?»

«Henüz plâk alamadığım için büemem. Hamit'e plâk ısmarladım — Juliette Greco, Francois Hardy, Johny Halliday.»

«Duyduğuma göre Hamit ortada yokmuş artık.»

«Yok canım? Ne olmuş?»

«Kaybolmuş.»

Petit Pierre, «Bu sefer havadis konusunda siz beni atlattınız,» dedi. «Kim söyledi?»

«Haber kaynaklarımı ele veremem.»

«Yabancı elçiliklerden hiç eksik olmuyordu. Hatâydi bu.»

Elektrikler ansızın yanıverdi ve ilk defa olarak Petit Pierre'yi gafil avlayarak yüzünde düşünceü, kaygılı bir ifadeyle yakaladım. Ama sonra hemen gene her zamanki neşesini buldu ve,

«Artık plâklar için bekliyeceğiz demektir,» dedi.

«Ofiste benim bir kaç plâğım var; istersen ödünç vereyim sana. Müşteriler için almıştım.»

Petit Pierre, «Akşam üzeri hava alanmı daydım,» dedi.

«Gelen mi vardı?»

«Beklemediğim birisi geldi hem de. Mia mi'ye gidenler çok zaman tasarladıklarından daha uzun zaman kalırlar. O da gideli çok oluyordu; burda da durumu nazik olduğu için ben onun...»

«Kim bu, kızum?»

«Yüzbaşı Concasseur.»

Petit Pierre'nin bana niçin misafirliğe geldiğini biliyordum artık. Stereo aldığım haber vermek için değü, ihtarda bulunmak için gelmişti.

«Durumu nazik demek onun?»

«Binbaşı Jones'le ilişiği olan herkesin durumu nazik şu sırada! Yüzbaşı çok öfkeli. Miami'de hayU hakarete uğramış. Karakolda iki gece alakonduğu söyleniyor. Bir düşünün! Yüzbaşı Concasseur! şimdi artık durumunu düzeltip tekrar göze girmek niyetinde.»

«Nasü yapacak bu işi?»

«Ne yapıp yapıp Binbaşı Jones'i ele geçirerek.»

«Jones elçiliğe sığınmış durumda.»

«Kalabüdiği kadar kalsın orda. Çıkış izni büe verseler güvenmesin. Ama yeni Büyük-elçinin bu işe karşı nasü bir tavır takınacağım da ancak Tanrı bilir, tabu.»

«Yeni Büyükelçi mi?»

«Bir söylentiye göre Papa Doc Senyor Pineda'yı istenmiyen adam üân etmiş ve bunu onun hükümetine bildirmiş. Maamafih bu söylenti asılsız da olabilir... şu plâklarınızı görebilir miyim? Yağmur dindi artık. Yolcu yolunda gerek.»

«Nereye bıraktın arabanı?»

«Barikatın aşağısında, yol kenarında.»

«Ben seni arabamla götürüyüm,» dedim.

Garajdan arabamı çıkardım. Farları yaktığım vakit Doktor Magiot'un, kendi otomobiline, büyük bir sabır içinde oturmakta olduğuunu gördüm.

Konuşmadık.

Petit Pierre'yi, «evim,» dediği barakada bıraktıktan sonra otomobilimi Büyükelçiliğe sürdürdüm. Bahçe kapısındaki nöbetçi beni durdurup arabanın içme göz attıktan sonra yol verdi. Züi çaldığım vakit içerden köpeğin gevşek gevlmesini ve Jones'in bir sahip sesiyle,

«Lütfen sus, Tatarcık,» dediğini duydum.

Başbaşaycular o gece — Büyükelçi, karısı ve Jones. Bir aüe tablosu çiziyorlardı sanki. Pineda ile Jones kâğıt oynamaktaydılar (Jones'in üerde olduğunu söylemeğe ne hacet!) ve Martha bir koltuğa oturmuş dikiş dikiyordu — Onu şimdiye kadar hiç elinde iğneyle görmemiş-tim. Sanki Jones bu eve beraberinde bir yuva, bir aüe ocağı havası da getirmişti. Tatarcık, evin efendisi oymuş gibi onun ayakları dibine oturdu. Pineda ise o yaralı, küskün gözle-rini kaldırıp bana bakarak,

«Kusura bakmazsanız şu partiyi bitiriverelim,» dedi.

Martha, «Gelin, Angel'i görün,» dedi.

Beraberce merdiveni tırmandık ve yarı yolda Jones'in, «J'arrete â deux — Ben ikide bırakıyorum,» dediğini duydum.

Sahanlıkta sola doğru dönerek geçen sefer bozuştüğümüz odaya girdik ve Martha beni çekinmeden, neşeyle öptü. Ona Petit Pierre'nin duymuş olduğu söylentiyi anlattım.

«Yok, olamaz,» dedi. «İmkânsız.» Ama sonra, «Luis şu son günlerde birşeye sıkılıyor,» diye ekledi.

«Ya doğruysa?»

«Yeni geien Elçi de Jones'i alakoyar herhalde. Bir mülteci kapı dışarı edilemez a.»

«Jones'i düşünmüyordum ben. Kendimizi düşünüyordum.»

Bir kadm bir erkekle yatıp kalkıyorsa onu hâlâ soyadıyla çağırmağa devam eder miydi **acaba?**

Martha karyolanın üzerine oturdu ve gözlerini bir şaşkınlık ifadesiyle duvara dikti. San-ki duvar ansızın üstüne doğru gelmişti.

«İnanmıyorum,» dedi. «Doğru değildir. Hiç inanmıyorum.»

«Er geç olacaktı elbet.»

«Hep diyordum ki içimden... Angel'in aklı erince...»

«O zaman benim kaç yaşıma geleceğimi hiç düşündün mü?»

Martha beni suçlarcasma, «Sen de düşün-müşsün bunu,» dedi.

«Evet. Çok düşündüm hem de. New York'ı **da** oteli satmağa çalışmamın sebeplerinden biri **de** buydu. Siz bir yere atanırsanız peşinizden gelebilecek param olsun istiyordum. Ama artık kimse oteli almıyor.»

Martha, «Bi tanem, biz nasüsa bir çaresini buluruz,» dedi. «Ama Jones... Onun için ölüm kalım demek bu.»

«Genç olsak kendi durumumuz **da** ölüm kalım işi gibi görünürdü bize. Ama şimdi artık öyle bir çağdayız **ki...** Ne demiş şair: öldüler **ve kartlara yem oldular ama, aşk uğruna de-ğü...**»

Aşağıdan Jones, «Oyunu bitirdik!» diye seslendi.

Sesi yanımıza patavatsız bir yabancı gibi girdi.

«Gidelim,» dedi Martha. «Kesin olarak öğreninceye kadar birşey deme.»

Pineda o feci köpeği dizlerine oturtmuş okşamaktaydı. Köpek onun okşayışlarına cam başka bir yerde olmak istiyormuş gibi, isteksizlikle dayanıyordu ve dalgın gözleri, sevgi dolu bakışlarla, Jones'in üzerindeydi.

Jones hesap çıkarmakla meşguldü.

«1200 kazanmışım,» dedi «Yarın sabah birini Hamit'e gönderip Angel'in sevdiği bisküvüerden aldirtayım.»

Martha, «Çocuğu iyice şımartıyorsunuz,» dedi. «Kendiniz için birşey aldirtın. Bizi hatırlatacak birşey.»

Jones, «Sanki unutabilirmişim gibi!» dedi.

Martha'ya bakan gözlerinde aynen köpeğin gözlerindeki gibi hüznü, vefalı bir bakış vardı. Ama herşeye rağmen biraz yapmacık gibiydi bu ifade.

Ben, «Enformasyon Servisiniz iyi işlemiyor galiba,» dedim. «Hamit ortalardan kaybolmuş.»

Pineda, «Hiç duymadım,» dedi. «Neden acaba?...»

«Petit Pierre diyor ki yabancüarla fazla içli ı dışlı olduğu içinmiş.»

Martha, kocasına, «Birşeyler yap,» dedi. «Hamit'in bize öyle çok yardımı dokunmuştur ki!»

Bu yardımlardan birini hatırlıyordum. O küçük odadaki pirinç karyola, eflâton yatak Kvhıtaın va rhıvınlann dıhıne sıralanmış dik arı

kalıklı, şark stili sandalyeler. O öğleden sonraları, geçmişimizin en rahat günlerinde kalmıştı.

Pineda, «Ne yapabilir ki?» dedi. «İçişleri Bakanı tabakamdan iki tane püro alacak ve nezaketle, Hamit'in bir Haiti vatandaşı olduğunu söyleyecektir.»

Jones, «Ah, o eski bölüğüm olsa burda!» diye içini çekti. «O polis karakolunu darmadağın eder, bulurdum Hamit'i.»

İstedğim konu umduğumdan daha çabuk ve çok daha elverişli bir şekilde açılmıştı. Doktor Magiot övünenlerin, eninde sonunda blöflerinin ortaya çıktığını söylememiş miydi? Jones son cümleyi söylerken, göze girmek isteyen bir delikanlı edasıyla Martha'ya bakmıştı. Böyle, üçü başbaşa oldukları geceler, Jones'in onları Burma maceralarının hikâyelerini anlatarak eğlendirdiğini gözümün önünde canlandırır gibi oldum. Evet, gerçi bir deükanh değüdi ama gene de benden hemen hemen on yaş gençti.

«Polislerin sayısı çok kabarıktır,» dedim.

«Olsun! Emrimde eUi tane adamım olsa bu ülkeyi ele geçirebilirim ben. Japonlar sayıca bizden çok üstündüler; hem dövüşmesini de biliyorlardı...»

Martha kapıya doğru yürümüştü. Ama ben,

«Ne olur, gitmeyin,» diyerek onu durdurdum.

Martha'nın tanıklığına ihtiyacım vardı. O yerine oturdu ve Jones de hiç bir şeyden kuş kulanmıyarak böbürlenmelerine devam etti :

«Evet, gerçi Uk Malaya seferinde bizi püs

kürttüler. Çete savaşıma dair zerrece bilgimiz yoktu, ama öğrendik.»

Ben onun büsbütün açumasını kolaylaştırmak için, «Wingate bu hususta usta bir komutandı,» dedim.

Jones, «Birinci sınıf,» dedi. «Ama aynı aıllarda başkaları da vardı. Ne yalan söylüyeyim, meselâ şahsen benim bazı marifetlerim de fena değüdi hani.»

«Suyun kokusunu alabilmek gibi,» diye mırıldandım.

Jones, «Onu kimseden öğrenmedim,» dedi. «Tanrı vergisi birşeydir o. Daha çocukken...»

Hemen sözünü keserek, «Senin burada kapanıp kalman çok acı oldu,» dedim. Şu anda onun çocukluk hâtıraları benim işime yaramazdı. «Şu sırada dağa çıkmış isyancüar var ki çetecilik öğrenmek için can atıyorlar,» diye ekledim. «Maamafih başlarında Phüipot yar. O belki eğitir onları.»

Jones'le aramızda bir düet gibiydi bu konuşma. Hemen,

«Phüipot çetecüiğin ç'sini bilmez be kardeşim!» diye bana karşı geldi. «Bana baş vurduğunu bümiyor musun? Yardım istedi benden, eğitim konusunda. Hattâ...»

«Peki sen istemedin mi?»

Jones, «İçim gitti,» diye cevap verdi. «O Burma'daki günler bazan burnumda tütüyor vallahi. Ama , birader, kabul edemezdim ki! O sırada hükümet hesabına çalışıyordum. Başı taküerin ne mal olduğunu farketmemiştim henüz o zaman. Belki saf bir insanım ama karşımdaküere kolayca inanıyorum... Şimdi büdiğimi

o zaman bilmiş olsaydım...»

Martha ile Pineda'ya kaçış sebebi olarak neyi göstermişti acaba? O kaçtığı gece bana anlattığı hikâyeyi bir hayli süsleyip püslemiş olduğu belliydi.

«Philipot'un teklifini kabul etmeyişin çok yazık olmuş,» dedim.

«İkimiz için de yazık, kardeşim. Gerçi Philipot'u yermek istemem. Cesur bir çocuk. Ama bÜğisi yok. Fırsat olsa ben onu birinci sınıf bir komando haline getirirdim. Karakola yapıyan o baskın — amatör işiydi bu. Polislerin çoğunun kaçmasına fırsat vermişler ve ele geçirebükdikleri silâhlar da...»

«Eline bir fırsat daha geçse... ?»

Tecrübesiz bir fare de kapandaki peynir kokusuna doğru ancak bu kadar hevesle koşabilirdi!

Jones, «Koşa koş giderdim!» dedi.

Ben, «Buradan kaçmanın bir çaresini... gidip Phüipot'u bulmam sağlayabilsem?» diye sordum.

Jones hiç tereddüt etmedi gibi birşey. Zira Martha'mn gözleri üzerindeydi.

«Sen bana yolu göster, iki gözüm,» dedi. «Sen bana yolu göster, yeter.»

Tam o sırada o Tatarcık denen köpek onun dizine atladı ve yüzünü yalamağa başladı. San ki kahramanımıza güle güle diyordu!

Jones bir espri yaptı, (zira kapana kısılmış olduğundan henüz haberi yoktu) ve Martha buna güldü. Ben de içimden, «Onun esprilerine gülebileceğin günler artık sayılı,» diye düşünerek kendi kendimi avuttum.

Jones'e, «Her an hazır ve nazır olman gerek ama,» dedim.

«Zaten hafif seyahat ederim ben,» diye güldü.

Doktor Magiot ofisimde oturmaktaydı. Elektrikler yanmış olmasına rağmen o karanlıktaydı.

«Kıskıvrak bağladım onu,» dedim. «Öyle kolay oldu ki!»

«Zafer kazanmış gibi bir ifadeniz var. Ama ne olmuş yani? Tek bir adamla savaş kazanılmaz ki!»

«Yok,» dedim. «Benim sevincimin başka sebepleri var.»

Doktor Magiot masamın üzerine bir harita verdi ve Les Cayes'e giden güney yolunu iyice inceledik. Yalnız başıma döneceğim için giderken de otomobüimde yolcu olduğu belli olmamalıydı.

«Ya arabayı ararlarsa?»

«Onu da görüşeceğiz.»

Bana polisten bir paso almak ve yolculuğum için de bir mazeret uydurmak gerekiyordu.

«Aydın 12 si, pazartesi günü için bir paso alacaksınız. Phüipot'a haber salıp cevap bekleyinceye kadar bu haftanın çoğu geçer onun için ayın 12'sinden önce çıkamazsınız. O gece ay gayet geç doğuyor — bu da sizin için iyi bir ofis Jones'i iste şurada... Aguin'e varmazdan

doğru yolunuza devam edeceksiniz.»

«Eğer Tonton'lar onu Philipot yetişmeden bulurlarsa...»

«Oraya gece yarılarında varacaksınız. Hiç bir Haiti'li karanlıktan sonra mezarlıkların semtine uğramaz. Maamafih Jones ele geçerse sizin hesabımıza da kötü olur. Zira onu ergeç konuşturacaklardır.»

«Başka bir çareniz yok herhalde...»

«Bana şehirden çıkabilmem için asla paso vermezler; yoksa ben bu işi kendim...»

«Merak etmeyin. Ben yapacağım. Zaten Yüzbaşı Concasseur'la görülecek şahsî bir hesabım var.»

«Hangimizin yok ki?.. Maamafih bu mace-rada güvenebüceğimiz tek bir şey var...»

«O da neymiş?»

«Hava.»

*

**

4

Les Cayes'de bir Katolik misyonuyla hastanesi vardı. Neye gittiğimi sorarlarsa oraya bir kaç kitap ve üâç götürdüğümü bahane edecektim. Ama üstünde durmadılar. Polis şimdilik bir şeyden şüphelenmediği için sadece işin formalitesiyle ilgüleniyordu. Paso çıkartmak bir kaç saat sürdü. Karakolda bekledim — hayvanat bahçesi gibi bir koku, ölmüş isyancıların cimleri ve fırın gibi bir sıcak. Mr. Smith'le

beraberken Yüzbaşı Concasseur'u görmüş olduğumuz oda kapalı duruyordu. Belki Concasseur tamamen gözden düşmüştü artık ve hesaplaşmaya hacet kalmamıştı...

Saat biri vurmazdan az önce adımı okudular ve masa başında oturan bir polisin huzuruna çıktım. Bana ve arabama dair, doğum yerimden arabanın rengine kadar, sayısız sorular soruldu. Bir ara çavuş rütbeli biri gelip polisin omuzundan baktı ve sonra bana dönerek,

«Siz çıldırmışsınız,» dedi.

«Neden?»

«Les Cayes'e cipsiz gidemezsiniz de ondan.»

«Güneye giden muhteşem şose,» diye mırıldandım.

Çavuş, «Yüz seksen kilometrelik çamur ve çukur deryası,» dedi. «Ciple büe sekiz saat sürüyor.»

*

**

O gün öğleden sonra Martha beni görmeğe geldi. Ve yan yana dinlendiğimiz sırada,

«Jones senin teklifini ciddiye alıyor,» dedi.

«Ben de ciddiylim.»

«Ama daha ilk barıkatta enseleneceksiniz.»

«Demek Jones hesabına bu kadar korkuyorsun?»

Martha, «Ne budalasm!» dedi. «Bazan öyle geliyor ki senden ebediyyen aynlıyor olsam birlikte geçirdiğimiz en son dakikayı büe zehir edersin.»

«Gidiyor musun?»

«Günün birinde. Tabu değü mi? Muhakkak birşey. Elbet başka bir yere göçeceğiz günün birinde.»

«Bana önceden haber verir misin?»

«Bümem. Belki bu cesareti bulamam kendimde.»

«Ben de senin peşinden geleceğim nereye gidersen.»

«Sahi mi? Ne bagaj ama! Yeni bir başşeñ hire kocam, oğlum ve bir de âşığım la taşınmak!»

«Neyse ki Jones olmayacak.»

«Ne biliyorsun? Belki onu da gizlice sınırdan geçirebüüriz. Luis onu senden çok seviyor. Onun daha dürüst olduğunu söylüyor.»

«Dürüst mü? Jones ha?»

Kendimi zorlayıp güldüm ama seviştikten sonra boğazım kupkuru kesilmişti de...

Gene bir çok kereler olduğu gibi, biz Jones'den bahsederken alacakaranlık indi. İkinci bir kere sevişmedik artık. Bu konuda şehveti öldüren birşey vardı.

«Onun böyle kolaylıkla dost edenmesi garibime gidiyor,» dedim. «Mr. Smith büe onu sevmişti. Şimdi de Luis ve sen. Belki de dürüst kişiler böyle kaypaklara kapılıyorlar ve masumlar da günahkârlara. Siyah adamların sarıslara tutuldukları gibi.»

«Bana masum mu diyorsun?»

«Evet»

«Ama gene de Jones'le yattığımı sanıyorsun.»

«O başka.»

«Gidersem gerçekten peşime düşer misin?»

«Elbette. Para bulabilirsem tabii. Bir zamanlar bir otelim vardı. Şimdi sadece sen kaldın elimde. Gidiyor musun yoksa? Benden bir sakladığın mı var?»

«Benim yok. Ama belki Luis birşeyler saklıyordur.»

«Sana herşeyi söylemez mi?»

«Belki beni üzmekten çekiniyor. Sanaysa vız gelir beni üzüp üzmemek. Galiba şefkat aşktan daha... nasü diyeyim... daha şefkatli oluyor.»

«Luis kaç gecede bir giriyor koynuna?»

Martha, «Sen beni çok açgözlü sanıyorsun, değü mi? Sen yetmiyorsun; Luis'le Jones de lâzım,» dedi ama soruma cevap vermedi.

Palmiye ve bugenvüler kararmış, yağmur başlamıştı; seyrek, iri damlalar halinde. Damla pıtırıtılarının arasında sessizlik. Ve sonra gök gürültüsü ve şimşeklerle beraber fırtına, uğuldayarak, dağdan aşağı indi. Yağmur tek parça bir duvar gibi toprağa çakıldı.

Ben, «İşte böyle bir gece, aysız ve yağışlı bir saatte gelip Jones'i alacağım,» dedim.

«Barikatlardan nasü geçireceksin onu?»

Petit Pierre'nin sözlerini tekrarlardım: «Sağanak sırasında barikatları kaldırıyorlar.»

«Ama sonra senden şüphelenecekler, farkına vardıkları zaman...»

«Farkına yaptırmamak senin ve Luis'in elinizde. Angel'in de dilini tutmasını sağhycaksınız.»

«Korkuyor musun, sevgilim?»

«Keşke bir cipim olsaydı, diyorum.»

«Neden yapıyorsun bu işi?»

«Concasseur'la öncülerini sevmiyorum da ondan, Papa Doc'u sevmiyorum. Her dakika üzerimi ararlarken oralarımı yoklamalarını da sevmiyorum. Yüzme havuzumdaki ceset... halbuki benim bambaşka anılarım vardı. Jo zeph'e işkence yaptılar. Otelimi mahvettiler.»

«Jones senin dediğin gibi yalancının biriye **kimin** ne işine yarıyacak?»

«Ne dereceye kadar yalan söylediğini büel mem ki! Belki de gerçekten savaşmıştır Japonlarla. Phüipot ona inanıyor.»

«Söylediklerinin aslı olmasa gitmezdi, değü mi?»

«Senin yanında çok palavra attı. Geri dönemez.»

«Ama ben onun için önemli değüim ki!»

«öyleyse neden gidiyor? Sana hiç Klöb Sahipten söz etti mi?»

Martha, «Evet,» diye cevap verdi. «Ama insan bir klüp hayali için ölümü göze almaz. Jones gitmeyi gerçekten istiyor.»

«İnanıyor musun buna?»

«Kokteyl şeylerini büe geri istedi. Uğur getirirmiş. Burma'da hep yanında taşımış. Çel tecüerle beraber Port au Prince'yi zaptedin ce geri vereceğini söylüyor.»

«Hayal kurmasını seviyor besbelli.»

Martha, «Sakin kızma bana,» dedi. «Erken döneceğim. Jones'le oyun oynamayı vadettim. Angel okuldan dönmeden. Angel'le öyle güzel anlaşıyorlar ki! Komandoculuk, askercilik oynuyorlar. Zavalıcık gidecek yakında. Anhyor

sun, değil mi? Kır amam onu.»

Yanımdan ayrıldığı vakit öfkeden çok bezginlik duyuyordum ve herşeyden çok, kendi kendimden bezmişim. Neden inananmıyordum hiç kimseye?

Ama bardağıma biraz viski boşaltıp da etrafımı saran uçsuz bucaksız sessizliği duyduğum zaman hıncım yeniden kabardı. Hıncı korkunun panzehiridir. Bir Alman karısının sözüne neden inanacak mışım? diye düşündüm. İpe çekümiş bir herifin evlâdı değil mi?...

*

**

5

Birkaç gün sonra Mr. Smith'den bir mektup aldım. Mektubun Santo Domingo'dan buraya gelmesi bir haftadan fazla sürmüştü.

Mr. Smith Santo Domingo'da biraz kalıp gezdiklerini ve Kristof Kolomb'un mezarını ziyaret ettiklerini söylüyordu. Sonra da,

«Kimi görsek beğenirsiniz?» diye soruyordu.

Buna cevap vermek için sayfayı çevirme hacet yoktu. Mr. Fernandez, tabu! Mr. Fernandez onları öyle güzel gezdirmiş ki bir kaç gün daha kalmağa karar vermişler. Besbelli Mr. Fernandez'in vokabüleri genişlemişti. Gemideyken çok büyük bir üzüntü içindeymiş meğer. O gece kendini tutamayıp ağlaması da o yüzdenmiş. Zira annesi çok hastaymış ama kurtulmuş. Kanser zannettikleri şeyin alelaide bir

ur olduğu anlaşımış ve Mrs. Smith onu et yemez olması için ikna etmiğ. Hattâ Mr. Fernandez Dominik Cumhuriyetinde bir vejeteryan merkezi kurmanın mümkün olabüeceğini samı yormuş.

Mr. Smith, «Yoksul bir memleket olması- na rağmen şartların burada **daha** sakın olduğunu itiraf ederim,» diyordu. «Mrs. Smith Wisconsin'den bir arkadaşıyla karşılaştı.»

Sonra Binbaşı Jones'e candan selâmlarını sunuyor ve konukseverliğim ve yardımım için bana tekrar teşekkür ediyordu. Ne kadar yol yöntem büen, ne çelebi bir adam! Onu ne kadar çok aradığımı ansızın farkettim. Monte Karloğaki okul kilisesinde her pazar, huzura kavuşmak için dua ederdik. Ama bu duanın pek az kişi için **kabul** olunduğunu sanıyorum. Mr. Smith'in ise huzura kavuşmak için dua etmesine büe hacet yoktu. Onun yüreği doğuştan huzur doluydu. Çoğumuzunki gibi buz parçası değüğ

O gün öğleden sonra Hamit'in cesedini şehrin hemen dışında, üstü açık bir lâğım çukurunda buldular.

Mere Catherine'nin oraya gittim. (Neden gitmiyecektim — madem ki Martha evde, Jones'le beraberdi?) Ama kızların hiç biri evinden çıkağa cesaret edememiş o akşam. Hamit'in akibeti herhalde şehre yayılmış olacaktı ve kızlar belki de Baron Samedi'nin bir cesetle doyđ mayıp aranmağa çıkacağından korkuyorlardı.

Madam Phüipot'la oğlu da Venezüella Elđ Çiliğindeki mültecüere katılmışlardı ve etrafta hir güvensizlik, huzursuzluk havası esiyordu.

Geçerken, Martha'larm kapışma da artık iki nöbetçi dikilmiş olduğunu gördüm.

Barikatta durdurup üstümü iyice aradılar. Acaba bütün bunlar, tekrar göze girmeğe çalışan Concesseur'un işgüzarlığı mıydı?

Trianon'a döndüğümde Doktor Magiot'un hizmetkârım buldum. Doktor beni yemeğe çağırıyordu. Yemek saati geçmişti ama gök gürültüleri arasında onun evine gittik. Bu sefer üstümüzü aramadılar zira yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Ağaçlar kırık şemsiyeler gibi yere su akıtıyor ve Doktor Magiot o eski tarz salonunda, bir sürahi kırmızı şarapla birlikte beni bekliyordu.

«Hamit'ten haberiniz var mı?» diye sordum.

«Evet, zavalıcık.»

«Suçu neydi ki?»

«Phüipot'un aracılardan biriydi. Konuşturamamış olacaklar.»

Boncuk işü örtülerin üzerinde duran kadehlerimize kırmızı şarabı boşalttı. Şarabı bir aperitif olarak sevmem ama şu anda ne olursa olsun bir içki gerekti bana.

Doktorun hizmetini yapan Madam Ferry kapıyı açtı ve bize yemeğin hazır olduğunu bildirdi. Siyah bir elbise giymişti ve başında bir beyaz kep vardı. Bir Marksistin evinde garip kaçıyordu belki de, ama insanın içine bir rahatlık verdiği muhakkaktı.

Nefis bir biftekle patates yedik ve kırmızı şarap içtik. Doktor Magiot fazla konuşmuyor

du ama sessizlikleri de sözleri kadar anlamlıydı.

«Bir kadeh daha?» dediği zaman bir mezar taşının üzerindeki yazıyı okur gibiydi.

Yemeği bitirdiğimiz zaman, «Amerikan Büyükelçisi dönüyor,» dedi.

«Emin misiniz?»

«Dominik Cumhuriyetiyle de dostane görüşmeler başlayacak. Sizin anhyacağınız, Haiti halkım gene sattüar.»

ihtiyar kadın kahvelerimizi getirdiği zaman doktor sustu. Yüzünü göremiyordum. Hamit'in mezarı olan lâğım bu asude, bu eski tarz salondan ne kadar uzaktı!

«Biraz Curaçao likörüm var. Ya da Benedictine.»

«Curaçao olsun.»

«Curaçao'yu lütfen, Madam Ferry.»

Sonra gene sessizlik oldu. Sadece dışarıda gök gırlıyordu. Beni buraya neden çağırmıştı acaba? Bunu, Madam Ferry likörlerimizi bırakıp çıktıktan sonra öğrendim.

«Phüipot'dan cevap geldi.»

«iyi ki Hamit'e değü de size göndermiş.»

«önümüzdeki hafta üç gece üstüste sizi bekleyeceğini söylüyor. Pazartesiden itibaren.»

«Mezarlıkta mı?»

«Evet. Ayın karanlık olduğu geceler bunlar.»

«Ama ya fırtına da olmazsa?»

«Bu mevsimde fırtınasız üç gün geçtiğini hiç gördünüz mü?»

«Hayır. Ama pasom sadece bir günlük

«Önemsiz bu. Okuması olan kaç polis var? Siz Jones'i mezarhıkta bırakıp gideceksiniz. Bir terslik olur da sizden şüphe ederlerse ben size Les Cayes'de bir haber uçurtmağa çalışırım. Bir balıkçı motörüyle kaçabüirsiniz!»

«Hiç bir terslik olmaz inşallah! Kaçmağa hiç niyetim yok. Benim hayatım burda.»

«Fırtma dinmezden önce Petit Goave'yi geçmeğe çalışın. Yoksa orada arabanızı ararlar. Petit Goave'den sonra Aguin'e kadar bari kat yok — ki oraya vardığınızda da yalnız olacaksınız.»

«Ah, bir cip olaydı altımda.»

«Keşke!»

«Ya Büyükelçihgin önündeki nöbetçüer?

«Onlara hiç aldırmayın. Fırtma sırasında mutfaga sığınıp rom içiyorlar.»

«Jones'e haber verelim, hazır olsun. Son dakikada cayacak gibi geliyor bana.»

Doktor Magiot, «O geceye kadar Büyükelçiliğe uğramanızı istemiyorum,» dedi. «Oraya ben gideceğim, yarın. Jones'i muayene etmeğe. Onun kabakulak olduğunu söyliyeciğiz. Yetişkin erkekler için tehlikeli bir hastalıktır bu. Kısırlık, hattâ iktidarsızlık yapabüir. Gerçi çocuğun hastalığının üzerinden hayü geçti ama ne hizmetkârlar, ne de dışardaküer bunu far ketmiyeceklerdir. Onun karantina altına alınmasını söyliyeciğim. Yokluğunun uzun bir zaman farkedilmemesi gerekir.»

«Ya siz, doktor?»

«Ben gerektiği sürece onu yoklamağa gideceğim. Böylelikle size zaman kazandırmış olacağım. Kendim de şehirden dışarı çıkmaya

cağım için şüpheyi çekmiyeceğimi umuyorum.»
«Jones bu kadar fedakârlığa lâyıktır inşallah. Tek temennim bu.»
«Benim de öyle. Emin olun. Benim de öyle.»

*

**

BÖLÜM III

1

Ertesi gün Martha'dan, Jones'in hasta olduğunu ve Doktor Magiot'un ihtüattan korktuğunu büdiren bir mektup aldım. Martha ona bizzat baktığını ve onun için elçilikten şimdük ayrüamıyacağını söylüyordu.

Gerçi bunun, dışarıya karşı yazılmış bir pusula olduğunu büiyordum ama gene de içim ürperdi. Sadece benim anhyabüeceğim, üstü örtülü bir sevgi ifadesi kullanamaz mıydı sanki? Tehlikeye atılan sadece Jones değüdi. Ben de vardım. Ama sadece Jones avunacaktı. Martı ha'yı onun yatağınm üzerine oturmuş, anlattığı şeylere güler bir halde görür gibi oluyordum. Nasıl ki Jones, Tim Tim'i de güldürmüştü.

Cumartesi günü gelip geçti, ardmdan o bitmez tükenmez Pazar başladı. Herşey biran önce olup bitsin diye sabırsızlanıyordum.

Pazar günü öğleden sonra terasta kitap okurken Yüzbaşı Concasseur bir ciple çıka geldi — gözüm kaldı cipinde. Bir zamanlar Jones'in enirine verilmiş olan o koca göbekli, altın diş

li şoför hayvanat bahçesine götürülen bir maymun gibi sırtıp duruyordu.

Concasseur arabadan inmedi, ikisi de o kara □ kara gözlükleriyle bana bakıyorlardı. Ben de dik dik onlara bakmağa başladım ama onların durumu benden üstündü. Zira gözlerini kırptıkları belli olmuyordu.

Uzun zaman geçti. Sonra Concasseur,
«Duyduğuma göre Les Cayes'e gidiyormuş□
sunuz,» dedi.

«Evet.»

«Ne zaman?»

«Yarın — kısmetse.»

«Pasonuz kısa bir yolculuk için çıkartılmış.»

«Biliyorum.»

«Bir gün gidiş, bir gün dönüş, bir gün de orada.»

«Böyle zahmetli bir yolculuğu göze alabildiğinize göre işiniz çok önemli olsa gerek.»

«İşimin ne olduğunu söyledim karakolda.»

«Phüipot, Les Cayes dolaylarındaki dağlarda şimdi. Adamınız Joseph de beraber.»

«Bu konuda sizin bilginiz benden çok. işiniz bu, tabii.»

«Otelde halen yalnızsınız değil mi?»

«Evet.»

«Ne Başkan adayı. Ne Bayan Smith. Maslahatgüzarınız büe izinde. Bir başmızasınız burda. Geceleri hiç korktuğunuz oluyor mu?»

«Alışmağa başladım artık.»

«Sizi yol boyunca gözümüzden ayırmıyacağız. Her barikatte gelişiniz not edilecek. Bize

vaktinizin hesabını vereceksiniz.»

Şoförüne birşey söyledi ve adam güldü.

«Dedim ki yolda oyalanırsanız ya ben ya da o size bir takım sorular soracağız.»

«Joseph'e sorduğunuz gibi mi?»

«Evet. Aynen öyle. Binbaşı Jones nasü?»

«Maalesef hiç iyi değil. Büyükelçinin oğlundan kabakulak geçmiş.»

«Dediklerine göre yakında yeni bir Büyükelçi gelecekmiş. Siyasi ütica hakkım Jtötü ye kınlanmamak gerek. Binbaşı Jones İngiliz Elçiliğine taşınırsa kendi lehinde olur.»

«Kendisine izin kâğıdı vereceğinizi söyüye yim mi?»

«Söyleyin ya.»

«lyüestiği zaman söylerim artık. Çocukluğumda kabakulak olmuş muydum, emin değilim. Onun için şimdilik uzak duruyorum.»

«Mösyö Brovvn, siz ve ben pekâlâ dost olabiliriz. Bana öyle geliyor ki Binbaşı Jones benim gibi sizin de smirinize dokunuyor.»

«Belki de haklısınız. Her neyse, mesajınızı üetirim ona.»

Concasseur cipi tam bugenvülerü içine giretti. Dal kırmak da besbelli kol bacak kırmak kadar zevk veriyordu ona.

O uzun pazarın tekdüzeliğini bozan tek şey Concasseur'un ziyareti olmuştu. Akşamleyin ışıklar tam saatinde söndü ve fırtına da, saat tutulmuşcasma tam vaktinde, Kenscoff dan aşağıya doğru boşandı. Çok eskiden bir müşterinin giderken bırakmış olduğu bir hikâye kitabını okumağa çalışıyordum. Yarının pazartesi olduğunu unutmak istiyordum. Ama imkânı

yoktu. Hayatımı bu otelin etrafına kurmuştum. Ve herhangi bir aksilik olursa bir daha buraya dönememek ihtimali vardı. Bu gece, Hotel Trianon'da geçirdiğim son gece olabilirdi.

Merdiven boyunca asılan tablolardan çoğu satılmış ya da iade edilmişti. Annem ilk geldiği sıralarda Hyppolite'nin bir tablosunu satın almak akıllılığmda bulunmuştu ve ben de Amerikalı turistlerden aldığım bütün tekliflere rağmen bu tabloyu, bir çeşit sigorta poliçesi gibi, saklamıştım.

Sonra bir de Benoit'in 1954'deki Hazel Karsırgasını temsü eden tablosu vardı: taşıp kabarmış kurşunî bir nehrin sularında sürüklenen karmakarışık şeyler — sırtüstü yüzen ölü bir domuz, bir at kafası, süslü bir karyola, bir sandalye. Kıyıda bir askerle bir papaz dua ediyorlardı ve büyük rüzgâr ağaçları hep aynı yöne doğru eğiltmişti.

Birinci kat sahanlığında Phülipe Auguste'nin bir karnaval tablosu asılıydı. Parlak maskeler takınmış kadınlı, erkekli, çoluklu çocuklu bir alay. Sabahları güneş ilk kat pencerelelerinden içeri vurunca tablonun haşın renkleri kısımda bir neşe etkisi bırakıyor ve davulcularla zurnacıların canlı bir hava çaldıkları âdeta duyuluyordu. Ancak çok yakından bakınca maskelerin ne kadar çirkin olduğunu ve maskelilerin, kefese sarümiş bir kadavranın etrafını aldıkları belli oluyordu. O zaman, hava ansızın bulutlamvermiş gibi, o ilkel renkler insanın gözünde donuklaşıyordu sanki.

önce John Barrymore dairesine çıktım. Pencereden baktım ama hiç birşey göremedim.

karanlıklara gömülmüştü. Sadece bir tuş ışık sarayım yerini ve bir sıra lâmba da umanı beüi ediyordu. Mr. Smith yatağın yanındaki etajerin üzerine vejeteryanlığa dair bir broşür bırakmıştı. Onun hay atma anlam, ruhu güvenç veren amaca ve niyetlerinin, kalbi iyüigüie imrendim.

Aşağıki katta Marcel'in odası, şimdi benim olan, annemin eski odası ve Port au Prince'ye ük geldiğim gece yatmış olduğum oda vardı. O çingirak sesini ve cebi armalı al pijamasıyla kapıdan çıkan o dev yapılı, kara erkeği hatırlım. Onun hüüzünle ve özür düercesine, «Beni istiyor,» deyişini.

Sonra kendi odama girdim ve bir zamanlar iemin olan geniş yatağın üzerine oturdum. Bütün bu yulardan sonra, yastığın üzerinde o asılsız kırmızı saçların bir telini bulacakmış gibiydim. Ama annemden geriye sadece benim ladiğim şeyler kalmıştı: o esrarengiz mailya; beni buraya getiren, Kontes de Lascot fülüers imzalı kartpostal ve bir de mektup, ima bana yazılmış değüdi bu mektup. Marcel'i asüdüğü yerden indirdiğim vakit cebinde **3ulmuşum**. Bunu neden sakladığımı ve neden lurup durup tekrar okuduğumu bilemiyordum. Sıra okudukça içimdeki anasızhk babasızlık luygusu büsbütün derinleşir gibi oluyordu:

«Marcel, biliyorum, ihtiyar bir kadını ben fe senin dediğin gibi az buçuk rol kesmesini de eviyorum. Ama ne olur, devam edeüm rol yapıya. Rol yapmaya devam ettiğimiz sürece bir taçış yolumuz var sayılır. Ben seni, sen beni Sekten seviyormuşuz gibi yap. Ben senin uğ

runa sen benim uğruna ölebilirmişiz gibi yap.»

Mektubu şimdi tekrar okudum. Dokunaklı bir üslûbu vardı... Ve Marcel gerçekten de onun uğruna ölmüştü. Belki de hiç rol değüdi onun aşkı □ komedyen değüdi o. Zira ölüm içtenliğin (samimiliğin) bir delilidir.

*

»*

2

Martha beni elinde bir viski bardağı olduğu halde karşıladı. Altın renkli bir keten esvap giymişti ve omuzları çıplaktı.

«Luis dışarda,» dedi «Jones'e viski götürüyordum.»

«Ben götürüyüm senin yerine. Buna ihtiyacı olacak.»

«Onu almağa gelmedin ya?»

«Onu almağa geldim. Yağmur yeni başladı. Biraz bekliyeceğiz, nöbetçiler mutfağa sığınım caya kadar...»

«Kimin ne işine yanyacak Jones? O dağ başlarında?»

«Eğer dedikleri doğruysa çok işe yanyacak. Kübada da tek bir kişi vardı.»

«Gma geldi bunu duymaktan. Herkes papağan gibi hep bunu söylüyor. Ama burası Küba değü.»

«O gidince biz de rahat ederiz — sen ve ben.»

«Başka birşey düşünmüyor musun sen?»

«Düşünemiyorum herhalde.»

Omuz kemiğinin hemen altında bir küçük çürük vardı. Şakaya vurmağa çalışarak,

«Nerelere çarpıldın böyle?» diye sordum.

«Nasü?»

«Şu çürük,» diyerek parmağımla dokundum.

«Hâ, o mu? Ne büeyim. Çok çabuk incinirim ben.»

«Iskambü oynarken de mi?»

Viski bardağım elinden bıraktı ve bana arkasını döndü.

«Sen de birşeyler iç. Senin de ihtiyacın olacak,» dedi.

Bardağıma viski boşaltırken, «Çarşamba günü Les Cayes'den döneceğim,» dedim. «Şafakta yola çıkarsam saat birde burda olurum. Gelir misin öğleden sonra? Angel nasılsa okulda olacak.»

«Belki. Dur bakalım.»

«Günler var ki gelmedin.» diye ekledim. «Artık eve erken dönmek için bir sebep de kalmayacak.»

Martha bana doğru döndü. Baktım, ağlıyordu.

«Ne oldu?» diye sordum.

«Söyledim sana — çabuk incinirim diye.»

«Birşey mi dedim?»

Korkunun ne tuhaf yan — etkileri vardırî Adamın kanma adrenalin boşaltır; pantalonuna işemesine sebep olur. Şu anda korku bana bir incitmek, yaralamak isteği veriyordu.

«Jones gidiyor diye üzgünsün galiba?» dedim.

Martha, «Neden olmayayım yani?» diye is

yan etti. «Sen Trianon'da yapayalnız olduğunu söyleyip duruyorsun. Peki, ben yalnız değil miyim burda? Yanımdaki yatakta sessiz yatan bir koca... Angel'in sonu gelmez matematik ödevleri ikisinin yanında da yapayalnızım... Evet, Jones burada kaldığı sürece mutlu kıldı beni. Söyledik, güldük, iskambü oynadık. Evet, arayacağım onu. Çok üzüleceğim. Çok özliyeceğim onu. Bilsen, nasıl özüyeceğim.»

«Ben New York'tayken beni özlediğinden daha mı fazla?»

«Sen nasılsa geri geliyordun. öyle dedindi bana. Ama şimdi, aslında hiç geri dönmemişsin gibi geliyor.»

iki viski bardağını alarak yukarı çıktım. Sahanlıkta, Jones'in hangi odada kaldığını bümediğimi farkettilim. Hizmetçiler duymasın diye usulca,

«Jones. Jones,» diye seslendim.

«Buradayım.»

Kapıyı itip girdim içeri. Jones yatağının üzerinde tamamen giyimli olarak oturuyordu. Lâstik çizmeleri bü ayağındaydı.

«Sesini tâ aşağıdan duydum,» dedi, «Gece bu gece, saat bu saat, öyle mi?»

«Evet. Al şunu, **iç, iyi** gelir.»

Jones yüzünü ekşiterek, «ihtiyacım var,» dedi.

«Otomobüe bir de şişe koydum.»

«Herşeyim hazır. Luis bir asker çantası verdi bana.» Jones çantaya koyduğu şeyleri, birşey unutmadığından emin olmak için parmaklarıyla saydı: «Bir çift yedek **Dabuç**. Bir yedek pantolon. **iki** çift çorap. Yedek gömlek.

Ha, sahi, bir de kokteyl takımı. Uğur getirsin diye. Biliyorsun, bu takım...» Sonra Jones ansızın sustu.

Onu zor durumdan kurtarmak için, «Pek fazla kalacağını sanmaz gibisin,» dedim.

«Adamlarımdan daha fazla eşyam olursa doğru olmaz. Hele biraz vakit ver sen bana — teçhizat ve levazımat işlerini bak nasıl düzene koyarım.»

İlk defa olarak âdeta profesyonel bir ifadeyle konuşmuştu. Sakın günahını almış olmayayım? diye düşündüm.

Jones, «Senin de bize yardımın dokunabilir, iki gözüm,» dedi. «Haberleşme ve kurye sistemi kurup doğru dürüst işletmeğe başladığım zaman.»

«Biz şimdi şu önümüzdeki bir kaç saati düşünelim. Onları bir atlatalım hele.»

Jones, «Sana çok şey borçluyum,» dedi ve nun bu sözleri beni gene şaşırttı. «Büyük bir fırsat bu benim için. Maamafih ödüm kopuyor korkudan. Bunu inkâr edemem.»

Yanyana sessizlik içinde oturduk ve viskilerimizi yudumlayarak çatıları sarsan gök gürültüsünü dinledik. Gitme saati gelip çatdığı zaman Jones'in direneceğine o kadar inanmıştım ki şu anda ne yapacağımı büemez bir durumdaydım. Bu sefer idareyi eline alan Jones oldu.

«Pırtına dinmeden varacağımız yere varacaksak gidelim artık. Kusura bakma, ben bir gidip güzel ev sahibemle vedalaşayım.»

Döndüğü vakit dudaklarının köşesinde bir ruj izi vardı.

«Polisler mutfakta,» dedi. «Sıvışalım.»

Martha sokak kapısının sürmesini çekti. Ben idareyi yeniden elime almak çabasıyla, Jones'e,

«Sen önden git,» dedim. «Otomobile girince camdan görülmeyecek şekilde büzülmeğe çalış.»

İkimiz de eşiğe çıkar çıkmaz iliklerimize kadar ıslanmıştık. Martha'ya döndüm, vadalashmak için. Ama o anda bile,

«Hâlâ ağhyor musun?» diye sormaktan kendimi alamadım.»

Martha, «Yok, yağmurdan,» diye cevap verdi.

Baktım, gerçekten de öyleydi.. Yağmur yüzünden aşağı akıyordu.

«Ne bekliyorsun?» diye sordu.

«Öpülmeğe Jones kadar benim de hakkım yok mu?» dedim.

Martha dudaklarım yanağıma bastırdı ama isteksizliğini hissedebüiyordum. Suçlarcasına,

«Ben de tehlikeye atıyorum kendimi,» dedim.

Martha, «Evet ama ben senin amacım beğenmiyorum,» diye cevap verdi.

O zaman öyle birşey oldu — sanki nefret ettiğim birisi, daha ben susturamadan benim ağızımla konuşarak,

«Jones'le hiç yattın mı?» diye sordu.

Daha son kelimesi ağızımdan çıkmadan pişman olmuş bulunuyordum, sorup soracağıma. Bu sırada ortalığı sarsan gök gürültüsü sesimi "bastırmış olsaydı sevinecek ve soruyu bir daha asla tekrarlamıyacaktım.

Martha sırtım kapıya dayamıştı — kur

şuna diziliyormuş gibi bir hali vardı. Nedense babasının idamı geldi aklıma.

«Haftalardır soruyorsun bunu bana,» dedi. «Her görüşmemizde soruyorsun. Peki öyleyse, cevap vereyim. Evet, evet. Benden beklediğin cevap bu, değil mi? Evet. Yattım onunla.»

işin en kötü tarafı şu ki ona sadece yarı yarıya inandım.

*

**

3

Yol kavşağından geçip güney şosesine sap-tığımız zaman Mere Catherine'nin evinde hiç ışık olmadığını gördük. Belki de yağmurdan göremiyorduk. Yirmibeş küometrede gidiyordum. Körebe oynar gibiydim. Halbuki bu, daha yolun düzgün kısmıydı. Port au Prince'nin on küometre kadar dışına çıktığımız zaman düzgün yol sona erdi.

Buralarda bir barikat olduğunu büüyordum. Farlar nöbetçi kulübesinin önündeki cipe vurunca irküdim. Bu, Tontons Macoute'nin de burada olduğuna işaretledi. Neyse ki kulübenin kapısına çıkan olmadı. Tonton'lar varsa bile ıslanmak istemiyorlardı besbelli.

Kulübeyi geçince, peşimizden gelen var mı, diye arkaya kulak kabarttım ama yağmur patırtısından başka ses yoktu. Meşhur şose şimdi artık bir köy yolundan farksızlaşmıştı. Taştan taşa çarpılıp çamur göllerine daldıkça hızımız

saatte on kilometreye kadar düştü. Bir saatten fazla hiç ses çıkarmadık. Sarsılmaktan konuşacak halimiz kalmamıştı.

Arabanın altında koca bir taş zangırdadı ve bir an akslardan biri fûân kırıldı sandım.

Jones, «Viskiyi ben bulabüir miyim?» diye sordu.

Bulduğu vakit uzun bir yudum aldı, sonra bana uzattı. Bir anlık dikkatsizliğim yüzünden otomobü yana doğru kayma yaptı ve arka tekerlekler ıslak, kırmızı balçığa saplandı. Yirmi dakika kan   ter içinde çalıştıktan sonra tekrar yola düzülebildik.

Jones, «Randevumuza vaktinde yetişebilecek miyiz?» diye sordu.

«Hiç sanmıyorum. Belki de yarın geceye kadar mezarlıkta gizlenip beklemek zorunda kalırsın. Böyle bir ihtimale karşı sandviç getirdim sana.»

Jones için için güldü.

«İşte yaşamak diye buna derler! Hep böyle birşeyin hayâlini kurardım.»

«Ben senin hayatının baştanbaşa böyle olduğunu sanıyordum,» dedim.

O bir pot kırdığının farkına varmış gibi sustu.

Ansızın, hiç sebepsiz, yol düzeldi. Yağmur da süratle aralanıyordu. İnşallah önümüzdeki polis noktasını geçmezden Önce tamamen durmaz, diye dua ediyordum. Ondan sonra artık bir korkumuz kalmıyacaktı.

«Ya Martha?» diye sordum birden. «Mart  hay'la aran nasıldı?»

 Tnnps ihtivatla.. «Harika hir kız.» dedi.

«Senden hoşlandı, sanıyorum.»

Arasıra palmyelerin arasmda, kibrit alevi gibi, deniz yanıp sönüyordu. Kötüye âlemetti bu : hava açılıyor demekti.

Jones, «Çok anlaştık,» dedi.

«Bazan sana gıpta ederdim, Jones. Ama belki de Martha senin tipin değildi.»

Bir yaranın üzerindeki sargıyı çekip çıkar-
mağa benziyordu bu. Ne kadar yavaş çekersem
o kadar çok acıyacaktı ama bir çırpıda çekip
çıkaracak cesareti kendimde bulamıyordum ve
bir taraftan da bütün dikkatimi o berbat yola
vermek zorundaydım.

Jones, «Kardeşim, benim tipim olmayan
kadın yoktur,» diye cevap verdi. «Maamafih
Martha başkaydı.»

«Onun Alman olduğunu büiyor musun?»

«Frâulein'lar yaman olurlar.»

«Tim Tim kadar mı?»

Bunu alaycı ve umursamaz bir ifadeyle
sormağa çalışmışım.

«Tim Tim ne olsa Martha kadar kaliteli ola-
maz, iki gözüm.»

Uzun zaman sesimi çıkarmadım.

Petit Goave'ye yaklaşıyorduk — burasını
o eski, güzel günlerden tanıyordum. Polis nok-
tası şosenin gerisindeydi ama yolun üzerine mi-
lis koymamışlardı.

Petit Goave'nin ana caddesinde incin top
atıyordu. Yo □ Yo Kulübü denilen bir yerin ve
bir kaç dükkânın önünden geçtik ve sonra ken-
dimizi gene kır yolunda bulduk. Derin bir oh
Çekerek,

«Şükür!» dedim. «Artık selâmet.»

«Yaklaşıyor muyuz?»

«Yarı yola geldik sayılır.»

«Bir yudum daha viski alacağım, iki gözüüm.»

«Dilediğin kadar iç. Ama uzun zaman görüp göreceğin viski bu olacak.»

«Çocukların yanma gitmezden önce bitirmeli. Onların eline geçerse hiç dayanmaz.»

Ben de cesaret bulmak için uzun bir yudum daha aldım ama en son soruyu bir türlü sormuyor, savsaklıyordum.

Önce, «Büyükelçiyle aran nasıldı?» diye sordum.

«Mükemmel. Nasılsa onun malında gözüm yoktu.»

«Yok muydu?»

«Beraber yatmıyorlar artık.»

«Nerden biliyorsun?»

Jones, «BUiyorum işte,» diyerek şişeyi aldı ve uzun uzun, sesli sesli içti.

Gene bütün dikkatimi yola vermem gerekiyordu. Emekler gibiydik şimdi ve kaya parçalarının arasından yılan gibi kıvrılıp bükülmemiz gerekiyordu.

Jones, «Ciple gelmek varmış,» diye fikir yürüttü.

«Port au Prince'de cipi nerden buluyorsun? Tonton'lardan ödünç mü alacaktın?»

Yol çatallaştı, denizi geride bıraktık ve içeri doğru saparak tepelere tırmanmağa başladık. Yol bir süre için düpedüz kırmızı balçık olup çıktı. Kaya parçaları yerine çamurla cebelleştik bu sefer. Üç saattir yoldaydık. Saat sabaha karşı bire yaklaşıyordu.

«Artık milis tehlikesi pek kalmadı,» dedim.

«Yağmur dindi ama.»

«Dağlara çıkmaktan korkarlar.»

Jones, «Biz korkmayız ama,» dedi.

Viski onu gevgetmeğe başlamıştı. Daha fazla beklemiyerek en can ahcı soruyu sordum:

«Martha yatakta iyi miydi bari?»

Jones, «Hârika!» dedi.

Ve onu boğmamak için ellerimle direksiyona sımsıkı sarıldım. Uzun zaman konuşamadım. Ama o hiç birşeyin farkında değildi. Martha'nım kaç kereler yaslanmış olduğu kapıya sırtını dayıyarak, ağzı açık, uyuya kalmıştı. Biraz sonra benim de öfkem geçti. Jones masumdu...

Uyandığı zaman direksiyona geçmeyi teklif etti ama durumumuz zaten yeter derecede tehlikeliydi. Razı olmadım.

Derken otomobil temelli stop etti. Belki benim dikkatim dağılmıştı. Belki de en son çarpışığımız kaya bardağı taşıran damla olmuş ve otomobilimin içini dışına çıkarmıştı. Direksiyon elimde şöyle bir fır döndü. Bir kayaya daha var gücümüzle tosladık ve sonra durduk, ön aks ortadan kırılmış ve farlardan biri param parça olmuştu. Yapabileceğimiz hiçbir şey yoktu. Ne Les Cayes'e gidebilirdim, ne de Port-au-Prince'e dönebilirdim. Hiç olmazsa o gece için Jones'le beraberdim.

Jones gözlerini açarak, «Rüyamda...» diye söze başladı. «Neden durduk? Nerdeyiz?»

«ön aks kırıldı.»

«Daha ne kadar kaldı dersin... oraya?»

«İki üç kilometre kadar.»

Jones, «Hay anasını!» dedi ve çantasını dışarı

şan çıkarmağa davrandı.

Ben de araba anahtarlarım cebime attım. Neden, gitmiyorum. Zira Haiti'de arabamı tamir edebilecek garaj bulunduğunu sanmıyordum. Olsa bile, kim buralara kadar gelip alacaktı? Port   au   Prince dolaylanndaki şoseler böyle bozulup bırakılmış otomobiller ve devrilip kalmış otobüslerle doluydu.

Y r me e başladık. Gerçi elektrik fenerini almıştım ama yol pek kötüydü ve Jones'in lâstik çizmeleri balçıkta kayıp duruyordu. Saat ikiyi geçmiş ve yağmur dinmişti.

Jones, «Peşimizdelerse bizi elleriyle koymuş gibi bulurlar artık,» dedi. «Bu fenerle yelimizi reklâm eder gibiyiz.»

«Peşimizde olmaları için hiçbir sebep yok.»

Jones, «O noktadaki cipi düşünüyordum,» dedi.

«içinde kimse yoktu.»

«Belki kulübenin içinden gözetliyorlardı. Bilmiyoruz ki!»

«Bilsek de faydası yok! Feneri yakmazsak surdan şuraya adım atamayız. Zaten bu yolda başka bir araba olsa geldiğini bir kaç kilometre öteden duyardık.»

Feneri yolun iki yanında dolaştırdık a sadece kaya, toprak ve ıslak, b c r  aldıkları görünüyordu.

«Mezarlığı geçip gitmiyelim ha!» dedim. «Mezarlı ın  tesinde, Aguin'de polis noktası var, çünkü.»

Jones'in nefes nefese kalmış olduğunu du  yab iyordum. Çantasını biraz taşımayı teklif ettim ama adını bile andırmadı.

«Çoktandır fazla rahata alıştık da ondan,» dedi. Ve biraz daha yol gittikten sonra da, «Dem in otomobildeyken bir sürü zırva yumurtladım,» diye ekledi. «Benim her sözüme inanmağa gelmez.»

Bunu söylemeye neden lüzum görmüştü acaba?

Nihayet fenerin ışığı aradığım yeri aydınlattı: sağ tarafta, yokuş yukarı, karanlıkların içme doğru uzanan bir mezarlık. Cüceler tarafından kurulmuş bir şehir gibiydi: yollar boyunca ölü kulübeleri. Kimi bizim büe sığabileceğimiz büyüklükte; kimi yeni doğmuş bir bebeğin bile sığamıyacağı kadar küçük. Hepsi de aynı kurşunî taştan yapılmışlardı.

Fenerimi karşı tarafa çevirdim. Burada harap bir kulübe var, demişlerdi ama bir toprak tümseğinden başka birşey yoktu. Maamafih bu kadarcık yanlışlar olağan şeylerdir.

Jones, «Bu mezarlık değü mi?» diye sordu.

«Bu olsa gerek. Aguin'e çok yaklaştık zira.»

Yola saptık ve öbür köşenin karşısında bir kulübe bulduk ama fenerin ışığında görebüdim ?im kadarı pek harap değildi. Maamafih kaplım kurcalamaktan başka çaremiz de yoktu, ğer içinde oturan varsa en azından bizim ka ar ödü kopmuş durumdaydı herhalde.

Jones, «Keşke bir silâhım olaydı!» dedi.

«İyi ki yok. Ama silâha ne hacet? Koman oluğun nerde kaldı?» diye sordum.

Birşeyler mırıldandı. Galiba «Paslanmak» tan bahsediyordu.

Kanı î+İTir»A apırlı Tpprrlp Irîmapmlrlpr vnlr

tu. Çatıdaki bir delikten, ağarmağa yüz tutmuş bir parça gök yüzü görünüyordu.

«İki saat geç kaldık,» dedim. Phüipot gelmiş ve dönmüş olsa gerek.»

Jones çantasının üzerine oturdu ve bir süre soludu.

«Daha erken yola çıkmalıydık.»

«Nasü çıkabilirdik? Fırtınayı bekledik ya.»

«Şimdi ne yapıyoruz.?»

«Ortalık ağırınca ben otomobilimin yanma dönerim. Otomobüimin bozulması elbet bir suç teşkü etmez. Petit Goave üe Aguin arasmda bir otobüs işlediğini büiyorum. Oradan da bir yolunu bulur Les Cayes'e giderim artık. Belki oraya da otobüs işliyor dur.»

Jones âdeta kıskançlıkla, «Fena değü,» dedi. «Peki, ya ben ne yapacağım?»

«Yarın geceye kadar dışını sıkacaksın.» Sonra haincesine, «Burma'daki günleri hatırlarsın artık,» diye ekledim.

Kapıdan dışarı baktım. Görünür, duyulur hiçbirşey yoktu. Havhyan bir köpek bile.

«Burası hoşuma gitmedi,» dedim. «Farzet ki uyaya kaldık — ya bir gelen filân olursa? Herhalde devriyeler geziyordur bu yollarda araşsıra. Ya da işe giden bir köylü. Bizi görürlerse ihbar edebüirler.»

Jones, «Nöbetleşe bekçüik edelim,» dedi.

«Daha iyi bir fikrim var. Gidip mezarlıkta yatahm. Oraya Baron Samediden başka hiç kimse gelmez.»

Yolun karşı tarafına geçtik, alçak bir taş duvara tırmandık ve kendimizi, en yüksek evin

dik. Jones'in çantası yüzünden ağır ağır yürüyerek yokuşu tırmandık. Mezarlığın tam ortasına gelince daha rahatladım. Burada boyu bizden yüksek olan bir de ev bulduk. Viski şişesini pencere deliklerinden birine koyduk ve sırtımızı duvara verip oturduk.

Jones, «Aldırma,» dedi, üstün körü bir ifadeyle. «Bundan kötü yerlerde de bulundum ben.»

Onun, «Bu kadar kötüsünü görmedim!» diyebümesi için bir yerin ne derece kötü olması gerekiyordu acaba?

«Mezarların arasında bir süündür şapka görürsen bil ki Barondur,» dedim.

Jones, «Sen zombüere inanır mısın?» diye sordu.

«Blmem. Sen hortlaklara inanır mısın?»

«Hortlaktan bahsetme şimdi, cancağızım. Gel, birer viski daha içeüm.»

Bir kımıldı duyar gibi oldum ve feneri yak-tım. Işık mezarlar sokağı boyunca gezinerek sonunda bir kedinin gözlerini ışıldattı. Kedi bir mm üstüne sıçrılarak kaçtı.

«Işığı göstermek doğru oluyor mu dersin?»

«Gören olsa büe korkusundan gelemez,» diye cevap verdim. «Sen yarın geceye kadar buracıktan kımıldama, en iyisi. Buraya cenazesi olanlardan başka hiç kimsenin geldiğini sanmıyorum.»

Jones biraz daha viski içiyordu.

«Şişenin sadece dörtte biri kaldı ha!» diye ihtarda bulundum, «önünde bütün bir gün uzanıyordu.»

«Martha benim şeykeri doldurmuş,» dedi.

«ömrümde bu kadar düşünceli bir kız görme-miştim.»

«Üstelik tam da yataklık, öyle mi?» diye sordum.

Bir sessizlik oldu. Jones'in belki de yattıkları zamanları zevkle andığını düşündüm. Ama o,

«Kardeşim, iş oyun olmaktan çıktı artık» dedi.

«Ne oyunu?»

«Askercük oyunu. İnsanların günahlarını itiraf etmek isteyenlerini şimdi anlıyorum. Ölüm alabildiğine ciddi bir iş, azizim. İnsan âdeta kendini ona lâyük görmüyor. Madalya fûân gibi.»

«İtiraf edilecek çok mu günahın var?»

«Hangimizin yok ki? Ama günahlarımı bir papaya veya Tanrıya söylemek istemiyorum.»

«Kime öyleyse?»

«Kime olursa. Bu gece yanımda senin yerine bir köpek olsa, köpeğe itiraf ederdim günahlarımı.»

Onun günahlarını dinlemeyi istemiyordum. Martha ile kaç kere yattığını bümek istemiyordum.

«O Tatarcık denen köpeğe günah çıkar tı saydın ı a!» dedim.

«Gereği yoktu. Oyun henüz ciddiye dönmemişti o zaman.»

«Köpek hiç olmazsa sır saklamasını bilir,» dedim.

«Kim ne derse desin, vız gelir. Ama ölümden sonra geriye bir yığın yalan kalsın istemiyorum. Şimdiye dek söylediğim yalanlar yetti.»

Kedinin damdan dama atlayarak geri geldiğini duydum ve gene fenerimi yakarak onun gözlerini ısıldattım. Bu sefer kedi bir taşın üzerine yamyassı yattı ve tırnaklarını büemeğe başladı.

Jones çantasını açıp bir sandviç çıkardı. Yarısını koparıp kediye doğru attı. Kedi taşlanmış gibi kaçtı.

«Dikkat et, Jones,» dedim. «Kumanyan çok değil.»

«Karnı aç fukaranın!»

Jones sandviğin öbür yarısını çantaya geri koydu. O, ben ve kedi, uzun zaman sessiz oturduk. Sessizliği bozan, o sabit fikriyle, gene Jones oldu.

«Ben müthiş bir yalancıyım, iki gözüm.»

«Bunu ük baştan sezmiştim,» dedim.

«Martha'ya dair söylediklerim — gerçekle üğisi yok. Ömrümde dokunmağa cesaret edemediğim bir sürü kadından sadece bir tanesi o.»

Acaba şu anda doğruyu mu söylüyordu — yoksa daha şerefli bir yalan söylemeyi mi deniyordu? Belki de benim davranışımın şüphelenerek herşeyi anlamıştı. Bana acıyordu belki. Bundan daha acı birşey olur muydu — Jones'in merhametine muhatap olmak?

O, «Hele kadın babında hep yalan atarım,» dedi. Sıkügan bir ifadeyle güldü. «Meselâ Tim Tim'le yattım, değü mi? Eğer anlatacak biri varsa, ondan hemen, Haiti eşrafından bir aüenin kızı, diye bahsederim... Halbuki ne var, biliyor musun, iki gözüm — ömrümde para sayarak (ya da borç ederek) yattıklarımın dışın

«Halbuki Martha bana seninle yattığını söyledi.

«Söylemiş olamaz, inanmıyorum.»

«Söyledi ama,» dedi. «Bana söylediği son sözler bu oldu desem yeri var.»

Jones, «Hiç farkına varmamıştım,» dedi.

«Neyin?»

«Onun seninle seviştiğinin, işte yatsıya kadar yanan bir mum daha! Sakın inanma ona. Benimle beraber geliyorsun diye sana kızgındı herhalde.»

«Ya da seni götürüyorum, diye.»

Karanlıkta bir hışırtı oldu. Kedi sandviç parçasını bulmuştu.

«Burada tam balta girmemiş ormanların atmosferi var,» dedim. «Yadırgamıyacaksın.»

Jones'in viskiyi uzun uzun içtiğini duydum. Sonra,

«Kardeşim,» dedi. «Ben ömrümde balta girmemiş orman yüzü görmedim. Kalküta'daki hayvanat bahçesinden başka.»

«Hiç Burma'da bulunmadın mı yani?»

«Bulundum bulunmasına. Yani aşağıya yukarı sınırdan elli, altmış kilometre ötedeydim. Imfal'da, askerî birliklere eğlence sağlamakla görevliydim. Yani bu işin tam anlamıyla başında değildim ya.» Sonra Jones, «Bir keresinde Noel Coward geldi,» diye bir gurur ve ferahlık ifadesiyle ekledi: Yalan söylemeden övünebileceği birşey bulmuştu ve buna seviniyordu.

«Ahbaplık ettiniz mi Noel Covvard'la?»

«VaUahi onunla konuşamadım büe.»

Ama Şillong'da bir sinemanm menejeri olduğumu öğrenince bu işi verdiler bana. Gerçi üniforma gibi birşey giyiyordum ama apulet, yüdüz filân yoktu.»

Fenerimin ışığını etrafımızdaki kurşunî mezarların üzerinde gezdirdim.

«Öyleyse ne bok yiyoruz burda?» diye sordum.

«MartavaUarı biraz fazla kaçırdım, değü **mi?»**

«Pis bir kapana kısırdın kendini. Korkmuyor musun?»

«İlk defa bir yangına giden acemi itfaiyeci gibiyim.»

«Düz tabansan bu dağlarda dolaşmak senin için bir zevk olamayacaktır.»

«Pabuçların içine demir koydurtup idare ediyorum. Bana bak, cancağızım, kimseye söylemezsin, değil mi? Günah çıkartmak sayılır bu benimkisi.»

«Ben söylemeden de ortaya çıkacak nasılsa. Demek Bren kullanmasını büe bümüyorsun, öyle mi?»

«Ellerinde Bren fûân yok nasılsa.»

«Günah çıkartmakta geç kaldın. Artık geri götüremem seni.»

«Zaten istemiyorum geri gitmek. İki gözüm İnfal'da neler çektim, büemezsin. Bazan sahici subaylardan bazılarıyla ahbap olurdum. Kızlarla tanıştıırırdım. Sonra cepheye giderlerdi ve beni unutulardı. Ya da çene çalmak için bir iki kere uğrarlardı. Charters diye bir subay vardı — suyun kokusunu alabüirmiş...»

«İşte yatsıya kadar yanan bir mum daha,» dedim.

«Tam anlamıyla atmasyon sayılmazdı bu. Nasıl anlatayım — Ch ar ters bana bunu söylediği vakit sanki birisi sahici adıyla çağırmış gibi, aşına geldi bana.»

«Sahici adın Jones değil mi yani?»

Jones, «Doğum kâğıdında (Jones) yazıyordu,» dedi. «Kendi gözlerimle gördüm.» Ve sonra o konuyu bir kenara bırakarak anlatmasına devam etti: «O subay bana bu suyun kokusunu almak meselesinden bahsettiği vakit, az bir pratikle aynı şeyi yapabileceğimi hissettim. Bizim kâtibe söyledim. Büronun bir yerine bir bardak su gizledi. Sonra iyice susaymcaya kadar bekledim ve etrafta dolaşarak suyun kokusunu duymağa çalıştım. Her seferinde bulabildiğimi iddia edemem. Ama ne olsa, musluk suyuyla pınar suyu aynı şey sayılmaz, değil mi ya?» Sonra, «Şu ayacıklarımı dinlendireyim bari,» diye ekledi ve çizmelerini çekiştirmeğe başladı.

«Şillong'da ne arıyordun?» diye sordum.

«Assam'da doğmuşum ben. Babam çay yetiştirirmiş... Daha doğrusu anam böyle dedi.»

«Onun dediğiyle yetinmek zorundaydın, öyle mi?»

«Ne yaparsm? Peder bey daha ben doğmazdan önce İngütere'ye dönmüş.»

«Annen Hintliydi, öyle mi?»

□ «Melezdi, iki gözüm.»

Varlığından habersiz olduğum bir kardeşi

lerimiz kadar tarihçelerimiz de birbirine uyuyordu. Kimbilir, belki ikimiz de piçtik! Gerçi anem bana babamla nikâhlı olduğunu imâ ederdi amma... Jones'i de beni de yakamızdan tutup bırakıvermişlerdi hayat ırmağma — ya yüz, ya boğul, dercesine. İkimiz de yüzmüştük — ayrı ayrı yönlerde ve iste sonunda Haiti'de bir mezarlıkta bir araya gelmiştik.

«Senden hoşlandım, Jones,» dedim. «Eğer sen yemiyeceksen şu sandviçin yarısını verse-ne.»

«Elbet, kardeşim,» diyerek çantasının içinde arandı ve sonra karanlıkta sandviçi elime tutuşturdu.

«Anlat, Jones,» dedim.

«Savaştan sonra Avrupa'ya geldim,» diye sözüne devam etti. «Bir sürü belâyâ girdi başım. Ne yapmak istediğimi bulup çıkaramıyordum bir türlü. Biliyor musun. Imfal'da öyle zamanlar oldu ki, Japonların üstümüze saldırmasını diledim! O zaman baştaküer bizim günleri de süâhlandırmak zorunda kalacaklardı, öyle özeniyordum ki buna. Üniformam vardı, ne olsa. Sonra subayları dinleyip haritaları inceleyerek çok şey öğrenmiştim. Asker olmak için yaratıldığımı ta içimde duyuyordum. Ama elimden gelen birşey yoktu. İşim gücüm, geüp giden artistlerin ve şarkıcıların evrakıyla meşgul olmaktı. Çoğu da yaşh, külüstür şeylerdi üstelik. Ve bürom bir taşra tiyatrosunun makyaj odası gibi kokardı.»

«Pudra ve krem kokusu su kokusunu bastırırdı, öyle mi?» diye sordum.

«Öyle... Bütün istediğim, doğuştan asker

olduğumu gösterecek bir fırsattı.»

«İşte şimdi fırsatı buldun,» dedim.

«Senin sayende, kardeşim.»

«Hani en birinci düşüncen, bir golf kulübü kurmaktı?»

«O herkese anlatabüeceğim bir hayaldi, cancağızım. Hem zaten insanın iki tane hülyası olmalı, değü mi? Olur a, bir tanesi fos çıkar-sa...»

«Belki de hakkın var.» Sonra, «Şimdi biraz uyumağa çalış,» dedim. «Gün ışıymca uyuman tehlikeü olur.»

Ve o da mezar dibine bir cenin gibi kıvrıla-rak hemencecik uykuya daldı. Bu bakımdan Napolyona benziyordu. Acaba başka benzerlik-leri de var mıydı? Bir keresinde Jones gözleri-ni açarak buranın «mükemmel bir yer,» oldu-ğunu üeri sürdürdü. Ben yerimizde bir mükemmel-lik göremiyordum ama sonunda ben de uyuya-kalmışım.

Birkaç saat sonra birşey beni uyandırdı. Biran bir otomobü sesiymiş gibi geldi bu bana ama böyle sabahın köründe yoldan otomobü geçebileceğine ihtimal vermedim. Yattığım yer-den sabaha karşının kurşunî semasını seyrede-rek etrafa kulak verdim. Etraftaki mezarların şeküleri artık seçüyordu. Otomobüüme dönme-nin zamanıydı. Etrafta ses sada olmadığına inanç getirince Jones'i uyandırdım.

«Artık uyuma bundan sonra,» dedim.

«Seninle biraz geleyim,» dedi.

«Yok — gelme — benim hatırım için. Ka-ranlık bastırmcaya kadar buradan kımıldama. Nerdeyse pazara inen köylüler başlar yoldan

geçmeğe. Beyaz adam görürlerse ihbar ederler.»

«O zaman seni de ihbar edecekler.»

«Benim mazeretim var. Les Cayes'e giden yolda bozulmuş bir araba. Sen artık geceye kadar kediyle yoldaşlık edeceksin. Karanlık basınca kulübeye gider, Philipot'u beklersin.»

Jones benimle tokalaşmakta ısrar etti. Geceleyn ona karşı duymuş olduğum sevgi sabahın aklı başında aydınlığı içinde süratle erimeğe başlamıştı. Gene Martha'yı düşünüyordum. O da benim aklımdan geçenleri okur gibi,

«Dönüşte Martha'ya selâm söyle,» dedi.
«Luisle Angel'e de, tabü.»

«Ya Tatarcık?»

Jones, «Tatlıydı,» dedi. «Bir yuvam, aüem olmuş gibiydi.»

İki yanına ölü evleri dizilmiş uzun bir yol boyunca şoseye doğru yürüdüm. Aklım, fikrim Martha'daydı. Jones'le yatmadıysa yattım demesi için bir sebep yoktu, değü mi? Mezarlık duvarının karşı tarafında bir cip duruyordu. Ama bunu görmek büe o an için düşüncelerimin akışım değiştirmede.

Sonra durdum ve bekledim. Ortalık henüz, direksiyondakinin kim olduğunu görebüecek kadar ağarmamıştı. Ama ne olacağını gayet iyi biliyordum.

Concasseur'un sesi, «Dur orda,» diye fısıldadı. «Kımıldama sakın.»

Yüzbaşı cipten çıktı. Peşinden de o altm dişli, şişko şoför. Üniformalarının bir parçası olan siyah gözlükleri bu alacakaranlıkta büe

gözlerindeydi. Eski yapı bir hafifmakinalı göğsüme doğru çevrilmişti. Concasseur fısıldıyarak,

«Binbaşı Jones nerede?» diye sordu.

Cesaretimin yettiği kadar yüksek sesle, «Jones mi?» diye sordum. «Ben ne büeyim? Arabam bozuldu. Les Cayes'e gidiyordum. Parasosu var, biliyorsunuz.»

«Yavaş konuş. Seni ve Binbaşı Jones'i Port au Prince'ye götürüyorum. Canlı olarak, inşallah. Başkanımız sizi canlı bulmayı tercih eder. Cumhurbaşkanımızın yeniden gözüne girmek zorundayım.»

«Gülünç bu. Arabamı yolda görmüşsünüzdür. Ben dün gece...»

«Evet, gördüm arabayı. Biliyordum göreceğimi.»

Şimdi tüfek kaymış ve benim solumdaki bir noktaya doğru yönelmişti.

Concasseur, «Gel beriye!» dedi.

İleri doğru bir adım attım. Ama Yüzbaşı,

«Sen değü,» dedi. «Binbaşı Jones.»

Arkaya döndüm ve Jones'in orada, biraz geride durduğunu gördüm. Elinde viski şişesi.

«Enayi!» dedim. «Neden çıktın, dışarı?»

«Afedersin. Belki viskiyi istersin diye düşünmüştüm.»

Concasseur bana, «Gir cipe,» dedi.

Girdim. Concasseur bu sefer Jones'e gitti ve yüzüne bir tokat attı.

«Madrabaz,» dedi.

Jones, «İkimiz de ihya olacaktık,» diye cevap verdi.

Concasseur gene vurdu ona. Şoför durmuş

yrediyordu. Sırtınca altın dişlerinin ışıldağını görebilecek kadar aydınlıktı ortalık.

Concasseur, Jones'e «Arkadaşının yanına ir,» dedi.

Sonra şoför elindeki silâhı bize doğru çekirdi ve Yüzbaşı da cipe doğru üerledi.

Çok yakında kopan bir gürütü, eğer çok yüksekse, insan bunu duymaz bile. Ben de patlamayı duyacağım yerde kulak zarlarımda bir zangırtı hissettim. Yüzbaşımın görülmez bir yumrukla vurulmuşcasına gerisin geri devrildiğini — şoförün de yüzüstü kapandığını gördüm. Mezarlık duvarının bir bölümü havaya fırladı ve uzun bir zaman sonra, gene yere düştü.

Phüipot kulübeden çıktı ve arkasından da Joseph, topallıyarak... Ellerinde aynen Yüzbaşınmki gibi eski yapı silâhlar vardı. Concasseur'un kara gözlükleri yola düşmüştü. Phüipot bunu topuğuyla ezerek tuzla buz etti ve Yüzbaşının cesedinden hiç bir itiraz yükselmedi.

Phüipot, «Şoförü Joseph'e bıraktım,» dedi.

Joseph şoförün yanma çömelmiş, o altın dişlerle meşguldü.

Phüipot, «Elimizi çabuk tutmamız gerek,» dedi.«Silâh sesleri Aguin'den duyulmuştur. Binbaşı Jones nerde?»

Joseph, «Mezarlığa gitti,» dedi.

«Çantasını almağa gitmiş olsa gerek,» dedim.

«Acele etsin.»

O küçük, kurşunî evlerin arasından geçerek geceleyin konakladığımız yere döndüm. Jones buradaydı — mezarın dibine dua edercesi

zaman yüzünün yemyeşü kesümiş olduğunu gördüm. Küsmüştü.

«Kusura bakma, kardeşim,» dedi. «Ne yaparsın? Ne olur, söyleme onlara, ama ömrümde adam öldürüldüğünü hiç görmemiştim de!»

**

BÖLÜM IV

1

Bir kaç küometre süren tel örgü boyunca giderek sonunda giriş kapısını buldum. Mr. Fernandez bana küçük, kelepir bir spor otomobü bulmuştu. İş aramağa giden bir adam için belki fazla «hafif» bir otomobildi bu. Ama Mr. Smith'in kendi yazdığı bir tavsiye mektubu vardı elimde.

Santa Domingo'dan öğleden sonra ayrılmıştım ve şimdi grup zamanıydı. O günlerde Dominik Cumhuriyetindeki yollarda polis bariyer katleri yoktu henüz. Etraf sükûn içindeydi. Askerî junta başa geçmemiş, Amerikan Deniz Kuvvetleri çıkartma yapmamıştı. Bir kaç yüz kilemetre ötede olduğu halde şimdi çok daha uzaktaymış gibi gelen Haiti'nin şiddet dolu havasından sonra buradaki asudelik ve sakinlik duygusu, elle tutulacak kadar sahiciydi sanki. Yolda beni durdurup pasomu soran olmamıştı.

Tel örgü parmaklığın giriş kapısına var

mavi iş pantolonlu bir zenci içerden bana ne istediğimi sordu. Ona Mr. Schuyler Wilson'u görmeğe geldiğimi söyledim.

«Geleceğimden haberi var,» dedim.

Zenci bir kulübeye doğru yürüdü ve onun telefon ettiğini gördüm. Telefonların işüyebüceğini unutmış gibiydim! Sonra zenci kapıyı açtı bana bir rozet verdi ve maden işletmesinin arazisi üstünde bulunduğum sürece bunu yakkamda tutmamı söyledi.

Düz, mavi Karaip denizinin yanı sıra küometrelerce yol aldım. Her yanda (Bauxite) madeninin kırmızı tozu. Nihayet ikinci bir kapıya geldim ve başı çelik miğferli bir ikinci zenci gene adımı alarak telefon etti. Sonra bana burada beklememi söyledi. Gelip beni alacaklarmış On dakika bekledim.

Zenci cevap vermedi. Herhalde yabancılarla konuşmaması için talimat almıştı. Neyse ki silâh taşımıyordu! Sonunda motosiklete binmiş, gene başı madenî şapkalı bir beyaz adam geldi ve motosikletini izlememi işaret etti. Mavi denizin yamsıra, kırmızı toprak üzerinde birkaç küometre daha gittik ve işletmenin ük ofis yapılarına geldik; beton ve camdan yapılma dik dörtgen bloklar. Görünürlerde kimse yoktu.

Yalmz ileride, gayet lüks treylerlerden meydana gelmiş bir koloninin parkında Amerikalı çocuklar oynamaktaydı: başlarında uzay miğferleri ve euerinde uzay tabancaları. Pencerelelerden, ocak başında yemek yapan kadınlar görünüyordu ve etrafta, taze pişen yemek kokuları vardı.

durduk. Parlâmento yapılarına yaraşacak genişlikte bir merdiven ve üzerine rahat koltuk ve şezlonglar serpiştirümiş bir teras vardı. Yüzü bir büye gibi, pırıl pırıl traşlı ve tamamen kişilikten yoksun olan şişman, iri kıyım bir adam merdiven başında duruyordu. Nutuk çekmek için hazır bekleyen kaymakamlar gi-biydi.

«Mr. Smith?» dedi kısaca.

«Mr. Schuyler Wilson?»

Ters ters baktı bana. Belki ük adını yanlış söylemiştim. Belki de altımdaki spor arabayı beğenmemişti. İsteksizlikle,

«Gelin, bir koka □ kola için,» diyerek koltukları işaret etti.

«Viskiniz varsa...»

Wüson, «Bir bakayım,» dedi ve o kocaman, cam yapının içme girerek beni tek başıma bıraktı. Daha ük baştan kötü bir puan almış olduğumu hissettim. Belki viski sadece müdürler ve politikacılar içindi. Bense olup olmuşu işletmenin kantin menejerliğine talip olan, işsizin biriydim. Maamafih Wilson viskimi getirdi. Öbür elindeki koka □ kola şişesi sessiz bir sitem gibiydi.

«Mr. Smith size benden bahsetmiş,» dedim. «Başkan Adayı» demekten kendimi zor ala koymuştum.

«Evet. Kendisini nerden tanıyorsunuz?»

«Port □ au □ Prince'deki oteümde misafir olmuştu.»

Wilson, «Tamam,» dedi. Sanki birimizden birimizin yalan söyleyip söylemediğimizi anla

vejeteryan değilsiniz ya?» diye sordu.

«Hayır.»

«Bizim çocuklar bifteklerine düşkündürler de.»

Sodaya boğulmuş olan viskiden biraz içtim. Mr. Schuyler Wilson yudumlarımı sayar gibi gözlerini bana dikmişti. Bu işletmenin kantin menejerliğini alamıyacağımı şimdi daha çok hissediyordum.

«Bu işteki tecrübeniz nedir, Mr. Brovvn?»

«Dediğim gibi, bir ay öncesine kadar Haiti'de bir otel sahibiydim. Londra'daki Trocadero'da ve...» Eski bir yalanı da ekliyerek, «Pariste'de ki Fouguet'in lokantasında çalışmıştım,» dedim.

«Bonservisiniz var mı?»

«Kendi kendim için bonservis yazamam herhalde, değil mi? Yıllar var ki kendi otelimi işletiyorum.»

«Dostunuz Mr. Smith biraz ekzantrik bir tip, değü mi?»

«Beğendiğim ve sevdiğim bir insandır.»

«Bir zamanlar Cumhurbaşkanlığına adaylığını koymuş, haberiniz var mı? Et yemezlerin adayı olmuş.»

Mr. Schuyler Wilson güldü. Saklı duran vahşî bir hayvanın homurtusu gibi, öfkeli bir gülüşü bu.

Ben, «Et yemezlik ilkesini tanıtmak için bir çeşit propagandaydı, herhalde,» dedim.

«Propagandayı sevmem ben. Buraya da, tel örgülerin altından kâğıtlar atıyorlar. Bizim hesabımıza çalışan işçüeri kışkırtmağa çalışıyorlar. Halbuki onlara iyi para veriyoruz biz.

İyi gıda. Haiti'den hangi sebeple ayrıldınız?»

«Baştaküerle çatıştık. Bir İngiliz'in başşehirden kaçmasına yardım ettim de. Tontons Macoute'nin aradığı bir adamdı.»

«O da nesi?»

Port au Prince ile aramızda üç yüz kilometre bile yoktu. Adamın bana bunu sorması tuhafıma gitti.

«Gizli polis,» diye cevap verdim.

«Peki, siz nasıl kaçabildiniz?»

«Onun arkadaşları smırı geçmeme yardım ettiler.»

İki haftahk zahmet ve yorgunluğu ifade etmek için bundan daha kısa bir açıklama yapılamazdı.

«Ne demek — onun arkadaşları?»

«Yani isyancılar.»

«Komünistler, öyle mi?»

Bir maden işletmesinin kantin menejerliği için değü de C.I.A. ajanlığı için baş vurmuşum gibi sorgudan geçiriyordu beni. Tepem attı biraz.

«Bütün âsüer Komünist değüdir,» diye cevap verdim. «Çoğu zaman onları Komünistlerle iş birliği yapmağa sizler zorluyorsunuz.»

Sinirlenmem Mr. Schuyler Wilson'un hoşuna gitmişti. İlk defa olarak gülümsedi. Kendinden memnun bir gülüştü bu; sanki ustaca sorugulanyla, benim gizlemeğe çalıştığım bir gerçeği ortaya çıkarmıştı.

«Epey ihtisas sahibi olduğunuz belli,» dedi.

«İhtisas mı?»

«Yani otel sahibi olmak, Paris'teki o yerde çalışmak filân. Bu işin size göre olduğunu hiç

mıyorum. Biz burada basit Amerikan mut  ağma alış ız.»

Görüşmenin sona ermiş olduğunu anlatmak üzere ayağa kalktı. Onun sabırsızlanan bakışları karşısında viskimi bitirdim. Sonra adam elimi sıkmadan,

«Tanışt ğımıza memnun oldum,» dedi. «Rozetimizi ikinci kapıda bırakınız.»

İşletmenin özel limanının ve özel uçak alanının yanından geçtim ve ikinci kapıya gelince rozetimi bırakarak dışarı çıktım.

İltfâibU  ? nsb te» O SMS I*

2

Mr. Smith'in kalmakta olduğu Ambassador Oteline gittim. Santa Domingo'nun kenarındaki bu otel Mr. Smith'e uygun bir dekor de  di. Ya da bana öyle geldi. O hafif   k k omuzları, o tath, mütevazi, kibar yüzü ve dağınık beyaz saçları ben yoksul  ecrelerde g rme e alışmıştım. Bu geniş, pırıl pırıl salondaki insanlar gözlerine siyah g zl    sırf ış ın parlaklığından korunmak için takıyorlardı. Kumar makinelerinin şakırtısı hiç kesilmiyor ve kumar salonundan krupiyenin sesi geliyordu.

Herkes paralıydı burda — Mr. Smith bile. YoksuUuk şehrin içinde, buradan görülmeyecek yerdeydi. Bikinisinin  zerine parlak renkli bor nuz giymiş olan bir kız yüzme havuzundan geldi. Ve desk'e giderek Mr. Hochstrudel Jun n 'nın «rplin cplmpr tm  sordu.

Kâtip, «Mr. Hocstrudel gelmedi ama bekliyoruz.» dedi.

Ben de Mr. Smith'e, aşağıda olduğuma dair haber gönderdim ve oturacak bir yer buldum. Yanımdaki masada oturanlar romlu punç içiyorlardı. Aklıma Joseph geldi. Onun yaptığı romlu punçlar bu otelde verilenlerden çok daha üstün olurdu. Nasıl da özlüyordum Joseph'i!

*»

Philipot'un yanında dağda, sadece yirmi dört saat kalmıştım. Bana karşı nazik davranıyordu ama o eskiden tanıdığım genç değildi artık. Beni savaş için fazla yaşlı bulduğu belliydi. Şu anda Jones'di ona gereken, Jones'le beraber olmaktı istediği. Gizlendiği yerde topu topu dokuz adamı vardı ama Jones'le konuştuğunu duyan onun en azından bir tabur komutanı olduğunu sanırdı!

Jones de akıllılık ederek daha çok dinliyor, kendisi pek ağzını açmıyordu. Maamafih onlarla beraber geçirdiğim o gece, bir ara uyandığım vakit Jones'in,

«önce belirli bir yeriniz olmalı,» dediğini duydum. «Smira yakın olmalı ki gazetecüler geñlebüsin. Ondan sonra sizi tanımalarını istiyebirlirsiniz.»

Acaba şu dağ oyununda (ve her gün başka bir oyuna saklandıklarım öğrenmiştim), daha şimdiden, geçici bir hükümet kurmak gibi hayaller mi kuruyorlardı? Enerinde, karakolu basınca ele geçirmiş oldukları, (muhtemelen Al Capone'nin günlerinden kalma) üç hafif makineli tüfekli bir Ririnói filhanı Savasından kal-

tüfek, bir çiftte ve iki revolver vardı ve analardan bir tanesinin silâhı bir hançerden ibaretti.

Jones eski bir çeteci ağzıyla, «Gerillâ savaşı biraz da Ali-Cengiz oyununa benzer,» diyor-du. «Japonları dalgaya getirmek için kullandığımız bir usul vardı...»

Golf kulübünü kuramamıştı ama asker olmuştu. Emmim ki mutluydu. İsyancılar onun etrafını almışlardı. Dediklerinin hepsini anlıyorlardı ama kamplarına bir önder gelmiş gibiydi.

Ertesi gün yanıma rehber diye Joseph'i katarak beni Dominik Cumhuriyetine yönlendirdi. Otomobilimle yanındaki cesetlerin şimdiye kadar çoktan bulunmuş olduğu muhakkaktı ve Haiti'nin artık hiç bir yerinde benim için güvenlik olamazdı.

Sakat olduğu için en kolay gözden çıkarabilecekleri adam Joseph'di. Ona bir ikinci görev de verdiler: Phüipot benim sınırı, «Mületlerarası Yol,» denilen yerden geçmemi kararlaştırdı. Bu Banica'nın kuzeyinden geçerek iki Cumhuriyeti birbirinden ayıran elli kilometrelik bir yoldu. Gerçi yolun iki yanında, bir kaç küometre arayla Dominik ve Haiti'nin sınır karakolları sıralanmış duruyordu. Lâkin Haiti karakollarındaki nöbetçüerin, gerillâ baskınından korktukları için geceleyin kaçıp saklandıkları söyleniyordu. İşte Philipot'un öğrenmek istediği de bunun doğru olup olmadığıydı. Sınır çevresindeki bütün köylüler başka yerlere sürülmüşlerdi ama dağa çıkmış otuz çetecinin bulunduğu söyleniyordu ve Phüipot bunlarla bağ-

lantı kurmak istiyordu. Joseph'in geri getireceği bilgi işte bu yönden faydalı olacaktı.

Jones'in bana, kimse duymadan söylediği son söz, «Devam edeceğim, iki gözüm,» demek oldu.

«Ya o golf kulübü?» diye sordum.

«O emeklüğimde. Hele bir Port au Prince'yi alalım...»

Joseph'le dağlarda yaptığımız yolculuk ağır, zahmetli ve yorucu oldu ve onbir gün sürdü. Bunun dokuzu, köşelerde gizlenip sonra ani koşular koparmak ve izimiz belli olmasın diye, geçtiğimiz yerlere geri dönmekle geçti. Son iki gün ise, açlık yüzünden, ihtiyatı tamamen elden bıraktık.

O son gün akşam karanlığı çökerken, üzerinde bulunduğumuz çorak, boz dağ tepesinden bakıp da Dominik'in gür ve ak ormanlarını gördüğümüz zaman bayağı sevindim. Bizim taraftaki çıplak kayalarla karşı tarafın yeşilliği arasındaki zıtlık, sınırın bütün kıvrımlarım göz önüne seriyordu. Aynı dağın üzerindeydi iki taraf da ama Dominik'li ağaçlar, sınır nöbetçülerinden korkmuş gibi, Haiti'nin o zavallı, çorak toprağına ayak basmamışlardı.

Yokuşun yan yerinde bir Haiti sınır karakolu vardı — yıkık kulübelerden meydana gelmiş bir küme. Karşı tarafta, yüz yarda kadar ötede ise ispanyol Sahrasını hatırlatan kuleli, surlu bir kale yükseliyordu.

Karanlık tam basmazdan önce Haiti'U nöbetçilerin kulübelerden çıktıklarını ve karakolda tek kişi bue bırakmadıklarını gördük. Uzaklaşıp gözden kayboluşlarını seyrettik. Nerede

bir oyuk bulup başlarını sokacaklarını Tanrı bilirdi! Zira bütün etrafta ne yol vardı, ne de bir köy. Nereye gitseler bu merhametsiz kayalardan kurtuluş yoktu.

Sonra, romlu punçlara dair saçma bir espri yaparak Joseph'e veda ettim ve cılız bir dere yatağından aşağı inerek Mületlerarası Yol'a çıktım. Ne tumturaklı bir addı bu — dar bir toprak yol için!

Ertesi sabah Dominik'üler beni her gün kaleye malzeme getiren bir askerî kamyonu bindirdiler ve böylece Santa Domingo'ya vardım. Üstüm başım yırtık pırtık ve toz içindeydi. Cebimde, burada bozdurmama imkân olmayan bir avuç Haiti parası ve pantolonumun astarının içine dikmiş olduğum eüi Amerikan doları vardı. Bu banknotun yardımıyla banyolu bir otel odasına yerleşip temizlendim ve oniki saat uyudum. Sonra îngüz Konsolosluğunun yolunu tuttum. Onlardan para düenecektim ve beni buradan uzaklaştırmalarını istiyecektim. Ama nereye?

Beni bu utandırıcı durumdan kurtaran Mr. Smith oldu. Tesadüfen Mr. Fernandez'in oto[mobü]yle geçiyorlardı. Beni Konsoloslukta bırakmalarını istedim ama Mr. Smith bunun lâfını büe ettirtmedi. Bu çeşit işlerin yemekten sonraya kadar beklileyebileceğini ve elin konsolosundan para istemenin söz konusu olmadığını, zira kendisinin yanında bir sürü dolar bulunduğunu söyledi.

«Benim size neler borçlu olduğumu düşünsenize!» dedi.

Ama ben onun bana ne borçlu olabüeceğ[ini]

ni bilemiyordum. Hotel Trianon'un faturasını ödemişti. Hattâ kendi Yeastrol'unu bile kendisi getirmişti.

Mr. Smith şimdi, beni yola getirmesi için Mr. Fernandez'e baş vurdu. Mr. Fernandez, «Evet,» dedi.

Mrs. Smith de, hışımla, eğer kocasının bir dostu yüzüstü bırakacak cinsten bir insan olduğunu sanıyorsam yanıldığımı, zira o Nashvüle'deki olay sırasında onun yanında bulunmadığımı söyledi...

**

Şimdi, Ambassador Otelinin lobisinde onu beklerken, onunla Mr. Schuyler Wilson aracında nasıl dağlar kadar fark olduğunu düşünüyordum.

Mr. Smith önce benden, Mrs. Smith'in gelemeşi için özür diledi. Mrs. Smith şu sırada Mr. Fernandez'den üçüncü İspanyolca dersini almakla meşgulmüş.

«İkisinin karşılıklı konuşmalarım bir duyacakınız!» dedi. «Eşimin müthiş bir lisan kabiliyeti var.»

Ona Mr. Schuyler Wüson'un bana ne türlü davrandığını anlattım.

«Beni Komünist yerine koydu,» dedim.

«Niçin?»

«Gizli polisten kaçtığım için. Unutmayın ki Papa Doc Komünizme karşı dikilmiş bir kalemdir. Böyle bir adama karşı başkaldıranların da Komünist olması gerekir! Görüyorsunuz ya. bu mantığa göre isyancılık bir günah olup çıkarıyor!.. Şu sırada, savaş sırasındaki Fransız Di-

renmesi gibi bir durum ortaya çıksa Başkan Johnson nasıl davranırdı acaba? Annem de Mr isyancıydı. Neyse ki Mr. Schuyler Wilson'a bunu söylemedim!»

Mr. Smith bana üzüntülü bir ifadeyle bakarak, «İnsanın kendi vatandaşları adına utanç duyması hiç de hoş birşey değü,» dedi.

«Bu duyguya Nashville'den alışmış olmanız gerekir.»

«O başkaydı. Oradaki durum bir hastalık, bir hummaydı. O ırkçılara insan acıyabiliyordu. Ama biz herşeye rağmen konukseverliğe inanırız. Kapımıza gelen bir adama, 'Hangi partiyi tutuyorsun?' diye sormayız.»

«Size olan borcumu ödeyebüceğimi umuyordum.»

«Mr. Brown, ben varlıksız bir insan değilim. Size verdiğim meblâğın bence hiç önemi yok. Hattâ şu anda size bir bin dolar daha almanızı tavsiye ederim.»

«Nasü alabüirim? Size teminat olarak gösterebileceğim hiç bir şey yok.»

«Mesele buysa bir kâğıt hazırlarız ve ben sizin otelinizi ipotek ederim. Gayet güzel bir mülk bu.»

«Şu anda beş para değeri yok ki! Hem zaten hükümet el koymuştur bile.»

«Birgün gelip bu durum değişecek elbet.»

«Kuzeyde başka bir iş daha söylediler. Monte □ Kristi civarında. Bir konserve kumpanyasının kantin menejerliğiymiş.»

«Böyle işlere tenezzül etmenize hiç lüzum yok, Mr. Brown.»

«Ben vaktiyle daha ne işlere tenezzül et□

tim! Hem de dürüst olmayan emsinden. İzin verirseniz gene sizin gönderdiğinizi söylesem... Bu da bir Amerikan şirketiymiş.»

«Mr. Fernandez bana bir Anglo - Saxon ortağa ihtiyacı olduğunu söylüyordu. Gayet mü-kemmeli, çok para getiren bir iş onunkisi.»

«Cenaze salonu işletmek hiç aklıma gelmemişti.»

«Toplum için yararlı bir hizmet sayılır bu, Mr. Brown. Hem sonra geleceği de emin. Piyasada gerüeme ya da kriz fûân olması diye bir-şey söz konusu değü zira.»

«önce kantini bir deniyeyim. O alanda daha tecrübeliyim. O da olmazsa o zaman, kim bilir...?»

«Mrs. Pineda'nın burda olduğunu biüyor musunuz?»

«Mrs. Pineda mı?»

«Hani otelinize gelen o lâtif genç hamm. Elbet hatırlıyacaksınız...»

Ama biran onun kimden bahsettiğini ger-çekten çıkaramamıştım.

«Santa Domingo'da ne yapıyormuş?»

«Kocası Lima'ya naklolmuş. O da birkaç günlüğüne buradaki konsolosluktaymış, oğluy-beraber. Çocuğun adı aklımda kalmamış.»

«Angel.»

«Tamam. Aslan gibi çocuk, maşallah. Mrs. Smith'le ben çocukları pek severiz. Belki de kendimizin hiç çocuğumuz olmadığı için. Mrs. Pineda sizin Haiti'den sağ-selim kaçabüdiğine sevinecek şimdi. Tabiatıyla Jones için çok en-dişe ediyordu. Yarın gece hep beraber bir ye-
tnolr mopl rliw düşündüm. Mrs. Pineda'va olun

bitenleri anlatırsınız.»

«Yarın sabah erkenden yola çıkıyorum,» dedim. «İş bu — beklemez. Mrs. Pineda'ya benden selâm söyleyin. Jones hakkında bildiklerimi ona yazarım.»

*

3

Bu sefer yollara daha dayanıklı olan bir cip vardı altımda. Bunu da, kelepir olarak, Mr. Fernandez buluvermişti. Gene de Monte Kristi'ye ve meyva bahçelerine ulaşmam nasip değilmiş. Beni oradaki kantin menejerliğine alacaklar mıydı, almayacaklar mıydı? Bunu asla öğrenemeyeceğim.

Sabahın altısında yola çıktım ve kahvaltı vakti San Juan'a vardım. Yol Elias Pinas'a kadar iyiydi ama sonra sınır boyunca, taşıtlardan çok katır ve sığırlara uygun bir durum alıyordu. Pedro Santana'daki sınır karakoluna varmıştım ki durduruldu. Niçin, bilmiyordum. Bir ay öncesinden tanıdığım teğmen cipimin yanma gelince,

«Ne oluyor?» diye sordum.

«Hiç,» diye cevap verdi. «Hiç birşey olduğu yok.»

Fransızca'yı benim kadar düzgün konuşuyordu.

«Adamlarınız yolumu kesti de.»

«Kendi güvenliğiniz için. Yolun öbür ya»

nında şiddetli bir vuruşma oluyor da... Sizi daha öncede gördüm galiba, değil mi?»

«Bir ay önce geçmiştim.»

«Evet, Şimdi hatırladım. Biraz sonra birçok kişilerin de sizin gibi bizs sığınacaklarını tahmin ediyorum. Şimdi vuruşanlar.»

«Çok iltica eden oluyor mu?»

«Sizden hemen sonra yirmi çeteci geldi. Şimdi Santa Domingo'daki mülteci kampındaılar. Onlardan başka çeteci kalmadı sanıyordum.»

Bu yirmi kişi Philipot'un irtibat kurmak istediği çete olsa gerekti. Jones'le Philipot'un o gece konuştuklarını ve adamların nasıl can kulağıyla dinlediğini hatırladım. Belli yerleri olmak, geçici hükümet kurmak, gazeteci kabul etmek...

Teğmen, «Elian Pinas'a dönseniz daha iyi Olur,» diye cevap verdi.

«Yok. İzin verirsiniz burada bekliyeyim.»

«Buyrun.»*

Arabada bir şişe viskim olduğu için teğmen'le ahbaplığı daha da ilerlettim. Kaçak mücevher sattığını söyleyen şişman bir adam bana bir çift küpe gösterdi. Bunların safir ve elmas olduğunu söylüyordu. Teğmene bir saat, çavuşa da iki bilezik sattı.

Teğmene, «Aynı kadın için mi?» diye sordum.

«Karım için,» diyerek göz kırptı.

Tam ögle üzeriydi. Nöbetçi odasının önündeki gölgeye oturdum ve konserve kumpanyasından da geri çevrürsem ne yapabileceğimi düşündüm. Mr. Fernandez'in teklifi vardı. Ka

ijyl edersem siyah kostüm mü giymem gerekecekti acaba?

Belki de Monte □ Karlo gibi bir köksüzler, Jconup — geçiciler şehrinde doğmuş olmanın faydaları var — insan başına gelenleri daha kolay kabulleniyor. Herkes gibi biz köksüzler de bir dinsel veya politik inancın güvenliğini paylaşmak ihtiyacını duymuşuzdur. Ama bu ihtiyaca kendimizi bırakmamışızdır, nedense. Bizler inancı olmayanlarız. Kendini bir amaca adanmış olanlara, bu dünyanın Doktor Magiot'□ larıyla Mr. Smith'lerine, cesaretleri, dürüstlükleri, bağlılıkları için hayranlık duyarız. Ama tek bir amaca bağlanamayız biz. Ve belki de bu yüzden, kendini dünyaya ve hayata tüm olarak adayan gene biz sayılırız. İyisiyle, kötüsüyle, akıllısıyla, ahmağıyla, umursamazı ve yanı□ mışıyla, olduğu gibi kabul ederiz dünyayı. Tek amacımız yaşamaya devam etmek...

Sonra güneş benim oturduğum basamaklara dolaştı ve beni içeri girmeye zorladı.

Nöbetçi kulübesinde sedyeye benzer, Portatif yataklar, duvarlara raptiyelenmiş kız resimleri, ağır, havasız bir koku vardı. Biraz sonra teğmen beni aramağa geldi.

«Yakında yolunuza devam edebileceksiniz, »dedi. «Haiti'den kaçan çeteciler göründü.»

Bulunduğumuz yere doğru bir kaç Dominik askeri yaklaşıyorlardı. Ağaçların gölgesinde kalabümek için tek sıra halinde yürümekteydiler. Kendi tüfeklerini omuzlarına asmış, ellerinde Haiti'den gelen mülteci çetecilerin silâhlarını taşıyorlardı.

Haiti'li çetecüler de onlann bir kaç adım

arkasmdaydı. Yorgunluktan çökmüşlerdi ve yüzlerinde, değeri birşey kırmış olan çocukların şaşkın ve utanmış ifadesi vardı.

Çetecüerin hemen hiç birini tanıımıyordum ama en arkaya doğru, Phihpot'u gördüm. Yarı beline kadar çıplaktı ve gömleğini, kolunu, vücuduna yapııştırıp bağlamak için kullanmıştı. Beni görünce meydan okurcasına,

«Cephanemiz kalmamıştı,» dedi.

Ama o anda beni tanıdığım sanmıyorum. Karşısında sadece bir beyaz adamın yüzünü görmüş ve belki de bu beyaz adamın kendine suçlar gibi baktığını sanmıştı.

Bu küçük kafilenin en arkasındaki iki adam bir sedye taşıyorlardı. Sedyenin' üzerinde yatan, Joseph'di. Gözleri açıktı ama şu anda girdiği yabancı ülkeyi asla görmeyecekti.

Adamlardan biri, «Büiyor musunuz onu?» diye sordu.

«Evet,» dedim. «Nefis romlu punç yapardı.»

İki zenci bana kınayarak baktılar. Bir ölünün başucunda bu çeşit bir konuşma yapmak doğru kaçmamıştı. Mr. Fernandez olsa daha uygun bir kaç söz söylerdi. Bir yaşlı gibi sessiz, sedyenin peşine düştüm.

Philipot'u kulübenin içine oturtmuş ve bir sigara vermişlerdi. Teğmen ona ertesi sabaha kadar taşıt aracı bulamıyacaklarını ve karakolda doktor da olmadığı anlatıyordu.

Phüipot, «Sadece kolum kırıldı,» dedi. «Bayırdan aşağı ayağım kaydı da. Hiç birşey değü. Bekliyebilirim.»

Teğmen iyi kalplilikle, «Sizler için Santa Domingo yakınlarında rahat bir kamp hazırla

^jk^ dedi. «Eski bir tımarhaneyi...»

Philipot gülmeğe başladı.

«Tımarhane ha! Çok uygun!» Ve sonra ağlamağa başladı. Gözyaşlarını saklamak için ellerini yüzüne örttü.

Ben, «Yammda arabam var,» dedim. «Eğer teğmenim izin verirse beklemeğe hacet yok...»

«Emil ayağından yaralı.»

«Onu da yanımıza alabiliriz.»

«Şu anda onlardan ayrılmak istemiyorum. Sen kimsin? Ha, öyle ya, tanıyorum seni. Kafam öyle karıştı ki!»

«İkinize de doktor gerek. Yarına kadar burada beklemenin âlemi yok. Başka bir beklediğiniz var mı?»

Jones'i düşünüyordum.

Genç Philipot, «Yok, başka kimse yok,» diye cevap verdi.

Gelenlerin kaç kişi olduğunu hatırlamağa çalıştım.

«öteküerin hepsi öldü mü?»

«Hepsi öldü.»

İki yaralıyı elimden geldiği kadar rahat bir şekilde cipe yerleştirdim. Kaçak çeteciler, ellerinde ekmek parçaları, durmuş bizi seyrediyorlardı. Altı kişiydiler ve bir de gölgeye bırakmış oldukları sedyenin üstünde yatan Joseph. Cetecüerin üzerinde, bir orman yangınından canlarını dar kurtarmışlar gibi sersemlemiş, şaşkın bir hal vardı.

Cipin arkasından ikisi el salladı. Diğerleri ellerindeki ekmekleri geveliyorlardı.

Philipot'a, «Ya Jones — öldü mü?» diye

«ölmüş olsa gerek.»

«Yaralı mıydı?»

«Hayır. Ayaklan yürümez oldu.»

Olup bitenleri onun ağzından zorla aldım, önce herşeyi unutmak istediğini sandım ama o sadece başka düşüncelere dalmıştı.

«Jones'de umduğunu buldun mu bari?» diye sordum.

«Fevkalâde bir adamdı. Onun sayesinde gerçek çeteciliğin ne olduğunu öğrenmeğe başlamıştık. Ama vakit kalmadı. Adamlarımız ona bayılıyorlardı. Gülmekten kıırdı onları.»

«Ama dülerini bilmiyordu ki!»

«Bilmesine hacet yoktu... Kaç kişi var bu kampta?»

«Yirmi kadar. Hepsi de senin aradıkların.»

«Tekrar silâhlendiğimiz zaman geri döneceğiz.» Avutmak için, «Elbet,» dedim.

Philipot, «Onun nâşını bulmak isterim,» dedi. «Doğru dürüst bir mezara gömmek isterim. Sınırı aştığımız yere, onun adına bir taş dikeceğim. Sonradan, Papa Doc öldüğü zaman, onun şehit düştüğü yere de bir anıt dikeceğim. Bir kaç yeri olacak bizler için. İngiliz Elçisini çağıracağım, hattâ belki İngiliz Kraliyet Ailesinden birini...»

«İnşallah Papa Doc hepimizi gömmez...»

Elias Pinas'dan sonraki düzgün yola sap-tık ve San Juan'a yollandık.

«Sonunda başardı,» diye mırıldandım.

«Neyi?»

«Komandoluğu.»

«Zaten Burma'da başarmıştı bunu.»

«öyle ya. Unutmuşum.»

Genç Phüipot, «Malın gözüydü,» dedi. «Pa-pa Doc'a nasıl kazık attığını biliyor musun?»

«Evet.»

«Ta uzaktan suyun kokusunu alabildiğini?»

«Sahi mi?»

«Sahi ya! Ama bizim susuzluk çektiğimiz olmadığı için deneyemedik.»

«Nişancılığı yamandı herhalde?»

Phüipot, «Elimizdeki silâhlar öyle hurda, öyle modası geçmiş şeylerdi ki!» dedi. «Nasıl kullanılacaklarını ona ben öğrettim. Zaten nişancılığının kuvvetli olmadığım o da söylüyordu. Ama önderlikte birinciydi.»

«Düz taban olmasına rağmen! En sonunda ne oldu?»

«Öteki çetecüeri bulabilmek için sınıra çıktık ama baskına uğradık. Jones'in suçu yoktu bunda. Adamlardan ikisi öldü. Joseph ağır yaralandı. Kaçmaktan başka çaremiz yoktu. Jo**D3ph** yüzünden hızlı gidemiyorduk. Son bayırdan aşağı inerken Joseph öldü.»

«Ya Jones?»

«Ayaklarının acısından kımıldıyamaz haldeydi. Bir kovuk bulup sığındı. «Mükemmel bir yer,» diyordu. Biz karşı tarafa geçinceye kadar askerleri oyalıyacağını, sonra da yavaş yavaş geleceğini söyledi. Ama onun asla gelmeyeceğini ben biliyordum.»

«Neden?»

«Bir keresinde bana, Haiti dışında ona yer olmadığını söylemişti.»

«Ne demek istedi acaba?»

«Haiti'ye gönül vermiş olduğunu söylemek istefimisti.»

Kaptana ve maslahatgüzara gelen mesajları hatırladım. Jones'in geçmişinde Asprey Mağazasından aşırılmış bir kokteyl takımından daha fazla şeyler vardı — burası muhakkak.

«Philipot, «Çok sevmiştim onu,» dedi. «İngiltere Kraliçesine onu öven bir mektup yazmak isterim...»

*

4

Joseph için ve onun gibi Katolik olan diğer iki ölü için bir âyin düzenlediler ve mezhebi binlinmiyen Jones'in adını da, nezaket gereğince, araya kattılar. Santa Domingo'nun yan sokaklarından birindeki küçük kiliseye karı — koca Smith'lerle birlikte gittim. Cemaat bir avuç kişiden ibaretti. Haiti dışındaki dünyanın umursamazlığıyla sarılmış gibiydik. Philipot'la adamları tımarhanedeki kamptan geldüer ve son dakikada, yanında Angel olduğu halde Martha içeri girdi.

Ayini Haiti'den kaçmış olan bir papaz idare etti ve tabiatıyla Mr. Fernandez de oradaydı. Böyle şeylere alışkın olduğunu belli eden rahat, kendinden emin bir hali vardı.

Angel çok uslu durdu. Eskisine nisbetle zayıflamış gibiydi. Geçmişte ondan niçin o derece nefret etmiş olduğumu anhyamıyordum şimdi. Ve iki sıra önümde duran Martha'ya baktıkça, aşkımızın bana bir zamanlar o derece önemli gelişine de şaşıyordum. Şimdi bu aşk

ıkağa çıkma yasağının karanlık ve dehşetiyle, işlemiyen telefonlarla, kara gözlüklü sadistlerle, kanlı olaylar, haksızlık ve işkenceyle dolu olan o âlemde kalmıştı. Kötü şaraplar gibi bizim aşkımız da bir yerden başka bir yere nakledüemiyen ve zamanla olgunlaşacağı yere bozulan cinstendi.

Papaz, Phüipot yaşında ve onun gibi açık, melez esmeri bir genç adamdı. Çok kısa bir vaaz verdi:

«... Gerçi dmimiz kan dökülmesini, şiddeti kınar ama kayıtsızlığı, vurdu duymazlığı daha bile fazla kınar. Şiddet bazan sevginin bir ifadesi olabilir ama kayıtsızlık — asla!..»

Mr. Smith'in başını hüzünle yandan yana salladığını gördüm. Bu onun gönlüne göre vaaz değildi. İhtirası ve asidi fazla kaçmıştı bu sözlerin!

Törenden sonra kendimi Martha'yla oğlunun yanında buldum. Baktım, Angel ağlamış.

Martha, «Jones'i çok severdi,» dedi.

Sonra elimi tuttu ve beni yandaki bir odaya götürdü. Çirkin bir azize heykeliyle başbaşa kaldık.

Martha, «Sana kötü bir haberim var,» dedi.

«Büyorum. Luis Lima'ya naklolmuş.»

«Gerçekten kötü bir haber sayılır mı bu? Artık herşeyin bittiğini büyüyorduk, değü mi, sen ve ben?»

«Bitmiş miydi? Jones öldü artık.»

«Onu daha çok Angel'in hatırı için sevmiştim ben. O son gece beni kızdırdığın için öyle konuştum. Jones olmasa başkasını öne sürüp
lrıairînnr nlrtın Rpndp.n avrılmak için bir baha 

ne arıyordun zira. Jones'le aramda hiç birşey geçmedi. Buna inanmalısın. Onu sevmiştim. Ama kardeş gibi — bambaşka bir şekilde.»

«Evet. Şimdi artık inanabiliyorum.»

«Ama orada kalsak inanmazdın.»

Onun bana sadık kalmış olması kaderin bir oyunuydu. Zira şimdi şaşılacak şekilde ölmeksizdi gözümde. Hattâ içimden, «Keşke Jones ölmezden önce biraz dünya zevki tatmış olsaydı!» diyeceğim geüyordu.

«Öyleyse nedir bana vereceğin kötü haber?» diye sordum.

«Doktor Magiot öldü.»

Babamın ölümünü bilmemiştim; onun için o anda ömrümde ilk defa olarak, çaresiz kalınca güvenileceğim bir insanı ansızın yitirmenin ne demek olduğunu duydum.

«Nasıl?» diye sordum.

«Tutuklanacağı sırada polise karşı direnirken vurulduğu söyleniyor. Onu Komünistlikle suçlamışlardı; sözüm ona Kastro'nun ajanıymış.»

«Komünist olduğu gerçektir ama kimsenin ajanı olmadığından eminim.»

«Aslında, kapısına bir köylü göndermişler. Çocuğunun hasta olduğunu söylemiş köylü. Doktor Magiot onunla beraber evden çıkınca Tonton'lar arabalarından ateş açmışlar. Bunu gözleriyle görenler var. Köylüyü de öldürmüşler ama herhalde kazara olmuştur bu.»

«Er geç olacağı buydu,» diye mırıldandım»

«Nerde kalıyorsun?»

Martha'ya kaldığım küçük otelin adım ver

«Geleyim mi?» diye sordu. «Bugün öğleden sonra gelebilirim. Angel'in arkadaşları geliyor.»

«Gerçekten istiyorsan gel.»

«Yarın Lima'ya gidiyorum.»

«Ben senin yerinde olsaydım gelmezdim.»

«Bana mektup yaz ve neler yaptığımı bildir olmaz mı?»

«Elbet yazarım.»

Öğleden sonra, belki çıkar gelir diye, hep otelde oturdum ama gelmeyişine memnun oldum. Bundan önce de, iki kere, sevişmemiz ölümler yüzünden bozulmuştu — Marcel ve Doktor Phüipot. Şimdi Doktor Magiot da o vakarlı ve ağırbaşlı kafüeye katılmıştı. Bizim havailiklerimize sitem eder gibiydiler.

O gece Smith'ler ve Mr. Fernandez'le yemek yedim. Mrs. Smith tercümanlığımı yaptı. Daha şimdiden yeter derecede İspanyolca öğrenmiş bulunuyordu. Ama Mr. Fernandez'in de biraz İngilizcesi vardı. Onun yanına ortak olarak girmemi kararlaştırdık. Ben Fransızların ve Anglo-Saxon'larm cenazeleriyle meşgul olacaktım. Mr. Smith de Vejeteryanlık Merkezini kurduğu zaman bize hisse vereceğini vadetti. Belki de bunu kendine bir görev sayıyordu: öyle ya, etyemezlik yayılıp milletin ömrü uzayınca bizim işler de kesatlaşacaktı!

Eğer bir kaç ay sonra, Haiti'deki şiddet hareketleri Santa Domingo'ya sıçramamış olsa Mr. Smith'in Etyemezler Merkezi belki de gerçekten kurulurdu. Ama kanlı olaylar onun hayallerini mahvederken bizim işimizi çoğaltacak ve Mr. Fernandez'le beni oldukça zengin edecek

ti. Maamaf ih cenazelerin çoğu Mr Fernandez'in payına dölsecekti. Nedense siyah derililer Anglöl Sason'lardan daha kolay öldürölüyorlar!..

O gece yemekten sonra otelime gidip odama çıktığım zaman yastığımın üzerinde bir mektup buldum: bir ölüden geliyordu. Kimin getirdiğini öğrenemedim. Otel kâtibi hiç birşey söylemiyordu. Mektup imzasızdı ama yazının Doktor Magiot'un yazısı olduğuna hiç şüphe yoktu.

«Aziz dost,» diyordu. «Sana bu mektubu, bir zamanlar anneni candan sevdiğim için ve şu son saatlerde onun oğluyla görüşmek istediğim için yazıyorum. Dakikalarım sayılı; her an kapıma vurulmasını bekliyorum. Zili çalmalarına imkân yok, zira her zamanki gibi elektrikler kesik.

«Amerikan Büyükelçisi geri gelmek üzere. Baron Samedi de onun şerefine ufak bir kurban kesmek istiyecektir. Dünyanın her yakasında böyle oluyor bu. Feda edöecek bir kaç kişi daima bulunabilir.

«Mrs. Smith'in beni bir Marksist olmakla suçladığı o geceyi hatırlar mısm? Belki de «suçlamak» fazla sert bir kelime. Zira Mrs. Smith haksızlıktan nefret eden iyi kalpli bir kadındır. Bununla beraber bu (Marksist) ve (Kömünist) gibi kelimelerden hoşlanmıyorum artık. Zira daima belirli bir ekonomik plânı tanımlamak için kullanılıyor bu sözcükler. Gerçi ben dünyanın bazı çağlarında ve bazı yerlerinde bu çeşit bir ekonomik plânın lüzumlu olabileceğine inanıyorum. Ama benim inancım Marksizmden

diyor, dostum. Senin gibi ben de bir HÜmanist'im insan dostuyum. Sen bunu belki kabul etmiyeceksin ama ne olsa, sen de ananın oğlusun. Olmasan o tehlikeli yolculuğa atılmazdın.

«Seni iyi tanırım ve çok severim. Bu mektubu onun için yazıyorum. Belki de eline hiç geçmiyecek ama güvenebilir olduğuna inandığım bir eüe yolluyorum bunu. Sana yalvarıyorum — Kapıma vuruluverirse bu cümlemi bile tamamlamağa fırsat bulamıyacağım — onun için bunu ölmek üzere olan bir adamın son isteği olarak kabul et — Ömründe bir inancını, inkâr ettin diye bütün inançları inkâr etmeğe kalkışma. Yitirdiğimiz inancın yerine bir yenisi daima bulunabüir. Yoksa bu, ayrı bir maske altında, hep aynı inanç mıdır?»

Martha'nın : «Yoksa sen aslında cübbesiz bir papaz mısın?» dediğini hatırladım.

İnsan bazan karşısındakilere ne kadar bambaşka görünüyor! Her hangi bir kimseyle ya da şeyle haşır neşir olabüme kabüiyetini tâ gerilerde, o manastır kolejinde bırakıp geldiğimden emindim. Bağış tasma attığım o rulet fişi gibi bırakmıştım onu elimden. Sadece sevmek kabiliyetinden değil, vicdan azabı duymak kabüiyetinden de yoksun olduğumu biliyordum. Ne yükseklikler, ne de uçurumlar vardı benim, dünyamda. İendimi geniş bir ovada, uçsuz bucaksız düzlüklerde yürür, yürür, yürür görüyordum. Başka türlü bir âlemde yaşayabilmem için iş işten geçmişti artık. Çocukluğumda, o manastırdaki Muhterem Pederler bana bir inancın köklü olup olmadığı anlamak için, «Bu inanç uğruna, ölmeğe razı mısın?» diye sorul

ması gerektiğini söyledilerdi.

Doktor Magiot da böyle düşünmüştü. Ama ya Jones hangi inanç için ölmüştü?

Bu durumda rüyamda Jones'i görmem tabii birşeydi galiba: Düz, çorak ovadaki çıplak kayalar arasında yatıyorduk.

Jones,

«Benden su bulmamı isteme,» diyordu. «Bulamayacağım. Yorgunum, Brown, yorgun. Yediyüzüncü temsilden sonra bazan söyleyeceklerimi unutuyorum. Zaten topu topu iki cümlem var.»

Ben de ona soruyorum: «Neden ölüyorsun, Jones?»

«Rol icabı, iki gözüm, rol icabı. Ama çok komik bir cümlem var — söylediğim zaman tiyatrodaki bütün seyircilerin gülüşünü duyacaksınız. Hele hanımlar!»

«Nedir bu cümle?»

«İşte mesele bu ya — unuttum.»

«Jones, mutlaka hatırlamalısın.»

«Şimdi aklıma geldi. Önce, (Burası mükemmel bir yer) diyorum. Şu anasını sattığım kayalara bak, Tanrı aşkına! Herneyse, ben, mükemmel bir yer, deyince herkes gözlerinden yaşlar boşanıncaya kadar gülüyor. Sonra sen, (Alçakları kıstırmak için mi?) diye soruyorsun. Ben de, (öyle demek istemiyorum) diye cevap veriyorum...»

Telefonun zili beni uyandırdı. Telefon eden Mr. Fernandez'di ve beni ilk görevimin başına çağırıyordu.